APARE SUB EGIDA
UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA

POEZIA

revistă de cultură poetică/ trimestrial
nr. 1 (87)/ primăvară 2019

Tema numărului

POEZIE ŞI AVATAR

Primăvară 2019

Editor: FUNDAȚIA CULTURALĂ POEZIA

REDACȚIA:
DIRECTOR FONDATOR: Cassian Maria SPIRIDON
REDACTOR ŞEF: Marius CHELARU
REDACTORI: Emanuela ILIE, Liviu PAPUC
SECRETARIAT DE REDACȚIE: Doina BUCIULEAC, Mariana IRIMIȚĂ

COLEGIUL:
Lucian ALEXIU (Timişoara)
Leo BUTNARU (Chişinău)
Dragoş COJOCARU (Iaşi)
Chiril COVALGI (Rusia)
Ioan HOLBAN (Iaşi)
Olimpia IACOB (Satu Mare)
Miron KIROPOL (Franța)
Carmelia LEONTE (Iaşi)
Güner AKMOLLA (Constanța)
Mihaela MOSCALIUC (SUA)
Mircea PLATON (Iaşi)
Mircea M. POP (Germania)
George POPA (Iaşi)
Adam PUSLOJIC (Serbia)
Christian W. SCHENK (Germania)
Baki YMERI (Pristina)
Andrei ZANCA (Germania)
Michael WATERS (SUA)

REDACȚIA ŞI ADMINISTRAȚIA: ISSN 1582-0890
Str. I.C. Brătianu nr. 22, etaj 1
700037, Iaşi
Tel./Fax: 0232-260390
e-mail: *poezia95@yahoo.com*
www.poezia.usriasi.ro
CUI 11850040
RO53RNCB0175033618300001 – BCR IASI

ABONAMENTE pe adresa **REDACȚIEI** sau în **contul** revistei
(cu condiția expedierii pe adresa revistei a documentului de plată precum şi a adresei poştale complete unde să fie expediată revista).
Costul unui exemplar este **9** lei. Costul unui abonament anual este 36 lei + taxe postale.

Tipărit la **BLUE SIM & CO**
Bd. Carol I, 3-5, 700037 Iaşi, simonaslf@yahoo.com

SUMAR

Cassian Maria SPIRIDON – *Poezia, avatar al poetului* **/ 5**

„*Poezia este în sângele nostru iranian*",
convorbire cu ALIREZA GHAZVEH (Iran)", / 18

POEME de: Marcel Miron (29), Valeria MANTA TĂICUȚU (32), Constantin GUZGĂ (35), Lucian MĂNĂILESCU (38), Ela IAKAB (41), Ana ARDELEANU (43), Ticu LEONTESCU (45), Cristian HARNĂU (46)

TINERI AUTORI: Simona DRAGOMIR (48), Eleanor MIRCEA (51))

POEZII DE LA CENACLUL SCHENK / 71:

Dana ENE, Petre Ioan STOICA, Violetta PETRE, Ovidiu Tiberiu STAN, Viorica ILIESCU, Camelia BUZATU, Silvana Andrada TCACENCO, Angelica CATCOVAN, Dania BADEA, Dan MITRACHE, Alexandru IANCU, Camelia ARDELEAN, Adina VELCEA, Steluţa CRĂCIUN, Dora PASCU, Daniela SORIAN, Mihai HORGA

INEDIT: Corneliu POPEL / 62

POEȚI DIN REPREZENTANȚA SUCEAVA – Uniunea Scriitorilor din România: Tucu MOROȘANU (65), Viorica PETROVICI (69), Carmen Veronica STEICIUC (71), Mihai Sultana VICOL (74), Gheorghe VICOL (77), Alexandru Ovidiu VINTILĂ (80), Vasile ZETU (83)

POEZII DE IERI PENTRU AZI: Varlaam / 87

ARTE POETICE LA ROMÂNI: Simion ȘTEFAN/ **89**

POEME româneşti de*:* Mihai EMINESCU (91), Tudor ARGHEZI (94), Marin SORESCU (94), Cezar BALTAG (97), Gabriela PACHIA (98), Emil BRUMARU (99), Toma George MAIORESCU (101), Lucian VASILIU (104), Oliver ROLAND (109), Ioan MOLDOVAN (112), Adi CRISTI (117), Cassian Maria SPIRIDON (120), Marius CHELARU (123), Mircea PLATON (126), Leo BUTNARU (130)

traduse de*:* Liliana Cora FOȘALĂU, Gabriela PACHIA, Constantin FROSIN, Elisabeta BOGĂȚAN**,** Dagmar Maria ANOCA, Mircea M. POP, Ivan PILKIN, Anna BESMERTNAIA

Marius CHELARU – *Biblioteca* HAIKU/ **134**

POEME de*:* Gottfried KELLER (143), Paolo RUFFILLI (144), Cinzia DEMI (148), Clerz CELESTE (150), Eleonora RIMOLO (151), Emilia BARBATO (152), Francesco MARGANI (153), Pierangelo ROSSI (155), Silvia ROSA (156), Isabella LEARDINI (158), Vahé GODEL (160) Pierre-Alain TÂCHE (162), François DEBLUÉ (164), Pierre VOÉLIN (165), José-Flore TAPPY (167),

Gaia GRANDIN (168), Mieczyslawa BUCZKOWNA (170), Tadeusz KUBIAK (170), Zbigniew HERBERT (171), Jerzy FICOWSKI (172), Wiktor WOROSZYLSKI (172), Boleslaw TABORSKI (173), Tadeusz SLIWIAK (174), Tadeusz NOWAK (175), Malgorzata HILLAR (176), Roman SLIWONIK (177), Zoe SAVINA (178), Qi REN (180), Omar KHAYYAM (183), Alireza GHAZVEH (187), Harun SARIGÜL (189), Visar ZHITI (193), Hasanal ABDULLAH (196)

în românește de: Christian W. SCHENK, Eliza MACADAN, Constanța NIȚĂ, Nicolae MAREȘ, Olimpia IACOB, Marius CHELARU, Paula ROMANESCU, Güner AKMOLLA, Luan TOPCIU, Renata TOPCIU-MELONASHI, Olimpia IACOB

P O E Z I E ŞI A V A T A R

Maria TRANDAFIR – *Specie poetică, metaforă, avatar* / **198**

Diana Dobrița BÎLEA – *„A lumei fericire" sau dragostea și avatarurile acesteia* / **205**

Cristina RUSU – Simboluri escatologice în avataruri – imagini biblice ale omului despre Dumnezeu**/ 210**

Cristina RUSU – *„Iubi-Te-voi, Doamne, virtutea mea!"* / **202**

CRONICI ŞI RECENZII

Marius CHELARU – *Biblioteca de poezie* / **214**

Ioan HOLBAN – *În mine e Levantul* / **220**

Diana Dobrița BÎLEA – *Boabe de mărgăritare pe obrazul timpului* / **222**

Lina CODREANU – *„Eu mi-s cartea ce-o citesc..."*/ **226**

Laura ENACHE – *Radu Gyr* / **229**

Cosmin DRAGOSTE – *Despre interogarea vie a oaselor lumii* / **232**

Ilie GYURCSIK – O poezie necanonică / **233**

Daniel ONACA – Din poezia Nordului – Un elan flanând pe bulevarde sau echilibristica lui Werner / **236**

Î N S E M N Ă R I:

Florentina NIȚĂ – Poezia Diasporei (X): *Incursiuni în tărîmurile suferinței* / **244**

PRIMA VERBA – Carmelia LEONTE/ 248

Mihai EMINESCU: *Icoană și privaz* / **250**

Cassian Maria SPIRIDON

Poezia, avatar al poetului

Citim în *Enciclopedie de filozofie şi ştiinţe umane* (All/ De Agostini, Editura All Educaţional, 2004, traducere colectiv) în dreptul cuvîntului *avatãra*: termen sanscrit (coborîre) ce indică în hinduism manifestarea unui zeu prin întruparea în figuri cu aspecte multiple. Doctrina coborârilor divine, care a avut o mare importanţă în gândirea Indiei, în special pentru şcolile vişnuiste, apare pentru prima dată în *Bhagavad gītă,* prin figura lui Krşna, vizitiu al prinţului Arjuna, considerat de tradiţie ca al optulea avatar al lui Vişnu. Încarnarea Divinităţii este expresia acţiunii lui continue în favoarea ordinii cosmice. Avatar înseamnă pentru om revelarea adevărului suprem care, în practica învăţământului, îl conduce pe calea eliberării. Enumerarea avatarurilor lui Vişnu, rezumate în Evul Mediu într-o listă de zece coborâri, sugerează o mitologie a istoriei organizată în perioade cosmice, a căror decadenţă marchează de fiecare dată intervenţia divină. La nivel antropologic, avatar se asociază cu tema sacrificiului total ca mijloc de ispăşire şi de restabilire a ordinii. Crizele produse de avatar sunt momente de dezordine socială, conflicte care necesită din partea omului acţiunea conformă cu modelul divin: renunţarea la fructele actelor realizate.

Doctrina coborîrilor divine, esenţială în gîndirea Indiei, este prezentă pentru prima oară în *Bhagavad-gīta*, unde Krsna, vizitiu al prinţului Arjuna, care era considerat, conform tradiţiei, drept al optulea avatar al lui Vişnu (Stăpînul Suprem; cel atotputernic; Zeul Suprem); încarnarea succesivă a Divinităţii urmărea stabilizarea ordinii cosmice.

Avatãra echivala pentru om cu revelarea edenului suprem, prin care era condus pe calea eliberării.

În *Bhagavad-gīta* este prezentată în premieră teoria „coborîrii" (*avatãra*) legată de cultul lui Vişnu, cum citim în cartea a patra numită: *Yoga cunoaşterii şi a faptei*, unde avem dialogul între Arjuna şi Bhagavat (Vişnu), unde ultimul spune: „Multe sînt naşterile mele anterioare [ca] şi ale tale, o Arjuna; eu le cunosc pe acestea toate, tu [însă] nu, o tu care-ţi distrugi duşmanii.

Deşi sînt nenăscut, etern din fire, Stăpînul divin al fiinţelor, trecînd peste natura mea [neschimbată], mă renasc [totuşi] prin propria mea forţă magică *(măyă).*

Ori de cîte ori Legea slăbeşte, o Bhărata, şi se întăreşte nelegiuirea, atunci eu mă creez [cu trup].

Pentru salvarea celor buni şi distrugerea celor răi, pentru statornicirea Legii, mă nasc din *yuga* în *yuga.*

Cel care cunoaşte cu adevărat naşterea şi fapta mea divină, cînd îşi părăseşte trupul, nu merge spre o nouă naştere; el vine la mine, o Arjuna.

Desprinşi de pasiune, frică şi ură, de o fiinţă cu mine, cu sprijin în mine, purificaţi prin această Cunoaştere, mulţi au ajuns la firea mea.

Eu fac parte fiecăruia după cum se apropie de mine; oamenii urmează, oricum, calea mea, o fiu al lui Prthă" (traducere Sergiu Al-George, Editura Ştiinţifică, 1971). Cunoaştere transmisă de la unul la altul de către marii Rşi. Aceştia, graţie calităţilor lor, dobîndesc stingerea în Brahman.

Sergiu Al-George, într-o notă explicativă îi descrie pe Rşi drept: *personaje mitologice, poeţi înţelepţi, autorii presupuşi ai Vedelor (cărora le-au fost revelate imnurile vedice). Textele mai recente vorbesc de cei şapte Rşi (saptarşi), considerîndu-i străbuni eponimi ai clanurilor brahmanice. În astronomie, cei şapte Rşi corespund constelaţiei „Ursa Mare". Într-o accepţie nemitologică, termenul desemnează înţelepţii sau anahoreţii sanctificaţi prin viaţa lor austeră.*

Şi tot cunoscutul sanscritolog, într-o altă notă, spune despre *avatãra*, teoria „coborîrii", ca fiind o „ipostază mai puţin abstractă a divinităţii, rezultată din împreunarea unui zeu cu o muritoare, posedînd o dublă natură, de zeu şi om".

Această ipostază ar putea fi proprie şi poetului.

Tot în poemul filosofic sanscrit, citim pe acelaşi subiect în cartea a doua, numită *Yoga discriminării*, zicerea lui Bhagavat: „N-a fost nici (o vreme) cînd eu să nu fi existat sau tu, sau prinţii aceştia; la fel, noi nu vom înceta să existăm vreodată cu toţii în viitor.

Precum cel întrupat în acest (trup) trece prin copilărie, tinereţe şi bătrîneţe, tot aşa trece (după moarte) şi în alt trup. Cel tare nu este tulburat de aceasta.

Precum un om care lepădînd veşmintele învechite, ia altele noi, aşa şi cel întrupat, lepădînd trupurile învechite, se uneşte cu altele noi".

Prin fiecare nouă poezie, poetul îşi leapădă vechile forme spre a se întrupa în noul poem.

Despre *tat tvam asi* (tu eşti acesta) citim în *Chãndogya/-upanishad*. În capitolul al şaselea, tatăl Uddãloka Aruni se adresează fiului său Svetaketu, care studiase pînă la douăzeci şi patru de ani toate *Vedele* şi era foarte mîndru pentru aceasta, fapt pentru care părintele în dorinţa de a-i mai potoli fala, se interesează dacă e întrebat şi *despre acea învăţătură prin care neauzitul devine auzit, negînditul gîndit şi necunoscutul cunoscut*. Cum nu a întrebat, tatăl începe să-i descifreze această învăţătură, în partea a opta din capitol: „Despre starea de somn**,** dragul meu, învaţă de la mine! Cînd se cheamă că omul *(puruşa)* doarme, dragul meu, atunci el s-a contopit cu Fiinţa *(sat),* a intrat în el însuşi *(sva).* De aceea se spune că doarme, pentru că a intrat în el însuşi".

Şi încheia cu: „Glasul (*vãc*) omului pătrunde în gînd *(manas*), gîndul în suflu *(prâna*), suflul în văpaie şi văpaia în zeitatea supremă. Lamura aceasta e cea în care Totul îşi are firea *(ătman),* este Realul *(satya),* este Sinele *(ătman).* Tu eşti acesta, Svetaketu" (*Cele mai vechi upanişade*, Editura Ştiinţifică, 1993, traducere Radu Bercan).

Tat tvam asi (tu eşti acesta) se află între *marile rostiri* (māhavākya) ale gîndirii sanscrite încetăţenită ca atare şi în marile culturi, inclusiv Eminescu apelează la această rostire, ce exprimă identitatea esenţei cosmice cu esenţa individuală. Şi ce este poetul, un receptacul în care harul cosmic se revarsă pentru a se materializa în poem.

Gheorghe Glodeanu dedică un volum integral *Avatarurilor prozei lui Eminescu* (Editura Libra, 2000), cu accent pe *Sărmanul Dionis* şi *Avatarii faraonului Tlà*.

Sergiu Pavel Dan în *Proza fantastică romantică* (Minerva, 1975) considera *Sărmanul Dionis* drept *cea mai complexă creaţie fantastică din întreaga noastră literatură*. Iar cheia nuvelei, cum remarcă şi Gheorghe Glodeanu, este detectată de Sergiu Pavel Dan *în această* „identitate *tainică dintre Tot şi Unu* (principiu lapidar redat de expresia sanscrită *Tat twam asi***),** asupra căreia, în varii formulări, îşi dau mâna mistica brahmanică ori budistă, învăţătura iniţiatică pythagoriciană, kabbala şi practica alchimistă instituită sub patronajul lui Hermes Trismegistul".

Avatarii faraonului Tlà – nume dat de G. Călinescu şi publicată de critic în 1932, în *Adevărul literar şi artistic*, este la rîndul ei, la fel ca în cazul romanului *Geniu pustiu*, o *naraţiune în ramă* (G. Glodeanu) în care, *relatarea iniţială fiind urmată de alte trei naraţiuni în naraţiune ce vin să ilustreze conţinutul ezoteric al cărţii. Cerşetorul Baltazar din Sevilla, marchizul Alvarez de Bilbao şi tânărul romantic Angelo reprezintă reîncarnările succesive ale faraonului Tlà.*

Poetul se întreabă în *Sărmanul Dionis*: „Cîţi oameni sunt într-un singur om? Tot atîţia cîte stele sunt cuprinse într-o picătură de rouă sub cerul cel limpede al nopţii".

Nu altfel se multiplică poetul prin creaţia sa.

Socrate, în dialogul platonician *Phaidon* (sau *Despre suflet*: dialog etic) apelează la doctrina orfică – *soma/ sema* – a trupului închisoare a sufletului, ultimul împiedicat de nevoile stringente şi preocupante ale primului, din care cauză rareori reuşeşte să se smulgă de cele ale trupului, de *lopata de pămînt*, cum spune poetul, spre a *năzui către realitate*. Şi tot aici, Socrate le spune discipolilor aflaţi în apropierea sa, înainte de a-şi bea cupa cu cucută, *că avem neîndoielnică dovadă că, dacă e să cunoaştem vreodată un lucru în toată puritatea lui, trebuie să ne detaşăm de trup şi să contemplăm, cu sufletul în sine, realităţile în sine. Abia atunci, aşa e de crezut, ne vom înstăpîni pe ceea ce rîvnim şi spunem că este obiectul dragostei noastre: pe cunoaşterea deplină.*

Mai explicit se exprimă peste cîteva rînduri: „…Atîta cît suntem încă în viaţă, cea mai mare apropiere de cunoaştere o vom realiza-o ori de cîte ori, după măsura puterilor noastre, nu vom avea cu trupul legătură şi amestec cîtă vreme ele nu sînt absolut necesare, nelăsîndu-ne astfel molipsiţi de natura lui, ci păstrîndu-ne cît mai curaţi de el, în aşteptarea ceasului cînd ne va dezlega de el însăşi divinitatea. Atunci, nemaifiind legaţi de trup şi de nesăbuinţa lui, deveniţi puri, vom exista, putem să credem, printre realităţi şi ele pure şi vom

putea cunoaşte prin noi înşine în întregime ceea ce e fără amestec, adică ceea ce, credem noi, e adevărul. Căci celui ce nu este pur nu-i e îngăduit să se atingă de ceea ce este".

Prin detaşarea de trup, de haina lumească spre a îmbrăca, a se metamorfoza în forma mai înaltă, mai aproape de sufletul divin, prin transpunerea sufletului în avatari poezia îşi afirmă prezenţa în totală autonomie de vremelnica închisoare care este trupul poetului.

Platon în dialogul său *Ion* (sau *Despre Iliada*, dialog peirastic) încearcă să-şi limpezească perplexităţile în faţa operei de artă, operă în care ideile sunt direct încorporate, accederea la cunoaşterea artistică fiind asigurată în cazul artei fără apel la o anume ştiinţă. Context în care Socrate, la nedumeririle lui Ion, îi răspunde asupra izvorului creaţiei poetice ca fiind unul ce se revarsă asupra lor prin har divin: „Într-adevăr, nu în virtutea unui meşteşug poeţii epici, toţi cei buni, dau glas tuturor acestor frumoase poeme, ci fiind pătrunşi şi de harul divin; la fel stau lucrurile şi cu bunii poeţi lirici: la fel cum cei cuprinşi de frenezia coribantică nu sînt, cînd dansează, în minţile lor, tot aşa nici poeţii lirici nu sînt în minţile lor cînd alcătuiesc frumoasele lor cînturi, ci, de cum se cufundă în armonie şi în ritm, ei sînt cuprinşi de avînt bahic şi, stăpîniţi de el – asemenea bacantelor care, cînd sînt în stăpînirea lui, scot miere şi lapte din rîuri, nu însă şi cînd se află în minţile lor – cu sufletul poeţilor lirici, după propria lor mărturie, se petrece acelaşi lucru. Într-adevăr, nu ne spun oare poeţii că îşi sorb cîntările din unda izvoarelor de miere care curg în anume grădini şi vîlcele ale Muzelor şi ni le aduc nouă întocmai ca albinele, plutind şi ei la fel în zbor? Şi e adevărat ce spun: poetul e o făptură uşoară, înaripată şi sacră, în stare să creeze ceva doar după ce-l pătrunde harul divin şi îşi iese din sine, părăsit de judecată. Cît îşi păstrează judecata, nici un om n-are puterea să creeze poezie sau să dea glas, în vers, unei preziceri".

Şi peste cîteva rînduri Socrate, implicit Platon, se arată şi mai categoric în privinţa manifestărilor lirice: „Iar divinitatea le ia poeţilor mintea, lor şi prezicătorilor şi profocilor, şi îi foloseşte ca pe nişte – slujitori ai ei tocmai pentru ca noi, ascultîndu-i, să ne dăm seama că nu ei, lipsiţi cum sînt de mintea lor, sînt cei care spun lucruri de atîta preţ, ci că cea care vorbeşte, glăsuind prin mijlocirea lor, este divinitatea însăşi".

Tot astfel se exprimă Socrate în dialogul platonician *Menon* (sau *Despre virtute*, gen probatoriu), cînd vede în intuiţie, ce o numeşte presupunere adevărată, alături de ştiinţă (cele două căi care îndrumă omul spre bine), calea prin care cei care au condus bine cetatea n-au făcut-o *în virtutea vreunei cunoaşteri anume sau fiind nişte cunoscători; de aceea nici n-au fost în stare să le transmită altora calităţile lor, fiindcă ei înşişi nu le dobîndiseră prin ştiinţă.*

Numai *presupunerea bună* este temeiul activităţii acestora: „Cu ajutorul ei cîrmuiesc bine cetăţile oamenii politici, fără să se deosebească cu nimic, în ce priveşte ştiinţa, de prezicători şi de profoci; doar şi aceştia, cînd sînt inspiraţi de divinitate, spun foarte multe lucruri adevărate, de ştiut însă nu ştiu, despre lucrurile pe care le spun, nimic.

MENON Tare mă tem că aşa e.

SOCRATE Atunci nu-i aşa că e drept, Menon, să-i numim inspiraţi pe oamenii care, deşi fără înţelegerea lucrurilor, izbutesc, din tot ce fac şi spun, să dobîndească adesea succese însemnate?

MENON Desigur.

SOCRATE Pe bună dreptate îi putem numi inspiraţi şi pe prezicătorii şi profeţii de care tocmai vorbeam, precum şi pe toţi poeţii; iar despre oamenii politici putem spune, mai mult decît despre oricare alţii că sînt inspiraţi şi stăpîniţi de divinitate, fiindcă divin este suflul care îi cuprinde ori de cîte ori, prin vorba lor, îndeplinesc cu succes, şi nu arareori, lucruri însemnate, fără să ştie nimic din tot ce spun".

În toată argumentaţia sa Platon se vede obligat a recunoaşte că poeţii cînd sunt inspiraţi sunt cu totul detaşaţi de cele ale trupului, de viaţa curentă a trupului, sunt mijlocul prin care harul divin se exprimă, poezia fiind un avatar, mereu schimbător, după vrerea Muzei.

Contrariat de libertatea de neîngrădit a poetului, în *Legile*, prin gura Atenianului, Platon întronează cenzura prin instituirea unei *prescripţii*: „Aceea care impune poetului de a nu lăuda altceva în versurile sale, decât cele ce statul le socoteşte ca legitime, juste, frumoase şi bune; care îi interzice de a arăta lucrările sale vreunui particular, mai înainte de a fi fost văzute şi aprobate de păzitorii legilor şi de către judecătorii numiţi pentru cenzura aceasta".

Stranie prescripţie în contra creaţiei, prescripţie în contra căreia pledează Aristotel în *Poetica* sa.

Pentru Stagirit *două sunt cauzele ce par a da naştere poeziei, amîndouă cauze fireşti* (de remarcat că are o anume îndoială, precizînd că *par*): „Una e darul înnăscut al imitaţiei, sădit în om din vremea copilăriei (lucru care-l şi deosebeşte de restul vieţuitoarelor, dintre toate el fiind cel mai priceput să imite şi cele dintâi cunoştinţe venindu-i pe calea imitaţiei), iar plăcerea pe care o dau imitaţiile e şi ea resimţită de toţi. Că-i aşa o dovedesc faptele". Iar a doua cauză: „Darul imitaţiei fiind prin urmare în firea fiecăruia, şi la fel şi darul armoniei şi al ritmului (se vede doar bine că măsurile sunt simple împărţiri ale ritmurilor), cei dintru început înzestraţi pentru aşa ceva, desăvârşindu-şi puţin câte puţin improvizaţiile, au dat naştere poeziei".

Pentru autorul *Metafizicii*, darul poetic este mai bine valorificat la indivizi armonios înzestraţi decît la exaltaţi: „Mai trebuie iarăşi ca poetul să-şi desăvârşească opera căutând a-şi însuşi, în măsura posibilului, atitudinile personajelor, într-adevăr, darul de a mişca în cel mai înalt grad nu-l au decât cei ce, împărtăşind dispoziţia firească a creaturilor lor, se lasă stăpâniţi de patima fiecăreia: singur cel tulburat izbuteşte să tulbure cu adevărat şi pe alţii, şi singur cel mânios să-i mânie. De aceea darul poetic mi se pare la locul lui mai curând în indivizii armonios înzestraţi decât în exaltaţi; fiindcă cei dintâi sunt făcuţi să se adapteze oricărei situaţii, câtă vreme ceilalţi sunt ieşiţi din fire".

Totuşi, Stagiritul recunoaşte cu trimitere la dialogul platonician *Phaidros* (unde citim cu apel la Muze: „Dacă se înstăpîneşte asupra unui suflet gingaş şi curat, el îl stîrneşte şi-l exaltă, şi-l mînă către cîntări şi felurite poezii; datorită chipului acesta, nenumăratele fapte ale strămoşilor capătă veşmîntul frumuseţii şi luminează mintea şi sufletul urmaşilor. Însă cel care, lipsit de nebunia ce vine de la Muze, ajunge la poarta poeziei încrezător că va pătrunde aci prin nimic alta decît meşteşugul său, este un poet nedesăvîrşit, iar poezia lui – numai cumpătare – păleşte în faţa celei hrănite de sfînta nebunie") în *Retorica* sa că *poezia e ceva dumnezeiesc* sau în altă variantă de traducere, *poezia este inspirată*.

Inspirată fiind nu aparţine strict celui care o scrie.

În *Etica nicomahică* Aristotel defineşte arta drept o *activitate creatoare întemeiată pe o concepţie adevărată*: „Întrucât arhitectura e una din arte, şi anume o pornire creatoare întemeiată pe raţiune; întrucât nu există artă care să nu consiste într-o pornire creatoare întemeiată pe o concepţie adevărată, nici vreo asemenea pornire care să nu fie artă, înseamnă că arta se poate defini ca o pornire creatoare întemeiată pe o concepţie adevărată".

Concepţiile celor doi filosofi pe această temă nu sunt aşa de diferite cum par. Putem spune alături de D.M. Pippidi din *Introducerea* la *Poetica*: „Dacă, totuşi, lăsând la o parte discrepanţa şi reţinând doar faptul că, în ochii lui Aristotel, ţelul artei e plăcerea, ne-am întreba ce-l deosebeşte sub acest raport de Platon, care afirmase şi el acelaşi lucru, răspunsul ar trebui să fie acesta: pentru Platon, plăcerea astfel obţinută e o desfătare vătămătoare şi condamnabilă; pentru Aristotel, mulţumită procesului de *purificare*, o asemenea plăcere nu primejduieşte cu nimic echilibrul sufletului: departe de a fi condamnabilă, plăcerea estetică e o plăcere curată şi nevătămătoare".

Totuşi, poetul prin avatarii săi lirici se exprimă în haine diferite prin care înfruntă neantul, hăul extincţiei. Poetul tinde de a ieşi din propriul trup, trup ce se lasă locuit sub nume nu întotdeauna identic celui din cartea de identitate, este un altul, un avatar ce se exprimă liric. Din dorinţa de *a fi plural cum e universul* (Fernando Pessoa) poetul are tendinţa de a se multiplica, de a-şi semna paginile cu diverse pseudonime, de a fi mereu altul, cu fiecare poem.

Pentru Stagirit, în lucrarea amintită, *poezia e mai filosofică şi mai aleasă decît istoria: pentru că poezia înfăţişază mai mult universalul, cîtă vreme istoria mai degrabă particularul.*

A înfăţişa universalul înseamnă a pune în seama unui personaj înzestrat cu o anumită fire vorbe şi fapte cerute de aceasta, după legile verosimilului si ale necesarului: lucru către care şi năzuieşte poezia, în ciuda numelor individuale adăugate. Particular, în schimb, e ceea ce a făcut ori pătimit Alcibiade, de pildă.

Fernando Pessoa (1888-1939), poetul portughez se visa, de unul singur, *o întreagă literatură*; în familia sa de heteronimi aflăm, cum precizează Dinu Flămînd în introducerea sa: „Pessoa, multiplu de sine însuşi", la *Vecin cu viaţa* (*poezia ortonimă 1911-1935*, Humanitas, 2017), 136 de *autores ficticios*, din care mai activi au fost doar în jur de 70. Şi cum notează în *Prefaţa* la *Opera*

poetică (Humanitas, 2011) a lusitanului, același Dinu Flămînd: „Proiectul său *heterologic* a devenit treptat cazul unic de ficțiune somatizată care în literatura mondială îi poartă numele. Heteronimii lui Pessoa constituie unul dintre acele ansambluri, în genul paradoxului lui Russell, care nu fac parte din ele însele (ansamblul Pessoa nu este Pessoa). O alchimie spirituală pusă de autor în practică din momentul în care Pessoa însuși a constatat că se poate multiplica prin forța imaginației, aducând pe o scenă mai reală decât cea a ficțiunii avatari presupuși, din trecutul sau din viitorul său!"

Vorbind despre cititorul obișnuit, Roxana Eminescu în cuvîntul înainte la volumul tradus din poezia lui Pessoa și a celor trei mai importanți heteronimi (Alberto Caeiro, Alvaro de Campos și Ricardo Reis) arată: „Se așteaptă, dincolo de asta, mesajul unei existențe omenești, pătimirea condiției umane, comună nouă tuturor, dar *exprimată,* lucru care celorlalți, ne-poeților, nu le este dat. Fernando Pessoa este *poetul,* și avatarurile, heteronimii săi, sînt încă un mod de a-și spune tragismul condiției umane. Și, de fapt, propria lui incapacitate de a-l exprima pînă la capăt".

Apelul la pseudonime nu este o noutate, ci o practică destul de răspîndită, mai ales de la romantici începînd.

José Paulo Cavalcanti Filho, în masiva sa *cvasi autobiografie* dedicată lui Fernando Pessoa, apărută la Eikon în traducerea lui Dinu Flămînd, trece în revistă cîțiva importanți autori care au preferat diverse semnături, atribuite tot atîtor avatari, în publicarea propriilor opere. Primul este narat cazul poetului și filosofului danez Sören Kierkegaard (1813-1855) care a folosit șapte heteronimi, pe care îi considera *pseudonimi, posibilități create de imaginație*. Primul este Victor Eremita, unicul care are și o biografie, și semnează în 1843 *Sau-sau*, operă cunoscută și cu titlul: *Alternativa, un fragment de viață*. *Repetiția*, publicată în același an, este semnată Constantin Constantinius, iar Johannes de Silentio este autorul operei *Spaimă și cutremur*. În 1844 Johannes Climacus semnează *Fragmente filosofice*, unde Nicolaus Notabene este autorul *Prefeței* și Virgilius Hafniensis, autorul *Conceptului de anxietate*. Al șaptelea avatar este Hilarius Bogbinder care publică în 1845 *Etape pe drumul vieții*. În anul următor revine Johannes Climacus cu *Post scriptum la fragmentele filosofice*. De remarcat e că fiecare avatar scrie în stilul său propriu. De aici și indiscutabila originalitate. Pentru Cavalcanti Filho este *ceva natural pentru cel care*, în „*Boala de moarte"* (semnat cu pseudonimul anti-Climacus), spune că *Cel care creează opera își naște propriul tată* sau *Eul este o sinteză a finitului care delimitează infinitul ce nelimitează.*

O idee prezentă și la mulți alți scriitori. Cum notam mai sus, cînd Eminescu se întreba: „Cîți oameni sunt într-un singur om?".

Apelînd tot la biograful lui Pessoa, citățm din opiniile pe această temă a cîtorva scriitori: „John Keats (1795-1821) distinge *identitatea poetică de identitatea civilă.* Pentru el, un *poet este lucrul cel mai puțin practic al existenței,* pentru că *nu are identitate.* Edgar Allan Poe (1809-1849) afirmă că *orice gândire, ca să fiu concis, e simțită ca un afront direct la propria persoană.*

Pentru Walt Whitman (1819-1892), *în fiecare om sunt mulțimi întregi.* Pentru (Friedrich) Nietzsche (1844- 1900) *un om singur, doar cu ideile sale, pare că e nebun, iar inima mea... mă forțează să vorbesc de parcă aș fi doi* (Jean Nicolas Arthur). Rimbaud (1854-1891) spunea *eu sunt altul.* Și (Jean) Cocteau (1889-1963) zicea că *Victor Hugo era un nebun care credea că este Victor Hugo*. (Gustave) Flaubert (1821-1880) a spus *Doamna Bovary sunt eu.* După (Charles) Baudelaire (1821-1867), *artistul este artist doar dacă este dual,* iar *cel care nu știe să-și populeze singurătatea nu știe nici să fie singur în mijlocul unei mulțimi ocupate. Poetul se bucură de privilegiul incomparabil a a fi, după bunul său plac, el însuși și alții. Precum sufletele rătăcitoare care își caută trup, el intră, când dorește,* în personalitatea fiecăruia. Merită să ne reamintim adagiul său, de atâtea ori menționat de Albert Camus (1913-1960), *Dreptul de a ne contrazice a fost uitat la înșiruirea drepturilor omului.* Pe scurt, spunem, împreună cu Vergilio Ferreira (1916-1996), *coerența totală: au pietrele și, poate, imbecilii*".

Obiceiul de a scrie și publica sub alt nume nu-i o invenție a danezului. Rablais (1494-1553) a semnat pe unele din cărțile sale Alcofribas Nasier; Jean Baptiste Poquelin (1622-1673) a semnat Molière; François Marie Arouet (1694-1778) cu Voltaire, Philip Friedrich von Hardenberg (1772-1801) cu Novalis; Henry Marie Beyle (1783-1842) era Stendhal; George Gordon (1788-1842) era lord Byron.

Citățm în continuare din Cavalcanti: „Fiodor Dostoievski (1821-1881) se considera neprihănitul Alioșa și mizerabilul Smerdiakov. Jacques-Anatole François Thibault (1844-1924) era Anatole France. Walter Gorn Old (1864-1925) era Sepharial. Și (Luigi) Pirandello (1867-1936), laureat al Premiului Nobel pentru Literatură în 1934, a scris în 1921 *Șase personaje în căutarea unui autor,* toate, conform regulilor sale. *născute cu viață proprie,* pentru că *doar poetul e în stare să mintă conștient, din proprie voință, doar el e în stare să spună adevărul.*

Marele poet spaniol Antonio Machado (1875-1939) a scris sub numele Abel Martin și discipolul său Juan de Mairena, în afară de cei 15 poeți independenți reuniți în volumul *Los complementarios,* unul dintre el, Jorge Menezes este heteronimul heteronimului Mairena. Totuși, heteronimii lui Machado s-au născut după cei ai contemporanului său, Pessoa, dar inspirația pentru ei este similară. Toți, ca să folosim cuvintele lui Machado însuși, practică *dulcea și dureroasa meserie de a trăi,* visează *singurătatea inimii triste, a navei ce nu naufragiază, dar nici nu-și găsește steaua,* știind *că pentru călător nu există călătorii, călătoriile le faci mergând.* Martin (în *Poezie și proză),* ca și cum ar vorbi în locul lui Pessoa, spune că *nimeni nu va reuși să fie ceea ce e, dacă nu va reuși înainte să se conceapă așa cum e.* Charles Lutwidge Dodgson (1832-1898), celebru profesor de la Oxford și matematician englez, semna doar Dodgson pe cărțile sale științifice, precum *Tratat elementar de determinanți, Probleme de pe fața de pernă,* sau *Euclid și rivalii lui moderni,* în timp ce în lumea literară, începând din 1856, a devenit Lewis Carroll, LC,

inițiale acestui pseudonim, constituind o anagramă imperfectă și inversată a literelor CL, inițialele numelui adevărat. LC mai reprezintă în engleză și sonoritatea numelui Alice. De asemenea, Alice (Liddell) o chema și pe o prietenă din tinerețe, care i-ar fi inspirat-o pe eroina din Țara Minunilor (*Alice în Țara Minunilor),* personaj conceput ca opusul conștient al creatorului său: el e bărbat, ea e femeie; el e bătrân, ea e tânără; el, cultivat, ea, neștiutoare; el e reverend al Bisericii Anglicane, ea e practic necredincioasă; punct și contrapunct. După cum se observă și din titlul cărții scrise ulterior, personajul este însuși autorul în Țara din oglindă. Dodgson era, de fapt, Alice însăși, la fel cum Charles Dickens (1812-1870), făcând o anagramă cu inițialele inversate, era David Copperfield. Mai modest, belgianul Georges Remi (1907-1983), creatorul eroului de benzi desenate *Tintin,* a preferat să reproducă sunetul în franceză al inițialelor sale inversate (RG), rezultând Hergé. Ca o curiozitate, merită să menționăm povestirea lui Jorge Luis Borges (1899-1986), care în romane era Herbert Quain. Același Borges care, în 2 ianuarie 1985, a scris o celebră scrisoare către Pessoa, în care spunea *Sângele neamului Borges din Moncorvo și cel al seminției Acevedo fără geografie mă pot ajuta să te înțeleg, încheind scrisoarea cu o rugăminte, Lasă-mă să-ți fiu prieten.* Chiar trăind departe de Pessoa în timp și în spațiu, se simțea apropiat de el, fapt care l-a determinat pe José Saramago, în romanul *Anul morții lui Ricardo Reis,* să-i pună în brațe lui Ricardo Reis un exemplar din cartea lui Borges (*The God of the labyrinth,* semnată de Quain). În această povestire a lui Borges („Ficțiuni"), sunt povestite exagerări ale unui presupus scriitor francez din secolul XX, Pierre Menard, care dorea să intre în istorie scriind *Don Quijote.* Nu un alt Don Quijote, ci chiar *El ingenioso hidalgo Don Quijote de la Mancha.* Fără a trebui să treacă prin toate pățaniile lui Miguel de Cervantes Saavedra. Slab la trup și cu fața suptă, acesta a trăit ca un vagabond, a participat în bătălii, ca soldat în Liga Sfântă (printre care și cea de la Lepanto, în care și-a pierdut capacitatea de a mișca mâna stângă în urma unei împușcături de archebuză), câțiva ani a fost sclav al regelui Algeriei, Pașa Hassaou, făcea greșeli la socotitul uleiului și al grâului, care l-au băgat la închisoare de atâtea ori. Și într-o închisoare din Sevilia (1605) la 58 de ani, a scris prima parte a (poate) celei mai bune operele literare din toate timpurile. În lumea' reală, Alonso Fernandez Avellaneda a încercat să profite de pe seama faimei lui Cervantes și să publice o a doua parte a lui Quijote, menționându-se pe el însuși ca autor, ceea ce l-a făcut pe Cervantes să-și completeze opera, în 1615, cu un an înainte de a muri, neînțeles de contemporani și, din câte se spune, înșelat de nevastă a făcut jurământ de sărăcie ca să intre în Ordinul Franciscan. Dar, pe deplin conștient de grandoarea operei sale, zicea: *Doar pentru mine s-a născut Don Quijote și eu pentru el: el ca să înfăptuiască, eu ca să scriu. Suntem unul".*

Nici în literatura națională nu ducem lipsă de heteronimi. Eminescu își semnează prima poezie *La mormîntul lui Aron Pumnul*, M. Eminovici, privatist, în broșura votivă *Lacrimile învățăceilor gimnazişti*, ianuarie 1866); Ion N. Teodorescu, debutat de Macedonski sub numele de Ion Theo, era Tudor

Arghezi; Dimitrie Cosmod era Dimitrie Bolintineanu, Ana Cîmpeanu era Veronica Micle, M.S. Cobuz era Mihai Sadoveanu, Antonie Panteleon Petroveanu era Anton Pann, Dan Barbilian era Ion Barbu, Gheorghe Vasiliu era George Bacovia, Emil Soare era Miron Radu Paraschivescu, Ioan Eugen Iovanache era Ion Vinea şi am putea continua cîteva pagini bune fără a epuiza numele sub care au publicat şi publică în prezent autorii români.

Un heteronim a lui Miron Kiropol pe care îl divulg în premieră, este Ion Recrutu în a cărui afirmare am fost direct implicat. L-am debutat în *Convorbiri literare* în martie 1999, cu prezentarea mea. Ion Recrutu era un tînăr din promoţia douămiistă, scria în maniera acestora, una cu totul diferită de a celui care l-a creat, Miron Kiropol. În final i-am publicat un volum tînărului Ion Recrutu la Editura Timpul, în anul 1999. Şi aventura heteronomului lui Kiropol s-a oprit deocamdată aici.

Fernando Pessoa, probabil poetul cu cei mai mulţi heteronimi, cel care şi-a creat cei mai mulţi avatari, într-o scrisoare către Casias Monteiro încearcă să desluşească geneza heteronomilor, care s-au manifestat încă din prima copilărie, mulţi şi foarte diferiţi, fiecare cu propria personalitate şi biografie. Narează despre cei trei mai importanţi heteronimi în epistola amintită: „Eu *văd* în faţa ochilor mei, în acest spaţiu incolor, dar real al visului, chipurile, gesturile lui Caeiro, Ricardo Reis şi Âlvaro de Campos. Eu am alcătuit vârstele şi vieţile lor. Ricardo Reis s-a născut în 1887 (nu-mi mai amintesc ziua şi luna, dar le am scrise pe undeva), la Porto, e medic şi se află actualmente în Brazilia. Alberto Caeiro s-a născut în 1889 şi a murit în 1915; s-a născut la Lisabona, dar şi-a trăit aproape toată viaţa la ţară. Nu a avut nici o profesie şi aproape nici un fel de educaţie. Âlvaro de Campos s-a născut la Tavira, în ziua de 15 octombrie 1890 (la ora unu şi jumătate după-amiaza, cum îmi spune Ferreira Gomes, şi e adevărat, căci horoscopul lui alcătuit în funcţie de această oră precisă s-a dovedit că i se potriveşte). Aşa cum deja ştiţi, el este inginer naval la Glasgow, dar actualmente se află la Lisabona, fără nici o ocupaţie. Caeiro era de statură mijlocie şi, chiar dacă într-adevăr fragil (a murit de tuberculoză), nu părea chiar atât de slăbănog pe cât arăta. Ricardo Reis e puţin, dar foarte puţin mai scund, însă mai puternic, mai vânjos. Âlvaro de Campos e înalt (1,75 metri, deci cu doi centimetri mai mult decât mine), e slab, are tendinţa să stea puţin aplecat. Nici unul dintre ei nu poartă barbă – Caeiro, în ceea ce-l priveşte, are părul blond-deschis şi ochii albaştri; Reis e un brunet cu părul tern şi mat; Campos are pielea mai degrabă deschisă, cu vagul aer al unui evreu portughez, însă cu părul lins şi despărţit normal de o cărare; şi, de asemenea, cu monoclu. Aşa cum am spus, Caeiro nu a avut parte aproape de nici o educaţie în afara celor câteva clase primare; i-au murit devreme şi tatăl şi mama, şi a trăit restul vieţii retras în casă, supravieţuind din venituri modeste. Locuia împreună cu o mătuşă deja foarte în vârstă. Şi tot aşa cum v-am spus, Ricardo Reis, educat într-un colegiu de iezuiţi, este medic; din 1919 trăieşte în Brazilia, unde s-a expatriat de bunăvoie, fiind monarhist.

Prin educaţia primită, e un latinist, şi este de asemenea un semi-elenist prin propria sa educaţie. Âlvaro de Campos are o educaţie obişnuită de licean; după care a fost trimis în Scoţia să devină inginer, mai întâi în mecanică, apoi în domeniul naval. A profitat de o vacanţă ca să facă o călătorie în Orient, de unde a adus cu sine poemul *Opiarium.* A învăţat latina de la un unchi care era preot la Breira.

Cum scriu eu în numele acestora trei?... În cazul lui Caeiro e vorba de o pură şi neaşteptată inspiraţie, fără ca eu să ştiu sau să pot măcar să-mi imaginez ce urmează să scriu. În cazul lui Ricardo Reis, se întâmplă în urma unei deliberări abstracte, care se concretizează brusc într-o odă. Pentru Campos, atunci când *simt* un subit impuls de a scrie şi nu ştiu ce anume va ieşi. (Semi-heteronimul meu Bernardo Soares, care seamănă în multe privinţe cu Âlvaro de Campos, îşi face apariţia numai atunci când eu sunt obosit sau somnolent, atunci când facultăţile mele raţionale şi de inhibiţie se află oarecum în suspensie; proza cu pricina e o reverie constantă. E un semi-heteronim întrucât, dacă personalitatea lui nu este şi personalitatea mea, ea este totuşi nu o versiune diferită de a mea, ci o simplă mutilare. El e eu, mai puţin raţionalitatea şi afectivitatea. Proza lui seamănă cu a mea, dar e lipsită de ceea ce raţiunea, în cazul prozei mele, îi conferă: aspectul de *ténu*; iar limba portugheză este identică la unul şi la celălalt; în vreme ce Caeiro se exprima rău în portugheză, Campos mai mult sau mai puţin rău şi cu lipsuri, de exemplu recurgând la expresia *eu proprio* în loc de *eu mesmo* etc., Reis e mai bun decât mine, dar cu un purism pe care îl consider exagerat. Îmi vine greu să scriu proza lui Reis, încă inedită, sau pe cea a lui Campos. În versuri, simularea e mai uşoară, poate şi fiindcă este mai spontană)" (scrisoare tradusă de Dinu Flămînd şi publicată în *Opera poetică*, Humanitas, 2011).

Şi tot în acest volum care adună poemele celor trei avatari, însoţite de biografii şi prefeţe, ultima secţiune aparţine lui Fernando Pessoa şi care se deschide cu un cuvînt lămuritor asupra acestei multiplicităţi, una de care mai toţi poeţii sunt tentaţi. Voi cita cîteva fragmente: „Nu ştiu cine sunt, nu ştiu ce suflet am.

Atunci când vorbesc cu sinceritate nu ştiu cu ce fel de sinceritate vorbesc. Sunt în mod variabil altul decât un singur eu despre care nu ştiu dacă există (dacă el este ceilalţi).

Mă simt multiplu. Sunt ca o încăpere cu nenumărate oglinzi fantastice care multiplică în reflectări false o unică realitate anterioară care nu se află în nici una dintre ele şi se află în toate.

Aşa cum un panteist se simte arbore sau chiar floare, eu mă simt diferite fiinţe. Mă simt trăind in mine vieţile altora, incomplet ca şi cum fiinţa mea ar participa în toţi oamenii, incomplet în fiecare dintre ei, printr-o sumă de non-euri sintetizată într-un eu fals.

Fii plural ca universul!

Niciodată nu mă simt mai absolut portughez ca atunci când mă simt diferit de mine – Alberto Caeiro, Ricardo Reis, Alvaro de Campos, Fernando Pessoa, sau câţi alţii vor mai fi existând sau urmează să mai existe.

Dumnezeu nu are unitate,
Cum aş putea să o am eu?"

Indiferent de această multiplicitate prezenţa la numeroşi scriitori, cum remarcă şi Cavalcanti Filho: „*heteronim* (alt nume), *semi-heteronim, pseudonim, ortonim* (nume civil declarat de autor), *autonim* (nume adevărat), *alonim* (nume al altei persoane) şi *anonim* provin din aceeaşi rădăcină grecească *ónmos* (numele)". În *Romeo şi Julieta*, actul II, scena II, Julieta se întreabă: „Un nume ce-i? – Un trandafir oricum/ Îi spui exală-acelaşi scump parfum!" Numeroase sunt dedublările în literatură, de la *Dublul* lui Dostoievski la *Nasul* lui Gogol, sau *Hamlet*, *Regele Lear* ale lui Shakespeare.

Hamlet *rămîne*, în opinia Roxanei Eminescu, *un personaj de referinţă pentru înţelegerea lui Pessoa*. Ca argument este citată o remarcă a poetului din Lisabona: „Hamlet constituie, altfel decît era socotit înainte, reprezentarea esenţială a creatorului său. E un om prea mare pentru sine însuşi. Aşa a fost Shakespeare, aşa a fost Leonardo da Vinci. Aceşti oameni au avut un suflet prea mare pentru realizare. Nu e vorba de tragedia neputinţei de a se exprima, ei această tragedie încă mai mare de o prea mare capacitate de exprimare în raport cu puterea de exprimare, de a avea prea mult de exprimat, faţă de capacitatea de a o face. Nimeni nu se revelă sieşi, pentru că nu o poate face; dar oameni ca Shakespeare şi Leonardo nu se revelă pentru că o pot face. Sînt prefigurări a ceva mai mult decît omul, şi rămîn frustraţi la frontieră. Sînt învinşi nu pentru că le-ar fi fost posibil să facă mai mult, ci pentru că, de fapt, au făcut-o. Se transcend pe ei înşişi şi se pierd".

Şi tot în această prefaţă este citată afirmaţia lui Pessoa asupra literaturii: „Poemul, care este un cadru muzical făcut din idei, ne dă libertatea, graţie posibilităţii de a-l înţelege, să vedem şi să auzim ceea ce vrem. Comparate cu el, toate statuile şi picturile, toate cîntecele şi simfoniile sînt tiranice. Într-un poem trebuie să înţelegem ceea ce pretinde poetul să înţelegem, dar putem simţi ce vrem".

Dinu Flămînd, în prefaţa „Un contabil agramat", la *Cartea neliniştirii* (Humanitas, 2009), face o remarcă ce-l defineşte pe poetul lusitan şi tendinţa lui de a se multiplica: „Pessoa numea această extindere a propriei sale persoane (în portugheză *pessoa* înseamnă *persoană*) un *teatru în oameni vii* – *drama em gente* – fiindcă, spre deosebire de un text dramatic care urcă personaje fictive pe scenă, autorul considera că viaţa lui devenise un soi de dramatizare cu avatari, un spectacol evolutiv compus din aceşti *heteronimi*".

Eseistul portughez Eduarod Laurenço afirmă: „Nu Pessoa omul este multiplu şi plural, ci inspiraţia sa" şi continuă Cavalcanti Filho: „Conform eseistului portughez, nu Caeiro, Reis şi Campos *s*unt cei care creează poeme, ci poemele obligă crearea acestor identităţi, reproducând consideraţiunile lui

Casais Monteiro, în opinia căruia *Pessoa a inventat biografii pentru opere, nu opere pentru biografii*".

Într-un catren poetul lusitan se autodefineşte: „Poetul e un prefăcut/ Aşa desăvîrşit el minte/ încît prezintă drept durere/ durerea ce cu-adevărat o simte".

Poetul este avatarul propriei fiinţe, al alcătuirii sale din carne şi spirit, *soma-sema*. Prin avatar se eliberează poemul pe care îl dictează zeul. Fidel doctrinei orfice poetul este dintre acei care au harul de a transforma în frumuseţe moartea frunzelor. Asta fac poeţii prin poezia lor, dau existenţă extincţiei, dau viaţă inexistenţei. Fără avatarul liric, viaţa s-ar pulveriza, ar fi o ternă şi inexpresivă trecere din nimic spre neantul nimicului.

Toate aceste coborîri din avatar în avatar încearcă atît: să înfrunte de neînfruntatul, neantul, rostogolirea în golul suprem.

Eu nu sunt eu, spune poetul, eu sunt altul cu fiecare vers, în fiecare poem sunt o altă voce, una care îmi dictează, conduce condeiul pe foaia albă unde aşterne poezia, propriul său avatar.

Viitoarele numere vor avea ca temă:

2019 – *Poezie şi metempsihoză, Poezie şi mîntuire; Poezie şi Înviere*
2020 – *Poezie şi dans; Poezie şi matematică; Poezie şi inteligenţă, Poezie şi raţiune*

„POEZIA ESTE ÎN SÂNGELE NOSTRU IRANIAN”

convorbire cu **ALIREZA GHAZVEH** (Iran)

L-am întâlnit pe Alireza acum ceva ani, prin Caucaz. De atunci nu l-am mai văzut, dar mi-a oferit o carte a sa (Alireza Ghazveh, *Compassionate Death*, selecţie de poeme prefaţată de Ravinder Gargesh, versiunea engleză: Mohsen Karimi Rahjerdi, New Delhi, India, 2012, 96 p., pe care am prezentat-o la „Biblioteca de poezie”, oferind cititorilor noştri şi câteva texte, în versiunea română. Colaborând şi la alte proiecte, am ajuns la această convorbire. Poetul, scriitorul şi criticul iranian Alireza Ghazveh s-a născut în Iran, la Garmsar, în 1964. A fost ataşat cultural la ambasadele Iranului din Tadjikistan şi India, şef al „Consiliului Poetic” al Ministerului Culturii din Iran, este membru al PEN clubului iranian ş.a., iar creaţiile sale au fost traduse în mai multe limbi străine, inclusiv în română, acum, de subsemnatul.

Marius Chelaru: Să începem cu o prezentare a ta, Alireza Ghazveh, anii de început, meleagurile natale ş.a. şi, apoi, cum ai ajuns la literatură, la scris, cărţile publicate ş.a.

Alireza Ghazveh: M-am născut în 1964, într-un oraş nu departe de Teheran, numit Garmsar. Am studiat până ce am obţinut un doctorat în literatura persană. Am deţinut multe poziţii oficiale, am lucrat ca editor pentru multe jurnale literare şi edituri. Scriu poezie de patruzeci de ani. Cu treizeci de ani în urmă poemele mele de protest au fost fotocopiate şi lipite pe zidurile universităţilor. În afară de poezie, scriu critică şi am şi un mare apetit pentru a scrie jurnale de călătorie. Cinci dintre aceste jurnale de călătorie ale mele au fost publicate. Am muncit mult cu manuscrisele. Am lucrat pe aproape toate formele de poezie persană, am lucrat la poezie, catrene, cuplete şi masnavi, poezie modernă ş.a. Scriu un roman. De asemenea, am fost invitat la multe festivaluri şi am fondat cel mai mare festival iranian de poezie, numit „Fajr”, al cărui director am fost la prima ediţie. Pentru doi ani am fost preşedintele Consiliului Iranian pentru Poezie, la Ministerul Culturii.

Am alcătuit şi publicat o colecţie 170 de cărţi de poezie iraniană contemporană. Universităţile iraniene şi din alte locuri din lume au fost interesate de poezie mea şi, până acum s-au alcătuit cam optzeci de teze de doctorat şi masterat despre temele poeziei mele în Iran, India, Irak, Egipt, Pakistan şi Afghanistan. Poemele şi proza mea au fost publicate în cărţi pentru studenţii iranieni. Unele dintre cărţile mele au fost publicate în engleză şi rusă, dar şi în urdu şi arabă, şi am cărţi de autor apărute la Delhi, Londra, Moscova, Beirut ş.a.

În Iran poezia este prima noastră artă

M.C.: Poezia „clasică" persană este o pagină aparte din istoria literaturii universale. În România, pe diverse „filiere" lingvistice, sunt mai multe ediții din Omar Khayyam, dar și din alți poeți. Dar… mai este ea publicată/ citită/ studiată azi în Iran? Sunt tinerele generații de cititori dar și de poeți interesate de acest capitol al istoriei literaturii voastre?

A.G.: Trebuie să spun că poezia e în sângele nostru iranian. Cei care încearcă să prezinte iranienii în lume legat de petrol, gaze, șofran, covoare țesute de mână și mătase oferă o imagine trunchiată a Iranului. Iranul trebuie cunoscut prin Irfan[1], poezie și artă. Oriunde în lume sunt șapte arte, și poate că poezia n-o fi prima în Franța sau Italia, de pildă, unde ar putea fi cinematografia sau arhitectura, dar în Iran poezia e prima noastră artă. Avem figuri mărețe ca Firdousi, care a scris cea mai mare epopee a lumii[2] cam o mie de ani în urmă. Îi avem pe Saadi Shirazi și Hafez Shirazi, pe Khayyam Neyshaburi[3] și Nezami Ganjavi și Maulana Balkhi Rumi și Bidel Dehlavi, și alte fără de număr stele care strălucesc pe cerul umanității. De exemplu, Attar Neishabouri e una dintre acestea, și care doar el poate înțelege lumea și o poate îmbăia în minuni după minuni. Vechiul Iran nu avea geografia de azi. Nezami a trăit în Ganja, azi parte a Republicii Azerbaidjan, Rumi în Balkh, azi în nordul Afghanistanului, Bidel Dehlavi în vremea turcilor mongoli în Delhi, unde atunci, la toate curțile regilor din India, se vorbea persana. Această amplă întindere peste Ținuturile Romane și chiar în vecinătatea ta, în Albania, a făcut ca înainte cu ceva sute de ani Naim Frashëri să scrie persană, și chiar sultanii turci, ca Sultanul Salim, să scrie poezie persană, „Khatay" a fost poemul său epic. După părerea mea, nu aș fi un naționalist deloc dacă Compania Britanică a Indiilor Orientale nu ar fi ajuns la Calcutta și vechiul colonialism nu ar fi „lucrat". Azi am fi putut schimba locurile persanei și engleze în lume. În opinia mea, colonialismul britanic a avut scop mai mult decât pentru alte limbi să lovească în rădăcinile arborelui limbii persane. Dacă nu i-am fi avut pe Firdousi, Sa'di, Hafez, Attar și Khayyam, nu e limpede ce s-ar fi petrecut cu noi. Am crescut în cultura asta. Rădăcinile-mi sunt legate de Firdousi, Hafez și Saadi, Khayyam, Attar Neishabouri și Naser Khosrow

[1] *Ad litteram* ar putea fi „înțelepciune", „cunoaștere" ș.a.; termen legat în general de – dar nu limitat la – misticismul sufi, care ar subsuma (aidoma gnozei, dacă ne referim mai ales la șiism, dar nu numai), teologie, filozofie ș.a.

[2] *Cronica șahilor*.

[3] Shirazi, Ganjavi, Neyshaburi – din Shiraz, din Ganja, din Nishapur, Balkh ș.a.; era un obicei al vremii (unii îl păstrează și azi) ca oamenii să fie cunoscuți/ numiți și după locul în care activează/ s-au născut. Așadar, Saadi din Șiraz, Omar Khayyam din Nishapur ș.a.

Ghobadi[1], Khajeh Abdullah Ansari[2] şi Sanai Ghaznavi[3] şi alţi strămoşi. Cum spuneam, poezia persană are un mare număr de stele pe cer. Piscurile sunt înalte şi, în această cultură, poţi să spui despre tine că eşti poetul care ai străbătut şapte regate complicate, şi ai trecut prin şapte furtuni cumplite. Poezia este cea mai grea profesie în Iran. Iranul este încă ţara poeziei, şi încă ne poţi cunoaşte prin poezie. În ziua de azi, în epoca nucleară, noi nu ne-am retezat rădăcinile, dar suntem foarte inovativi. Preţuim creativitatea şi inovaţia, iar tradiţia noastră literară nu e altceva decât inovaţie. Şi azi, Attar, Khayyam şi Firdousi sunt mai moderni decât cei mai mulţi poeţi postmoderni. Saramago a fost influenţat de Al Ain al-Quad'at Hamedani, care a promovat misticismul Luminii opt sute de ani înainte. Attar, cu păsările sale[4] şi toată povestea sa este încă cel mai modern. Misticismul nativilor americani şi al europenilor mie îmi par doar copii ale misticismului nostru profund. În cultura aceasta, a fi poet contemporan este o misiune dificilă.

Generaţia noastră tânără e la fel ca altele de oriunde din lume. Unii au creativitate literară, cunosc atât trecutul, cât şi ce înseamnă rădăcinile, ştiu că tărâmul literaturii înseamnă suferinţe şi greutăţi şi legătura cu creaţiile care îşi au rădăcinile în trecutul îndepărtat. Astfel, acest grup, deşi târziu şi cu greu, trecând printr-un calvar puternic ajunge la salvare. Sunt şi alţii, aşa numiţi „cooked today", care aleg căile de mijloc, cu o mie de hopuri şi rotiri, caută varianta scurtă. Dar şi aşa, ei ştiu că literatura e mai mult decât o cursă scurtă de viteză cu bicicleta, e un lung maraton. Cei care se desprind de rădăcini şi sunt, să spunem, „aerobici", vor să „ajungă" cât mai repede**.** Să devină faimoşi repede. Să obţină folos rapid. Ei au confundat literatura cu dragostea, afecţiunea cu veneraţia sau sfiala, şi pasiunea cu plăcerile trecătoare. Aşadar, nu e altă cale decât să munceşti pentru prosperitate, succes. Un alpinist care cucereşte Everestul cu un lift nu e alpinist. Cu literatura e la fel. Trebuie să cobori pe pantele dificile ale

---

[1] Nāsir Khusraw Qubādiyānī Balkhi sau Naser Khosrow (1004 – 1088), născut într-un sat din Bactria, Qabādiyān, azi în Tadjikistan, mort în Yamagan, azi Afghanistan. A călătorit cam 20.000 de kilometri în cca. şapte ani (relatând totul în *Sefer-name/ Cartea călătoriilor*) – studiată în Iran şi azi; considerat unul din cei mai mari poeţi de limbă persană. Ştia greaca, persana, araba, turca, ebraica, diverse alte limbi din India ş.a.

[2] Abu Ismaïl Abdullah al-Herawi al-Ansari (1006–1088), cunoscut şi drept „Înţeleptul din Herat"; considerat sfânt sufi, a trăit în Herat, apoi Khorasan, în Afghanistanul de azi.

[3] Sana'ī Ghaznavi (m. în 1131/ 1141). Rumi spunea despre Sanai că este „cei doi ochi" iar Attar „sufletul", ca surse de inspiraţie pentru el.

[4] Farīd al-Dīn Muhammad bin Ibrahim, cunoscut drept 'Attār (cca. 1120–1190). Un nume mare în sufism; nu a părăsit oraşul Nishāpūr. Şiit, fără a aparţine vreunei confrerii religioase, apropiat de calea sufi, considerat eretic, a suportat persecuţiile sunniţilor. I se atribuie peste 114 cărţi, dintre care amintim *Întâlnirea păsărilor, Memorialul sfinţilor*.

inimii tale, să simţi căderea, să te temi de ea şi să urci spre vârf printre o mie de greutăţi. Şi în credinţă ai obstacole, iar literatura nu înseamnă altceva decât obstacole.

Dacă aş căuta un alt nume pentru Iran, aş sugera să fie *Ţara gazelurilor*

M.C.: Pentru tine, personal, din ce am constatat, citind din cartea pe care am prezentat-o cititorilor noştri, această poezie nu este deloc străină, nici temele ei majore ori mistica/ simbolistica sufi… Vorbeşte-ne te rog despre cum vezi acest izvor de inspiraţie pentru poezia ta, dar şi pentru a altor poeţi iranieni de azi.

A.G.: Da, scriu. De o mie şi o sută de ani această formă de poezie numită *ghazal* - o formă de poezie iraniană sensibil „egală" cu sonetul englez **–** este în sângele nostru. De la Roodaki Samarghandi la Shahid Balkhi [Rumi – n. M.C.] la maestrul gazelului, marele Hafez, şi până către zilele noastre gazelul este în rugăciunile noastre dimineaţa, şi după amiaza şi din timpul nopţii. Ne numim fetele Ghazal, şi în momentul naşterii şi al morţii auzim Ghazal. Dacă aş căuta un alt nume pentru Iran, aş sugera să fie Ghazalistan, Ţara/ Tărâmul gazelurilor.

M.C.: Din câte ştii, dat fiind şi nivelul tău de informare (ca scriitor, preşedinte al Consiliului Iranian pentru Poezie, la Ministerul Culturii ş.a.), cam la ce nivel sunt cunoscute România, literatura română în Iran?

A.G.: Ştiu puţine despre poezia română, aşa că îmi imaginez că mulţi dintre iranieni nu ştiu de ea. Sunt poemele tale, traduse (şi) acum. Am citit una sau două cărţi ale poeţilor din blocul estic, de pildă Szymborska şi Petőfi Sándor sunt unii pe care i-am citit. Am citit ceva din scrierile vecinului tău, Yiannis Ritsos, şi altele. Am citit mult din literatura arabă, în special din Palestina şi Siria, Liban şi Irak, şi sunt prieten cu mulţi autori de acolo. Ştiu mulţi poeţi turci, am citit din operele lor. Literatura ţării tale a pătruns foarte puţin în Iran. Dar sunt sigur că ea este tradusă în franceză, germană, engleză, italiană, suedeză. Citim mult despre/ din poezia lumii, avem bune relaţii cu poeţi de peste tot, dar legat de geografia voastră norii poeziei sunt jos şi călătoresc puţin către noi. Nu ştiu de ce.

M.C.: Care este interesul pentru poezia contemporană iraniană, atât din partea cititorilor, dar şi a editorilor? În opinia ta cum publică editurile în Iran, azi? Şi aici, te rog, să detaliem puţin – clasicii persani, clasicii străini, poezia modernă iraniană, traduceri din lirica străină? Şi, desigur, care este interesul publicului.

A.G.: Noi dăm o mare importanţă poeziei. Dar, de exemplu, bugetul nostru pentru sport e de ceva mii de ori mai mare decât cel al poeziei. Dacă

noi am aloca a suta parte din banii din petrolul şi gazele noastre pentru poezie, am cuceri lumea cu literatura şi poezia, dar, după Sohrab Sepehri, un poet iranian contemporan care a murit acum patruzeci de ani: „Aş vrea să plantez pomi în loc de politicieni!" Ca în multe alte locuri ale lumii, politicienii au îngrădit dreptul la poezie şi au ordonat poetului să fie paznicul palatului politicii. În părţile noastre de lume sunt, de asemenea, motivaţii politice. Din motivul acesta, poezia mea are o audienţă serioasă, şi să lăsăm politica politicienilor, a căror treabă e să o ţină mereu pe mătasea roşie. De aceea sunt politicieni care nu-mi plac. În Iran am fost director al câtorva reviste literare. Cel mai recent număr al revistei iraniene de poezie a fost publicat sub redacţia mea. În ultimii opt ani, în unul din cele mai mari jurnale din Iran, am avut o pagină intitulată „Hear Nine", după o expresie din poezia lui Rumi. Acum sunt multe reviste specializate în poezie, dar în ultimii ani siturile şi publicarea digitală a luat-o înaintea celor pe hârtie. În spaţiul virtual conduc unul din cele mai mari site-uri literare persane, de nouă ani, împreună cu prieteni poeţi, al cărui nume e „Site-ul poeţilor de limbă persană". A fost vizitat de peste 104 de milioane de oameni în acest interval de nouă ani. Pe site sunt peste 4000 de poeţi de limbă persană şi are peste 5 milioane de pagini în conţinut.

M.C.: Cât de complicat sau de facil este pentru un scriitor să publice în reviste şi editorial, în volum, în Iranul zilelor noastre? Dar în străinătate? Şi în particular pentru un poet? Cum a fost debutul în ţară şi peste hotare pentru tine, şi apoi paşii următori care au contat cel mai mult în evoluţia ta?

A.G.: Nu e o mare problemă să publicăm un poem pe paginile noastre electronice. Odată ce poezia dobândeşte audienţă, satisface cerinţele unei audienţe şi operele noastre au fost publicate, putem aşadar publica. Dar pentru ca să poţi publica în reviste şi cărţi este o chestiune un pic diferită, şi trebuie să apăsam mai multe taste şi să lucrăm mai mult.

Poezia persană a trăit o multitudine de experienţe lingvistice

M.C.: Iranul este o ţară mare, cu tradiţii vechi dar şi diverse. Mai sunt azi diferenţe specifice considerabile între marile regiuni ale ţării şi în ce priveşte literatura?

A.G.: Poezia persană pură e ca un poem care s-a construit în formă şi limbaj noi, şi în conţinut şi mesaj. Poezia persană a trăit multe experienţe lingvistice. Fiecare din marii noştri poeţi clasici din trecut au avut aceiaşi tipologie ca a celor mai inovativi poeţi. Ştiind astea, tradiţia noastră literară şi trecutul nostru sunt propice pentru noi experienţe, şi, când recităm, avem în vedere şi limbajul şi conţinutul, avem şi mesaje noi

pentru ziua de azi. Critica literară a rămas „activă" din trecut până azi, şi multe din opiniile poeţilor noştri sunt de fapt critică obişnuită. Chiar dacă uneori, unii poeţi critică pe alţii în lungi perioade de dezbateri complicate. Deşi azi e încă proverbială critica de tip formal ori academic, totuşi critica poeziei, critica socială şi politică sunt părţi ale vieţii noastre literare.

Sunt multe triburi în Iran, cu multe limbi indigene care au o literatură nativă bună. Dar farsi este „limba mamă" pentru toate aceste triburi şi, dincolo de faptul că literatura lor nativă, nu de puţine ori produc opere valoroase în persană.

M.C.: Ce citeşti tu? Ai acces la marea literatura veche şi cea „nouă" în limba persană?

A.G.: Cred că un poet trebuie să fie filosof, la fel şi cum spunem să aibă înţelepciune. Pentru că din logică, filozofie, sociologie şi politică, el înţelege lucrurile. Ştiinţa trebuie să fie diferită, altceva. Am în biblioteca mea cam o mie de cărţi tipărite şi cam 100.000 de manuscrise persane digitale, după/ din diverse biblioteci vechi iraniene, indiene, pakistaneze, turce, şi din Europa, SUA. Citesc tot atât de mult din ele cum citesc cărţi tipărite. Citesc poeme scrise de mână din vechile cărţi, care mai sunt doar într-un singur exemplar. Cam jumătate din cărţile persane din lume scrise de mână/ manuscrise nu au fost publicate. Este şi asta o „prelungire" a culturii noastre de limbă persană. Numărul manuscriselor. Numărul manuscriselor persane în India de azi este mai mare decât al celor din Iran chiar. Pentru că India a scris cu scrierea persană timp de opt secole şi a vorbit persana şi la curţile regilor. În Pakistan şi Afghanistan, Tadjikistan, chiar şi în unele părţi din Kazahstan şi China, ori în Republica Azerbaidjan, şi parte în Turcia era vorbită/ scrisă persana. Sunt foarte mulţumit că am acces la toate aceste cărţi şi că le citesc fără nici un „intermediar".

M.C.: Nu te-am întrebat... Care este poetul tău clasic persan favorit? Dar din literatura universală?

A.G.: Dintre poeţii din vechiul Iran îi iubesc pe Saadi, Hafez şi Maulana, şi un alt poet care a trăit undeva la 300 de ani în urmă, Bidel Dehlavi, faţă de care am o înclinaţie aparte. În esenţă, scria în „stilul hindi" şi avea o minte complexă, iar imaginile din poemele sale erau foarte sugestive/ puternice**.** Bidel e ca o mare plină cu peşti coloraţi şi stranii. Nu i-ai văzut încă, până acum, în culorile pe care le simţi citindu-l. Îmi place poezia lumii arabe, îmi plac poeţi ca Muhammad Almaghut[1], Mozaffarlunav şi Ahmad Matar[2], din literatura universală.

[1] (1934 – 2006); scriitor sirian, considerat de unii „tatăl" versului liber în arabă.
[2] Ahmed Mattar (n. 1954) poet irakian din exil, locuieşte din 1986 la Londra.

M.C.: Îți mulţumesc pentru această convorbire, şi sper să mai putem face şi alte lucruri pentru poezie

A.G.: Mulţumesc şi eu pentru convorbire, şi pentru timpul acordat.

Adaggio

Literatura persană este un domeniu pe cât de interesant, pe atât de complex/ încărcat de istorie. În interviu s-au amintit multe nume, conexe şi cu varii aspecte specifice literaturii persane, vocabularului lumii în care au circulat aceste scrieri, la confluenţa cu diverse limbi (araba, turca, hindi ş.a.). Astfel, sunt multe forme fixe de poezie care au circulat (unele mai sunt încă practicate) în spaţiul limbilor persană/ arabă/ turcă ş.a. Amintim câteva: qasida – poate fi odă, panegiric, poem elegiac, de laudă a tribului, satiric, didactic/ religios, poezie bahică (*khamriya*), de vânătoare etc. Arabii susţin că cele mai frumoase qaside sunt cele şapte (după unii nouă) mu'allaqate (*cele atîrnate),* despre care se spune că au fost brodate cu fir de aur şi atârnate pe zidurile Kaabei). Prin Khayyam, dar nu numai, au ajuns cunoscute la noi şi acele catrene cu rimă specifică, numite rubaiate. Sunt şi multe altele, dar Alireza a amintit două, în special: masnavi şi gazel.

Pentru simplificare, legat de masnavi, redau sintetic explicaţiile lui Ahmad Tamîndārī[1]: masnavi/ mathnavi „este un poem ale cărui hemistihuri au acelaşi metru. Dar fiecare cuplet are o rimă independentă; din acest motiv se numeşte *mathnavi;* „mathannā însemnă pereche/ cuplu, de aici *mathnavi,* cuplet." Nefiind limită pentru numărul de cuplete dintr-un mathnavi, este „potrivit pentru naraţiunea poveştilor, istorisirilor, legendelor". Există chiar de la începuturile poeziei persane, multe asemenea texte fiind considerate capodopere. În funcţie de tipurile de subiect pot fi: a) **epice** (apărute în secolul al X-lea; apogeul: *Şāh-nāme/ Cronica şahilor,* b) **etic-didactice** (*Būstān*, a lui Saadi) c, **mistice.**

Alireza spunea de gazel. Sunt nume mari ale poeziei Orientului care au scris gazel, dar şi autori din Occident; de la noi amintim pe Mihai Eminescu şi George Coşbuc.

În cea mai răspândită accepţiune (pe care o regăsim şi în *Encyclopaedia Iranica* şi în alte enciclopedii/ tratate, cărţi de specialitate ş.a.) gazelul e de origine arabă. Cuvântul ar avea ca rădăcină de bază „a toarce", „a depăna" poate şi vorbe de amor, iar între primele sensuri figurate a fost amintit cel de „a avea un flirt/ o discuţie amoroasă cu o femeie". Astfel s-a ajuns la legătura cu poezia de dragoste („romantică"),

[1] *A History of Persian Literature. Schools, styles and literary Genres*, transl. from Persan: Ismā'īl Salāmī, The Center for International-Cultural Studies, Tehran, Alhoda International Publishers, Iran, 2002. Am prezentat-o în „Convorbiri literare".

nu doar gazelul. Într-o enciclopedie de prestigiu despre terminologia din domeniul poetic citim despre gazel: „Un poem liric cu monorimă (*aa, ba, ca* etc.) originar din Arabia", gen de poezie de dragoste, „dezvoltat ulterior ca o formă fixă în persană, turcă, urdu şi în majoritatea literaturilor islamice". Rădăcina arabă „gh-z-l cuprinde semantic gazelle", adică „the „act of spinning/ weaving" (a toarce, a depăna), şi „în final, o discuţie amoroasă cu o femeie"[1]. Unii au spus, pe drept, că „subiectul iubirii" nu e propriu doar gazelului, şi pentru a-l diferenţia de alte forme de poezie, mai ales către azi, s-a ajuns la denumirea de „gazel tehnic" – în persană ġ**azal-e estelāhī*).***

După alţii, gazelul ar fi poate mai popular în zona persană/ de filiaţie persană (inclusiv urdū), iar qasīda în cea de limbă arabă (cu izvorul în sentimentele legate de organizarea tribală). Opiniile, spuneam, sunt variate, deşi converg cam spre aceleaşi drumuri ale înţelesurilor. Tamīndārī (foloseşte grafia „ghazal"): „În limba arabă *gazel* înseamnă a vorbi cu o femeie, să cochetezi, să flirtezi, să narezi despre tinereţe, dragoste şi cucerirea femeilor". Există şi alte opinii, dar despre originea arabă a gazelului e un acord cvasi-unanim. Pentru Thomas Bauer şi Angelika Neuwirth[2] „preistoria gazelului începe prin secolul cinci în Peninsula Arabică", iar „din arabă a migrat, via persană, în turcă şi limbile din India, în Spania în ebraică via arabă, şi, în cele din urmă, transmisă via modelele persane a pătruns în canonul poetic al literaturii germane"[3].

În convorbirea noastră s-au amintit mari poeţi ai poeziei persane/ orientale şi universale, din vechiul Imperiu Persan. O zonă renumită era Marele Khorasan (*Khorasaan*, *Khurasan*), diferită de regiunea iraniană Khorasan, de azi, în care au activat multe nume de referinţă ale poeziei persane (etimologic, de la cuvinte în pahlavi/ avestană, „Khurasan" – Ţinutul Răsăritului/ din Răsărit); includea teritorii azi în Afghanistan, Iran, Tadjikistan, Turkmenistan, Uzbekistan. Erau acolo mari centre culturale/ ştiinţifice: Nişapur, Tus, Heart, Balkh, Kabul, Ghazna, Merv, Samarkand, Buhara, Panjakent ş.a. Până mongolii au devastat regiunea, în secolul al XIII-lea, Khorasan era considerat capitala culturală a lumii persane.

Alireza îl pomeneşte des pe Abul Qāssim Firdawsī, Firdousi, „(cel) din Paradis", după o etimologie dată de autori iranieni: din avestanul

---

[1] Ed. in chief: R. Greene, General ed.: Stephen Cushman, associate eds: C. Cavanagh, Jahan Ramazani, P. Rozer, *The Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics*, ed. a 4-a, Princeton Univ. Press, New Jersey, USA, 2012, p. 570; art. despre „ghazal": p. 570-572.

[2] Au fost şi co-autori ai volumelor: Th. Bauer, A. Neuwirth, *Ghazal as World Literature I: Transformations of a Literary Genre*, Beirut: Ergon Verlang, 2005, Angelika Neuwirth, Michael Hess, Judith Pfeiffer, Börte Sagaster (Eds.), *Ghazal as World Literature II: From a Literary Genre to a Great Tradition. The Ottoman Gazel in Context*, Würzburg 2006.

[3] Introducere la *Ghazal as World Literature*, secţiunea „Why the ghazal?".

„pairi-daeza", ajuns, ulterior, pardes/ pardos; arabizat, „fer-dos"), unul dintre cei mai mari poeți ai lumii. În ce privește viața sa, ficțiunea s-a împletit în timp cu realitatea. După istoricii literaturii persane, cea mai veche relatare despre el e în *Chahār Maqāle/ Patru tratate,* a lui Nizami[1], scrisă în 1155, cam la 150 de ani după moartea lui Firdousi. Se spune că ar fi scris *Cronica șahilor* în două variante (sau prima, și alta revizuită), prima terminată între 995-999, a doua prin 1010. Opera originală s-a pierdut, se lucrează după cópii, iar cea mai veche a fost datată în anul 1020 (după alții cea mai veche ar fi din 1217, și este la Biblioteca Nazionale di Firenze). Între aceste cópii vechi pe care se lucrează sunt diferențe care țin mai ales de înlocuirea construcțiilor arhaice cu altele în uz la vremea realizării manuscrisului copie, dar nu numai, de unde varii probleme/ erori. În Iran s-au alcătuit ediții care vizează „reconstruirea" textului lui Firdousi.

Și Saadi Șirazi e amintit ades. Data nașterii celui care a scris *Bustan* și *Golestan* încă e discutată: prin 1180 sau (interpretări din *Golestan*) între 1203-1208, sau 1213. Născut în Șiraz, a rămas fără tată, când avea între 12 și 14 ani. Și-a desăvârșit studiile la Bagdad (varianta des acceptată în biografii, deși pare a fi un anacronism, e că a fost trimis la Bagdad de Atabak-Saad ibn-Zanghi, dregător al provinciei Fars, în anul 1196 – de la care susțin unii biografi că și-a luat numele de *Saadi*).

Strămoșii lui Hafīz/ Hafez, erau negustori din Isfahan. Familia lui s-a așezat la Șiraz (la poarta Kāzirūn - mama lui era dintr-o familie din Kāzirūn, nu departe de Șiraz). Hafīz s-a născut se pare în anul 1326, în Șiraz. În timp ce lucra la o brutărie învăța la școala tradițională. Treptat, a studiat științele religioase și literare, devenind erudit, ca și în știința recitării Coranului. Probabil, supranumele lui, Hafīz (care știe/ recită Coranul pe de rost), vine de aici. Alt autor amintit, Jalaluddin Rumi, s-a născut în Balkh, regiunea Khorasan (azi în Afghanistan), la sud de Samarkand, în 1207. Rumi, pentru persani, arabi, turci însemna *bizantin/ grec, Cel din Rum;* Rum - Bizanț. Asta de la faptul că a locuit în Bilad ar-rum, *Țara grecilor bizantini,* cum era numită de arabi, înainte de Imperiul Otoman, zona Anatoliei Bizantine unde se afla statul Konya. Supranumit și Mevlana: *stăpînul, maestrul, dascălul nostru,* Mawlâ-yê Rum, Învățătorul/ Maestrul din Anatolia bizantină. De la el pleacă Ordinul Mevlevi.

Bīdel Dehlavī (1642–1720), apreciat în mod deosebit de Alireza, a fost un poet din India, considerat sfânt sufi, și între cei mai cunoscuți reprezentanți ai „stilului indian" în literatura persană (sabk-e hendī/ sabk-

[1] Am consultat *Revised translation of the Chahár maqála (Four discourses) of Nizámí-i'Arúdí of Samarqand*, followed by an abridged translation of Mírzá Muhammad's, notes to the Persian text by E.G. Browne, London, Printed by the Cambridge Univ. Press for the Trustees of the "E.J.W. Gibb memorial", published by M. Luzac & Co. 1921.

e hindi), în ultima perioadă a acestei „şcoli". Deşi e considerat unul dintre cei mai mari poeţi persani, familia sa era din Asia Centrală, de neam turcic, ceagatai. El s-a născut la Azimbad, azi Patna, în India. Mai puţin strict în ce priveşte religia (respingând chiar clerul), a avut rol important şi în poezie, şi în muzică. Şi azi sunt cântăreţi care cântă din poemele lui, mai ales gazeluri, într-o regiune vastă din India, Afghanistan (unde e şi o „şcoală de poezie", *Bīdelšināsī/ Studii privind poezia lui Bīdel*, care conferă titlul de *Bīdelšināsī/* expert în Bīdel), Tadjikistan, Pakistan, Iran ş.a. În Iran sunt şi azi conferinţe pe tema poeziei sale.

Alireza l-a amintit pe Naim Frashëri (1846-1900), considerat întemeietorul poeziei moderne albaneze, poet naţional al Albaniei, nume de seamă al renaşterii culturale naţionale din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Adept al ordinului Bektaşi, a publicat *Carnetul/ Caietul Bektaşi,* Bucureşti, 1896; idei privind această sectă sunt şi în alte opere ale sale, de pildă, în volumul de poeme *Florile primăverii*, Bucureşti, 1890, unde sunt vizibile şi influenţe ale marilor poeţi persani. A fost influenţat în tehnica sa de poeţi ca Attar şi Saadi, a debutat în persană, limbă pe care o cunoştea, ca şi turca, araba, greaca ş.a.. (În Albania, între secolul XIV şi începutul celui de-al XIX-lea se folosea şi scrierea turcă otomană-arabă-persană numită *Elifbaja*; ultima versiune a acestei *Elifbaja shqip* a fost creată de Rexhep Voka, 1847-1917, poet al literaturii Bejtexhinj, şi al mişcării naţionale.) Frashëri a fost, s-a spus, ultimul poet din Balcani care a scris în persană, dar operele în albaneză mai cunoscute le-a publicat la Bucureşti, din 1886. Satul său, Frashër, fiind locuit şi de aromâni, Thede Kahl crede că familia lui ar fi de origini aromâne (vlahe).

Alireza aminteşte de sultanul „Salim". Sunt doi sultani Selim care au scris poeme. Yavuz Sultan Selim (1466-1520), fiul lui Bayazid al II-lea, sprijinitor al artelor, al poeziei, a scris în turcă şi persană. Selim al III-lea (1761-1808), al douăzeci şi optulea sultan otoman; a fost bine educat, apropiat de literatură, caligrafie, arte în general. Adept al ordinului „mevlevi", poet, muzician (a compus mai multe piese, 64 fiind cunoscute şi azi), a scris mai multe poeme (semnând şi cu pseudonimul İlhami), parte despre ocuparea Crimeii de către ruşi. Vorbea fluent araba şi persana. Era considerat modern, reformist. În ce ne priveşte, în conflictele cu imperiile din jurul nostru, cel rus, Austria, numele său e legat de Pacea de la Iaşi, (ianuarie 1792), tratatul de la Kuciuk-Kainargi, 1774, dar şi de rebeliunea lui Osman Pasvantoğlu, atacul Ţării Româneşti din 1801 ş.a. În timpul lui Basarabia a fost cedată Rusiei.

Ayn-al-Qużāt/Qudat Hamadānī (1098–1131) e considerat unul din fondatorii sufismului doctrinar, jurist, medic, filosof, matematician şi poet. Discipol al lui Ahmad Ghazali (m. în 1126); fratele teologului Mohammad Ghazālī), admirator al lui Hallaj, acuzat de erezie, a fost executat la 33 de

ani[1]. Numele lui s-ar putea traduce „ochiul/ perla judecătorilor". După unii a fost elev al lui Khayyam, alţii cred că nu e posibil. Dar, dacă da, poate, s-a spus, când Khayyam s-a întors din pelerinaj trecând prin Hamadan. Hamadani, Al-Hallaj şi Shabab al-din Suhrawardi sunt consideraţi cei trei mari martiri ai sufismului. Două dintre cele mai importante opere ale lui, *Preludii* şi *Esenţa adevărului* au semnificaţie mistică/ filosofică aparte pentru sufi. Vorbea/ scria fluent în persană, arabă[2].

Se spune că Abu 'Abd Allah Ja'far ibn Muhammad, Rūdakī (întâlnit şi Rudagi/ Rudhagi) (858 – cca. 940/ 941), supranumit Ādam ul-Shoara, „Adam al poeţilor", a scris peste 1.300.000 versete. S-au păstrat ode, gazeluri ş.a., cam 900 de versuri. În 1963, Sa'īd Nafīsī a publicat alte fragmente ca aparţinând lui Rudaki. S-a născut în satul Rudak (Panjrud), din Khorasan, azi în Tadjikistan, oraşul Panjakent (în provincia tadjikă Sughd, odinioară în Sogdiana; se mai văd ruinele oraşului vechi lângă ale celui actual). Poezia lui urmează caracteristicile gramaticale ale stilului „khorasanian", are şi trăsături didactice, şi lirice. Probabil a versificat şi poveşti. Şi *Sandbād-nāme/ Povestea lui Sindbad* a fost, s-a spus, scrisă de el. (Istoria poveştii e complicată, sunt controverse; sunt mai multe versiuni de mai largă circulaţie, completă e considerată doar a lui Zahiri Samarqandi. Cele două versiuni versificate sunt atribuite lui Rūdakī şi Asadi Tusi, apoi a apărut alta, prin secolul al XIII-lea, compusă de Azod al-din Yazdi, contemporan cu Hafez.) Rūdakī (considerat fondatorul literaturii tadjice) ar fi creat 12 ritmuri prozodice. Scrie despre natură; în poemele lui sunt mai multe urme de cultură veche iraniană/ zoroastriană decât elemente arabo-islamice. Este privit ades drept primul geniu literar al limbii persane moderne şi/ sau fondatorul literaturii persane clasice. Scria într-un alfabet numit „perso-arabic".

Poetul, pictorul iranian Sohrab Sepehri (1928-1979) s-a născut în 1928 în satul Anyaneh, lângă Kashan (oraş între Tehran şi Isfahan). După licenţa în arte (specializarea pictură), Tehran, 1953, a lucrat 12 ani la câteva societăţi comerciale/ agenţii guvernamentale, călătorind în Europa, Africa, Asia. Călătoriile din 1961, 1964 dinspre Japonia în India ş.a., sunt reflectate în opera sa. Până mai spre noi poezia lui nu era cunoscută în Occident. Am prezentat volumul *Sunetul paşilor apei,* ed. Point International, 2005, cititorilor revistei „Convorbiri literare".

Interviu, versiunea română, note şi *Adaggio*: **Marius Chelaru**

[1] (L. Massignon, *The passion of al-Hallāj***,** II, Princeton, 1982, p. 63, 167).
[2] Fragmente din opera sa: A. J. Arberry, *A Sufi Martyr***,** London, 1969, p. 99-101, *Studies*: L. Massignon, *Recueil de textes inédites,* Paris, 1929, p. 98-102.

Marcel MIRON

Melcul

Un om şi o casă
o piele ca şi chipul gândului întrupat
în alergare
pământul
lumea şi casa.

Când creşti
cămaşa de calciu
sporeşti mărgăritarul închisorii.

Cu puşcăria în spate
colindă lumea
pe frunze şi pomi
prin munți.

Şi-i linge sudoarea pământului
şi-i creşte închisoarea din spate
munte în deşert
şi nisip în pădure.

Cine iubeşte mai mult
decât cel ce sărută
cărarea pe care păşeşte?

Se sfinţesc urmele
ca lanţurile martirilor
cu arama şi fierul
urmă de melc
peste pielea gândului înalt.

Taina închisorii
o citim în urmele lipicioase
ale drumului
atât de lung
de la picioarele topite
spre capul străjuit de coarne blânde.

Coarne din carne
cu durere străină.

Biruitor în turniruri
învingătorul culorilor roşii.

Toţi luptătorii slabi
flutură culorile sângerii
în arenă
ca toreadorii
spaime pentru morţile morţilor
în care sângele
este amintirea vieţii.

Melcul
linge culorile curcubeului
şi-şi poartă comorile luminoase
pe drumuri
pe garduri
pe inimi împietrite
dând viaţă sufletelor
închise în chitina
salivei păcatului.

Urma melcului
în calea lactee
o nesfârşită aşteptare
invitaţie la călătoriile
de dincolo de casa ta.

Pleacă
ia-ţi casa în spate
şi plimbă lumina
prin ţările orbilor
pofticioşi de vedere
şi de eternitate.

Plimbare prin pădurea de psalmi

Psaltirea
o pădure nesfârşită
psalmii
nişte copaci înfloriţi
în rod
cu dăruire
vieţuind şi murind.

Eu
pe cărări pândite de jivine sălbatice
bat la poarta fiecărui copac.

Psalmii
răspund ciocănitului meu
ca un xilofon
în tonuri de simfonie stelară.

Septuagenar
lui Mircea Pop

De câte ori
diavolul ne paşte
prin câmpiile nesfârşite
ale pierderii de vreme
cu multe detalii interesante
înălţătoare
eroice
dar atât de primejdioase.

Am întârziat la întâlnirea cu îngerul
şi acum stau singur
în timp străin.

Toate cutele vremurilor
în care am dormit lângă fericire
au dispărut.

În juru-mi
câmpia uscată ca o piele de talpă
fără forme de relief
cheală de pomi şi iarbă.

La fiecare pas
ecoul reverberează
până în departele
timpanului inorogului ce stă la pândă.

Salvarea mea
un prieten uscăţiv
ca un vis frumos
uitat pe pervazul copilăriei
din plaiurile bănăţene.

Valeria MANTA TĂICUȚU

ceață și sticlă

icoanele se uită la mine, cu sfinții lor poleiți,
lipiți de zid în limpedea pace a sărbătorii.
dacă le-aș săruta, vopseaua sfințită, și piatra, și varul
ar trece în mine, să crească acolo altă biserică;
turlele ei mi-ar străpunge inima în fiecare dimineață,
lumină subtilă, sunet amortizat de clopot,
filtrat prin ceața ce urcă încet și coboară la fel,
leagăn pentru auz.
spun rugăciuni pentru cerul pustiit, știind că locatarii lui
au plecat în alt cer, mult mai departe.
cuvintele, și sunetele, și zgomotul, și furia,
oricât le-aș atomiza, nu mai trec frontiera
lumii de ceață și sticlă, nu mai ajung
în acel infinit de milă și răbdare,
rămân dovezi ale visului, poveşti imaginare
pentru apă, aer, foc și pământ.

noaptea cea mare

de-a v-ați ascunselea prin omăt, printre tulpini
de ghiocei și toporași,
jocul morții și al primăverii începe târziu,
sticlos și nelalocul lui
iarna rămâne afară și-n gând, să numere
până la infinit și înapoi
martie vine sfios, ca orice orfan cu haine de împrumut,
țesute cu abur și fulgi oropsiți
încă-mi văd respirația, numai ea ține în viață
caii sălbatici din crivăț căzând
desenez flori pe geam, descântec pentru naşteri viitoare
pentru câmpii colorate cu roşu și verde și alb
sub cerul atât de albastru în gând
zilele – mărgele de sticlă – se sparg sub pasul vioi
al iernii care nu se mai termină
anotimpuri incerte, înghesuite unele într-altele,
par gata să intre în noaptea cea mare.

sezon

care zăpadă e mai nemiloasă?
cea căzută povară pe umăr, acolo unde-ar trebui
să stea vrăbii şi porumbei?
cea care te orbeşte, dantelă cu ştrasuri
pe rochia de bal a morţii/
ori cea pe care scrii, ca pe-o coală vinilin,
poeme uşoare ca fulgii, cuvinte plutind,
amestecându-se în vraiştea mai veche a secundelor?
nemiloasă pare zăpada în care te-ngropi
până la genunchi, până la brâu, până la bărbie;
capul tău şi al sfântului Ioan imaculat
pe o tavă lucioasă de-argint.
în zarişte mitului, cade zăpada, cortină
între aici şi acolo, împăcând două perspective;
simetrică e numai durerea:
trupul închis în zăpadă se leapădă
de cap şi de răul din el, întru pace eternă şi vis.

acasă

acasă e locul în care caprifoiul crede că
va veni iar primăvara:
o spun crengile lui ori răstignite pe stinghii de lemn,
rănite, ori încrucişate pe sârmă, dreapta peste stânga;
cucuvelele din podul depozitului nu mai cred
în veniri şi renaşteri:
iarna le-a preschimbat în figurine de sticlă,
trec prin ele roiuri mocnite, fulgi de la toţi
porumbeii zăpezii, ca un ultim mesaj în cod Morse.
acasă e locul din care nu vezi nimic pe fereastră,
oricât de zi ori de noapte ghiceşti că e cerul;
ceaţa cea groasă trece din pervaz în
cadrul anemic de aluminiu.
cândva, aici vor curge lacrimi şi melcii
vor lăsa urmă argintie.
cândva, seva unui alt crin va urca
dintr-o primăvară într-alt, la fel de ireale amândouă;
acasă e locul din care nu poţi pleca nici în viaţă,
nici în moarte, nici în blestem.

strigăt

şi Iov încă mai strigă-n nesomn
durerea din oasele lui trece în oasele mele
ca o pedeapsă pentru trădare
ce sunt genunchii decât locul de unde
încep rugăciunea, şi plânsul, şi mersul?
cândva, din ei vor răsări flori de câmp
în arşiţa vreunei veri doar imaginate acum,
la ceasul din noapte când sub pernă
mâinile ţin strâns rozariul;
boabele mici din lemn de tei parfumat
alunecă din somn în starea de veghe
mai albă decât chipul durerii.
vom mai rămâne în plâns înc-o zi,
poate şi o noapte, până ce albul se va muta
în ghiocei şi-n vântul de primăvară
aducător de miresme şi zâmbet

Anton

sfânt al zilelor mele pierdute, al obiectelor
greu de găsit după ce s-au ascuns într-un spaţiu tabu
nu implor ajutorul, ci pacea nelămurită a unui turn
zidit de la temelie din cărţi necitite
toate negaţiile nu aduc înapoi zarea înaltă a poemului-rugă
ori a cărţii cu o cruce de aur căzând în cuprins
ştiu rostul iluziei, dezmăţul ei în lumea dinăuntru
acolo-mi zidesc remuşcările şi frigul
chipurile după care tânjesc
ori morţii din amintire
sfânt al celor pierduţi, de o mie de ani
te încingi cu o frânghie peste sutană
de o mie de ani străjuieşti pruncii cu lacrimi în ochi
şi poeţii închişi în statui
e timpul, acum, chiar e timpul
să priveşti peste umăr în noapte

Constantin GUZGĂ

Vis

Era un vis
cerul albit de iubire
din el stăruia o voce
mă caută pretutindeni
ar vrea să ne spele chipul
cel răvăşit de păcate...

Trezvie în noapte

E o seară tihnită
razele lunii se risipesc
prin cameră
somnul m-a părăsit
îmi aud paşii ce m-au însoţit
ziua trecută;
noaptea scăldată de lumina lunii
odihneşte în linişte şi trezvie
simt mişcarea aştrilor
pământul lin rostogolindu-se
în emisfere născând noapte sau zi;
eu stau şi veghez
ca un sihastru
prin fereastră privesc
la cerul ciorchine de stele
ochii mi se umezesc
şi sufăr
că nu pot străpunge infinitul
dincolo de cer şi stele
unde nevăzutul e fiinţă vie
plinătate şi iubire...

Visând frumos

Pelerin peste dealuri
prin păduri
la izvor cristalin
aici odihnesc
până oglindesc stele
cu lumini jucăuşe
pe lacul liniştit

în vis mi se vestește
că m-am întâlnit
cu destinul...
cânt de păsări
în văzduh
șoapte de pe alt tărâm
se aud
toate vestesc
un nou anotimp...

Zbucium etern

Tăcute stihii
în străfunduri
așteaptă răbdătoare
numărătoarea inversă:
3, 2, 1, 0, declicul,
naște spirala
morții sau a vieții
secunda ce doare
și naște zbucium
în Univers...

Primăvară infidelă

A venit din nou primăvara
cu nori mulți și cu ploaie
fără soare pe cer
cu zile reci și mohorâte
aerul umed și rece
pătrunde până la oase
în grădină timid se arată
primele flori
sufletul rămâne îndurerat
de ploi ce nu mai trec
să ne lase iubiți
de un alt anotimp
mai cald
cu soare și lumină
ca-n Paradis
abia trezită din somn
Primăvara rămâne infidelă...

Aspirații ciudate

Simt o arzândă chemare
către acele spaţii necunoscute
vultur în zbor
peste prăpăstii
străpunge văzduhul
mocnește în mine avântul
către înălţimi
din locul în care mă aflu
rămân același străin zborului
totu-i doar ideal, ce mă frământă...
aştept ceva
o iluminare de pildă
ce m-ar cutremura
mi-ar încălzi inima
și-ar deveni iubitoare
dăruitoare de cutezanţă...
dar, respirăm greu
în această lume
parcă am avea plămâni de oțel
și inimi de gheaţă
nu ne rămâne decât
să visăm
către acele spații necunoscute...

Griji nocturne

Ascunse gânduri
îmi dau târcoale
de unul singur lenevesc
mintea veghează
să pot privi cu ochii ei
depărtatele vămi
văzduhul se întunecă
cerul pârguie lumini
ce vor ivi pe cer
în nopți senine stelele
ce s-au ascuns
de vreme rea
și dor de rugă...

Lucian MĂNĂILESCU

Copilărindu-ne de-a fericirea

In memoriam ***Rodian Drăgoi***

Ce fel de păsări sunt inimile noastre, Rodiane?
Închise în cușca pieptului, lacome de singurătate
și împodobite cu nefericitele, sclipitoarele,
cristale Swarovski?

De câte ori nu ne-am zburat noi printre oameni,
de câte ori nu ne-am făcut zăpezi din hârtie
și am râs și ne-am dat de-a dura prin cer.

Și ce dacă a venit târziul!... Noi încă știm să
ne pierdem, sus, tot mai sus, în înaltul copilăriei,
visând că tristețea e pasărea paradisului...

Fotografia

Mă dor amintirile tale, iubito,
și piciorul cu care ai mers pe valuri...
Pipăi în vis pereții nopții și norii,
și întunericul sclipește
în vârful degetelor.
Nici inima nu mai bate
cum trebuie, parcă e un cuc
care a terminat de numărat anii.
Dar știu că mâine, în zori,
mă vei trezi într-o fotografie trucată
și din părul tău de aur
o să răsară soarele...

Cutia cu butoane

Locuim într-o cutie cu butoane
pe fereastra căreia amintirile
se retrăiesc în direct...

Așezați confortabil în fotoliu,
zâmbind întunericului,
aflăm că suntem fericiți

și că veșnicia durează doar o secundă.

Asta în timp ce, în vacarmul realității,
vestele galbene lipesc afișe multicolore
pe zidurile realității și lucrurile
îmbătrânesc și noi uităm să dăm „LIKE"
pe ultimele știri ale zilei de mâine.

Zeppelinul
Cineva ne înghesuie în zeppelinul
bunăvoinței, ne îndoapă
cu hieroglife și ne lasă să plutim
precum norii, între cer și pământ...

De acolo, de sus, se văd umbrele
de catedrală ale iluziei și rochia ta,
iubito, foșnește surâzătoare
printre frunzele toamnei, iar pe
deasupra orizontului mov
zboară confeti și panglici și
sunete de trompetă...

De aceea vă spun, cineva se joacă
de-a viața noastră, tăcerea
ne bagă degetele în urechi,
ceasurile se umplu de greieri
și zeppelinul abia se mai vede...

Sub pleoapa cuvântului
Când închide pleoapa
peste ape, cuvântul
se face infinit de albastru
pe dinăuntru...

Precum în strigătul
lui Munch – totul e
nesfârșit și tragic,
inima apune în păsări,
zborul se face cădere
și Dumnezeu

se revarsă ca o Niagară
transparentă
peste lume.

Statuia lui Bacovia
„...singur, singur, singur!"
Oamenii treceau
prin aerul lui de sticlă
fără să-l vadă.

Şi el cânta la vioară
într-o scorbură a ploii -
„*Singur, singur, singur*..."

Când i se făcea foarte târziu,
pe câmp, la abator,
umbra lui era un câine
„*Singur, singur, singur*..."

Acum, deşirat în cerul de bronz,
ascultă cum ninge
„*Singur, singur, singur*..."

Culcuş
Stau de vorbă cu moartea pe acoperişul
dimineţii de octombrie; ea e o pisică albastră,
eu un copil uitat de părinţi în cer...

Ne spunem unul altuia fel de fel de tăceri,
despre vrabia care s-a lovit de geam
crezând că e o lume şi dincolo, despre
amnezia copacilor sau despre
cochilia de melc a eternităţii...

Şi ea toarce mulţumită, privindu-mă
cu un fel de frunză sau nor, până când
trupul meu se culcuşeşte la streaşină
lângă soarele orb.

Ela IAKAB

Fecioara din Templul Aethris
De ce m-ai ales, Doamne, nu știu!

Fiii celui de-al treilea cer
m-au hrănit cu fructele morții
și tu nu mă chemi nici în viață,
nici în moarte, nici dincolo.

Nu am adorat niciodată alt Zeu,
te-am lăsat dintotdeauna
să ciopleşti piatra de temelie
a templului
în lumina pură dinlăuntrul meu.
Ai fi putut să spui doar:
Fie Templul! Și Templul ar fi fost.
Ai fi putut să dai pietrelor și stâncilor
Suflu din Suflul tău,
Și Templul ar fi fost.

Golul dintâi o dată nu l-ai mistuit,
în focul tău alb.
Apele de sus nu mi-au închis
rănile, adânci ca la început.

Și totuși, crede-mă, Doamne,
că de Tine și de Mons Ruber
nimeni și nimic
nu m-ar putea dezlega.

Și totuși, crede-mă, Doamne,
că atât te iubesc,
încât de 700 de ani,
Templul Aethris sunt eu.

Fără sfârșit era tăcerea
Fără sfârșit era tăcerea în cer
și pe culmea muntelui.

La poarta răsăriteană a templului
seminții întregi așteptau

să vindec mame, copii,
vraci, muzicieni, şamani.

Fără sfârşit era tăcerea în cer
şi pe culmea muntelui.

Numai din aura mea ţâşneau
păsări cu aripi nomade
spulberând
puțin câte puțin
noianul de cercuri diafane.

De şapte ori
a dezlegat Uriel
nodul morții mele
şi mi-a plăsmuit altă
şi altă şi altă aură.

Numele meu originar
Nu-mi amintesc de câte ori
am dansat în moarte
cu fantasmele uitării.

Ştiu doar că de ucis,
nu le-am putut ucide
nici cu sabie de foc
nepământean.

Cetăți şi oraşe
de sunete
am născocit
şi le-am legat cu legături
de sânge
în jurul templului meu.
De nouă vieți tot scriu
pergamentul numelor
mele de făptură muritoare.

Cu certitudine, în toate
există o noimă
şi o enigmă.

Nu spun că Tu nu mi-ai deschis
poartă după poartă.

Dar eu în vecii vecilor
nu voi înceta să te rog:
Doamne, Dumnezeul meu,
revelează-mi pentru o clipă,
pentru o singură clipă,
numele meu originar.

Ana ARDELEANU

Contrast de iubire

Viaţa, rezumată la o linie frântă,
Cum o vezi tu,
Se compune din
Câteva poeme alese pe sprânceană,
Câteva metafore bum–bum.
Articolul hotărât,
În chip de consumator la masa dărniciei,
Plină cu pachete speciale,
Meniul zilei, tabloul cu miri,
Un contrapunct pe albul perete,
Un capăt de chibrit înroşit, numit floare,
Un gest de tandreţe ce destramă noaptea
Şi lasă trupul fără veşmânt,
Mâna zăbovind pe arcuşul cuvântului ce-l relevă.

- Dar moartea cum e?, mă întrebi.
- Moartea e ca viaţa!
La fel de iraţională
Şi de...

Ţi-e teamă să mai rosteşti lucruri,
Să descrii modul cum ţi se scurge pe oase.
Simţi valuri de căldură adulmecându-te,
Mâinile bărbatului
Ce ţi-a aşezat pe cerul capului
Sărutările a mii de stele,
Aşa cum Picasso aşeza ochii propriilor idei

Pe fruntea iubitelor,
Bătând ora exactă pe cadranul inimii lor,
Pentru a scoate mulţimea în faţa porţii,
Precum magicianul, dintre fracţii,
Iepurele alb.

Când se aliniază planetele
Îţi treci numele meu printre dinţi
Şi mă întrebi, cu gură aurită:
„– Ai şi tu norocul acela, pe care unii îl au,
Atunci când se aliniază planetele,
Iar sentimentul bun, precum un docher,
Se-ntoarce muncit din tura de noapte,
Cum stelele se întorc la mama lor
Şi totul devine normal, poate prea normal
Pentru o lume în care
Nu-ţi mai găseşti casa la locul ei,
Nici inima,
Nici câinele la poartă?"

Şi-atunci încerci să-ţi suni secretarul personal,
Să-l întrebi câte case are un destin,
De nu reuşeşti tu să găseşti poarta!

Câţi martori de eveniment,
Aşa, per ansamblu,
Pentru a şti câte raze de soare să iei cu tine,
Încât toţi dinţii să rămână curaţi,
Şi cei de lapte, şi cei care se arată sub un zâmbet fals
De îndurare, de rezistenţă
Ori de pomenire!

Ştii cum se împachetează starea de nefericire
Într-un zâmbet profesional,
Dar nu eşti dispus să alergi de la un zâmbet la altul,
Pentru a le aşeza în poartă scheletul,
Încât vecinii să-ţi reproşeze
Patima zâmbetului îngheţat,
Atunci când dospeşti poemul în placentă,
Fără ca dorinţa sa de expulzare
Să îţi atragă atenţia

Eşti versul rebel
Ce nu-şi rade mustaţa pentru nimeni,
Acel foc de paie
Ce creează iluzia de lumină
Pe negrul perete,
Printre mărgele de sticlă
Şi efectul roz pe care îl pot avea.

Eşti iluzia ce-mi umbla prin geantă,
Pentru a descoperi aurul tinereţii,
Acea pudră care evidenţiază feminitatea,
Seninul de sub pleoape,
Dansul step dintre gene,
Maxima lui cochetărie,
Magnetismul concentrat
În aceeaşi clipă,
Jumătate cu interes major pentru ce va fi,
Cealaltă jumătate, adresându-ţi-se:
„– Milord, cât e ceasul Senioriei Tale,
De lumea se duce la culcare
Ori prea devreme,
Ori prea târziu?
Senioria Ta, de partea cui eşti?
Te văd ţinând luna în mână
Ca pe o minge de ping-pong.
Aşadar, de partea cui eşti
În versul ce joacă la dublu
Mizând pe un rezultat echitabil.
Pe care numai viaţa îl poate da?”

Ticu LEONTESCU

Scurtissime

Acupunctură
Pe pat de cactuşi,
în costumul lui Adam –
sub dună de-arici!

Viteza melcului
Pe-asfaltul încins de soare,
melcul se topi în traversare.

La anchetă comisia conchide:
neadaptată, viteza… ucide.

Amnezie

Fiindcă tăie vârtos în carne vie,
chirurgul X
făcu mortului pe catafalc…
anestezie.

Fixe cu… prefixe

În campanie, intenţii.
În mandat, atenţii, pretenţii.
După mandat, ce-a mai rămas:
detenţii…

Cristian HARNĂU

Armata Oamenilor

Vrei să aduni într-Un Loc
Milioane de Oameni imediat ?
Dă-Le Distracţii, Muzică, Mâncare
Şi Nimicuri de mestecat !

Vrei ca Milioane de Oameni
Să nu se adune într-Un Loc niciodat'?
Anunţă-I că Le vei vorbi despre *Lumină*
Şi despre cum pot învinge *Întunericul*,
Ce creşte în Ei neîncetat !

Miliarde de Case Murdare

Orice Om pe dinafară este O Casă Frumoasă,
Dar înăntru, Casa are Multe Resturi pe Masă,
Multă Mizerie Ascunsă sub Covor
Şi Mult Praf în Dormitor !

Aproape Toţi Oamenii ascund foarte tare
Toată Mizeria pe care O poartă-n Spinare,
Dar, până la urmă, doar Puţini
Se-apucă să facă curat
Abia atunci când se pregăteşte de înnoptat !

Ce-ar fi dacă Ne-am apuca imediat
În Casa Noastră să facem zilnic curat ?
Și să deschidem Toate Ferestrele, neapărat,
Să intre Cât Mai Multă *Lumină*, neîncetat !

Covorul de Lumină
Degeaba Covorul din Camera Ta
Este Scump și Minunat,
Dacă de foarte mult timp
Nu L-ai mai curățat,
Este Murdar, arată rău
Și îți livrează Microbi neîncetat !

Degeaba aduci *Lumina*
La Tine în Suflet
După Un Zbucium Îndelungat,
Dacă nu Te îngrijești apoi
De *Lumina* Adusă
Să O aperi de *Întuneric* neîncetat!

TINERI AUTORI

Simona DRAGOMIR

****

Sunt ploi în care nu e nimic mai nou decât ploaia
Vindecată pe jumătate
Zice nora.
Până termin ţigara asta
Se va mai îmbolnăvi cineva
Acolo în apele mici ale plămânilor.

****

mi-a zis că ploile-s fete. că au trupul unui copil-femeie
cu doar patru degete la picioare.
fete faine le zice el. se dezbracă pe străzi în văzul lumii
doar ca să se-ngroape sub tălpile bărbaţilor.

****

„Întoarce clopotul cu gura-n sus”
strigă nora cu gura plină de pământ.
cerul ăsta n-o să se întoarcă niciodată cu faţa spre el.
braţul ăsta n-o să mai fie niciodată la fel de puternic ca azi
nici conceptual dintre noi
nici eu.

****

În spatele ochilor mei
se sinucid voioşi copiii.
unul râde
de tine
de ei toţi.
unul plânge.
pentru mine
pentru tine
pentru toţi.

****

Nimicul e tăiat din mine.
ţie-ţi aparţin doar ochii
mânecile şifonate
şi surghiunul.
Eu. Eu nu mai pot fi bună.

****
de prostituat nu m-am prostituat niciodată.
dimineaţa asta semăn prea mult cu boxa acuzaţilor.
spaţiul îngust.
lemnul ud.
n-aş fi crezut vreodată că voi compara iubirea c-o criză de claustrofobie.

****
Sunt.
trăiesc în 10 femei
de lut.
cu gâturi strâmbe
şi groase.
una din ele are un ochi de-al mamei.
verde e doar irisul care poate privi secvenţial
subjugarea tuturor femeilor din mine
Tu eşti doar a mea.
Celelalte 9 trebuie să moară.

****
Sunt semne care se ascund în alte semne
ca încheietura vânătă a voinţei îmblânzite.
mâinile tale se exclude un ape alta
anulându-mă.

dramele de genul ăsta
se răstălmăcesc
în sintagme ca
„l`eternel retour”
care anunţă
asemeni unui copil
care-şi ocupă timpul ciupindu-şi pielea din spatele
lobului urechii
boala creierului.
pielea caldă parcă se-ncheagă de la sine
îşi schimbă forma
textura
gustul.
„tu” nu mai eşti tu.
„tu” nu mai este tu
ci doar un ins anonim.
străin de sine.
şi pentru sine

care se vede arareori
strecurându-se într-un tramvai continuu.

aş muri oricând
şi-aş lăsa tot ce am vouă
mai puţin umbra mea verde până la piele.

fă-l să tacă.
pălăvrăgeala lui derulează un film interiorizat în el însuşi
ca şi copilul tău ajuns la vârsta critică.
dă în foc.
cafeaua.
pielea mea albă e murdară acum.
şi mă doare.
fă-l să tacă.
fă să nu mă mai doară pielea mea.
şi genunchii.
şi întunericul din ei s-a făcut nouă seara
fărâmiţat atent între degetele lui în timp ce tace.
ce bine e.
e linişte.
vocea lui e-o pătură grea şi lâncezită peste toate măruntaiele mele.
mâna lui e albă.
mai albă decât pielea mea vie
care-mi şopteşte pe la spatele lui
că lehamitea-i doar un biet complex incolor
şi inodor.

cum se numeşte momentul ăla
când tu te desprinzi de tine
de ei
de el ţi-e cel mai greu
şi glisezi într-un ieri mai simplu
mai uşor de înghesuit
pe gâtul celui ce nu se desprinde de tine
de ei
căci de el îi e cel mai uşor.

mâna ta e-un lemn cangrenat.
o făptură cu-n singur arătător viu.
nimicul se termină repede prin părţile acestea.
fostele mele mâini s-au topit.

o zeamă groasă. vâscoasă. se prelinge pe picioare.
face mătănii la poarta unei biserici.
ai văzut şi tu. e mereu pustiu acolo.
un miros greu de apă stătută
bate-n nori închegându-i.
ochiul meu e-un lemn cangrenat
iar împreunarea noastră e-o dulce sindrofie.

Eleanor MIRCEA

Babo, te calc
E plin oraşul de babe
care târşâie cărucioare
triste ca tinereţea lor scursă printre degete
uitată printre albume vechi
sau netrăită vreodată

Azi era să dau peste tine
grăbită grăbită
cum fugeai cu rotilele tale cosmice
să prinzi primul magazin deschis
prima tarabă cu praz şi cartofi
Babo, te calc, am strigat nervoasă
nerăbdătoare să îţi iau locul în zborul meu
şi mai cosmic
pe patru roţi
Apoi m-am gândit la albumul cu poza ta de la nuntă
închis într-un sertar ros de cari
erai fericită cu Mitică
zâmbind ţepeni
să nu se mişte poza
din faldurile rochiei urâte
venea rotund
fătul
copilul tău
şi tatăl altor copii
războinic
nerăbdător
să care lumea prin praf mai departe

Mă numesc Dartanian
Mă numesc Dartanian

sunt de profesie ţigan,
stau pe străzi
îţi bag mâna în buzunar,
îţi şmanglesc portofelul
telefonul bengos.
Îţi fac felul,
Sunt dilimandros
şi baştan

Dar azi am sufletul ros
gura amară…
Haide, mânca-ţi-aş, dă-mi o ţigară,
ce ai mai bun să nu-ţi moară

I-am dat ţigări
ne-am dus în cârciuma tristă,
noaptea se scurgea din burlane afară
printr-o batistă

Punguţa de doi bani
Mercedes-ul meu călare
tot trage la fata mare

E plin de hoţi (I)
E plin de hoţi şi gripă
în oraş
străzile mi s-au încurcat în gând
viaţa e un copil flămând
abandonat în pripă

hai, vino să te strâng la piept, am zis,
să-ţi dau iubire
dar astăzi cerul e defect
ne strigă doar sudălmi fără oprire

E plin de gripă şi de hoţi
Azi curge-ne de sus
e interzis
la fericire

POEME DE LA CENACLUL SCHENK

De ceva timp, urmărind şi felul în care publică autorii de poezie în spaţiul virtual, maniera în care sunt organizate/ funcţionează blogurile sau alte tipuri de domenii pe internet, dintr-o sumă de motive am ales să publicăm în creaţii ale autorilor de la Cenaclul Schenk (care „găzduieşte poezii de toate genurile" – Ana Podaru), coordonat de poetul şi traducătorul Christian Wilhelm Schenk, el însuşi un colaborator de ani de zile al revistelor „Convorbiri literare" şi „Poezia". Anul acesta deschidem acest grupaj din numărul de primăvară cu semnalarea succintă a antologiei pe anul 2018 a cenaclului. Cartea, care cuprinde poeme semnate de 58 dintre autorii care activează în acest cenaclu, mulţi dintre ai fiind deja publicaţi în diverse reviste, în afară de „Poezia", unii având volume remarcate de voci critice cunoscute, este deschisă de o prefaţă semnată de Ana Podaru, din care aflăm detalii despre modul în care se desfăşoară lucrurile în acest cenaclu, felul în care dezbat autorii creaţiile prezentate, aspecte care ţin de prozodie, stilistică, vocabular, formulele poetice abordate ş.a., atenţia pe care o acordă şi evenimentelor din viaţa acestora ş.a. De altfel, şi cartea de faţă este (şi) o modalitate de a sublinia seriozitatea cu care cei implicaţi tratează poezia şi pe confraţii cu care se întâlnesc în acest spaţiu virtual, coordonat de Christian Wilhelm Schenk, dar şi un argument care întăreşte decizia noastră de a-i promova şi în revista „Poezia".

Poetica, Antologia Cenaclului poetic Schenck 2018, versuri alese de Christian Wilhelm Schenk, cuvânt înainte: Ana Podaru, Dyonisos Verlag, Gemania, 2018, 300 p.

Marius Chelaru

Dana ENE

dimineaţă de dimineaţă
găsesc în cutia poştală
un fluture origami.
după ce scriu
pe aripile lui
poemul
tresare
câte cuvinte
aş putea să înşir
cu o rază de soare ?!

Petre Ion STOICA

Doamna mea de Duminică
A dispărut
Doamna care aducea
Nu ştiu de unde, cu ce,

Duminici.
Pe strada mea cu un singur
Cetățean
Și acela nostalgic,
Dedulcit
La mierea unor albine
Adormite
Sub capace albe de ceară,
Ca niște sigilii!
Doamna mea de Duminică
A plecat.

Violetta PETRE

Atâtea ierni...
Nu mă opri din drumul meu, străine!
Ai atentat la liniștea-mi cuminte,
Cu vise și promisiuni maligne
Și cu-n surâs-grimasă ce mă minte.
Ai rupt un colț de stea din Carul Mare,
Nu ți-a păsat de țipătul albastru;
Spre inimă, să-ți faci, viclean, cărare
Ai dezechilibrat un cer și-un astru.
Ai prins un pescăruș, dezaripându-l
Să zbori în locul lui deasupra mea
Și din înaltul unde țese gândul
Ai aruncat cu vini de catifea.
Ca un erete urmărindu-și prada
Ai stat la pândă printre rugăminți
Și ai golit de îngeri toată strada
Și-ai scuturat icoanele de sfinți.
Într-un infern dantesc mă ții de mână
Și îmi presari cenușă în cuvinte,
Poemele îți sunt la îndemână,
Să umpli cimitirul de morminte.
Să mă oprești din drumul meu, străine,
Ți-a fost ușor, dar ce povară-amară,
'Ți voi fi, de-acum, cu-atâtea toamne-n mine!
Și-atâtea ierni, mă dau din tine-afară...

Ovidiu Tiberiu STAN

Metamorfoza împlinirii
Despre iubire n-am să scriu o vreme,

Refuz să cred că cineva o face,
Voi coase-n gol, îmi vând setul de ace
Într-un talcioc, să nu creez dileme.
Voi scrie despre iarna ce mă-mbracă,
Nu despre dezbrăcarea iernii... nu gândiți!
Doar despre frigul ce-mi pătrunde-n dinți
Și gândul meu ce pare o șabracă.
Despre un foc și, poate, chiar de lemne,
Sculptură-n ger uitată-n colț de vis,
Cu uși străine, strâmbe, indecis,
Tabloul meu cu flăcări mari, solemne.
Un an începe, altul dus e veșnic,
Proiecte noi scrise-ntr-un plic închis;
Destinatarul poate a încins
Un foc în sobă sau doar unu'-n sfeșnic.
Scriu pe o frunză despre mări albastre
Sau scriu de Marea Neagră-n albul colii,
O las apoi s-o roadă niște molii -
Metamorfozic, 'naintând spre astre!

Viorica ILIESCU

Podul

erai frumoasă
aşa cum ăceai
cu fruntea lipită de cer
şi coama adâncită în ape
ca o icoană nedesluşită erai
în gâtul pescăruşului
ce nu te vroia în preajma lui
să nu-ţi tulbure visul
în aşteptarea dimineţii
doar felinarele de sus ardeau
ce taină ce mister
din cei rămaşi pe pod
câţiva se retrăgeau în alge
alţii în ochiul viu al sării
tu erai nefiresc de frumoasă
cu talpa prinsă-n nisip
şi gâtul fluid asemeni sinucigaşilor
secundă a mea
de undeva din vaier de timp
se auzea o ambulanţă

Camelia BUZATU

Absurd
Van Gogh şi-a tras un glonţ în piept
Mozart a fost aruncat la groapa comună
neauzind decât vuietul propriilor molecule
apele tulburi nu-şi pot cunoaşte limitele
corb moţăind pe-o creangă
absurdul
tare-i uimit
că infatuarea lui
poate duce-n plisc o semilună

Silvana Andrada TCACENCO

Piatra filozofală
Eu pot orice, îmi spuse piatra,
Ai început cumva să-mi semeni,
Sfărâm, ucid, clădesc; nici Cleopatra,
În măreția-i, nu-mi era asemeni,
Eu pot orice, îmi spuse lutul,
Chiar neştiind de unde am venit,
Moartea mimează începutul,
Şerpii s-aşază în poziția infinit,

Eu pot orice, îmi spusei tu,
Uitări peste sărut, mort peste viu,
Aş vrea să uit, tu, antidotul meu la nu,
Eu pot orice, chiar să nu fiu...

Îmi spuse, pot orice, eu, piatră seacă,
Eternitatea necioplită am legat-o
De aripile păsărilor care pleacă...
Şi cineva, atunci, a ridicat-o.

Angelica CATCOVAN

Cercul
Şi trupul acesta,
ce mă stăpâneşte,
îl simt străin,
o mână de pământ!
Cu soarele arzând,
pe cerul gurii,
venii să dau în floare,
prin cuvânt!

Apoi, într-o sămânță-n
patru scânduri,
voi poposi în mărul lui Adam.
Mii de femei,
prin Eva, mă vor vinde!
Hai, mușcă! strig.
Deodată...șuieram!

Dania BADEA

Doar teiul...
Perdelele sunt trase, se-nnoptează,
iarăși cu capu-n palme meditezi
la tot ce lumea asta mai visează
și-n flori de suflet, karmic le așezi.

Nu cați acum să sufli în feștilă,
pe cer rotund ne mângâie Saturn,
luceferi, luna, iar oftând ostilă,
zâmbește sceptic clipei dintr-un turn.

Doar teiul mai clipește dinspre zare,
s-așternă tăceri, tristețile dau ghes;
oximoronic, clipa care doare,
s-a ghemuit în miezul din eres...

Dan MITRACHE

Secvență
rătăceam printre cadouri
între „la boheme" și „lampa lui Aladin"
copleșit
undeva
din caruselul secundelor arse de timp
o îmbrățișare cobora elegant
i-am întins mâna
invitând-o la dans
derulam anotimpuri
cuprindeam timpuri
chiar și un munte își oferea serviciile
depozit de suspine
combustibilul zilei de mâine
ne trezeam în balul vieții
inimi pulsând același răsărit

adunând cadrele personale
în cartea noastră

Alexandru IANCU

Adâncul din noi
tata
după ce-a dat gata
o sticlă de vin
număra elefanţii
şi-i ieşeau cu doi mai puţin
eram noi
cei adormiţi
de frică sub pat
când lacrimile mamei
brusc ne-au inundat
visam
că vom muri înecaţi
precum atlanţii
şi n-am putut muri
cu sufletul plutind aiurea
printre ape
pentru că toate lacrimile mamei
au început prin ochi
în noi
să se îngroape
şi dintr-o dată
am aflat
că viaţa mult mai rău
ca moartea doare
când mama ca o lacrimă uscată
s-a preschimbat
încet
în sare

Camelia ARDELEAN

Sub scânteierea florii de gutui
Sub scânteierea florii de gutui,
Am decupat simțirile de ceară,
Ce mi-au lăsat nervurile să doară,
În desfrunziri cu gustul amărui.
Și domolind silabe-n călimară,
Am cutezat, în vise albăstrui,

Să îmi agăț iubirile în cui,
Ca pe-o eboșă palidă, neclară.
Când degustăm himerele în doi,
Precum o pâine coaptă-ncet pe vatră,
Sau înotăm prin lanuri de trifoi,
Sărind pe nenoroc, din piatră-n piatră,
Ne aruncăm în patimă mai goi
Decât un strop de ploaie în polatră...

Adrian VIZIREANU

Sonata lunii

Îmi freamătă sfere prin lanuri răscoapte
și țipete mute răsfrânte-n ecouri.
Prin zboruri de fluturi cu aripi de noapte,
stau greieri lunatici și cântă rondouri.
Par rupți de pământuri în umblet copacii,
lungindu-și în umbre gigantice trupuri,
Doar vântul vorbește în taină cu macii,
pe margini de lume, pe margini de drumuri.
Se-nalț-ale nopții dorminde catarge
cu pânze țesute din fire de vise,
lumina-n ferestre în cioburi se sparge,
amorfe fantome de stele ucise...
Respiră-n spirale lumini și-ntuneric
și-argintul sublimă în abur prin rouă,
în frânghii de raze, trup palid si sferic,
și-agață de ceruri iar luna cea nouă...

Adina VELCEA

Proces

atâtea întrebări şi niciun răspuns
căutări minuțioase
rezultat zero
nimic
mă condamn de nimic
de cuvinte goale
ambiții neîmplinite
negustorie cu umbre
pe un eşafod al conştiinței
sunt călăul
dar şi condamnatul
un tribunal al întunericului mă acuză

îmi cere să fiu

dar cum să fiu
când l-am citit pe Kafka?

Steluța CRĂCIUN

Igrasie
Câteodată, caii mei din smarald lucind pereții
de poftesc să pască liberi într-un lan de levănțică,
trec în zbor peste izlazul unde mov domnesc scaieții
înspre vremea de-altădată de pe când eram eu mică.
Și-i găsesc supuși în șiruri și în lanțuri înhămați,
așteptând toți feți frumoșii ce fugit-au din poveste,
îi rotesc pocnind din bice clovni bătrâni și scămoșați,
în decor crăpat de ipsos zugrăvit cu roșu peste.
Cum i-aș dezrobi din lanțuri și-n poveste tropotind
i-aș mâna cu binișorul înapoi cu-ndemn și semne,
noaptea le-ar uda copita cu un abur de argint,
însă, vezi, nu se mai poate, io-s pământ, iar ei sunt lemne.

Dora PASCU

UȘA TA
Ușa ta, claviatură,
desenată-n calcio vecchio
pe pereții dinspre nord
de un strașnic artizan
ce apoi în miezul verii
a făcut atac de cord
și-a rămas neterminată
în arpegiu imprecis,
mă îmbie-adeseori
să tot trec să-i
pun finalul
cu o tușă permanentă,
undeva pe la subsol,
unde, stins, simt cum răsună
dezorientat un sol.

Daniela SORIAN

Iarnă
Copacii pipăie cu degete filigranate
Cerul

Plini încă de aerul cald al cântecului
Eu dorm pe pervazul ferestrei
Şi visez
Prin sticla încă opacă
Nu mai urlă demult în mine lupii
Plutesc doar cocorii de zăpadă
Când luminoşi
Când stinşi pe câte o culme abruptă

Mihai HORGA

Butoiul „di vin"
Meridiane - doage prinse
De cercuri - paralele strânse
Cu două funduri din stejar
Aşa un butoiaş, mai rar!

Butoi, recipient divin…
Te umplem la toamnă cu vin
Şi cam aproape de Crăciun
Vom încerca vinul de-i bun.

Vezi, doaga zero-i la canea!
Spumos mai curge licoarea,
E straşnică, face mărgele
Umplând setoasele ulcele…

Felii stă vinul în butoi!
Doagă cu doagă îl bem noi
Până la treisuteşaizeci
De grade tot bei şi petreci!

Te proslăvim, sfinte butoi…
Ai găzduit un vin de soi
Şi viaţa grea-piatră de moară
Tu ne-ai făcut-o mai uşoară.

Dar, vom munci un an,vârtos,
Iar să te umplem cu folos!

INEDIT

Corneliu POPEL
(c. 1950-1977)

Pământul pe ape
Bărcile mele au pornit înainte,
unele au lemnul cu stele-astupat
unde se opreşte prima e inima,
unde se opreşte ultima
e pământu-n ape purtat.

Picioarele mele caută, caută
frunzele moarte în taină pe jos.
Rîd de parcă se-ntorc cosmonauţii
rotindu-se-n hohotul zilei frumos.

Nu pot sta nemişcat ca o statuie,
liniştea încolţeşte în mine fugară.
În mijlocul apelor mele pământul
e totdeauna în primăvară.

O să mai scriu încă multe poeme
pe care-n pământ ca seminţele să le risipesc
cu cel mai simplu condei înmuiat în lacrimi de mesteacăn
pentru-a putea privi – şi privesc.

Uneori pierd un prieten şi liniştea lui mă doare
şi mă-nchid într-o ploaie orgolioasă,
din mişcările şarpelui încolăcit nu moare
decît frumuseţea spinoasă.

Dar totul e-n trecere, capul şarpelui e zdrobit,
cineva în luptă dreaptă se încleştează.
Apele care-n miez sau liniştit
lîngă marginea tărîmului căutat veghează.

Trebuie să mai scriu însă multă, multe poeme,
despre vînt, despre dragoste, sculptate în piatră –
cuvintele mele văzute cu inima
o să vă ardă cumplit, adînc o să vă ardă

*
Iubito, nu pot ca să mor –
nu ți-am trimis o ultimă scrisoare
aceasta fi-va ultimul meu zbor în primăvara călătoare.

Iubito, nu pot ca să mor –
mai am de-mbrățișat pădurea
iubito, pleoapele mă dor
îngreunate de aurul fluturilor

Am uitat-o demult, am uitat-o
și poate că-mi place viața la țară,
iubito, te voi săruta într-o zi
și te voi numi Primăvară.

*
Dacă voi uita vreodată
casa, graiul și dreptatea
dacă sîngele în piatră
a pus libertatea

dacă vom uita vreodată
aurul pe suflet pus
de iubirile străbune
-n răsărit și în apus

dacă toate or să fie
flacără și adevăr
în străbuna vitejie
noi vom fi stăpînitori.

Urletul
Hei, străine de ce mă alungi afară
poate nu sunt eu cel căutat,
poate-i altul ce omoară sara
cu glas horcăit și supărat.

Vine-un urlet și mă înconjoară,
parcă e un bour netăiat,
trebuie să-l mai lovească cineva,
dar el muşcă și omoară-ndurerat.

Ah, şi se-ascunde parcă-ntre gunoaie,
lovitura asta-i cea amară,
dar cel gîtuit şi cel tăiat nu-i el –
de singurătate a uitat să moară.

Cădere

MOTO
„Je t'aime – spune fantoma
mai tîrziu roasă de molii
trec printre ziduri mucegăite trist
pe sălile palatului Apus

adio mucegai trecut
într-un castel muceniţă
rob pasului timid prin săli
hohotul zidului pătrunde

pe trepte arcuite fără sens
în disperare alungat, tîrziu
căutînd în sălile tăcerii
enigma prinţului, enigma

lovesc cu corp bolnav tăcerea
portretele cu hohotul de sticlă
lichid e hohotul o salbă
şi vidul – trepte fără sens".

De unde

De unde oare vine oceanul
acela de dragoste întrebînd
glasul acela şi dincolo
pasărea Phoenix pe zid

dar care-o fi drumul spre tine
oarbă lumină căutînd, căutînd
pasărea cerului pasărea
îţi întoarce privirea

a renăscut din Uimire
oarbă lumină căutînd, căutînd
sunt şi eu amintirea tîrzie
a gestului şi-a sticlei ascunse.
(1968)

POEȚI DIN REPREZENTANȚA SUCEAVA USR FILIALA IAȘI

Numărul de toamnă din 2018 am prezentat autori din reprezentanța Galați-Tecuci a filialei noastre. În acest număr continuăm cu reprezentanța Suceava, într-un grupaj realizat (din textele și notele bio-bibliografice trimise de autori) împreună cu Alexandru Ovidiu Vintilă. (**Marius Chelaru**)

Tucu MOROȘANU

Născut la 12 aprilie 1954, în Câmpulung Moldovenesc, județul Suceava. Studii: Liceul „Dragoș Vodă", Câmpulung Moldovenesc, bacalaureat, iunie 1973; școli postliceale de mecanică și comerț. Membru al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Iași (2011); membru al Societății Scriitorilor Bucovineni, Suceava, (1990). Volume: *Drumuri de rouă*, versuri, 2002; *Exilat în toamnă*, versuri, 2003; *Iarna în bucătăria de vară*, versuri, 2008; *Când zâmbeau a râde sfinții*, proză, 2009; *Fiare vechi și-nmiresmate*, versuri, 2009; *Talismanul însingurării*, versuri, 2010; *Magie catapultată peste ape*, versuri, traducere în limba engleză de Olimpia Iacob, 2010; *Viața de noapte în cimitirul eroilor*, versuri, 2011; *Lapidat de cuvinte*, versuri, 2013; *În legea lor*, proză, 2015; *Zăpezi prohibite*, versuri, 2015; *Cu moartea în hang de alăute*, versuri, 2017; *Guzganii de apă*, roman, 2018.

Răvașul

Amenința un cer păgân
Cu neguri clocotinde
Și eclozau regrete-n sân
Tristețe cât cuprinde.

Știam și fără să-l desfac,
Răvașu-n el ce poartă.
Cu pași bătrâni, umblam posac
Și umilit de soartă.

Dar era musai să-l citesc,
Chiteam că mă alungă,
Ca pe un câine ciobănesc
Ce-a dus lupoaica-n strungă.

Și-am fost de-a dreptul năucit
Crezând că nu văd bine
Ce-i scris: Te iert, Don Juan iubit.
La noapte vii la mine?

Rămâne pe-altă dată
Ce chef i-am tras aseară la birt cu moartea mea!
Mironosița naibii, când mi-a venit la masă,
Mi-am zis că e o damă din alea, o lichea
Cu care de-ți pui mintea ajungi belit acasă.

Dar am lăsat-o totuși să se așeze și
Chiar dacă nu-mi sta capul defel la aventură,
Gândeam că și de-aș face-o pe durul aș greși
Că doar nu-i prima dată când beau c-o paceaură.

Și brusc m-a lovit mila, că o fi om și ea,
Că poate doar nevoia a-mpins-o la ce face,
Când i-am umplut paharul, ce galeș mă privea,
Nu mai părea vulgară deloc și nici rapace.

Am mai cerut o sticlă, pe urmă înc-un rând,
Până ce încăperea a prins să se rotească
Și-atunci un flux hipnotic s-a revărsat în gând,
Că eu sunt sigur unic în viața pământească,

De-am chefuit cu moartea făr-a păți nimic,
Că mi-a ținut și hangul o noapte încheiată
Și-apoi mi-a spus spre ziuă, când dam să mă ridic:
– Azi n-am să te pot duce, că sunt oleacă beată.
……..
Și, dacă nu te superi, rămâne pe-altă dată.

Mă-ntreb de ce
Mă-ntreb de ce-a mai trebuit să vină
Acest seism devastator acum,
Reverberat din resturi de lumină
Iernate greu în al uitării scrum.

Un uragan clocotitor se zbate
Cu sângele nebun scăpat din frâu,
Aducător de dulce voluptate
De chinuri, nezăgăzuit pârâu.

Era deja pe-un lac de resemnare
Călătorind pe valuri liniștit,

Ecoul depărtărilor amare
Trena amplificându-se-nsutit.

Egal vâslea poetul, în neştire,
Jucând pe unde, îl ademenea
O prea frumoasă zână-n voal subțire
Cu gesturi languroase după ea.
Iar el ca-n transă o urma agale
Că-n ea vedea un chip prea adorat,
Un început al dragostei astrale
Miracol ce târziu i s-a-ntâmplat,

Ieşit în cale când rănit de muză
Nu-şi mai dorea decât sfârşitul demn
Emancipat de flacăra difuză
Iscată-n lipsa orişicărui semn
Ascuns din partea ei, sau la vedere,
Rămas printre iluzii efemere.

Să te cobori
Să te cobori pe toamna cangrenată
O rază blândă-n felinar ciobit,
Din care cu lumina de-altă dată
Speranțele demult s-au pribegit.

Cocor de-argint cu zborul lin de vată
Să poposeşti în cuibul devastat,
Aşa, ca-ntr-o poveste mult visată
De dragoste ce s-a înfiripat,

Într-un poet pornit spre înserare
Şi muza-i de prin nouri diafani,
Ce-ar da în schimb o mare de candoare
Pe-un calendar golit de nişte ani.

Să ne jucăm
Să ne jucăm de-a dragostea târzie
Acum cât nu e încă prea târziu,
Că mâine şi pe tine o să te-mbie
Cu-arginții-i toamna ca un crai chefliu.

Dispreţuind comorile-adunate
În suflet, pentr-un zâmbet şi-un alint
Ţi le-aş aduce la un semn pe toate
La prag într-o trăsură de argint

Şi-nchise-n cufăr aurit de fauri
Cum mai erau cândva doar în Bizanţ,
Poemele visate pe coclauri
Şi inima la capătul de lanţ

Pe care, iată, azi ţi-l pun în mână,
Ca un supus ascultător, discret,
Îndrăgostit în taină de stăpână
Cu toată nebunia de poet.

Înainte de neant
Înainte de neant cu o gară
M-am trezit jefuit de cuvinte
Şi mi-am zis, pentru a câta oară?
Că-s bătrân şi că nu mă-nvăţ minte.

Oi fi eu, ori e altul poetul?
Că nici muza se pare că nu-i
Cea ştiută, se pare că bietul
M-am smintit de când umblu haihui.

Nicidecum n-ar avea cum să fie
Cu alura-i şi vorba de ţoapă,
Un distih amărât dacă ştie
Eu de-acum jur că beau numai apă.

Asta-i doar o cocotă frivolă,
Creponată sub stratul de fard,
N-am plimbat-o nicicând în gondolă
Şi prin vise n-am dus-o un yard.

De-aşa una oricum nu e chip să
Te apropii cumva pe lumină
Ziua numai de e vreo eclipsă,
Noaptea doar dacă nu-i lună plină.

Nu demult pe-aşternuturi sublime
De poem o-nvăţasem *par coeur*
Cu risipă de tropi şi de rime
Oi fi fost şi neghiob sau doar chior?

Sunt silit iar să-i cer găzduire
Peste noapte,-un sărman prăpădit.
O belea şi un bou, cică mire,
Din nou soarta în râs a-ntrunit.

Viorica PETROVICI

Membră a Uniunii Scriitorilor din România, membră a Societăţii Scriitorilor Bucovineni. Premii (selectiv): Premiul acordat de Uniunea Scriitorilor din România, filiala Bacău, pentru poezie, 2006, „Oglinda fractală", Premiul acordat de Uniunea scriitorilor din România, filiala Bacău, pentru proză, 2014, „Sfinxul şi oglinda de jad", Premiul „Fundaţiei Culturale a Bucovinei" pentru poezie, în 1998, 2001, 2002, 2006, 2017. Premiul „Societăţii Scriitorilor Bucovineni" pentru secţiunea de poezie, în 2005, 2013, 2017. Premiul internaţional pentru poezie religioasă „Poesia attiva", Torino, Premiul I – 2007, Premiul II – 2009. Volume publicate: *Chemarea tăcerii*, poezie, 1997, *Perla înfloreşte în adâncuri*, roman, 2000, *Soarele alb*, poezie, 2001, *Roua deşertului*, poezie, 2003, *Între două tărâmuri, poezie*, 2004, *Oglinda fractală*, poezie, 2006, *Caduceul lui Mercur*, poezie, 2008, *Miroir fractal*, poezie, 2009, *Călătorul cu aripi indigo*, poezie, 2010, *Cascada cu ambele capete în cer*, poezie, 2012, Sfinxul şi oglinda de jad, roman, 2013, Fluturele şi Evelina, poezie, 2015, Roata de circ,poezie, 2016.

Şarpele de munte

Şarpele de munte este o fiinţă ascunsă,
el iese din stâncile albe doar atunci când e tăcere,
urcă până în creştet, îşi pune aripi de lumină
şi cântă, atât de înalte sunt sunetele acestea
încât cerul deschide porţile şi coboară,
Şarpele de munte îşi leapădă pielea în astral,
vine, apoi, nevăzut, neştiut prin tunelul de peşteri
pentru că e vulnerabil până în a patruzeci şi noua zi
când se încheie nuntirea,
Muntele în care el veghează are aură şi mireasmă
de trandafir alb,
Luna şi Soarele se văd simultan la căpătâiul meu

Lumea aceasta mai veche decât cerul
Fluviul urcă, aripi albe pe întunericul absolut,
graiuri neînțelese pe fiecare dimensiune,
o sală de oglinzi din spatele cărora forme
stranii se fac una cu soliditatea alterată,
Luna, pendul de argint, labirint de energii
primare, fără hotare, poartă legea lui trei
pe umerii săi, alinierea zguduie cântarul
de soartă, cunoașterea de bine, de Sine,
un botez nou, faliile redimensionează,
visul din vis, necunoscutul și cel ce visează,
Cadența clopotului de argint, margine de
Univers ondulatorie din care pornesc
nouăzeci și nouă de raze, ce se ating delicat,
naiul lui Pan fermecat, el are picioare strâmbe
și copite, mereu prinde câte o fecioară
beată de această translație,
de trei sute șaizeci și șase de ori pentru că
toți anii devin bisecți, se umplu de lighioane,
de nu știi pe unde s-o apuci
în lumea aceasta mai veche decât cerul

Trambulina doarme până dimineață
Fulgere-curcubeu rotunde apar și dispar ca niște flash-uri
de veghe, o parte din mine curge de-a lungul Cernei,
o parte în peșteri unde cristalele cântă
și entitățile vechi ies din timpul lor, în alt plan nouă
sar în contratimp, cel mic, ca un săculeț de smochine,
se desprinde și migrează jos-sus, jos-sus!
șapte îl ignoră, sar și râd într-un ritm de ploaie bogată,
ritm de toacă la vecernia de lună nouă
ce traversează deșertul de rouă, copilul mamă
sacrifică jocul său și-l ia în brațe pe neadaptat,
Iţele se încurcă, lumina se cerne zgârcit,
Câinii se reped la umbre de ceață, spirale coboară
din cer, mirese în văl purpuriu, trambulina doarme
până dimineață, când se absoarbe în haosul târziu

Într-un munte alchimic
Sunt
vântul ce urcă în spirale de cânt,
păsări mari se oglindesc în cochilia soarelui,

stânci de argint lunecă într-un munte alchimic,
râul, ca o coasă a timpului, își ridică umerii
care lucesc în lumina de chihlimbar,
Plonjez,
în adânc e liniște, cristal lichid plecat înspre Sine,
nu aud, nu văd, nu știu unde mă găsesc,
Sunt

În mai multe rânduri mă rătăcesc
Pe o potecă, doi vând lapte proaspăt,
mulțimile îi înconjoară,
bărbatul are ochii cireşilor sălbatici,
mă desface în mii de păsări, mă
îmbracă tandru peste pielea lui
de mătase albastră şi lună,
nu te voi uita niciodată, aud,
dar tărâmuri multe ne despărțeau acum ,
mai rău ca o moarte, desfolierea,
mai dureroasă şi eu alerg iar şi iar,
în mai multe rânduri mă rătăcesc,
dar gustul acela de stele e mereu prezent.

Pe o potecă, doi vând lapte proaspăt,
mulțimile vin în valuri şi-i trag în adânc

Carmen Veronica STEICIUC

(n. 25.X.1968, Suceava)

Poet, prozator, publicist, membru al Uniunii Scriitorilor din România, preşedinte al Societății Scriitorilor Bucovineni şi director al revistei *Bucovina literară*. Colaborări la peste 50 de publicații literare din România, Europa şi S.U.A.. Director de festivaluri naționale/ internaționale de literatură şi teatru. Proiecte culturale: 105 proiecte literare (pentru 38 este director, pentru alte 67 coordonator/ partener/ membru al juriului); 30 de proiecte editoriale (7 ca autor, unul co-autor şi 23 ca redactor de carte), toate aceste cărți publicate în perioada 1995-2015. Director artistic al proiectului „Suceava – Capitală Culturala Europeană", septembrie-decembrie 2015. Prezentă în emisiuni TV, antologii şi enciclopedii din România, S.U.A., Italia, Canada şi Australia. Deținătoare a peste 50 de premii la concursuri naționale şi internaționale de poezie. În iunie 2009 a fost rezident literar la Villa scriitoarei Marguerite Yourcenar, din Saint-Jans-Cappel, Franța. În primăvara anului 2014 a câştigat rezidența artistica de la Chateau de La Napoule, Coasta de Azur, Franța, oferită de fundația americană La Napoule Art Foundation. Este poet mantelat în cadrul Asociației Poesia Attiva – UNICORNO, Torino, Italia.

un fel de ființe dragi nouă în lumile din care venim
fiecare dintre noi iubește. *pe cine, unde, cum, când*
sunt deja detalii nesemnificative. M știe că fiecare dintre
noi suntem însoțiți în lungile plimbări pe malul mării

sau în grădinile castelului de diverse creaturi cu
măști umane, un fel de ființe dragi nouă în lumile
din care venim.

M știe și este de acord să împărțim frumusețea în doi. transparența ființei
dragi o excită pe M până la extaz uneori
în nopțile cu lună plină M ar putea jura că deslușește

într-un mod cu totul și cu totul bizar câteva trăsături
ale acestei creaturi abstracte pe care fiecare dintre noi o ascundem în
visele noastre

este unul din jocurile preferate ale lui M de altfel să intuiască primul
cuvânt dezbrăcat de sunet pe care îl dăruim ființei dragi la fiecare răsărit
de soare

despre freamătul din interiorul poveștilor de iubire
dacă ai întrebări despre eternitate, despre existența umană în general,
despre freamătul din interiorul poveștilor de iubire, de fapt, dacă ai
întrebări

de orice culoare, le poți așeza în brațele farului. în tăcerea lui, răspunsurile
sunt forme azurii în scoici de lumină. farul nu pune întrebări.

farul se hrănește cu singurătatea din ochiul celui care îl privește, ca un
iubit fidel farul așteaptă zi și noapte și zi și noapte și zi și noapte,
reîntoarcerea ființei dragi.

11 și 3 minute metamorfoza esențelor creatoare
la ora 11 în fiecare dimineață, fix la ora 11, pescărușii se așează în cerc pe
ape, în fața ferestrei mele. la ora 11 si 3 minute ne povestesc un nou
fragment din visul doamnei M. pe măsură ce glasul lor pătrunde în noi, ne
preschimbăm în șoapte colorate, un fel de esențe creatoare, ne așezăm pe
umerii doamnei M, îi mângâiem porțiunea de gât din spatele urechii, ne
cățărăm pe lobul urechii, îi atingem timpanele cu mici forme sferice dintr-

o substanță necunoscută. doamna M cunoaşte stări extatice numai în interiorul şoaptelor creatoare.

singurul locuitor din pagina mea de extaz eşti tu
singurul locuitor din pagina mea de extaz eşti tu. singurul
personaj pe care tandreţea îl desenează în dreptul fiecărui
crepuscul, îl brodează noapte de noapte cu fir diamantin

pe trupul meu, pe trupul copacului înflorit, pe trupul seninului decupat din fiecare dintre noi, pe venele deschise ale planetei şi, în final, pe fracţiunea aceea de secundă în care

ne încheiem rolul, ne primim aplauzele, ne desprindem de tăcerile
albe, ne desenăm propria dimensiune, propria carte, propria pagină
în care să definim frumosul de fiecare dată altfel.

în somn braţele mele definesc forma trupului tău
să construiesc în tine emoţii fără contur, întâmplări fără început
şi fără sfârşit, îmi imaginam în prima zi a lumii.

dincolo de oglinzi umbre argintii în miezul cărora fantasmele îţi brodează dimineţi extatice nebănuite.

în somn braţele mele definesc forma trupului tău.

în tăcerea dinlăuntrul tăcerii
în ochii tăi mă ascund uneori lumile în care mă
desenezi mă aştepţi mă cauţi sau mă uiţi sunt
toate acolo în tăcerea dinlăuntrul tăcerii

când rosteşti numele meu emoţia devine un
cer colorat care înfloreşte în fiecare dintre noi
un cer dinlăuntrul cerului în care

umbra mea îţi curăţă aripile te ia în braţe
prin aerul moale sărutul tău
adună tăcerile în ceruri

gândurile noastre îmbrăţişate în balansoar
setea de tine locuieşte în mine. se rostogoleşte la nesfârşit
prin amprenta liniştitoare a zorilor, prin dedublarea zilei,

prin serile cu miros de mosc, încercând să surprindă pe
peliculă gândurile noastre îmbrăţişate în balansoar.

(poeme din volumul in curs de apariţie *Iahtul cu prieteni imaginari*)

Mihai Sultana VICOL

Mihai Sultana Vicol s-a născut la 5 octombrie 1948 la Iaşi. Studii gimnaziale şi liceale în Bârlad. Absolvent al Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi. Membru al Uniunii Scriitorilor din România şi membru de onoare al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova. Autor a 26 de cărţi de poezie, proză şi publicistică. A publicat în peste 50 de publicaţii din ţară şi străinătate. Laureat al festivalurilor „Cântarea României", „Moştenirea Văcăreştilor", „George Coşbuc", „Grigore Vieru", „Adrian Păunescu", „Vrancea literară". Deţinător al medaliei „Dimitrie Cantemir" a Academiei de Ştiinţă a Republicii Moldova. Referinţe despre activitatea sa au scris criticii literari şi nume binecunoscute a poeziei româneşti: Laurenţiu Ulici, acad. Mihai Cimpoi, criticii literari Marian Popa, Theodor Codreanu, poeţii Ana Blandiana, Constanţa Buzea, Cezar Ivănescu, Arcadie Suceveanu etc.

Poem
Pe cele patru picioare ale patului
Se sprijină viaţa de cuplu a umanităţii

Istoria a consemnat cu exactitate rolul patului
Teodora, împărăteasa Bizanţului, a nuanţat victoria ei
Nimeni nu poate nega existenţa patului conjugal
Indiferent dacă este princiar sau al unui sărac

Bonaparte, după victoria de la Austerlitz
A descoperit că patul merită totul

Pe acelaşi pat politica face carieră
Şi nu există niciun secret militar care să-i reziste

În fiecare pat conjugal e loc şi de dezastre
Viaţa începe şi sfârşeşte adesea pe un pat

Mihai Eminescu
De m-am trezit din somn
Din frumuseţea visului divin
De vină-s orele adâncii nopţi
Şi veacul care oasele mi le îngroapă

Ce vis a fost şi viaţa mea
Ce glorie deşartă-i bucuria
Când ştii că totu-i rugă
Zadarnică în faţa morţii

Veni-v-or timpuri neştiute
Şi fiecare veac cu gloria lui
Va înălţa spre ceruri trepte
Pe care vor urca doar serafimii

Eu voi rămâne pururea
Înveşmântat în nemurirea clipei
Dat mi-a fost să îndur
Tot ce despre mine viitorul va gândi

Poemul canceroşilor

Zenoviei Florea

O boală grea îmi curmă visul
Durerea are chipul întunecat
Ici colo câte o rază de speranţă
Dar nu ştiu cât adevăr este în ea

Am dat şi lacrimi şi surâsuri
Să îmbunez destinul şi pe un medic

Nu ştiu ce preţ îmi cere boala
Îi dau tot ce îmi cere

Strig să se audă până-n zare
Viaţa nu o dau nimănui

Nu plâng, nu vreau clemenţa
Vreunui vinovat de boala mea
Şi nu condamn nici soarta
Pentru încercarea la care m-a supus

Aş vrea durerea să mi-o înţelegeţi
Să nu mai tresar la orice
Sirenă a unei maşini a salvării
Care adesea plimbă moartea în ea

Din veacul care am venit
Nu am adus decât speranţa
Că veacul în care am poposit va fi
Mai blând şi bun cu canceroşii lui

Basarabia hotar de lacrimă
lui Adrian Păunescu
Basarabie, hotar de lacrimă
Nistrul îţi este margine de pământ românesc
Prutu-i doină şi râu blestemat
Jelită eşti de gorunul lui Iancu

Drumurile tale spre ţară
Au devenit cărări întunecate
Fiinţa ta-i plină de suspine, auzi
Cum răsună blajina chemare a lacrimii de mamă

Neprietenoase chipuri ţi se arată
Un pumn de întuneric spre tine-i întins
Vuieşte un vânt dinspre Siberia şi
Un cimitir uitat răscolit de durere

Mânia are chipul plin de ură
Singură ai rămas ca o Gomoră
Pedepsită de o nedreaptă judecată
Încremenită pe firavu-ţi trup

Poem politic
Ilogici oameni de-aproape
Vă este bine în starea
Voastră de ilogici indivizi

N-aveţi identitate, sunteţi
O turmă-n jungla vieţii
Trăiţi în starea voastră
De sclavi ai lucrului mărunt

Aveţi o singură voinţă
Aceea de a vă îndestula
Stomacul şi de a cere
Dreptul veşnicului nesătul

Ilogicii mei contemporani
Nu mai contemplaţi năruitorul
Vis al Sfântului Aşteaptă...

Lui Grigore Vieru
O, de aş putea o clipă să te reînvii
Te-aş întreba cum e prin ceruri
Şi ce mai face domnul Eminescu
Împovărat de gloria cerească

Ne-a despărţit urgia necruţătorului destin
Maşina care te-a sfărmat pe o şosea
De pe pământ nu are nici un drum

Degeaba cer audienţă la Dumnezeu
Şi-ngenunchez cu lacrima
Nu are timp de mine în lumină
Mă va primi într-un miez de foc

Ce dor îmi e de Grigore Vieru
Prea tristă-i poezia fără el
Amarul plânsului mă-ncearcă
Acum când bronzul străluceşte-n vreme

Gheorghe VICOL

Născut la 12 iunie 1949 în Vutcani, Vaslui, s-a stabilit în Vatra Dornei – Suceava. Scrie literatură pentru copii. A colaborat cu diverse reviste de literatură din ţară şi din străinătate. A publicat: Poezii pentru copii: *Legenda cerbului*, *Motanul*, *Toamna juca şotron*, *Catedrala*, *Regele iepurilor, Să ştii, puiule de om!, Zâna dinţilor de lapte*, *Prinţul păpădiilor*, *Ecouri din copilărie*, *Flori de salcâm*, *Pe prispă cu greierii*, *Parfumul dimineţii, Invitaţie;Fulgii de argint; Grădina cu părăluţe; Lăutarii din zarzăr; Crângul fermecat; Regatul mierlei; La bunici;* Legende: *Legende din Ţara Dornelor, Legende din Ciocăneşti – Bucovina*, *Legende din Dorna Arini*, *Oul de aur*, *Legende din Valea Gurghiului;* Proze pentru copii: *Academia şoriceilor*, *Catedrala Sfânta Treime între ziua împlinirii şi început de ctitorie duhovnicească*; Poveşti în versuri: *Coroana de aur, Făt-Frumos împărat*, *Ţara de piatră*, *Poveştile lui Nicuşor*; Tristih & senryu & haiku: *Frunze de trifoi; Zburând cu îngerii;* Epigrame: *Însemnări de cârcotaş;* Matematică: *Matematică pentru ciclul primar*, *Probleme de matematică în versuri*, *Ghicitori, Logică şi perspicacitate pentru ciclul primar.*

EU
Mi-am făcut din sapă toc

Să scriu vara pe câmpie,
Cu puțin, puțin noroc,
Uneori, o poezie.

Vâsla am făcut-o toc,
Valul frate să îmi fie,
Pe lac, cu puțin noroc,
Să compun o poezie.

Mi-am făcut privirea toc,
Ca, pe bolta argintie,
Când o fi să am noroc,
Să semnez o poezie.

Mi-am făcut și viața toc,
Mi-a fost dat să pot a scrie,
Ajutat și de noroc,
Când și când, o poezie!

Legenda greierilor
Dumnezeu, cu gândurile sale,
coborî pe Pământ
și mergând, și mergând,
nu observă că-n cale
toți și toate i se închinau
și-l preamăreau.
Obosit cum era
și cum noaptea cobora,
își întinse mantia de lână
și se lungi, cu capul pe o mână,
sub un copac. Dar liniștea prea mare,
deși nu era zi de sărbătoare,
era întreruptă de zgomotele mii
din jur, de prin câmpii.
Și-atunci, luă o mână de întuneric
din spectacolul nopții, feeric,
El, Dumnezeu cel Sfânt,
fărâmițând-o spre Pământ.
Și unde fărâmele cădeau,
cânturi izbucneau,
cânt de greierași,
negri îngerași.

Și în țârâit șoptit
toată lumea-a adormit,
chiar și Dumnezeu cel Sfânt
ce venise pe Pământ.

El și ea
Pe iarba de ieri cosită,
Prin otava ofilită,
Saltă un rățoi și-o rață
Către baltă-n dimineață.
Ea, c-un cârd de bobocei,
El, în frac și papucei.
Ea, tandră și grijulie,
Pe toți bine să îi știe!
El, ascuns sub pălărie,
Fredonând o melodie.
Merg așa, în dimineață,
Ea în spate, el în față...

Invitație
Prietene, de vii în țara mea,
Și vrei să afli totul despre ea,
Ascultă-o rapsodie de Enescu,
Citește un poem de Eminescu,
Privește „Pasărea Măiastră”,
Ori mergi la marea cea albastră,
Contemplă „Gânditorul” din argilă,
El în istorie e prima filă !
Admiră cerul, de-i senin ori înnorat,
Spre el drapelul țării mele-i înălțat.
Urcă pe munți, coboară spre câmpii
Și prinde-te în jocuri de copii.
Mănâncă borșul românesc cu cimbru,
Și calcă rar pe urme vechi de zimbru.
Intră să vezi o veche mănăstire
Și sufletul ți-l umple de iubire.
Prietene, de vii în țara mea,
Aș vrea să afli multe despre ea;
Te voi primi cu pâine și cu sare,
Venirea ta va fi o sărbătoare !

Măgăruşul nostru, Trică
Trică-i măgăruşul care
Nu mănâncă nicio floare.
Nu că ar avea vreo boală ...
E-o fire sentimentală ! ...
El, când paşte pe câmpie,
Fredonează-o melodie
Şi-i atent să nu doboare
Nici cea mai micuţă floare.

Numai seara, la chindie,
Rupe-un ram de iasomie
Şi-l prinde în coama deasă
Şi pleacă din câmp spre casă.
Iar când satul îl străbate,
Îi fudul de nu se poate!

Alexandru Ovidiu VINTILĂ

(n. 26 septembrie 1977, Suceava)

Este poet şi eseist. Doctor în istorie. Membru al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Iaşi şi vicepreşedinte al Societăţii Scriitorilor Bucovineni. Redactor-şef al revistei „Bucovina literară" şi membru în colegiile redacţionale ale publicaţiilor „Glasul Bucovinei" (Cernăuţi) şi „Scriptum" a Bibliotecii Bucovinei „I.G. Sbiera" din Suceava. Cele mai recente cărţi publicate ale autorului sunt: monografia (teză de doctorat la origine) *Traian Brăileanu. Dialectica unei istorii personale*, Bucureşti, Editura Tracus Arte, 2013 (Premiul pentru studii interdisciplinare al Societăţii Scriitorilor Bucovineni, 2014 şi Premiul pentru studiu istoric al Fundaţiei Culturale a Bucovinei, 2014); volumul de poezie intitulat *obiecte psihice*, Bucureşti, Karth, 2017; cartea de eseistică, *Poetici ale sinelui. Faptul-de-a-fi-în-modul-cel-mai-propriu*, Bucureşti, Eikon, 2017 (Premiul pentru carte de eseistică, istorie şi critică literară al USR, Filiala Iaşi, 2018). Cu ocazia aniversării a 150 de ani de la înfiinţarea revistei „Convorbiri literare" i s-a acordat Premiul pentru critică literară al publicaţiei ieşene, în aprilie 2017

* * *
Chiar în timpul nopţilor albe

într-un leningrad străbătut
de la un capăt la altul
de un râu de vodkă
tremurător ca un şarpe
sau ca degetele alcoolicilor

dimineaţa

când totul pare a fi sau
chiar este

pe un câmp îngheţat

unde şuieră vântul

un gest zadarnic în duminica pildei
samariteanului milostiv

monumentul eroilor

lenin cu haina deschisă la piept

în bocancii lui grei

din granit masiv

apele adânci ale nevei

străzile luminate solemn

afară în dreptul obeliscului din piaţă

cerul curat ca lacrima

pe un coridor lung de hârtie

mă preumblu

pregătindu-mă să mor încă o dată

în acest oraş

înecat în vodkă şi ceaţă

păsări negre

în zare se zăreau munţii

celălalt ţărm

domeniul interior al inimii

tăcerile noastre

o lumină fragilă şi blândă

zgomotul estompat al

unor lucruri

de îţi vine să urli Doamne

în frigul adevărat al iernii morţii[1]

printre cuvinte

ninge cu fulgi mari de sânge

la leningrad

pe nevsky prospekt

într-o noapte albă ca asta

anesteziaţi ne locuiam umbrele

şi anxietatea
singurătatea şi frica

formele sublime ale frigului

într-un leningrad străbătut
de la un capăt la altul
de un râu de vodkă

tremurător ca un şarpe
sau ca degetele alcoolicilor
dimineaţa

când totul pare a fi sau
chiar este
şi doar iluzia

gestul unui nebun

[1] Sintagmă a lui Jack Kerouak, *Cartea viselor*, Bucureşti, Univers, 2007, traducere de Cristiana Vişan, p.180

o stranie amploare

a unui sentiment indescriptibil

Vasile ZETU

Născut la 17 ianuarie 1949 în Dersca, județul Botoșani. Absolvent al Liceului pedagogic Suceava. Învățător la Crucea, Suceava, din 1971. Din 1977 și bibliotecar comunal (cu indemnizație) în localitatea de domiciliu. Autor al volumelor de poezie: *Roua lăuntrică* (ediție bilingvă, română – franceză, versiunea franceză, *La Rosee de dedans*, semnată de Viorel Dârja), *Umbra sufletului, Siaj pe o lacrimă, Sub un maldăr de lună*. Membru al Societății Scriitorilor Bucovineni (din 2002) și al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Iași, din 2006.

Clepsidra cu lacrimi
Iată cum: într-o doară
Ostatic în mijlocul miezului unei sintagme
Aproape perfecte privind destrămarea
Miresmei în aer, pe cînd se colindă
Staminele clipei de către
Logodnici de pulberi
Și elfii luminii
Îmbie în har trupul strîmt al tăcerii
Cuvîntul dospindu-l,
Iar tu prin nimic tulburînd echilibrul
Clepsidrei cu lacrimi, să treci în urmare
Ca într-un repaos armonic
Pus capăt la capăt
De jur-împrejurul planetei cu iarba
Gîndind infinitul.

Clar de inimă
Aș tăgădui că sînt
Fie și numai un susur,
Cu mult mai mărunt decît aerul în
Respirare, sau roua –
Grăuntele lin drămuit pe elitrele
Clipei –

Privirea mi-ar fi doar veșmînt străveziu
Trupul golului
Acoperindu-l –

Aş trece sfios ca un sunet de corn
Despicînd înserarea,
Iar sufletul mi s-ar tîrî precum umbra
Secîndu-mi în urmă –

Lumina mi-ar curge pe răni ca o flacără
Intempestivă
Şi nici chiar în lacrime nu
Mi-aş putea oglindi
Suferinţa,

În patria fără cuvinte în care poeţii
Sînt lebede stinse.

Şansa

Crupierii au făcut jocurile
Şi năpăstuiţii au cîştigat iar:

Unul o ramă
Pentru fotografiile nopţii,
Altul
Un abajur pentru soare, un ţarc
Pentru fata morgana –

Unii feude în nori, dumicători de vid,
Sau strălimpede
Horbota morţii,
Alţii
Căpestre pentru cuvinte, sfieli,
Colivii pentru vise –

Chilipirgiii vindeau indulgenţe
Şi toţi
Forfoteau uluiţi
Ca gloanţele oarbe
În banduliera hazardului.

Rubinul de rouă

Tot astfel coconii luminii
În scutece strîmte:
Gondole de nuferi plutind melancolic,
Mătasea tăcutelor ape

Cucernic sunînd-o
În noaptea priveghiului cosmic
Al celui în cîntec –
Discipol febril al sintagmelor pure,
Duios torturat de petrecerea
Florii în fruct
Şi a pietrei în pulberi,
El însuşi
Adesea tocmindu-şi cocoşi
Să-i întîmpine clipa
Refugiului veşnic, să-i scurme
Pustiul din palme
Şi să-i ciugulească
Rubinul de rouă al singurătăţii.

Epistolă albă

Domnule K,
Steaua ciobanului palidă ca o lămîie
Pîlpîie, pîlpîie la o fereastră de cer,
Zeul pervers s-a chircit
Într-o broască ţestoasă, ea-l ouă
Pe ţărmul utopic al sîngelui meu auster.

Vine un duh destrămat ca o pînză de aer,
Mă-ntreabă ce simt, dacă simt,
Iar eu tac:
„O mie de porţi să deschizi, dar în curţi
Să nu afli
Decît doar nimicul şi umbra sa zveltă,
Închisă-n tiparele nopţii aşa abundente
Şi încă să-ţi fie captivă privirea-ntr-o scoică
De vreme ce stărui asupra hîrtiei
Cu înverşunare,
Bolnav incurabil, tu, ţie, fiindu-ţi
Rug stins de cuvinte şi semn de-ntrebare”.

(Vezi bine că eu găzduind în tot corpul
Această sentinţă,
În haosul spornic din preajmă
Mă caut năuc ;
O clipă chiar simt că mă-mprăştiu
În apele moarte

Ce straniu răstoarnă nisipul
În sufletul meu eunuc).

Psalm
Gura mea
Călugărind cuvintele
Cum
Cîntecul privighetorii
Călugăreşte auzul –

Paşii mei călugărind
Iarba
Aşa cum mireasma
Călugăreşte polenul –

Gîndul meu
Călugărind zboruri
Întocmai cum trupul iubitei
Călugăreşte lumina –

Ochii mei
Călugărind
Roua
Cum limba română
Călugăreşte
Poeţi.

POEZII DE IERI PENTRU AZI

VARLAAM

(?–1657)

STIHURI IN STEMA DOMNIEI MOLDOVEI

Deşi vedzi cândva sămn groznic,
să nu te miri când să aratî putearnic,
Că putearnicul putearea-l închipuiaşte
şi slăvitul podoaba-l schizmeaşte.
Cap de buîr şi la Domnii moldoveneşti
ca putearea aceii hieri să o socoteşti.
De unde mari Domni spre luadî ş-au făcut cale,
deacolo şi Vasilie-vodă au ceput lucrurile sale.
Cu învăţături ce în ţara sa temeliuiaşte
nemuritoriu nume pre lume şie zideaşte.

Carte românească de învăţătură dumenecele preste an şi la praznice împărăteşti şi la svinţi mari, Iaşi, 1643

Varlaam: Cazania 1643, 1966, p. 2

[LAUDÎ ŢIE, DOAMNE...]

Laudî ţie, Doamne, cu îngerii dau,
cînd svărşitul acesta dumenecilor am.
Trei părţi ce săntu într-aciastî carte
un Dumnedzău în trei feaţe svănta troiţî poartî:
Dumenecile cu a triodului sărbîtori,
lunile cu a praznicelor învăţături.
Priimeaşte, Doamne, ca de la un păcîtos
să slujesc ţie în ciastî lume păn'voi hi sănătos.
Să hie de pururia cinstit şi lîudat numele tău,
iară eu de Ia inimă te mîrturisesc cu condeiul meu

Carte românească de învăţătură..., 1643

Varlaam: Cazania, ed. cit., p.348-349

[VALURI MULTE...]

Valuri multe ridici furtuna pre mare,
mai vrătos gândul omului întru lucru ce are.
Nu atăta grijia şi frica începutului,
căt' grijia şi primejdea svărşitului.

Hiece început de folos nevoința-l aratî
iarî svărşitul a tot lucrul ia platî,
Lîudatî să hie a lui Dumnedzău puteare,
carea dupî început a dat şi svărşire.

Carte românească de învățătură..., 1643

Varlaam: Cazania, ed. cit., p. 498

[NU SE LAUDE NIME...]
Nu se laude nime de bună credință,
De n-are lucruri bune prea cu socotință.

Cartea carea să cheamă Răspunsul împotriva Catihismusului calvinesc, 1645

Varlaam: *O p e r e ,* ediție critică de Mirela Teodorescu, Editura Minerva, Bucureşti, 1984, p. 184

ARTE POETICE LA ROMÂNI

Simion ŞTEFAN

(?-1656)

NOUL TESTAMENT SAU ÎMPĂCAREA AU LEGEA NOAO A LUI IS. HS.
Predoslovie către măriia sa, craiul Ardealului

[...] Măriia ta încă, în urma acestor crai sfinţi, cu deadinsu ai îmblat şi te-ai purtat în crăirea mării tale, că n-ai silit numai pre-aceaea cum să ţii ţara măriei tale apărîndu-o de pizmaşi şi giude- cînd şi bogaţii şi sărumanii în dereptate, ce încă mai vîrtos pre aceastea ai grijit ca să să mărească slava lui Dumnezău şi să să vestească cuvîntul lui Dumnezău în ţara măriei tale întru toate limbile, cum să arată aiave, că măriia ta, cu mult chelşug [cheltuială] în toţi anii trimiţi cărtulari în ţări streine să înveaţe cu deadinsul cuvîntuL lui Dumnezău din scriptură jidovască şi grecească şi, venind acasă, sa să vestească cu deadinsu cuvîntul lui Dumnezău...[...] Că văzînd şi înţelegînd măriia ta că noi, rumânii carii sîntem în ţara măriei tale, nu avem neci Testamentul cel nou, neci cel vechiu deplin întru limba noastră, măriia ta te-ai milostivit ca un craiu milostiv şi mi-ai poruncit să caut în popii miei preuţi cărtulari şi oameni înţelepţi carii să ştie izvodi Testamentul cel nou a domnului nostru a lui Is, Hs, din limbă grecească şi slovenească şi lătinească; carea, văzînd porunca măriei tale, am şi făcut, şi măriia ta încă te-ai milostivit de ne-ai adus meşteri streini de ne-au făcut tipografie şi le-ai dat plata din vistiariul măriei tale...

Predoslovie către cetitori

[...] Ce numai aceasta să ştiţi că noi n-am socotit numai pre un izvod, ce toate cîte am putut afla, greceşti şi sârbeşti şi lătineşti, carele au fost izvodite de cărtulari mari şi înţelegători la carte grecească, le-am cetit şi le-am socotit, ce mai vîrtos ne-am ţinut de izvodul grecesc. Şi am socotit şi pre izvodul lui Ieronim carele au izvodit dintîiu din limbă grecească, lătineaşte. Şi am socotit şi izvodul slovenesc carele-i izvodit sloveneaşte din grecească şi e tipărit în ţara Moscului. Şi socotind aceastea toate, varecarea au îmbiat mai aproape de cartea grecească de pre aceaea am socotit, însă de cea grecească nu ne-am depărtat, ştiind că duhul sfînt au îndemnat evangheliştii şi apostolii a scrie în limbă grecească Testamîntul cel nou, şi cartea grecească iaste izvorul celoralalte.

Aceasta încă vom să ştiţi că noi în cest Testamînt întîiu am pus suma la toate capetele şi în sumă sîntu stihuri carele arată mai pre scurt lucrurile ce sînt scrise într-acel cap, pentru să să afle mai în degrabă ce va vrea să caute. Şi în toate capetele, toate soroacele le-am pus cu număr, carele să cheamă sloveneaşte stih, pentru că mai în toate limbile vedem că

au acest izvod de scriu cu stihuri, pentru că foarte-i lesne a găsi în degrabă ce veri vrea să cauți în numărul soroacelor.

De aceasta încă vom să ştiți că vedem că unele cuvinte unii le-au izvodit într-un chip, alții într-alt; iară noi le-am lăsat cum au fost în izvodul grecesc, văzînd că alte limbi încă le ţin aşea...

Aceasta încă vă rugăm să luați aminte, că rumânii nu grăiesc în toate ţările într-un chip, încă neci într-o ţară toți într-un chip, Pentr-aceaea cu nevoie poate să scrie cineva să înţăleagă toți, grăind un lucru unii într-un chip, alții într-alt chip, au veşmînt, au vase, au altele multe nu le numesc într-un chip. Bine ştim că cuvintele trebuie să fie ca banii, că banii aceia sînt buni carii îmbla în toate ţările, aşea şi cuvintele, acealea sînt bune carele le înţeleg toți. Ńoi derept aceaea ne-am silit den cît am putut să izvodim aşea cum să înţeleagă toți. Iară să nu vor înţeleage toți, nu-i de vina noastră, ce-i de vina celuia ce-au răsfirat rumânii printr-alte ţări de ş-au mestecat cuvintele cu alte limbi de nu grăiesc toți într-un chip.

Reprodusă după ediția princeps, Alba Iulia, 1648.

POEME ROMÂNEŞTI ÎN LIMBI STRĂINE

Mihail EMINESCU

Seul le poète…
Numai poetul…

Le monde entier est passager
Les humains naissent et meurent
Telles les vagues illimitées,
Par une âme emportées,
Qui labourent sans répit
Le sein de la mer – infini.

Seul le poète,
Pareil aux oiseaux
Qui survolent l'écume,
Passe l'infinitude du temps :
Dans les ramures de la pensée,
Dans les saints pâtis
Où des rêveurs comme lui
Poursuivent leur chant.

L'Étoile de la vie
Steaua vieţei

Quand les nuages, palaces merveilleux,
À larges baies qui ouvrent sur le saphir,
Écoutent de la mer les chants tumultueux,
Quand les étoiles se mirent,

Alors, à travers les nuages qui passent,
J'aperçois dans son œil une étoile s'allumer,
Qui caresse mon front d'un rayon de grâce,
Un rayon de pureté.

Ô, ma chère étoile, ma compagne stellaire,
Qui palpite aux cieux, adoré saint œil d'or,
Descends pour éteindre mes jours de misère,
Descends, ô, je t'implore !

Rassérénez-vous, ô, ténèbres froides…
O, te-nsenină, întuneric rece…

Rassérénez-vous, ô, ténèbres froides
Du temps. Épanouissez-vous dans la noire
Taverne moite, comme l'ébène qui fond.
Faites luire sur cette voie
Qui mène à l'infini
Les menus êtres qui existent,
Qui vont leur chemin à notre insu,
Comme s'en va le temps
Qui vente et creuse dans tout vivant.
Que je voie passer en bel habit
Toutes ces pensées qui, lorsqu'elles pointent,
Semblent immortelles ; pour qu'après
Elles filent comme des étoiles filantes
Dans le cerveau des siècles lourds, pesants,
Comme si jamais elles n'avaient existé.
Combien d'êtres dans ta voie devraient passer :
Certains fiers, hautains, royaux,
Le front ceint d'une couronne, vêtus de pourpre,
Et d'autres doux, grands yeux bleus,
Chères créatures blanches comme lys,
Porteuses d'un corps de voluptés qui leurre,
Jetant des regards de langueur,
Cherchant l'amour, fuyantes comme les sirènes,
Les unes gourdes, d'autres trompeuses,
Les unes sévères, d'autres gracieuses,
Aspirant toutes à l'infini
Et toutes s'en allant, pourtant,
Dans la grande voie qui mène
À la ville de l'oubli que la terre éternise.
Mais par-dessus cette foule chamarrée
De pensées vagues, tu vois au loin
Les monts des vraies pensées levant
Leur front hautain vers le ciel ;
Ils regardent impassiblement
Toutes les éphémérides qui dévalent
En chantant, bruissant, se disputant,
Aspirant toutes à une chose
Que jamais elles n'auront –
L'éternité.

La patrie de la vie c'est seul le présent
Patria vieţii e numai prezentul

La patrie de la vie c'est seul le présent,
L'instant présent : c'est dans lui que l'on vit
Et que l'on est en vérité. – Quant au passé
Et à l'avenir – ce ne sont qu'une vague pensée.
En vain vous repoussez ce qui vous attend
En vain vous désirez ce qui doit advenir.
Revenez à vous et vous comprendrez
Que tout au monde, tout est dans le présent.
Tout ce qui a été, ce qui jamais serait,
Tout doit sa vie à cet instant-ci.
Ne sais-tu qu'en frôlant un être
Tu touches toute l'humanité ? La multitude est un songe.
Dis un même mot à des milliers de gens
Et dans des milliers il susciterait
La même image et le même ressenti :
Signe que tout est dans l'un – l'un est dans tous.

La mer profonde…
Adânca mare…

La mer profonde, rêveuse sous la lune,
Rassérénée d'un rayon argentin,
Abrite tout un monde dans son sein
Et des étoiles sur son miroir allume.

Demain affreusement s'affole l'altière,
Et fait trembler son monde fier et noir
Sur ses milliers de bras puissants, géants,
La mer porte la perte, renverse des terres.

Sauvage aujourd'hui et demain sage,
Une harmonie en elle illimitée –
Ainsi elle apparaît l'enténébrée,

Ainsi son âme antique se tourmente,
Rien ne pourrait la faire sourciller,
Indifférente, solitaire – géante !

Traduceri de **Liliana Cora Foşalău**

Tudor ARGHEZI

The Afterlife Hour
In the heavenly vault,
There strikes the bronze and iron hour like a bolt.
Way up high on a star
There has struck the velvet hour overfar.
The thick felt hour would strike
In the fortress belfry alike.
At the woollen hour
There resounds the olden times' dower
And the paper hour
Is being torn off with a glower.
By the lofty epitaph
There strikes the dust hour's chaff.

Yesternight, my friend and fellow,
No other hour struck since time was shallow.

English version by **Gabriela PACHIA**

Marin SORESCU

The Arch of an Eyebrow

Today I beheld an eye
Which was in love with me.
I was utterly aware it desired me to dwell
Under its eyebrow.

However, a cloud drew nearer
And the eye shut itself in sightlessness
Or it got frightened,
Fleeing onto your face
Close to the other eye,
Close to the forehead and to the mouth
Which failed to love me.

Forever Bearded
We allow our beards to bedeck us,
Enwrapping us in their wisdom,
And solemnly proceed along the street,

Seeming indisputably wise
From ourselves to every single
Thing.

Nevertheless, underneath the grass which cloaks us,
We are fully aware
That most of the knots
Which cracked our teeth and racked our brains
Have remained unravelled...

Only our virile beards
Wouldn't lose their hopes,
They grow down to the ground,
Where, like the vines, they take root
And climb up once again,
Enshrouding our children,
With historical stubbornness.

Fear
Wherever I may go
I take my body along,
Since there's nowhere else to accommodate it.
The earthen clods would steal it from me,
The sky and the water would do likewise.

Whenever I dwell in happiness, in love,
In despondency and in affliction,
It's requisite that I feel my hand and my forehead nearby,
It's requisite that I feel my heart throbbing,
Otherwise I'd grow disquieted.

We tremble, we undeniably tremble,
For our body's earthen substance,
Unevolved as it might be,
Out of which earthworms
Keep creeping after each rainfall...

Fleeting Away
Some day
I'll stop sitting at my writing desk
Starting to break loose from from my words,
From you,

And from each and every thing.

I'll catch sight of a mountain on the horizon,
And I'll quest after it
Until the mountain has left its trace behind me.

Then I'll pursue a cloud,
And the cloud will leave its trace behind me.

The Sun itself will leave its trace behind me,
As well as the stars and the whole universe...

We Peregrinate
Each day we peregrinate an ever different country,
Since the Earth revolves around.
Like some floating saints, we peregrinate on a cloud,
which we change every four or five versts,
Whenever it gets tired and downed.

Can you hear that ? With each blade of grass
A steam locomotive whistles its departure...
Comb your hair with my fingers,
Long-forgotten thereabout during an embrace's armature.

Tomorrow we'll dwell within an ever different feeling,
Which we'll name on the spot.
You'll try on, as if they were dresses, the customs
In who-knows-what Country of Fire, cherishing your lot...
And, making fun of my good old thoughts,
I'll cram my book with coloured feathers,
While you'll stuff your ears with their purports.

Oh, it'll be quite heavenly
Wherever we might abide,
Though it's a pity the Earth wouldn't stop anywhere
For longer than a single day's low tide.

Beware of looking back
Since everything will disappear.
Let's make haste to reach that farawayness,
As long as we can still seize the farness drawing ever so near.

English version by **Gabriela PACHIA**

Cezar BALTAG

The Cuckoo

It sings ahead of me and I leisurely
cherish this world
It sings behind me and my day
passes away
departing
from me

Why do you roll forward your own name
my sorrow ?
And above all why do you utter it
so unrestrainedly ?

Each and every sparrow meets leisure
yet only I abide
like the cuckoo amongst the foliage

You chirped on a dead bough and cast a spell on me
mindless bird
the wood of my cradle
would no longer yield its fruit

"I'd gladly stop singing till the end of the world
but who'd pick my feathers in the scorching sun ?"

Change my name, summon me back from the birds,
make me drop your face into oblivion.
Time enlivens time
and butterflies are born solely from caterpillars.
However tall the tree might be
its leaves fall nowwhere else
but down to the ground.

Farewell laughter, farewell motley
motley thirst
farewell summer teardrops, I'll be
heading
for another locust tree.

English version by **Gabriela PACHIA**

Gabriela PACHIA

Action ! We're Shooting !
The last touch up !
Put on some rosy make-up,
Nobody must notice you're cheerless !
Straighten up the lapel of your recollections !
Have you encountered the whirlwind yet ?
Nobody must remark you're devastated !
Here below it pours daily, six months a year,
At solitude time !
You mustn't suspect you're melancholic !
The ivy has already twined around your veins.
Nobody must see you're anaemic !
The lenses of the motion picture camera
Will upset your projects anyway !
Nobody must fancy you're looking up !
You don't even need to dress
The rebellious lock of hair on your forehead.
The departed don't go to the hairstylist's !
Did you play truant from the lectures on aesthetics ?
Never mind !
Scientists have devised the aesthetics of waste !
Action ! We're shooting !
Hey, you, over there !
Why do you keep blending the colours of the rainbow ?
You'll spill the cans of paint and spoil the scenery !
Right now we're shooting Hoary-Age-Without-Youth
And Death-Without-Living !
Bring another stand-in !
Fetch him an oxygen mask !
How come no one's left ?

English version by **Gabriela PACHIA**

Emil BRUMARU

Le quémandeur de café
Peut-être suis-je mort et ne sais plus te dire…
Mon histoire en mots tout à fait ordinaires.
Je sentais la rosée ma jambe engloutir,
Goulûment presque, éclatée en route claire
Par mes plantes de pied, toujours plus chancelantes ;
Pendaient tout en ruisselant, sur mes épaules,
Les ailes me rendant les dépouilles de mon corps,
Nu et frêle, par un soir pluvieux comme décor,
Mon auréole penchait au soleil, rayonnante,
Et tout doux, toi tu reprenais le contrôle
De l'inflexible et douce histoire complaisante
Que je n'étais plus ton Ange, tout de go
Qui guidait ton âme à travers le chaos…

Tout à coup
Tout à coup, tressaute la paupière
Du mur de clôture en brique forte.
Aucun ange ne sait plus comment
Faire afin d'ouvrir la lourde porte,
Pour courir à l'aube dans les herbes
Violâtres sous le ciel cinglant,
Les senteurs tentent les papillons,
Les vers de terre tout souriants
S'abreuvent à l'eau rose des seillons
Dans fosses vertes d'envie, peu accorte.
Tout à coup, tressaute la paupière
Du mur de clôture en brique forte.

Tes bien longs cheveux touchaient le ciel
Tes bien longs cheveux touchaient le ciel
Accrochée, jusqu'à terre tu pendais.
J'entendais ton auguste corps toucher
Timidement quêter de tes seins le miel.

M'incliner devant tes serrées cuisses
Toucher leur blancheur muet d'étonnement
Armé juste de la lourde fleur d'un lys
Les embrasser en m'agenouillant

A l'instar des papillons m'en aller
Poussé par l'après-midi et le vent
Tes longs cheveux jusqu'au ciel atteignaient
A eux accrochée, jusqu'à terre toi, pendant…

Chanson dédiée au puits
Je ne regrette rien de rien.
Juste de ne pas avoir emporté le puits

L'élevant d'une main dans l'infini,
Comme un lys ferme et bien plein.

Les anges devraient trouver dans l'eau
Limpide, verdâtre et moult froide

Ma soif épuisée au goulot
Du seillon qui tombe, remonte, s'évade.

Et peut-être que même le Divin
Goûterait ma semaine au paradis.

Je ne regrette rien de rien.
Juste d'avoir manqué d'ôter le puits

De mon sol ainsi que du tien,
Pour qu'il flotte au ciel, sans fin…

L'instant plutôt lent
On entre sans ardeur dans l'automne
Du chant qui plein de crainte s'avère.
Il n'est plus aucune aile d'ange qui
Se donne la peine de fendre l'air.

La main vers le sol se dirige,
Tâte dans l'herbe la plaie et son pus,
Toute large ouverte. De sous les pierres
Serpents pondus[1] font gicler leur jus

Qu'on sirote avec appétit
Jusqu'à ce que l'esprit se dégrade.
On entre donc pour des prunes dans l'automne
De l'âme en proie à la cagade…

[1] *Sarments (et vrilles, pourquoi pas) d'une vigne arrivés à maturité.*

Fausse route
Eh bien, fausse route, fausse route,
Pourquoi me suis-je donc mis en route ?

De mes pieds je t'ai tâtée
Route détournée, défoncée.

L'âme l'ai portée, avec délices,
Au bord de ton précipice,

D'ici jusqu'à l'infini,
Route jaillie en poussière nourrie.

Fausse route, fausse route, allez,
Pourquoi t'ai-je donc trouvée ?

Journal
Mon passage en ce bas monde a été une aventure
Des centaines de dangers se bousculaient à tout moment,
Une aile autrement bleue parmi l'herbe se suspendant,
Alors que l'autre dans le soleil s'enveloppait plus pure.

Je pensais avoir sur mon épaule une toile d'araignée
Si pesante, mais pour la secouer, point ne levais la main.
Et un insecte m'agaçait, pendant des jours d'affilée
Je sentais sur mon âme l'ombre projetée par un sylvain[1].

Traduit du roumain par **Constantin FROSIN**

Toma George MAIORESCU

Escargots

escargots avec des antennes écrasées
charrient sur leur dos
la spirale de leur vie glissante
tâtonnent l'espace
en se cherchant
gens portant sur leurs épaules
le fardeau des sentiers entortillés
s'égarent dans l'espace

[1] *Le Sylvain est une espèce de papillon.*

en se cherchant
telle la traînée de salive argentée
des escargots avec des antennes écrasées
la trace de l'homme est pavée
par le sourire oncogène
du désespoir

Avant la crise imminente

Et après avoir avalé
Quelque grain de raisin en allégorisant
Durant un mois des 12 de l'année
Et encore un grain de câpre
À chaque coup du gong de bronze
Du Temple
Et à chaque coup de la pendule de la Grande Place
Je fais le signe de la croix une fois de la droite vers la gauche
Ensuite de la gauche vers la droite
Et vite afin que mon intégrale méta-religieuse
Ne me jette pas
Je colle avec ardeur mes paumes en prière et je dis
„Baruh ata Adonai"
Et après m'avoir appuyé dans le chemin
Contre les cinq piliers de la foi
J'ajoute en me lavant au savon
„Allahu akbar!"
Mais je me demande en même temps
„Pourquoi justement la Religion de la Paix Éternelle"
Destinée à nous défendre
Déchaine les hordes des
„Billots de têtes?"
Mais afin que mon oecuménisme soit immaculé
Je scande après ma douche
Quand je sors de la baignoire
Comment mon médecin traitant
Aime m'entendre:
„Ave Caesar morituri te salutant !"
Avec tous ces efforts
Je me demande si je réussirai et quand
(Peut-être à la barre des temps)
À calmer en clamant
La fusion des saisons

Je savais:
Si j'ai un prurit à l'oreille
Il va pleuvoir
Pour m'apaiser je joue aux dés
Je mets sur mes yeux un journal
Sur mes joues des tampons de tranches
De concombre amer
Sur mes cernes des aubergines des compresses
Parfois aussi sur mes fesses
Des groseilles noires aspergées d'eau bénite
Prédisant comme une Pythie ou une Vestale
Même si on annonce en code rouge un typhon
La crise astrologique universelle
Pour contrecarrer les effets météorologiques
Imminents et illogiques
Et délier le mystère de la migration des oiseaux
J'ai fait passer (pour toute éventualité)
Un ruban rouge par la boutonnière de la tunique
Et parce qu'une année sabbatique était déjà passée
J'ai exhumé les os de ceux qui sont partis
Je les ai frottés avec des tiges d'absinthe
Et je les ai lavés avec du vin
Ensuite étant encore étourdi par le rituel
Païen de l'exhumation
J'ai mis une poignée de basilic sous mon oreiller
(Même si je suis resté avec mes os entiers
Dans les excès des rétrocessions frauduleuses
Et la répression de l'agressivité en famille)
J'ai caché sous mon lit le drapeau en berne
J'ai incité les charismatiques les concubins
De se baiser ardemment
Sous le gui
Annihilant ainsi les cercles menaçants
M'encerclant comme des nuages de corneilles mâles
Esprits malveillants
Surnommés chez nous dans le Banat montagneux „moroï"
Je répétais comme à Obreja un avant-propos
Au potage:
„…. Tante tante
Reste encore avec nous
Parler"

Versiunea franceză: **Elisabeta Bogățan**

Lucian VASILIU

Nezvestný
Už viac nie som členom zboru,
kde som kedysi trávil večery.
Vyhlásili ma za nezvestného,
pochovali ma pod hrady.

Keby som sa tam objavil,
žiaden pes by mi z dlane
nezlízal
popol

žiadna starena
by neprešla mojím srdcom
i s celým pohrebným sprievodom
Košeľa mi už nevonia levanduľou
a moja duša
je viac a viac
ľadovým kvetom v obloku nikoho

Fiola magnólie
V dvadsiatich rokoch
ma znova rodíš.
V predpôrodných plachtách
zubami rozdŕvam fiolu magnólie

kým mi v starých ikonách
svätci
zmývajú krv z nôh

Paša
Nakoľko mi to dovoľuje puto,
spásam orosenú trávu,
prežúvam popol toho času,
ktorý nadíde

Nakoľko mi to dovoľuje puto,
spásam orosenú trávu
na tejto paši,
kde beduínom súc,
hrám na flaute
pri spráchnivenom fúriku

To miesto
V každom jestvuje
nebadateľné miesto –
miesto, kde visí prekrásny povraz
v očakávaní prekrásneho krku

Práve teraz
rituálne skúšam povraz,
sediac na Slepom koni,
ktorého vy nevidíte

Pripravujem si novú popravu,
ktorú vy nevidíte,
oči mám zaviazané
mŕtvymi môjho rodokmeňa

Šťastlivec
Kreslím na múry
svoju posmrtnú masku

Luna mi prešla po hrudi
so skrvavenými kolenami

Zisťujem ako hmlou periférií
alchimisti
sa dostávajú mimo

... medzi striebristými mrakmi,
pannami a žobrákmi,
medzi šamanmi, člnmi, šeherezádami
si šťastný plávam
s Androgýnom Prvopočiatočných Vôd

Hľadanie vlastnej podoby
Kade som prešiel, zanechal som spomienku
skrvavenú tôňu: v kostoloch,
pod mostami, v náručí plavovlások
na Rýne či pri ústí Dunaja

Medzi mladými slepcami,
ja sám súc mladým slepcom,
s telom roztrhaným pichľavými drôtmi

plazím sa po bruchu
a hľadám svoju podobu

hľadám bratov, ktorých som stratil
na zamínovanom poli

Iba metafora sama
Nemý medzi nemými
Križiak medzi križiakmi –
takto ma nachádzajú
epitetá rodného zvečerievania

Vždy pomalšie sa hĺbim
do monadologického štúdia

Ty sa pozeráš, ako tmavnem
ako dohára
uprostred pahreby

a chápeš
že iba metafora sama
by ešte Lazara mohla vzkriesiť

Mona-Monada (III)
Ak by si prišla tejto noci,
sedela by si v kresle, ktoré som kúpil
od slepého Žida. Budeš mi čítať
nezabudnuteľné príbehy
a moje obľúbené potkany ťa pri tom
budú nedôverčivo sledovať
(ohnivá hetaira)

Budem ich musieť presvedčiť:
ty si jedna z tých nocí,
keď sa hodiny roztekajú
ako v Daliho obrazoch

Kedy-tedy pobozkám
tvoje hlbinné oči
na výstrahu:
som maratónec !
Moje srdce:
svieca osvetľujúca temné zákutia

Mona-Monada (V)
Všetkým ma predstavuje: „opravdivý éterik."
Prediera sa davom ako taký serafín
a ukazuje moju bradatú hlavu (biblický to výňatok),
ktorú nesie v extáze
na striebornej tácni

Odovzdávam sa exotickému tancu.
Zrazu zhasnú svetlá: sme šťastným
párom, nanajvýš prvopočiatočným.
Tancujeme a nôtime si pieseň
„A, Amsterdam."
Cítim uhryznutie pevných prsníkov.
Had sa postupne šinie
na Východ od Raja

Plavím sa medzi omylom a pravdou,
medzi inštinktom a rozumom,
medzi mŕtvym bratom a bratom živým:
jej ústa sú
ústami nevysloviteľne krásnej smrti

Epištoly tela duchu (1-3)
1. Duch môj, zaplátané vrece , ktorým sa vkráda
studený vietor, na teba si spomínam, na časy, keď si mi
ako taký tiran diktoval telesné cvičenia a askézu,
na časy, keď som bol tvojím otrokom

Už sa nebudem utiekať k žiadnej metafore.
Môj hovor
sa stvárňuje ako zápalistá reč o múdrosti,
o jej vojskách, ktoré mali biedny koniec
Nenadchýna ma žiadna barikáda.
Vyskúšal som už
všetky možné pokusy, vykrútil som krk
syntaxi,
sťal som hlavu výrečnosti, venoval som sa
alchýmii

Teraz už oslobodený môžem pokojne umrieť
každý večer

2.Vyvolala si vo mne ilúziu, že žijem v mene
Krásy.
Po nespočetné rána som v extáze počúval drozda
v dome Casa Pogor (s omladinármi
Eminescom a
Creangom, s Lambriorom a Ganem). Pil som so
Sokratom
nevýslovnú čašu. Spal som s Verlainom a
Rimbaudom
v predmestských hostincoch. Robil som
v kameňolome
vedľa bastilčanov. Odťal som si prsty a vzdal som sa
písania
Zabil som Monu-Monadu, aby som zostal
sám,
a učil sa postupovať
Teraz už oslobodený môžem pokojne umrieť
každý večer

3. Duch môj, jestvoval som medzi mŕtvym bratom
a živým bratom, medzi úctivosťou a
neúctivosťou,
medzi samoľúbosťou a pokorou. Dnes triezvy
a zajtra spitý.
Napísal som Traktát o priateľovi Zeenumudovi
zúfalo sa ponúkajúc Absolútnu.
Viac ráz ukrižovaný na kríži materinského
jazyka,
skrvavený a trpiaci, v útrobách
hodín,
spolu s veľkými nadšencami,
dnes slepcami ako som aj ja

Teraz už oslobodený môžem pokojne umrieť
každý večer

Traduceri de **Dagmar Mária Anoca**

Oliver ROLAND
(1970)

lumină pentru viaţă
râsul tău
e lumină

ce-mi trebuie
mai mult

spre a trăi?

un cuvânt de la tine
eu pot trăi
fără soare

fără hrană
zile întregi
fără flori
fără muzică
ore întregi
fără căldură

dar nu pot trăi
nici măcar zece minute

fără un cuvânt
de la tine

inima mea
într-o
singură noapte

cu cuvintele tale
cu râsul tă
cu tăcerea ta

tu ai
umplut
inima mea

cu
nesfârşită dragoste

(eu
nu mă mai recunosc)

două săptămâni minunate
te-am
iubit

am sperat

în dragostea ta întreagă

chiar numai

pentru două
minunate săptămâni

o poezie pentru tine
în faţa mea
o foaie de hârtie goală

în mine
dor

în faţa mea
nimic

în mine
tu

doar un singur cuvânt
îmi trebuie
doar un singur
cuvânt
spre a mă îndrăgosti
spre a scrie
spre a fi fericit
spre a te vrăji

nu

e suficient doar
un zâmbet
al ochilor tăi

râsul tău
râsul tău
transformă totul

din rău
în bine

mă faci
mut

de fericire

în clipa asta
noi nu știm
ce va fi mâine

eu nu știu
dacă mâine

mă mai
dorești
stimezi
iubești
încă îmi zâmbești

dar
știu

că în clipa asta
sunt fericit
cu tine

plin de iubire
mai scrii
poezii
pentru mine?
mă întrebi tu tacit

da răspund
dar le păstrez eu
ele nu mai pătrund
în inima ta

mai sunt ele
pline de iubire
întrebi tu

ele sunt pline de iubirea
unui distrus

(din Oliver Roland, *Dein Lachen war Licht*. Liebesgedichte,
AZUR Verlag, 2019)
Traducere din limba germană: **Mircea M. POP**

Ioan MOLDOVAN

úžasná mladá žena
Keď si nasadím okuliare na čítanie, hneď sa objaví úžasná mladá žena
s čepcom z červeného staniolu
Prináša čerstvé mlieko, vylieva ho na podlahu
Pri vchode nechala svojho silného snúbenca v novom-novučičkom
hummeri
klipkajúcom striebristými plieškami
Ihneď jej dám iné zaneprázdnenie, ihneď jej dám pokoj
Iba nad ránom sa v opare kapustných zvitkov a vínnej hmle
vráti ku mne
s kruhmi pod očami opuchutými a plnými jedu
No dosť som sa toho navymazával zo svojho života i zo života svätcov
ktorých mi predstavuje ako priateľov
Dlho tu už nepobudneme – ani
ona, ani ja
V čiernom sa prekĺzneme do Rudy.

do Emaus
Dobre som sa nakŕmil gelom
Žiaden stôl nezostal nepohnutý
Stojím vo dverách maštale s inými zvedavými deťmi

Aby sme videli čo sa tam v chudobných jasliach deje
Cristiho mamu obhŕkli susedy
Moja sestra sa s ňou občas prechádza
Ona akoby neboal vedomá svojho stavu
Psy dňa sa scvrkávajú, rozťahujú sa po žltom vosku
Ako mŕtve duše
Nad pahorkom sarýchlo-rýchlo zvečerieva v suchej zime
Tisícročie znova umiera
Olovnaté nebo hymny liturgie ochorenia kolien
Nesmrteľné politické klamstvá tisíce plastových vrecúšok zavesených
Po stromoch cestou do Emausu
S hukotom zovšadiaľ odpadávajú
Akákoľvek iná správa je zbytočná

čierna tkanina na snehu
Kdeže je moja primitívna a nenásytná láska
opar kostí, keď ich v zime nechávam ako sánky pre teba
zdanlivý sneh biely len pre smrť a jej posla
vyslanca zneisteného poslaním ničoty

Keby som mohol zahrať na dubovom liste
pod dvomi-tromi oblakmi
pri troch-štyroch skalách
v hĺbke jediného prameňa
pod strapcom prác mozgu
Umyjem si zuby a pôjdem
aby mi ho vytrhol remeselník na zuby
a potom sa presťahujem do ďalšieho podnájmu ustarostený
že už nevládzem zdvihnúť vrece, truhlicu, klobúk

Veci ma už ani trochu neposlúchajú
zdiveli,
takže si ľahnem a nemôžem zaspať
načúvam dažďu, keď je to dážď
načúvam spomienke na dážď, ak je to spomienka

Keď sa zdvihnem z lôžka musím niečo urobiť
a na nič na nič si nespomínam

Som stará hlúpa žena s čiernou i bielou mačkou v náručí
nahlas sa so sebou zhováram
a ja nahluchlo: aha, aha

Spomínaš si ešte na nášho brata?
Čoby nie!
Zrazu mi vo dne či v noci vyskočí pred oči a hovorí: ty!
a na svite už nieto času

Čo už, aj ako mŕtvy sa tam činí

možno pomáha kamarátovi postaviť k novému domu plot
možno zbiera vljké drevo vo vlhkom lese
ktoré sa už nikde nerozhorí

Kdeže je moja láska
neviem, možno v zlej tráve, možno v sladkej tráve pod snehom
čierno sa vlniacej nad kopčekom, pod ktorým je iba jediné oko

Drahá,
Mojím terajším mentálnym zamestnaním je od istého času a nie zriedkavo
Ako sa dostať do Knihy rekordov
Neprestajným telefonickým rozhovorom s pánmi geodetmi
O ich vnukoch

Vo dvore dedinského penziónu
Napínam uši, aby som zistil, čo sa na mňa chystá
Je možné, že začnem znova chodiť do posilovne
Hlboko uvažovať
Hoci je ustavične tenšia šupina rýb
A mäso hnilejšie v sedle

Naokolo sa všetko vyprázdňuje
S privretými viečkami vyhľadávam následky
A akosi zosmutnievam

Nič. Ale ozaj nič, nielen tak –
V slnkom zaliatej a zelenej krajine. Včera
Dojatý plačúcimi a nariekajúcimi
Moja netrebná chôdza
Vôňou líp a ženských
Povedal som si:
Hej, no tak, vykroč ďalej
A zhosti sa povinnosti pozrieť sa do hlbiny.

Drahá
Pred nami sa rozprestiera lán trojlistej ďateliny, nie štvorlístkovej
Prameň Divov bohato tečie, strážny pes mi šepká
Ja už viac štekať nebudem
Mám toho dosť
Si hlupák a divoch
Tvoje chyby nemajú konca
Si skazený si ako mechom udretý
A čo je najhoršie – píšeš len aby si písal

Môj presný stav ide z kopca a – vrchol všetkého
Zaumienil som si, že mi to nebude prekážať. Som medzi živými
A tanečná hudba ustavične potichu vyhráva
Čertovsky vyhráva

No a pes neprestajne: to nie je pravda! to nie je pravda!

Zbytočne slzím
Raňajší plač je zlý, nepomáha
Zosuvy a nedbanlivosť
Zosuvy a nedbanlivosť

Zatiaľ živé ženy chodia za teplých dažďov i mimo nich
Iba jedna, Ona, preberá prstami korálky
Vidím ju: akoby dnes, ako sa pri jednom pristaví
Zasneno hľadí na hviezdy

na Dvore
V novom tisícročí šteká pes
Jeho vytie bleskovo zastaráva čas

Rýchlo zavieram
ani neviem čo hvorím

Strieborný had sa stáva značkou do knihy

Mám na sebe čosi červené?

Prší prvého januára a krákajú havrany
s apodiktickou zarytosťou

Akokoľvek, všetko sú to zložky dlhého-veľmi dlhého projekut

My dvaja sa zabávame, plánujeme
zaslať Primitívnu potravinu na miesto Destinácie
Myslíme na vlaky, na trendy, na „vlhké dosky"

Chýba nám zopár služieb
Pre zmenu nám veľkoryso prší
Z hôr sa rieka bohatšie valí
popod omnoho staršie mosty

A zrovna si vyhadzujeme z kopýtka s bezdomovcom milénia
Zabávame sa – my a bezdomovec z Centra
Byty mihajú komunikujú čosi veľmi Dôležité
Niekomu Stále Dôležitejšiemu

krátka próza

Do nášho mesta zavítalo niekoľko podnikateľov. Naše mesto je raz mestečkom, raz zase vážnosti sa tešiacim mestom. Noví príchodiaci nám ponúkajú zariadenie pozostávajúce z niekoľkých klietok so zlatistými sklenými stenami. Prepravujú ich po uliciach akoby telefonické búdky za oných čias. Prizriem sa lepšie a zbadám, že inštalovanie pozostáva z upevnenia veľkých skob do múrov starých budov a dole smerom k pivniciam visia veľké prázdne sudy. Toto je veľmi nebezpečné, poznamená pani Volentiková. Idem znepokojene ďalej. Pašerák koní spolu so svojím bratom a jeho najmladším synom sa pokúšajú rozuzliť kone vyšplhané na najvyššom múre. Višňovo- perleťové žriebä už –už spadne do hĺbky. Kričím na nich, ale žriebä padá. Nahnem sa ponad parapet a vo veľkej diaľke vidím mŕtve žriebä. Prší. Potom prší. A prší, napokon. Otupení hospodári rezignujú na sťažnosť a, myslím, odchádzajú do krčmy. V centre akýsi pes šteká o dušu spasenú. Až teraz začalo hrmieť. Ostatným psom v dedine sa od samej nudy nechce ani šteknúť.

Versiunea slovacă: **Dagmar Maria ANOCA**

AUTORI ROMÂNI ÎN ÎN LIMBA RUSĂ

Adi CRISTI / Ади КРИСТИ

МЕЖДУ НАМИ
С ВОЛКАМИ ВОЯ
Я знаю, почему слова
меня лишают тишины
(даже сказанные
они снимают с меня одеяние звуков)
как я в свою очередь
срывал с тебя вещи
а ты вела себя так словно
упруго проходила
под моими пальцами…

Миг насыщения
садится между нами
как накапливается
усталость в костях…
безмятежные веки
покрывают глаза
позволяю похищениям
долго лаять
словно волки пытаются
разорвать Луну в клочья:

— Гав, гав!
— Уууу..Уууууу!

Любовь еще стекает с тела
когда ночь кончается
под стрехой горы
Кап-кап, та-та-та!
а потом пустота!

ОСТАЛЬНОЕ — МОЛЧАНИЕ
Тишина…
Ровно столько, чтобы наполнить слух
(чтобы боль доставлял гул
локомотива, заехавшего в тоннель)

и чтобы потом
глубокая тишина связывала тебе раны

Это тишина молчания наступающего после
как рождение после смерти
или взгляд из-за занавеса

Тишина…
достаточная, чтобы услышать
как вздрагиваешь
(вопрос
оставляет ответу
право творить закон)
чтобы привести вещи в порядок
чтобы следующим шагом дать жизнь
кровоточащей ране
как лепестку мака
знак того, что ты существуешь
вопросительно живой

У ПОДНОЖИЯ ГОРЫ
Сдача
что ты получаешь от жизни
больше мелочь
чем что-то желаемое
(достойное того, чтобы считать и помнить)
или отложить
на черные дни…

От прожитых мною дней
жду весомый остаток
чтоб узнать жизнь потустороннюю

Блуждая по пустыне
может, так обрету свой народ…
мой народ потерянный
среди учений
скрижалей, правил и обычаев
что глубоко мне ранили
шаги ищущие путь
и глаза захваченные иллюзиями.

ШАЛОМ, ШАЛОМ
Синеватый свет
поднимается по кругам под глазами...
Образ кипит и бурлит
Он есть и его нет!

Ладони и ступни
прибиты гвоздями
они есть и их нет!

Есть и нет
есть, есть
сущ-ествует!

Схождение через унижение
укладывание тела
вознесение духа
есть и его нет

Есть и нет
есть, есть
сущ-ествует!

Слова, оставленные позади
висящие в воздухе
рассказывают о смерти
не укрощенной, но волшебной…

Впереди них
идет мое имя
как флаг
из складок которого
вылетают голуби.

Перевел с румынского **Иван ПИЛКИН**

Cassian Maria SPIRIDON / Кассиан Мария СПИРИДОН

В БЛАГОМ ЕДИНЕНИИ

* * *
нескончаемый дождь
заливает
поля и деревья
пустившиеся
на поиски весны
в которой сирень уже осыпала
свои цветы белые или алые
сиреневые как тропические закаты

сердце пульсирует
в ровном ритме дня и ночи
рядом с сердцем твоим
весна еще молода
и дождь продолжает лить
на травы и дома
зеркало любви
дождь насыщающий планету
и души все до единой
космическим снисхождением

в эти травы
мы укладываем наши тела
когда сплетаем наши руки
и груди прижимаются к груди
капли дождя стучат по макушке
как во время очередного потопа
в котором Ной ищет
новых старых
Адама и Еву

В БЛАГОМ ЕДИНЕНИИ
как по спиральной лестнице
возносится душа твоя
в длинном платье
вращательными шагами

по деревянным ступеням
скрепленным кованым железом

(львиная грива
отражает
балюстраду
по кругу)

свет колеблется
словно свеча
бродит в ночных разливах
по тропке хранимой
снегами
под снисходительным
взглядом Луны

беспрестанный гул
непрерывный
как потоки водопада

несет тебя по воздуху
к берегу
где мы обретем себя
в благом единении
зорь

ДЕНЬ ДОЖДЯ
сегодня день дождя
мы идем
плечом к плечу
протискиваемся
сквозь капли

осталось яблоко
от которого откусываем
то ты/ то я

стоим меж высоких стен
из красного кирпича
в городе повидавшем многое

где голубь-ворона
ступает по мостовой истории
шагом голубки

день дождя хранит в себе
вкус яблока

* * *
взгляд охватывает тебя целиком
вместе с божьей коровкой грудей
как у юной девы
стоит весна
деревья облекаются в белые
парадные платья
и любовь
уже в который раз
соединяет нас
в своем тигле

танец
в котором свет среди облаков
ведет нас
к несчетным цветам
и почкам плакучей ивы

ПЕРСЕИДЫ
звезды падают
и гаснут
метеориты мгновения
отмеряющие нашу жизнь
обнимающие нас
в своем долгом полете
с небес на планету
ожидающую их блеска

мы ждем мига падения
палящую агонию
в светлой летней ночи
наполненной сверчками
ты видишь снова и снова
за руку с любовью

как звезды одна за другой
падают и падают

Перевел с румынского **Ивана ПИЛКИН**

Marius CHELARU / Мариус КЕЛАРУ

НЕЗАВИСИМО ОТ ВРЕМЕНИ ГОДА
ОПЫТ ОДИНОЧЕСТВА
виной ли погода что разболелись связки несчастий
на меня давят движения проходящих мимо женщин
будто цветущее дыхание

иногда
вспоминаю свою тень рядом с тенью одной из них
мой свет уснул
быть может позволю в сердце вырасти другой женщине

независимо от времени года
дни наполнены пеплом
ночи могут быть как пустыня поглощающая сны
ломающая им крылья и в дар их несущая далям
все также лишенным листьев

виной ли погода что дождь заливает мое сердце
неподвижностью и молчанием
настоящее пытается войти в меня
сейчас
ведь я приложение моего прошлого

устаревшим шагом и с тоскующим по рассвету лицом
тяну занавес из мгновений и букв извивающихся на стебле слов
больше нет чувства что я всего лишь копия своей тени

смотрю на закаты и рассветы сквозь зеркало
вижу как рождается свет что заструится по моему телу

виной ли погода?

СТРАНСТВИЕ
издалека
вдоль дороги села текут
уже вижу как
черные птицы срываются с плоти дня
почки сумерек пробиваются на моем пути
издалека
вижу дома висящие словно слезы
у подножия вечера
в окнах одних
растет свет
подобно цветку жизни
с крыш других
забытых как будто всеми и никем
срываются несколько ржавых воспоминаний
одетые в вуаль полета птиц времени
старческие дома
обжитые одиночеством
постепенно высыхают
цветы не политые жизнью
никем не замеченные
сдавленные перьями облаков
которых все больше которые все тяжелее
все холоднее
боль что нельзя побороть
когда вижу старческий дом
умирающий от одиночества
темные крики доносятся вслед
с обратной стороны забвения
дорога течет дальше к городу
без раны
без остановки

ПОСЛЕ ПОКУШЕНИЯ
стоим/ скрытые образы в коробке со стенами из безвременья
в ладонях смятого слова/ забытого как морщинистая мысль
на стуле тьмы с занавесями с бахромой из воспоминаний

день без начала и уже подошедший к концу
сдавлен
морщинами настоящим-прошлым запахом старости

смыслы рушатся
в ладонях сдавленных мыслями изъеденными молью
среди которых как беззвучный пар летают
черные птицы рожденные во плоти забвения

то там то здесь
чувствуем усталый дом умирающий от одиночества
раненное слово на краю стихотворения
или как растут ветви тишины-молчания
из наших душ

мир это
комната в которой осталась
книга из которой ушли слова
забытые читателями зашитые своими тенями
в песок разбитого света

проходим среди шагов друг друга
одни сраженные ударами боли
никто не учит тебя залечивать
раны после смерти воспоминания
никто не учить тебя принимать
историю

ШАГИ УХОДЯЩИЕ ИЗ ЭТОГО МИРА

Сараево, вечер, когда-то, у Черного фонтана

он был молод
но сердце его давно было мертвым
оно еще билось
лишь из-за усталого
тела
которое отказывалось умирать
его пальцы
кидали голубям крошки
площадь у Черного фонтана была пуста
в тот миг когда мы были одни
лишь туман проходил там
будто говоря мне
что день который быть может настанет
не является ни чем-то достоверным
ни даже обещанием
его пальцы

ударясь друг о друга
словно крылья
оторванные от неба и земли
звучали как шаги уходящие
из этого мира
он был молод
но сердце его давно было мертвым
я присел возле его дыхания
смерть прошла в шаге от нас
разбрасывая листья вечности
этому дню
недостает облака
что как раз сделало остановку в моем сердце
возле его голоса
что будет жить одновременно со мной

Перевел с румынского **Ивана ПИЛКИН**

Mircea PLATON / Мирча ПЛАТОН

СРЕДИ ЗЕРКАЛ
КРАТКАЯ ИСТОРИЯ ЛЮБВИ
За вечер до этого,
Луна опустилась на город
Будто факел в заброшенный колодец:
В агонии она осветила охваченные бурьяном стены,
Отразилась в сонной и теплой воде закрытых окон
И в следующий мир потухла в маслянистом храпе.
Я гулял среди цветущих лип,
Размышляя об этом странном событии —
Который, не знаю, почему, я связал
Со сложной теорией интеллектуального агента и возможного разума,
—
Когда перед неоклассическим зданием Университета,
Передо мной вновь появилась
Прекрасная незнакомка с кавказскими чертами:
Она элегантно улыбалась,
Я, потеряв голову,
Тут же решив купить себе огромного шнауцера,
Которого бы звали Гофманом
И который своей эластичной трусцой на дорогом поводке

Придавал бы мне вид, достойный таких моментов.
Я увеличил шаг. Следом шел ураган.
На прозрачной крыше города
Облака мурлыкали, словно огромные серые кошки
с электрическими когтями,
В то время как, опершись на стену Музея,
Напротив пивной,
Какой-то студент все еще играл на гитаре
Пацифистские мелодии 60-х годов.
Ветер сорвал зонт с одной из террас,
Пролистал, с раздражением духа вызванного вдовой спиритской,
несколько стопок книг букиниста
А затем пустился, шелковистый ураган гвоздик
и тюльпанов,
Вдоль влажных тротуаров, синих, как неоновые трубки.
Я побежал. Это была ее рука. Я ее чувствовал.
Я пустился к полям, покрытым виноградниками. Небо было
опаловым: зеленым, синим и розовым.
В долине город недвижно повис на веревках дождя.

КАРТА
I
Сегодня ветер обдувает лишь кроны деревьев. Здесь, внизу, все неподвижно, засахарилось в русле из стекла, над которым течет с ироничной поспешностью горная река.
Я бы хотел посмотреть в подзорную трубу / на небо после полудня./ Но вместо линзы — виноградный/ лист,/ Я не могу разглядеть потоки белых облаков. / Я вижу только как во мне зреют идеи / В зеленоватом свете,/ В глубине теплицы/ где бесконечность, даль, / становится внутри/ тихим удивлением.

Как во мне зреют идеи
Гроздья идеи зреют на холоде,
Будто звон колокола в
Хрупкий зимний полдень
Когда аскетичное солнце
Нашептывает цвета
Непостижимые для смертных.

II
Я спускался по узкой, одинокой улочке, кирпичная булавка, воткнутая

в один из берегов реки, через которую молчание выгнуло каменную дрожь. Усевшись на скамейку, я написал

Поэму усталого влюбленного
Лишь по углам можно заметить
Позолоченную вышивку,
Отшлифованные серебряные зеркала, коробки с помадами
Прошлого века.
Лишь под древними потолками,
У озера под арками ивовыми,
Лучи солнца становятся волнами...
Косой свет, его мало;
Крутая тьма
Перпендикулярно миру с венам из пыли
И люди с бесплодными воспоминаниями:
Розы с запахом бездны.
И лишь на твои лодыжки
По утрам осыпается пыльца.

III
Образы трещат и оскорблено просачиваются в закрытое окно.

ОБЕЛИСК
«Слишком стары были те четыре льва,
Охотились они лишь в гороскопах.
Сидели в парке за большой оградой,
На перекрестках безлюдных аллей.
Абстрактная дичь сверкает в их пасти,
И кровь серебром стекает с клыков
Из камня.
И запах липы дрожал как колокол над ними,
И зеркалом их молчаливого молчанья
Служил фонтан с Амуром посредине.
Их господин?
Иероглифы на обелиске. Они ждали
Его прихода…»
Только подумать, что все это искусное убийство
Происходило в моем тихом городке,
Где уважаемые статуи
Профессоров в рединготах, пенсне и с бородкой
Из бронзы
Указывали ночью

С постаментом
Пальцем на луну!

СКАЗКА О КОВКОМ АНГЕЛЕ
И О 1001 ДНЕ В МОЕМ ГОРОДЕ

Знаю,
Знаю, тебе не терпится, хрупкий ангел,
Прозрачный и лукавый,
С неоновыми крыльями,
Повести меня через колодца без ведер
Облаков
К лысинам разрушившихся лавр
Со стенами из битума и огромными алтарями из кипящей лавы
Где я наконец уверюсь
Что демоны которые гонят говорящих, синих кобыл
По известковым холмам
Это Музы Пиндара.
Знаю, что ты пришел за мной,
Но знаю также, что у этого города есть
Свои часы бесстыдного воскресного покоя
Когда пустеют осенние площади с округлостями их башен,
С их меланхоличным и зеленым животом;
Когда у Евгения, старого букиниста-анархиста —
О котором ходят слухи, подтвержденные засаленными картами Таро,
будто у него ультрамариновое небо, как свод пещеры Али Бабы
или как помешанный джин лампы Алладина —
Уснувшего в старом кресле из ракиты, вынесенном на узкую улочку,
Сквозь хрустальный череп виден
Мозг похожий на хризантему;
Когда дома с плющом, повисшим на костях стен,
Приласканным солнцем,
Похожи на старых, истеричных куртизанок,
Кожа которых, вымоченная пудрой и духами,
Истончилась, оставив на обозрение любому пришельцу
Нервы и вены, древнюю лютню,
Что, даже плохо настроенная, все равно звучит хорошо,
Потому что в ней спит эхо былых гармоний.
Все это по улице Катарджи, в старом помещичьем квартале,
Потому что если смотреть из суеты перекрестков
Через бинокль вдаль
Я вижу лишь светофоры как огромные плотоядные растения
С металлическими лепестками и стеклянным пестиком,

Автобус, зеленый как ящерица,
Малиновый подъемный кран

И поношенный бюстгальтер как весы в кондитерской.
Знаю, ангел,
Знаю, что ты хотел бы, чтобы я рассказал тебе
О ней, о влажном летнем рассвете ее бедер,
О лодыжках прохладных как фисташковый шербет,
О том как на холмах горит закат тысячью гроздей,
И о том, как потом, в осенние ночи,
С террасы знаков зодиака устремляются
В астральные моря, к атоллам,
Туда где словно рыбы под волнами бьются
Насыпь из звезд, что гонит белесая акула луны.
Знаю, ангел,
Знаю, что тебе нравятся мои вечные сказки,
Но, смотри, ночь спрыгнула
Словно черная кошка
С розовых плеч города.
Наслаждайся рассветом
И дай мне поспать.

Перевел с румынского **Иван ПИЛКИН**

Leo BUTNARU / Лео БУТНАРУ

ТЯЖЕЛАЯ ЛИРА
КОГДА-ТО
…когда я был очень молод
и был
усыпальницей не рожденных стихов…

CONCLAMATUM EST
даже если ты не ангел
смотри в сторону дома

тяжелая лира за тобою следом
как очарованная летит к травинке

когда оглянешься
за ее струнами

увидишь Евридику
как за прутьями.

* * *
Как
под
лу-
пой
в солнечный полдень
макушка
стала
припекать

Предполагаю
что взгляд Бога
строго перпендикулярен

НЕ ЛОКТЯМИ
Ангелочек, смолоду
не работай локтями,
а крыльями, крыльями!..

ЛЮБОВЬ
Всего лишь песчинка уместится
между нашими сердцами.
Из нее
могла бы родиться жемчужина
но
и пустыня с нее
может начаться…

O TEMPORA!
О времена, о нравы! Даже
у безруких уже не бывают
чистые руки…

ЭХО
В пирамиде эхо
потрескиваний —
трещат
морщины мумий.
ТВОЙ ВЗГЛЯД

В свете твоего взгляда
мое тело
отбрасывает тень.

ДО ПЕСНИ ПЕСНЕЙ
незадолго до встречи с Соломоном
то есть до Песни Песней
вот она пастушка Суламифь целующая
руку сурового ее пастуха — там
на стыке песков
и поля —
но она целовала руку не потому
что кормит
а потому что
ласкает…

Перевел с румынского **Кирилл КОВАЛЬДЖИ**

TOTUM
О, да!
Да, о!
Дао это в одно и то же время то
что существует
и то что не существует
потому что Дао (О, да! Да, о!)
это ВСЕ
даже тогда
когда что-то не существует.

ВНЕ ЗАКОНА
Смерть закон
вне закона
…везде...

ВСЕГДА
здоровье сердца
всегда
тревожный праздник

НЕОПРЕДЕЛЕННО,
ПОЧТИ ПО ГЁТЕ
двигаю первое слово
которое смогло бы и умереть как

пешка на шахматной доске
но
поэма уже началась
и даже
возможно ее выиграть

ПОЧТИ ПО Т. С. ЕЛИОТУ
Сейчас
не полдень
а предвечерье закат — и все-таки
какую маленькую тень
отбрасывает
правда...

ВАЖНО
туча как туча
но главное
чтобы ее тень
была экологической...

НА КРАЮ ПОЭМЫ
поэт
копает
глубоко
собственную поэму
на краю которой
он конечно
будет
р а с с т р е л я н

Перевел с румынского **Евгений СТЕПАНОВ**

ПРЕЗУМПЦИЯ НЕВИНОВНОСТИ
Ангел
у-
пав-
ший
еще не ангел
ПАД-
ШИЙ!

Перевела с румынского **Анна БЕССМЕРТНАЯ**

BIBLIOTECA *HAIKU*

Marius CHELARU

Haiku, revistă de interferenţe culturale româno-japoneze, editată sub egida Societăţii Române de Haiku, serie nouă (4), anul 28, nr. 60/ 2018, toamnă-iarnă.

Revista începe cu un text (*Un împătimit al haikuului*) al lui Valentin Nicoliţov despre Radu Şerban (fost ambasador al României la Tokyo, şi colaborator al revistelor „Poezia" şi „Convorbiri literare") şi maniera în care vede semnatarul felul acestuia de a scrie haiku, activitatea sa în domeniu. În sumar sunt grupaje consistente ale autorilor membri ai SRH – haiku, senryu, tanka, poeme într-un vers, haibun. Sunt şi alte texte despre cărţi/ activitatea unor autori – Valentin Nicoliţov scrie despre o piesă de teatru a lui Valentin Busuioc, Virginia Stanciu Butescu despre volumul *Clipe sub condei*, de Vali Iancu. Mai putem citi poeme colaborative (un Junicho, coordonat şi tradus în engleză de Vasile Moldovan, un poem colaborativ semnat de Eduard Ţară în colaborare cu Michael Dylan Welch, din SUA. Salutăm şi rubrica „Debuturi în revista Haiku", cu doi autori, Cristina Apetrei şi Vasile Cojocaru. Mai avem şi alte rubrici de semnalare a unor reviste străine (Gong, Ginyu), şi, în final, informaţii despre concursul revistei „Haiku" din 2019. Din nefericire, a fost nevoie şi de texte *in memoriam*, pentru Angelee Deodhar şi Ana Ruse.

Alăturat revistei, colectivul de redacţie, condus de Valentin Nicoliţov (din care fac parte: Nicole Pottier – Franţa, Neal Withman – SUA, Teodora Moţet, Magdalena Dale şi Vasile Moldovan) a oferit cititorilor un calendar 2019, pe spate fiind o selecţie din ceea ce au considerat cele mai bune poeme haiku selectate din antologia anului 2018. Oferim şi noi cititorilor noştri trei dintre aceste poeme: „Prima-ntâlnire -/ completând buchetul/ un fluture alb" – Cezar Ciobîcă, „Nopţi de toamnă –/ tăcerile dintre noi/ trec prin lumină" – Cristina Rusu; „Sunetul mării –/ o femeie-şi mângâie/ pruncul nenăscut" – Eduard Ţară.

*

Ginyu, nr. 81, 20.01, 2019-02-05

Din Japonia, de la Ban'ya Natsuishi şi Sayumi Kamamura, un nou număr al revistei „Pelerinul" cu un sumar bogat, ca de obicei, din care spicuim: la secţiunea critică Ban'ya Natsuishi ne oferă un text interesant despre Paul Claudel tradus în Japonia, în 1927, cu *Cent phrases sur évantails*. Ban'ya face un exerciţiu alcătuind, cu expresii, din aceste „fraze" poetice ale lui Paul Claudel câteva poeme haiku, analizând la câteva construcţia originală şi „reconstrucţia", în viziunea sa, a acestora. La *Book reviews*, între altele, Hisao Suzuki, Shigeshi Hara şi Harimakimi, fiecare în câte un articol, vorbesc despre

o nouă carte a lui Ban'ya, pe care o vom analiza şi noi pentru cititorii noştri, *Ogre cells,* apărută la Cyberwit.net, în India. Sunt grupaje mai multe de poeme, semnate de Ban'ya, autori mongoli, indieni, Sayumi Kamakura, Yoshihiko Furuta, Hideki Ishikura, Toshio Kimura ş.a., grupul japonez fiind, ca de obicei, mai numeros. La *Eseu*, Ban'ya semnează *Fragmente speculative*, apoi mai semnează Toyomi Iwawari-Riebel, Hasho Hasegawa. Cum ştim, revista se încheie cu *Ginyu gallery*, poeme selectate şi comentate succint de Ban'ya.

Câteva dintre poemele autorilor din acest număr, pe care le-am tradus în română: Ban'ya Natsuishi: „Caviar sushi/ în Ulanbaatar/ unde plouă cu poezie"; Sayumi Kamakura: „Suprafaţa apei/ aşteptând o lebădă –/ şi cerul tremură"; Toshio Kimura: „metamorfozate/ într-o rachetă –/ stele căzătoare";

*

„The Mamba", Journal of African Haiku, issue 6, septembrie 2018

Semnalăm prima dată revista în limba engleză, fondată şi editată de Adjei Agyei-Baah şi Emmanuel Jessie Kalusian, publicată de Africa Haiku Network, în Kumasi, Ghana. Cuprinde creaţii ale unor autori din diverse ţări africane (Ghana, Zimbabwe, Tunisia, Maroc, Palestina, Nigeria ş.a.), dar nu numai. Fără alte comentarii, fiind o „lume nouă" pentru cititorii noştri, am ales, şi pentru stil/ atmosferă/ vocabular, tematică, mentalitate, tipologia autorilor, să vă oferim poeme ale aproape tuturor autorilor africani, şi câtorva indieni, traduse în română: **Patrick Wafula Wanyama** (Kenya): „doctoria tatei –/ gustul amar de aloe vera/ în gura mea"; **Sarra Masmoudi** (Tunisia): „cina pe terasă –/ vântul îmi serveşte/ o frunză de vie"; **Anthony Itopa Obaro** (Nigeria): „harmattan timpuriu/ vacile migratoare opresc traficul/ în drumul lor spre sud"; **Raphael d'Abdon** (Africa de Sud): „molie în capcană/ colbuind mătase fină/ a pânzei de păianjen"; **Celestine Nudanu** (Ghana): „frunzele harmattanului/ ce tăcut cad/ pe straja cimitirului"; **Barnabas I. Adeleke** (Nigeria): „lună plină/ paznicul răspunde fluierului/ cu fluierături"; **Nana Fredua-Agyeman** (Ghana): „anotimpul mango/ o muscă de casă vânează alta/ care vâna alta"; **Precious Oboh** (Nigeria): „picături pe capul meu/ întreb iar dacă asta/ e o binecuvântare"; **Justice Joseph Prah** (Ghana): „masacru în sat/ în mâna unui bebe mort/ nu-mă-uita"; **E.J. Kalusian** (Nigeria): „ultima zi de harmattan/ o frunză de portocal/ mulată pe geamul meu"; **Michael Kang'a** (Kenya): căldura savanei/ cârâitul vulturilor deasupra/ carcasei unei impala"; **Benedicta G. Garbrah** (Ghana): „ţipătul vulturului…/ dezvăluie/ adâncul văii"; **Usman Karofi** (Nigeria): „Ramadan/ focuri de armă/ la vederea lunii noi"; **Ingrid Baluchi** (Uganda): „hipopotami de Nil/ rumegă hiacintul apei –/ moment spaghetti"; **Zakia Haddad** (Maroc): „cheu părăsit/ doar pescăruşii mai aşteaptă/ barca pescarului"; **Bongani Masilela** (Africa de Sud): „satul KwaMhlanga –/ caprele cască la mine/ dimineaţa"; **Abderrahim Bensaïd** (Maroc): „noapte de iarnă/ ţipetele mâţelor gravide/ frâng tăcerea"; **Amel Boulahmame** (Algeria): „Zagared/ câţiva copii ţipă/ circumcizie!"; **Faten Anwar** (Palestina): „liliac pe rochia ei/ pentru o clipă/ sunt pe câmpii";

Abdelkader Jamoussi (Maroc): „scufundată în haiku/ pălăria mea/ suflată de vânt"; **Meriem Lahlou** (Maroc): „piața de pește/ oftat pentru morții/ aliniați în boxe"; **Okpanachi Attah Emakoji** (Nigeria): „până la genunchi…/piscina din camera mea/ după ploi"; **Isaac Ofori-Okyer**e (Ghana): „cărare matinală în pădure/ nedorita companie/ a muștelor"; **Adjei Agyei-Baah** (Ghana): „drum de țară reparat/ cojile nucilor de cocos/ umplu gropile"; **Nyamu Kariuki** (Kenya): „conducere calmă pe ploaie/ stropii îmi alungă/ oboseala"; **Nureni Ibrahim** (Nigeria): „coacere de noapte.../ flăcările înroșesc/ ochii bunicii"; **Kwaku Feni Adow** (Ghana): „conectând un băiat/ și cerul amiezii…/ coarda zmeului"; **Usman Karofi** (Nigeria): „noapte fără lună.../ mama scoate o molie moartă/ din lampa cu petrol"; **Basant Kumar Das** (India): „zori noi/ între mine și tine/ ceață fină"; **Srinivasa Rao Sambangi** (India): „o fereastră deschisă…/ e atâta gol acolo,/ gândurile dispar".

În final, cele trei texte câștigătoare la Africa Haiku Network Haiku Contest & Workshop in Lagos 2018 organizat de Convener of Parliament of Poets Michael Babajide, împreună cu Africa Haiku Network (workshop instructor: E.J. Kalusian), din 6 iunie 2018, care a avut loc în Lagos, Nigeria, transmis live de Channels TV Lagos: locul I - Lawal Hameed Lagos: „cutremur/ băiețelul/ aleargă înapoi spre școală"; II - Eyop Chukwuebuka (Lagos): „un copac căzând/ tăietorul ciopârțește/ bucăți de lemn"; III. Arowoto Daniel: „pădure/ vânătorul ochește cu arma/ animalul fugar"

*

InterArtes, anul VII, nr. 1-2 (12) noiembrie 2018

Acest număr al revistei constănțene, care are în staff și în colegiul de redacție mai mulți creatori de haiku (director fondator, redactor-șef: Anastasia Dumitru, Redactori: Laura Văceanu, Güner Akmolla, Angela-Anca Dobre, Daniela Varvara) a fost pus, cum spune și titlul editorialului, *Sub semnul Centenarului*, având un sumar bogat și interesant în acest sens (despre valorile ortodoxiei, problemele de ieri și de azi ale României ș.a.). Dar, la tema noastră, în acest număr semnează diverse articole Anastasia Dumitru, Olga Duțu, Alexandra Flora Munteanu, iar Gabriela Vlad o secvență fotohaiku.

*

„Haiku Novine", octombrie, 2018, Niš, Serbia

Acest număr al revistei (redactor șef: Dragan J. Ristici), cu care, în timp, am avut mai multe colaborări (și aici, la p. 40, este semnalată „Poezia"), are un sumar bogat. Doar câteva repere: book reviews, reviste, *in memoriam*, rezultate la concursuri/ festivaluri, mulți autori japonezi – de altfel, numărul este deschis cu Kaneko Tohta (1919-2018), apoi sunt poeme de Saito Sanki (1900-1962), Tomizava Kakio (1902-1962), Hashi Kanseki (1903-1992), Hashimoto Mudo (1903-1974), Ono Rinka (1904-1982), Hirahata Seito (1905-1997), Hosoya Genji (1906-1970), Azumi Atsushi (1907-1988). Apoi sunt creații ale unor autori din diverse țări (Anglia, Serbia, Croația, Muntenegru,

Noua Zeelandă ș.a.). Sunt și mai mulți autori din România, parte premiați/ evidențiați la diverse concursuri/ festivaluri, parte în selecția lui Dragan: Eduard Țară, Laura Văceanu, Iulian Ciupitu și subsemnatul.

Câteva poeme, pe care le transpunem în română: „vacanța de iarnă –/ fiul meu vânează fluturii/ floare cu floare" – R.K. Singh (India); „linia stâncoasă a coastei/ luciul unui șape/ înotător" – Gerard Krebs (Finlanda); „schimbul perfect –/ pârțul tău/ și sforăitul meu" – Adjei Agyei-Baah (Ghana).

Croația, Asociația de Haiku „Trei Râuri" din Ivanici Grad

„Iris", an 7, nr. 12, 2018, Ivanici Grad, Croația

Nu este prima dată când vorbim, pe drept cuvânt, despre Croația, despre asociația de haiku din Ivanici Grad, despre cum sprijină autoritățile locale și cele centrale activitatea autorilor de lirică de sorginte niponă (deși, evident, știu că este una „de nișă", dar înțeleg că autorii locali de gen duc numele țării, prin rezultatele lor, prin ceea ce fac, în multe locuri din lume), despre Djurdja Vukelici Rozici (care, între altele, a luat un premiu la concursul revistei „Haiku", București, în 2017) și ceea ce organizează/ lucrează confrații noștri acolo. În acest număr vom prezenta o revistă, o carte de autor și o antologie.

Revista Iris (redactor șef. Djurdja Vukelici Rozici), în cele 200 de pagini, are un sumar bogat, cuprinzând, mai toate genurile de genuri de lirică niponă, semnate de zeci de autori, majoritatea croați sau din spațiul ex-iugoslav, dar și câțiva de peste hotare (amintim pe Jim Kacian, Toni Piccini, Federico Papicco, Dan Iulian (România) ș.a. Sunt și rubrici ca: rezultate ale unor concursuri naționale și internaționale, premii ale autorilor croați (și sunt multe) la aceste concursuri, in memoriam, eseuri și recenzii, știri din reviste/ jurnale, interviu, din activitatea autorilor croați de haiku ș.a. De asemenea, nu este prima dată când am abordat modalitatea în care autoritățile de acolo sprijină autorii care scriu în dialecte, și creațiile acestor autori. Acest număr din „Iris", ni se spune din start, pune accent pe scrierile în dialect.

Vom oferi cititorilor mai multe poeme ca de obicei. Întâi dintre cele din rubrica *In memoriam*: Matilda Mace – „Peste vârfurile arborilor/ cu ace verzi / un cer călător"; Ksenja Jaklenec – „cameră tăcută/ fotografia mamei pe masă./ mesteacăn în fereastra mea."; Ivan Pahernik – „cețuri aurii/ legănându-se calin/ într-o briză caldă"; Marijan Čekolj – „Primăvară timpurie/ pădure imensă –/ toate într-un mugur". Din concursul revistei, jurizat și de Jim Kacian: Ingrid Baluch (Uganda) – „vrăbiile mele din Valea Nilului/ ar putea fi alte tale/ primăvara asta ce vine"; Engin Gülez (Turcia) – „munții/ pe care Santōka nu i-a revăzut nicicând –/ magazin de saké închis"; Rosa Clement (Brazilia) – „valurile lente/ spaniola mea/ nu prea bună"; (Nada Jačmenica (Croația), premiul I – „cu astă cameră japoneză/ francezul fură frumuseți/ de la italieni".

*

Djurdja Vukelici Rozici, *Sepia vrapci/ Sepia Sparrows*, haiku, ediția în croată și engleză, în traducerea autoarei, proof reading: Elisabeth Harrison-Paj, Ivanici Grad, 2017, 80 p.

Despre Djurdja Vukelici Rozici și creațiile sale (fie de lirică niponă, fie aforisme), fie în croată/ dialecte croate, fie în engleză, am scris în „Convorbiri literare", „Poezia", „Carmina balcanica", „Kadō", oferind de fiecare dată și poeme ale sale în limba română.

Reamintim: Djurdja Vukelici Rozici[1] s-a născut în 1956, în districtul Moslavina, din Croația, în fosta Iugoslavia. A studiat liceul și parte din colegiu în Chicago. Revenind în țară, a lucrat în Zagreb (unde a absolvit universitatea, studii economice), până la pensionare. Publică haiku de peste douăzeci de ani, este editor la diverse reviste din țară, redactor șef al revistei „Iris", specializată mai ales pe lirică niponă, redactor șef-adjunct (secțiunea haiku) la revista „Diogen", din Sarajevo, Bosnia și Herțegovina, condusă de Sabahudin Hadzialici. Publică (și în kajkaviană) și scheciuri umoristice, aforisme (ține și o rubrică de gen într-o revistă locală).

Doar reiterăm că este unul dintre cele mai cunoscuți autori de haiku din spațiul ex-iugoslav, prezentă și în publicații internaționale semnificative și cu propriile creații, cu cărțile sale dar și cu revista „Iris" sau antologiile ori cărțile confraților la care colaborează ca translator, prefațator ș.a..

Am întâlnit-o acum vreo zece ani, la Pecs, în Ungaria, și de atunci am rămas în legătură, uneori colaborând la diverse proiecte. Semnalăm doar acest volum al său, unul atent realizat și din punct de vedere estetic/ tipografic.

E o lume compozită în cartea Djurdjei, de la locuri/ peisaje/ oameni/ întâmplări din Chicago ori de acasă, la vrăbii, copii, ocean ș.a., toate alăturându-se în poeme care surprind clipe memorabile pentru ea. Călătorim din Chicago (la Acvariu, Fântâna Buckingham ori alte fântâni, sculptura lui Picasso, instalată în oraș din 1967, pe străzi/ bulevarde ale orașului american ș.a.), la Lacul Michigan ori înapoi către Adriatica croată sau la Praga sau Zagreb, bem cafea sau urmărim zborul vrăbiilor, joaca copiilor, pescarii, iahturile, soarele și norii ș.a.

Formal, cartea este alcătuită dintr-un corp singular, fără vreo altă împărțire, doar în final două pagini de „Haiku string – the tea", din care redăm un poem: „ceai de seară –/ bărbat pe trotuar/ prinzând fulgii"

Un autor format, cu lecturi, atent la ceea ce înseamnă și clasicul dar și liniile actuale în poezia de gen, care face propriile alegeri și din punct de vedere formal, și tehnic. De aceea, vom regăsi atât poeme în care avem 5-7-5, kigo, kireji ș.a., cât și altele în care nu se întâmplă acest lucru. Într-un interviu cu ea, publicat în revista noastră, Djurdja spunea că „totul lumea asta e în continuă schimbare, așa a fost haiku peste secole", dar „să fii capabil să scrii cu

[1] Autoarea semnează astfel peste graniță, dar în scrierea de acasă este: Đurđa Vukelić Rožić.

adevărat un haiku bun e ceva cu care te naşti, şi încă mai ai mult de învăţat, şi cere muncă grea". De aceea, „păstrîndu-şi toate simţurile deschise, în conexiune cu natura, adevăraţii haijini simt şi ştiu, că precum orice, haiku se schimbă, să menţionăm doar că Şcoala Haiku ţine cît viaţa poetului."

În final, nu înainte de a oferi cititorilor trei poeme din această carte, în versiunea mea în română, ca de fiecare dată: „un teatru de comedie/ lângă mine o femeie/ plânge încet"; „zoo pentru copii/ o puştoaică în negru/ vânează un puşti în roşu"; „o fântână goală/ vrăbii şi un bătrân/ cu ceva pâine uscată momeală".

*

An Unknown Sky/ Nepokošeno nebo 2008-2018, o antologie a poeziei haiku croate, sub egida Asociaţiei de Haiku „Trei Râuri" din Ivanici Grad, editor şi coordonator traduceri: Djurdja Vukelici Rozici, Croatian sub-editing: Boris Nazansky, English sub-editing: Elisabeth Harrison-Paj, ilustraţii: Mihael Štebih, Zagreb, 2018, 582 p.

Antologia cuprinde, în cele aproape 600 de pagini format A4, un al doilea volum (primul a avut în vedere anii 1997-2007, şi a primit aprecieri din ţară şi de peste hotare, pe prima pagină a cărţii pe care o discutăm acum fiind semnalate cele din partea „The Haiku Foundation" USA).

În cuvântul său înainte Djurdja scrie: „am descoperit peste 470 de autori croaţi de haiku care au publicat în ţară/ peste hotare, între 2008-2018". Sunt selectaţi în acest volum 198 de autori. Autorii croaţi de haiku, din ce ştie Djurdja (deşi, scrie ea, parte nu şi-au publicat/ nu şi-au făcut publice toate realizările), au primit în acest timp, în ţară şi peste hotare, premii şi recunoaşteri în număr de 823. Şi lista de întâlniri ale autorilor în Croaţia, concursurilor organizate acolo, unele şi cu sprijinul autorităţilor, este de luat în seamă. Croaţia este, spune Djurdja, „o superputere în haiku", autorii croaţi publicând în 130 de ţări de pe toate continentele, fapt remarcat, între altele, şi la televiziunea japoneză.

Antologia cuprinde secţiunile: autori croaţi de haiku (cea mai amplă, de la p. 10 la 500), dar şi alte „capitole" despre haiku în Croaţia, dezvoltarea în timp, haiku şi copiii în Croaţia, activitatea de la Ludbreg, despre care am mai amintit în rubrica noastră, *In memoriam* Vladimir Devide – semnate de Djurdja Vukelici Rozici, Mihailova Čeperici-Biljan, Drago Štambuk ş.a. şi în final (înainte de bibliografie, translatori, contacte, index de autori), o postfaţă cu analiza a ce a fost în Croaţia în ce priveşte haiku, dar şi posibilităţile/ drumurile pe mai departe care se întrevăd, semnată de Boris Nazansky. Poemele autorilor sunt prezentate în croată şi engleză, unele şi în dialectele din Croaţia.

Şi noi, de-a lungul anilor, am semnalat cărţi, am publicat un număr semnificativ de autori croaţi, fie în „Poezia", fie în „Carmina balcanica" ori „Kadō". Remarcam şi atunci, şi acum, şi calitatea autorilor, diversitatea de stiluri/ viziuni asupra haiku, dar şi munca celor care conduc asociaţii, editează cărţi sau jurnale de gen.

Şi acum, oferim cititorilor revistei noastre câteva poeme ale autorilor antologaţi (alţii decât cei, în total, cca. 50 prezentaţi până acum, inclusiv în numere anterioare, cum am încercat de fiecare dată): Joško Armanda – „ Noapte fără lună./ deasupra bărcii mele/ vin stele de pese tot"; Božica Đelajlija – „Un foc de tabără/ scântei şi licurici/ zboară perechi"; Dina Franin – „Nopţi hawaiene/cu aromă de banane/ ducele miros al iubirii"; Marinko Kovacevici – „Mai trăieşte sângele meu/ dat unui miner/ mult timp în urmă?"; Ivo Posavec – „Ciripit tăcut/ ultimele urme şterse/ de zăpada densă"; Rožena Zernec – „un tânăr cu flaut/ cu degetele sale dă chip/ muzicii inimii", şi, în final, Jana Žufici, din Slovenia – „căldură de vară/ o viespe îşi stinge setea/ pe pielea mea".

O antologie de luat în seamă ca proiect, volum de muncă, dar şi în ce priveşte felul în care oglindeşte activitatea autorilor de gen (mulţi) din Croaţia.

Nu e prima dată când am prezentat autori croaţi, cărţi apărute la ei, felul în care o fac, şi, după câte se pare, aşa va fi şi pe mai departe. Acum am prezentat o revistă, o carte de autor şi o antologie. Este evident că autorii croaţi au o activitate de remarcat, cărţi frumoase, reviste consistente. Am remarcat mai des pe Djurdja Vukelici Rozici şi Boris Nazansky, dar alături de/ împreună cu ei sunt atâţia alţii care fac din Croaţia (să nu uităm suprafaţa/ populaţia ţării), aşa cum spune Djurdja, „o superputere haiku".

Autori români

Anastasia Dumitru, *Darul inimii*, ediţie română engleză, text pe coperta a IV-a: Aura Văceanu, versiunea engleză: Andrei Dumitru, proofreading: Mihaela Cojocaru, grafică şi copertă: Oana Cătălina Bucur, Editura Celebris, Constanţa, 2018, 104 p.

La finele anului trecut Anastasia Dumitru a publicat acest „dar al inimii" în haină de „micropoeme de inspiraţie niponă", cum le defineşte, dar în multe ţine cont de o serie de „reguli" le autorilor de haiku. De altfel, sunt în care şi poeme care pot fi considerate haiku. Într-o paletă cu nuanţe dinspre viaţa interioară spre problematica socială, ori de la teluric/ cotidian spre metafizic, de la micro la macro cosmos, tematica este una foarte diversă, de la felul în care priveşte viaţa, cu deşertăciunile, bucuriile, greutăţile, tristeţile ei ş.a. („Deşertăciune –/ premii mucegăite/ în vântul toamnei"; „Sunt fericită –/ în mansarda mea/ nu am graniţe"; „Vieţile noastre –/ trenuri ce pleacă din gări/ mereu altele"), la natură, destin, situaţia din lume azi („căutând pacea – / de ar dispărea armele, / ura şi răul?"), artă/ politică/ uneori cu accente cel puţin ironice („Teatru în stradă –/ maimuţe dansând de zor/ pe primărie"; Actori în guvern –/ toţi politicienii/ sunt traşi pe sfoară"), credinţă ş.a.

Despre Anastasia Dumitru (nume întâlnit în varii reviste de cultură) şi creaţiile sale am scris în multe rânduri, fie aici fie în alte reviste; semnalăm doar, succint, această nouă apariţie. Încheiem mai notând doar că este o autoare care ştie ce şi-a propus să scrie, având o activitate de acum

îndelungată în domeniul liricii de sorginte niponă, mai ales în cadrul Societăţii de Haiku din Constanţa, dar şi pe alte tărâmuri ale scrisului.

*

Marian C. Ghilea, *Tides of Amber*, Smashwords, 2018

Am mai publicat texte semnate de Marian C. Ghilea, în speţă lirică niponă, cu alte ocazii, în alte reviste. Acum însă vorbim despre o carte a sa, publicată pe „Smashword", un spaţiu virtual dedicat.

Autorul, fizician, cu un doctorat în domeniu la University of Rochester, a publicat lucrări/ articole în domeniul fisiunii nucleare, exo-planetelor ş.a. După ce a făcut public un roman SF (*Butterfly's Dream*), în 2018, acum vine cu această selecţie de lirică niponă despre care spune că „i-a luat un timp considerabil şi muncă până ce textele" „au arătat satisfăcător". După ce în cuvântul său de deschidere (*Pictând prin cuvinte*) vorbeşte despre străvechi legende chinezeşti, despre arta scrierii/ picturii şi spiritualitate, despre ideea de minimalism/ artă minimalistă în timp şi spaţiu, şi faptul că „unul din cele mai bune genuri care reprezintă minimalismul" este haiku, Bashō, Onitsura ş.a., îşi prezintă colecţia, care, ne spune, nu înseamnă o punere întâmplătoare laolaltă a celor 108 poeme (pornind de la ideea acestui număr sacru în budism, scrie M.G., oferind şi explicaţia). Poemele, câte unul pe pagină, numai în engleză, ne sunt prezentate drept o călătorie/ invitaţie la călătorie (de altfel, lucru subliniat prin primul poem: „ancestral plains/ slowly waking up at dawn –/ a nascent journey". A ales să păstreze formula 5-7-5, şi, în cele mai multe cazuri (cu ceva explicaţii iniţiale), spune el, şi kigo, ciclurile sezonale.

Am ţinut să semnalez acest demers şi pentru autor, şi pentru modul în care şi-a conceput/ alcătuit selecţia, şi pentru felul în care vede ceea ce înseamnă haiku. Sunt poeme (le voi cita doar în engleză, M.C.G., român de baştină, alegând deliberat doar această variantă în carte) care reflectă un autor de urmărit, cu propriile opinii despre haiku, la limita formală „clasică" (deşi nu mereu/ cu totul), dar ca exprimare pendulând între actual şi formule cunoscute de secole, deşi vorbim de subiecte legate de natură, de sentimentele călătorului/ celui care vede natura ş.a..

Câteva poeme, în finalul succintei noastre semnalări: „with the eyes half-closed,/ pretending to be dreaming –/ a crane in the mist"; „foamy brook murmurs/ caressing a path of stones –/ the water's story"; „pathway under clouds –/ mushroom cities expanding/ over beds of moss"; „far-away mountains/ stolen again by white clouds –/ my smile and a book".

Acestea fiind spuse, sper să mai am ocazia să vorbesc despre cărţi ale lui Marian Constantin Ghilea, în care să văd cum merge mai departe pe calea haiku.

*

Adina Enăchescu, *La aniversare, carte bilanţ*, versiunea engleză pt. haiku: Doru Tismăneanu (Don Basilio), versiunea franceză: carmen Farcaş

Mărculescu, coperta: Cristna Brănescu, Editura Conphys, Râmnicu Vâlcea, 2018, 174 p.

La 85 de ani de viaţă Adina Enăchescu (despre care am vorbi de-a lungul timpului în mai multe ediţii ale „bibliotecii haiku", a decis să publice o „carte bilanţ. După un cuvânt „de bilanţ" (în care autoarea aminteşte cele 33 de cărţi ale sale, prezenţa în peste 200 de antologii ş.a.) este o secţiune de haiku în română, engleză şi franceză, apoi o alta cu poeme care au apărut în reviste din ţară şi/ sau de peste hotare, care au primit diverse distincţii/ premii ş.a., apoi sunt cărţile publicate până în prezent de autoare, antologiile, dicţionarele, enciclopediile, cataloagele în are a apărut cu creaţii/ cu numele, o fişă biobibliografică, referinţe critice şi, în final, o secţiune cu reproduceri ale diverselor diplome, distincţii ş.a.

Îi dorim şi noi la mulţi ani şi să fie activă în continuare, şi încheiem cu un poem premiat în Italia: „O clepsidră/ golindu-se de nisip –/ însăşi viaţa mea".

Pe scurt din alte reviste

Dobrogea culturală, an IX, decembrie 2018-12-27

Nu este prima dată când semnalăm revista aceasta, care apare sub egida „Liga scriitorilor români", filiala Dobrogea, condusă de un colectiv de redacţie prezidat de Alexandru Birou, şi din staff-ul căreia fac parte şi autori de lirică niponă.

În acest număr (primit prin strădania Alexandrei Florea Munteanu), care stă sub semnul Centenarului, amintim, dat fiind specificul rubricii, că putem citi, între altele, texte semnate de Dan Norea şi Olga Duţu.

Revista *Alternanţe*, Garmisch-Partenkirchen, Germania, anul 7, nr. 1 (22), ianuarie 2019

În numărul de acum al revistei (redacţia: Andrei Zanca, Eugen D. Popin, Vasile Gogea, Miron Kiropol) citim şi un grupaj de haiku şi tanka semnat de Paula Romanescu dar şi un text interesant, semnat de Marina Crăciun, pe marginea cărţii Alexandrei Marina Gheorghe *Japonia şi lumea occidentală – imaginea „celuilalt" între 1853 şi 1912*, Editura Alma Mater, Bacău, 2015.

Liter-club, revistă de cultură, Anul III, nr. 4 (12), octombrie-decembrie 2018

În acest număr al revistei care apare la Vaslui, condusă de Lina Codreanu (director) şi Livia Andrei (redactor-şef), am regăsit şi un grupaj de monostihuri, distihuri, „terţine dependente" şi „haiku-uri de dimineaţă" semnate de Ion Gheorghe Pricop, plecat la cele veşnice din noiembrie anul trecut. În amintirea poetului, un „haiku de dimineaţă", fără ale comentarii: „Zâmbet de mamă/ la deşteptare/ dimineaţa de vară".

P O E Z I E S T R Ă I N Ă ÎN TRADUCERE ROMÂNEASCĂ

POEZIE GERMANĂ

Gottfried KELLER

Gottfried Keller (* 19. Iulie 1819 în Zürich; † 15. Iulie 1890 in Zürich). A fost un om politic şi poet elveţian de limbă germană.
Între 1848 şi 1855 se afla la Heidelberg şi Berlin. În **1851** a apărut şi poemul *Siehst du den Stern/ Vezi steaua*.

Vezi steaua
Vezi steaua-n zarea albastră
Cea palid tremurândă?
O veşnicie a durat
Luminii să ne-ajungă

Poate de mii de ani deja
S-a stins amăgitoare
Şi totuşi raza i-o vedem
Acolo-n-depărtare.

Acuma e şi nu mai este
Asemeni fiinţei ce-am iubit
O, dragostea cum străluceşte
Chiar după ce tu ai murit!

Traducere de **Christian W. SCHENK**

POEZIE ITALIANĂ

Paolo RUFFILLI

Parabola scriitorului PAOLO RUFFILLI la împlinirea celor şaptezeci de ani, sau omagiul curatorului ediţiilor bilingve în limba română

Începând din anii şaptezeci, Paolo Ruffilli a publicat mai multe culegeri de versuri. Volumele ulterioare l-au impus în conştiinţa publică italiană şi occidentală: *Piccola colazione* (1987, American Poetry Prize), *Diario di Normandia* (1990, Premio Montale), *Camera oscura* (1992), *Nuvole* (1995, cu fotografii de Fulvio Roiter), *La gioia e il lutto* (2001, Prix Européen la Berlin, Prix du Roi, la Madrid), *Le stanze del cielo* (Venezia, Marsilio Editori, 2008, prefaţă de Alfredo Giuliani, Premio Nazionale Letterario Pisa), *Affari di cuore* (2011), *Natura morta* (2012) şi *Variazioni sul tema* (2014). A scris biografii-eseuri: *Vita di Ippolito Nievo*, *Vita, amori e meraviglie del signor Carlo Goldoni*, un volum de proză scurtă *Preparativi per la partenza* (2003, Premio delle Donne), romane: *L'altra vita* (2010), *L'isola e il sogno* (2011), A tradus din poezia lui Gibran, Tagore, Kavafis, Mandelstam, o antologie de poezie engleză de la Shakespeare la Milton. Cărţile sale de poezie au fost traduse în germană, spaniolă, franceză, portugheză, engleză, sârbă. În română i-au apărut între 2004-2010 patru culegeri poetice bilingve, îngrijite, traduse de subsemnatul. Despre cărţile sale s-au pronunţat G. D'Elia, C. Marabini, S. Giovanardi, M. Spinella, D. Bissutti, Dario Belezza, P.V. Mengaldo, L. Baldacci, F. Loi, Alberto Bevilacqua, M. Onofri, G. De Santi, M. Cucchi etc. Pe Ruffilli îl interesează toate aspectele vieţii, cu deosebire cele marcate de suferinţă şi rău (răul fizic şi răul din viaţă). Pentru a se măsura cu Răul, foloseşte de mijloacele dintotdeauna: pasul discret, scurt, o anume detaşare, cantabilitatea minoră şi antilirică a ritmului sincopat. În poezia sa are loc ceva foarte rar regăsit în experienţa egocentrică a poeţilor care reuşesc să convertească într-o valenţă universală dimensiunea lor intimă. Instinctiv, am zice, autorul *Camerei obscure* pune mereu în relaţie vocea protagonistului cu contextul social în care se mişcă/ exprimă. Poate este vorba de acelaşi efect al tendinţei narative asupra vocaţiei lui de poet. Dar dincolo de orice evidenţă sau premeditare, poezia lui e „angajată", indiferent de temă. Acest angajament civic este consecinţa indusă şi valoarea adăugată a unei impunătoare experienţe poetice care conjugă savoarea inalienabilă a vieţii cu cadenţa implacabilă a meditaţiei pe ritmurile unei muzici inconfundabile, singulară în poezia ultimelor decenii.

FRENEZIE
Iubirea
nu-mi îngăduie
să dorm
îmi taie pofta de mâncare
îmi pune pe umeri
o zadarnică frenezie
şi, nebun,
umblu brambura
pradă dorinţei
împins de nebunie:

nu pot
să stau locului
îmi arde sângele
ce-mi curge prin vine
pacea nu mi-o găsesc
decât în agonie.

OBOSEALĂ
Mă trezesc
mai obosit
decât în clipa-n
care adormisem.
Asta din pricina gândului
ce rămâne acolo-ncâlcit
înlăuntrul rodului
pasiunii sale
şi nu se stinge,
târându-se
pe urmele viziunii
ce mă orbise. Îţi urmăresc
fantasma
şi, în absenţa ta,
trăiesc la puterea-a doua:
vocea ta,
mirosul...totul
devine închipuire
şi este ca o prigoană
ce, dintr-odată
lihnit în toiul somnului,
mă lasă şi mai fără vlagă.

VIS
În noaptea asta
te-am visat:
îmi cereai
să-ţi leg
mâinile şi picioarele
deasupra patului
şi voiai să ne iubim
ca şi cum, eu, te-aş
fi siluit...
pentru a nu simţi
cine ştie în ce fel
căinţa de a trăda,

dar ferindu-te să fii totuşi
propria ta prizonieră:
ca nu cumva să fi lezat,
intenţia adevărată,
fericea ta
ipocrizie.
Dar a fost
atâta delicateţe,
la urma urmelor.
Nu-mi aminteam
să fi avut cândva parte
de-atâta tandreţe
în sorbul pasiunii.

NU NE MAI FERIM
Mă chemi
şi mă somezi
cu urgenţa
pielii tale
vrei să te iau
şi-n plus,
să te siluiesc.
Mi-o ceri
fără să vorbeşti,
îţi place să te fac
aşa cum te-aştepţi tu
şi-mi place şi mie s-o fac,
să-ţi împlinesc
cerinţele,
căci te iubesc
şi nu ne mai ferim de nimic
mulţumiţi să facem uz
de mâini şi limbă
şi dinţi
una peste celălalt:
trupuri docile
trupuri sugativă.

TREZIRE
Scrutez lumea
ce se întoarce
odată cu lumina
de după pliul
chipului tău adormit,

dincolo de răsuflarea
ce-n treacăt
îți atinge nasul și
lăuntrul surâsului
pe care visul
ți l-a lăsat.
Este bucuria iubitei
înlăuntrul iubitului
pentru ceea ce e, da,
pe cale de-a se naște...
dar ca un făcut
gata de a-nvia
și nicicând de tot născut.

DUPĂ MIROS
Te-am văzut în vis
alergând să mă-ntâmpini
surprinsă și bucuroasă
că m-ai regăsit,
la fel și eu, fericit
chiar dacă simțind
că mă știai de undeva,
convins de-amăgire
și că emoția
era mai ales a mea.
Și în cristalul
vedeniei mele
din pricina nasului
s-a întâmplat, până una alta,
că te-am sărutat
rezemați de un zid galben
ținându-ți în brațe
parfumul.
Trezindu-mă-n zbucium
m-a apucat aleanul
și mi-a dogorit înlăuntru
cât e ziua de lungă,
dar eu nu voiam să-l sting
fericit, adăstând
să mă perpelesc în cuptor.

(poemele sunt din volumul *Affari del cuore/ cançonierul inimii*, ediție bilingvă română italiană, versiunea română: Geo Vasile Cluj- Napoca, Ed. Grinta, 2018)

Prezentare și traduceri în limba română de **Geo Vasile**

Cinzia DEMI

S-a născut la Piombino şi trăieşte la Bologna, este poetă, eseistă şi prozatoare şi autoare de texte dramatice. Printre cărţile pe care le-a publicat se numără şi *Incontriamoci all'Inferno, Parodia di fatti e personaggi della Divina Commedia di Dante Alighieri* (Pendragon, 2007); *Al di là dello specchio fatato. Fiabe in poesia* (Albatros, 2010); *Incontri e Incantamenti* (Raffaelli, 2012); *Ero Maddalena* (Puntoacapo, 2013). Textele traduse în limba română fac parte din cel mai recent volum al autoarei, *Nel nome del mare* (Carteggi letterari, 2017).

Hypatia

Isus trimite la profetul Osea
"Vreau iubire şi nu sacrificiu"
(6,6) Bolla Misericordiae vultus
Papa Francesco – 2015

I
îţi dau ochii mei
continuă să vezi
îţi dau mâinile mele
continuă să mângâi
sânii mei şi pubisul meu
îţi dau
continuă să fii femeie
far şi speranţă de viaţă
continuă Hypatia
nu simţi durerea
ruptura pântecelui
a cărnii a inimii
degetele nu le simţi
ale celor care se pogoară
în bulbii vieţii
în muşchiul petalelor

care smulg rădăcina trandafirului
şi-ţi beau sângele
de mireasă nenuntită
de fecioară sacrificată
plânsului şi râsului
unui amant divin
pe drumul consacrat
polenului din vânt
în asfinţit
altarului deja aprins
unde ultimul Dumnezeu a căzut

fără mângâieri între gratiile
udate de plâns
unde e sprijinită
fruntea ucenicilor tăi
fără coroniţe de dafin
treziţi în trecerea
de la straie la frig
în blestemul creştin[1]
în golul acela de lună

II
îţi dau ochii mei Hypatia
schimbători şi solidar cu cerul
continuă să urmăreşti auspiciile
corbilor în zbor
ciupeşte corzile
de liră stele dragi
pe treptele templului
lui Poseidon ruină
pe chipul tău cordonul
de umbre nu s-a arătat
niciodată dar răsfoieşte
papirusurile cunoaşterii
impregnează-i cu limfa nouă
a ardorii tale geniale
gura ta
care nu cunoaşte sărutul
las-o să râdă puţin
las-o să arate sacrul
nopţilor mormânt
care ţi-a fost dat
pietăţii care nu te-a atins
care te-a smuls
de lângă planta moleculară
de la amprenta de lumină
de la ritualuri şi de la misterul
creaţiei
în iluzia de a te face

[1] Giovanni Testori, din: *L'amore* in *Poesie 1965 – 1993*, ed. îngrijită de Davide Rondoni, Mondadori, Milano, 2012.

praf nefăcut
suflare pierdută de mamă
ruină făcută numai din spini
pe tine care ai iubit
marea soarele creaţia
rămâi cu mine
nu mi-am luat rămas bun de la tine
la oprirea pe drumul Crucii
pe care Isus (ştiu) era cu tine.

Versiunea română şi prezentare: **Eliza MACADAN**

Clery CELESTE

Trăieşte la Forlì, oraş în care s-a născut în 1991. După absolvirea unui liceu uman a frecventat cursuri de tehnician în radiologie medicală, imagistică şi radioterapie la Universitatea din Bologna. Actualmente este director al diviziei online a revistei literare „Atelier". Poeziile ei sunt publicate în reviste şi pe web iar volumul *La traccia delle vene*, apărut în 2014 la Editura LietoColle, în colecţia Gialla, din care fac parte textele traduse în limba română, este cartea de debut a autoarei.

Perechea de turturele gri pe care le vezi
trăieşte în acoperişul casei mele, s-au ales
pe viaţă, încă doi ani şi vor muri
una acoperind aripile celeilalte
într-un vârtej de pene din coadă.
Vor fi întotdeauna pe reţeaua luminii
la înălţimea ferestrei mele
spionând identitatea străină
şi văd mereu cercul
în jurul gâtului, pliscul care ciuguleşte
într-o sfâşiere puternică.
Mereu am vrut să ştiu să zbor
să simt bulbul penei
care creşte din piele, să găsesc
perspectiva opusă.

*

Bacterii sintetice
Noi suntem lucrurile nefăcute,
planurile niciodată semnate,
acel aş vrea care nu s-a mai întors vreodată
la prezent. Suntem casa
cu temelia de hârtie,
suntem noua generaţie

de bacterii sintetice.
Şi totuşi poeţii arhitectează
supravieţuirea celuilalt
murind puţin câte puţin.

*

Totul se întoarce la o căutare
de grupe sanguine complementare
într-un noian de sticlă şi eprubete
suntem un schimb de lichide.
sărutările noastre sunt doar gustul
unui simplu transfer de fluide
şi tot restul nu se ştie pe unde trece
dacă de la inima mea
ajunge apoi la a ta
sau se pierde pe drum, în traficul ăsta
care ne oprimă asfaltul la ora ieşirii
din fabrici cimentul
şi toate celelalte substanţe radioactive
ca pe fluturi le văd zburând.

Versiunea română şi prezentare: **Eliza MACADAN**

Eleonora RIMOLO

S-a născut la Salerno în 1991, are o licenţă în Litere clasice şi Filologie modernă, este doctorandă în Studii Literare, director al departamentului online al revistei Atelier. A publicat romanul epistolar *Amare le parole* (Lite Editions, 2013) şi volumele de versuri *Dell'assenza e della presenza,* 2013, *La resa dei giorni*, 2015 şi *Temeraria gioia*, 2017. Textele traduse în limba română fac parte din cea mai recentă carte a autoarei, *La terra originale*, Collana Gialla-Pordenonelegge, 2018.

Răspunzând mereu la o sete
întârziam, era ultimul tău profil
de neoprit, în timp ce pe rând
se stingeau străzile şi murea
garajul auto. Câţiva băieţi şi unii
muncitori se ascundeau în bucătării,
îşi hidratau gâtul, pe urmă îşi permiteau
ore de imaginaţie, se înecau la telefon
şi afară un alt secol, altă poveste,
preistoria vocilor fără limbă,
fără minciună, dreapta imaculată.

*

Acolo unde memoria îndepărtată
e singura geografie care rămâne
fiecare nemângâiat
vagabondează pe drumuri scurte.
Tu iubeşti în siguranţă, intri mereu
în aceeaşi cameră,
eu aici printre scrisori aiurite
uit adresele
luna nu ţi se pare aceeaşi,
te întorci pe partea cealaltă,
eu pe partea opusă mă visez
fugitivă printre râsetele isterice
ale celor care dansează toată noaptea
până când ne căutăm, ne protejăm.
După o singură îmbrăţişare obsesia persistă.

*

Din carcasele pisicilor lăsate
în cenuşa acestor dezastre
se ridică un fum de portocală roşie
foarte amară, otravă de temut:
poate ne vom aminti masacrul acesta
la boală, aşa cum nu ştii dacă de bucurie
sau de mânie sau de plictiseală plâng îmbrăţişaţi
cei doi stând legaţi
pe bancă, în spatele clopotniţei,
în timp ce ne înfăşoară pe toţi acelaşi nor
rubiniu, aceeaşi soartă teribilă.

Versiunea română şi prezentare: **Eliza MACADAN**

Emilia BARBATO

S-a născut la Napoli şi trăieşte la Milano. Textele sale poetice au apărut în diverse antologii iar debutul în volum a fost marcat de *Geografie di un Orlo* (CSA Editrice, 2011). Au urmat volumele *Memoriali Bianchi* (Edizioni Smasher, 2014) şi *Capogatto* (Puntoacapo Editrice, 2016), carte premiată. Textele traduse în limba română fac parte din cel mai recent volum al autoarei,), *Il rigo tra i rami del sambuco* (Pietre Vive Editore, 2018).

Îi este frig!
Aşa trebuie să fie după operaţie?
E prea slabă şi cu toate tuburile
alea nu vreau

s-o ating, înțelegeți?
Os după os,
pe patul gol unde se termină orele
e Gomorra mamei mele.

*

Dacă aș ști să inventez un cuvânt, dacă aș reuși
să pun în el integritatea privirilor, fragilitatea
mersului clătinat, să-i dau un sunet amplu
- precum pragul care îți îndoaie picioarele –
dacă aș fi în stare să nuanțez roșinea
și nevoia de a mă sustrage curiozității,
aș putea scrie cu dragoste, mândră,
despre curba netedă a craniului tău.

*

Ce timbru are, cum sună frica?
Aș vrea ca a noastră să șuiere ca vântul
printre ramuri de soc,
să fie portativul unei frunze
dar mamă în timp ce urmăresc
mișcările care îți mănâncă
durerea o grohăială abdominală
sinistră ne sperie pe amândouă.
tresaltă de râs luminile când împlinesc treisprezece
ani, unde sunt acum? Îți amintești anii simpli care străluceau? Azi totul e incert, așteptarea e pedeapsă și disciplină.

Versiunea română și prezentare: **Eliza MACADAN**

Francesco MARGANI

S-a născut în 1958 la Niscemi, în Sicilia. A publicat volumele *La cenere prima del diluvio* (1988, reedidat în 2010), *Luce e polline* (2002), *Alfabeto Minimo* (2005), *Nell'addio Germoglia la Terra* (2014). Versurile sale au apărut în reviste literare (ClanDestino, Atelier, Murales, Graphie, Cultura&Libri). Poeziile traduse în limba română fac parte din volumul *Nell'ora chiara che tutto accoglie*, apărut la Edizioni ControLuna în anul 2018 și care conține texte scrise din anii Optzeci până în prezent.

Scandează timpul vântul,
se freacă de geamuri. Umbra unei fecioare
în decolteu agățată în perete alunecă,
pe corpuri întunecate cade,

buzele mimează un zâmbet
timid şi imperceptibil ca un delfin.
Bătrânul nebun ghemuit pe trepte
cheamă la rugăciune trecătorii grăbiţi.

*

Merg de-a lungul judeţenei 117/bis pinii,
minunate umbréle de ploaie
căzută dimineaţă.
Acum îţi mărturisesc că va trebui să plec,
am ajuns la sfârşitul jurnalului,
caut o trecere, curând ceaţa va face
vizibilă procesiunea melcilor.
Suntem orfani, crede-mă, nu am înţeles niciodată de cine.
Am trecut pragul postului mare
în aşteptarea evenimentului.
Nu ştiu ce să-ţi urez
o călătorie o carte o întâlnire
sau pur şi simplu un adio în timp ce îţi roteşti părul
aşezată în rama goală a unei ferestre.

*

Pe la Niscemi nu mai trec trenuri,
podul a căzut,
binecuvântată duminică cu şcolile închise.
Buldozere şterg urmele,
molozul este arhivat în gropi de gunoi,
se adevereşte profeţia: cine pleacă nu se întoarce.
Nu văd mâini ridicându-se nici ţipete,
ridurile deschise ca albii de râu
şi chipuri uscate se fac cenuşă.
Aş vrea să pot fugi,
au încuiat porţile.
Bac-ul taie marea în strâmtoare.
Constat că nimeni nu s-a mai întors.

Versiunea română şi prezentare: **Eliza MACADAN**

Pierangela ROSSI

S-a născut la Gallarate (Varese) în 1956. Dintre numeroasele volume de poezie publicate de autoare amintim *Coclea e Kata* (Campanotto), *Zabargad* (Book editore), *Kairos* (Aragno), *Zenit* (Raffaelli), *Ali di colomba*, *Euridice e l'Haiku* (LietoColle), *Carte del tempo* (Campanotto). A tradus din Rilke, este autoare de eseuri de critică de artă: (*La cucina del senso* (Martano), *Gli specchi abominevoli* (Dov'è la tigre), *Una promessa di felicità* (Cantoni), *C'era una volta* (Legnano) e *I limiti dell'arte* (Il dialogo). Trăiește la Milano și colaborează cu publicațiile „Avvenire", „Studi Cattolici" și „Laboratori poesia". Textele traduse în limba română fac parte din volumul *Polvere di stelle Polvere di foglie* (Puntoacapo Editrice, 2018).

Cuvinte clare cuvinte obscure
Are poetul. Când frazează
Exagerează cu maniera.
Dacă vorbești sau nu cuvintele tribului
Nu depinde numai de el. Unii spun
Are acces la alte
Stări straturi de conştiinţă
Eu cred că sunt intimi.
Că scrie autoreferențial
Sau nu mereu e un vorbit
crucificat pe cuvinte lucruri.

*

Milano al meu cu flori de piersic îmbrăcat
Liturgic cu garduri vii cu muguri
Roşii dichisit
Spre Paşte după miezul
de foc al celor trei zile. Rana adâncă în timp
Într-o primăvară templu târzie.
Nu vezi cum mereu totul
Se mută de la haos la destin
În anotimpurile manifeste în răbdarea
Orelor în camere pe pereți graffitti
Decolorați. În mătăsoase grădini secrete
Ale secretului în palmieri în tamaricşi
În pinii transformați de climă
În iasomia parfumată
De flori mărunte albe.

*

Inexactă memorie pentru grația

De a fi vii şi variabili
Galaxiile se îndepărtează
În timp ce tu te apropii
Particulele elementare
Îşi deviază cursul dacă
Sunt observate şi februarie
Şi noiembrie sunt luni
De curăţare. În fine
Viaţa îşi urmează cursul
Jocul ei:
Fiecare zi o surpriză.

Versiunea română şi prezentare: **Eliza MACADAN**

Silvia ROSA

S-a născut la Torino în 1976 şi s-a licenţiat în Ştiinţele Educaţiei, este iniţiatoarea a diverse proiecte de traducere de poezie şi colaborează cu publicaţii literare cunoscute. Textele sale de poezie sau proză sunt publicate în antologii sau în mediul online. Este şi autoare de eseuri pe teme de migraţie, feminism şi literatura conexă acestor două fenomene sociale. Dintre lucrările publicate până acum amintim eseul *Italiane d'Argentina. Storia e memorie di un secolo d'emigrazione al femminile (1860-1960)* (Ananke Edizioni), volumul de povestiri *Del suo essere un corpo* (Montedit Edizioni) şi volumele de poezie *Genealogia imperfetta* şi *SoloMinuscolaScrittura* (La Vita felice Edizioni), *Di sole voci* (LietoColle). Textele traduse în limba română fac parte din cel mai recent volum al autoarei, *Tempo di riserva*, Giuliano Ladolfi Editore, 2018.

Ce risipă această rutină
Ce risipă această rutină
golită de tandreţi, piatră
goală care sare în noi, privire
de orizont domesticit uscat

(şi eu care construiam
geometrii lacome de cuvinte
ca să fac mai puţin searbădă
bătaia mecanică
a limbii în dinţi,
precum copiii
încercam joaca repetată
- serioasă – de a mă strânge
mereu şi mereu ca şi cum
nu ar fi existat o continuare)

ce risipă moartea albă mută
de la o zi la alta la fel de mici
licurici de fericire intermitentă, striviţi
în întunericul atât de absent încât
până şi banalitatea nimicului
ar avea poate un gust mai puţin meschin.

Atunci
Atunci când soarele
a căzut pe pământ
cu o împuşcătură de voce
chiar în lumina lui
lovit puternic, păreau
licurici aşchiile
care îmi cădeau în părul
legat într-un nod,
părea sfârşitul unei lumi

dar pe urmă viaţa continuă – aşa se spune –
mai puţin luminoasă şi
ceva mai rece, incomodă,
vocea se întoarce la tăcerile ei
încăierate cu umbrele, se întoarce
să nu mai spună, să spună pe jumate
să devină vânt uşor printre norii
care de atunci mă urmăresc
cu grijă, aliniaţi

nu am înţeles dacă într-un cortegiu funebru
sau ca să-mi dea iluzia că mai sunt
încă o mireasă aceeaşi de înainte
– mereu în aşteptare – încă vie.

Timp de rezervă
Aici unde timpul
ne-a constrâns
la un vis în miniatură
să abandonăm dorsala
incert ă a lui mâine
să mergem cu ochii în pământ
respiraţie scurtă – singuri –

Spuneai de curaj,
e-adevărat, dar şi ura,
ştii, e un imbold
stimul propulsator
să nu cedezi
– cât este ură e speranţă –
să nu uiţi,
e de-ajuns să înlocuieşti cuvântul iubire
consumată şi blestemată
în acest horă dublă
de vocale, un cerc, un nod
repetat până la eu

şi e din acest timp de rezervă,
şi cu aceeaşi intensitate de la-nceput,
pe care acum o fac cu grijă:
să te urăsc, să te dezamăgesc cu bucurie (a mea),
să te las prizonier al prezentului
identic ţie, imobil,
să te resping astfel din nou din viitorul meu

Versiunea română şi prezentare: **Eliza MACADAN**

Isabella LEARDINI

S-a născut la Rimini în 1978. În 2002 a primit Premiul Montale pentru poezie inedită iar textele premiate au fost publicate în primul volum al autoarei *La coinquilina scalza,* apărut în colecţia *Niebo* îngrijită de Milo De Angelis (*La Vita Felice*, 2004). Cartea a fost apoi tradusă în spaniolă şi publicată de Ediciones de la Isla de Siltolá în 2017. Poeziile ei au fost incluse în cele mai prestigioase antologii (Gallimard, 2010 şi Einaudi, 2012). În 2018 Mondadori i-a publicat volumul *Domare il drago. Laboratorio di poesia per dare forma alle emozioni*. Poeziile traduse în limba română fac parte din cel mai recent volum, *Una stagione d'aria* (Donzelli Editore, 2017).

M-am născut cu pumnii strânşi
şi cu pumnii strânşi
rămân să ţin piept anotimpurilor.
Aş vrea să pot pleca cu aerul
ca turiştii care bântuie uşori
prin seara imobilă a verii.
Dar strâng tot mai puţin, în păr

adun toată apa care nu plouă
și când focurile se înteţesc mă proptesc
în faţa liniilor aprinse ale destinelor
ca ultima explozie fără lumină.

*

Mai devreme sau mai târziu vara
va termina cu zgomotele ei înăuntru și afară
și nu va mai fi aceeași seară
care atârnă de o mie de ori braţele
în gol de la balcoane.
Când faţa mea va înceta să se descompună
ca ceva ce suferă la soare
și să fixeze timpul fără pace
nu va fi doar o panică a aerului.
Vocea care îmi taie răsuflarea
va pleca cu chipul tău într-o suflare
și vor fi zile, zile lungi
întregi precum plante încă vii.

*

Toate lacrimile sunt o rugăciune
care mai devreme sau mai târziu se opreşte.
Dorm încuiate
actele noastre împreună lipite
cu verigheta dintr-o singură agrafă.
Astfel un portar de hotel
fără măcar s-o știe ne cunună
când cu voce tare spune numele noastre
în sfârșit unul lângă altul.

Versiunea română și prezentare: **Eliza MACADAN**

POEȚI CONTEMPORANI DIN ELVEȚIA ROMANDĂ

Vahé GODEL

(n. 16 aug. 1931)

UN VIEIL ARBRE / *UN COPAC BĂTRÂN*

Un copac bătrân
aflând de existența noastră
se pregătește să treacă muntele
și fluviul
pentru a veni să se așeze fără zgomot
lângă noi.

CHER AMI, CE MATIN / *DRAGĂ PRIETENE, ÎN ACEASTĂ DIMINEAȚĂ...*
(Lui Gellu Naum)

Dragă prietene,
în această dimineață, ultimele tale poeme
au traversat mansardele
precum un banc subțire de păstrăvi
le vom reciti sub clar de lună
când copiii vor fi părăsit malul
îți scriu dintr-o vale înaltă
aplecându-mă peste ceață
pe latura caselor se îngrămădesc roșiatice
așchii din lariţele proaspăt tăiate
(se găsesc, oare, și în munții voștri?)
ne hrănim cu licheni, cu secară, cu rășină
e un cătun cu scoarță zgrunțuroasă
înnegrită cu totul de zăpezi
arzi de nerăbdare, îmi spui,
să-l traduci pe Théophile
ce bucurie să te știu în picioare
limba ta e irigată de murmurul ocheadelor
precum palatele arabe
În această seară, recitindu-ți poemele,
pe un drum luminat ce duce de-a lungul pădurii
vom gusta împreună din "libertatea liniștii"
de care vorbește Théophile
și din liniștea libertății -
vara e pe sfârșite
fânul tresară în poduri
îți strâng mâinile.

L'ENVERS DU TABLEAU NOIR / *REVERSUL TABLEI ȘCOLARE*
Singura grijă a profesorului:
să-și hrănească elevul
singura sa speranță
visul său:
să-l învețe să moară
pentru a putea renaște
(să-l facă să descopere
reversul tablei școlare).

LA CHUTE DES FEUILLES. SUIVI DE L'ART DE RESPIRER /
CĂDEREA FRUNZELOR. URMATĂ DE ARTA RESPIRAȚIEI
– ce vedeți voi, de fapt?
– ceea ce rămâne.
– și ce anume rămâne?
– nimic din ceea ce nu trebuie să dispară
(dispărând cea mai mică urmă
care ne-ar arăta drumul).

UN ARBRE CHANTE / *CÂNTĂ UN COPAC*
A scrie înseamnă, în general,
să-ți cultivi dorința
să-ți prelungești rătăcirea
și să te hrănești din pierderea ei –
altfel spus,
să-ți amăgești foamea.

COUPES SOMBRES / *TĂIERI MASIVE*
Fiind mereu
tăcute și goale
lipsite de ferestre,
zidurile m-au acopeit
cu umbra lor, cu liniștea lor
dar și cu sărăcia lor lucie.

AVEUGLES/ORBII
Lui Pericle Patocchi (1891-1968)
Ca orbii urcarăm
pe strada fântânii
căutând cusătura
dintre corp și suflet
călcând în picioare varul nestins

şi gudronul fumegând
întorcâdu-ne pe-acelaşi drum
ca orbii
jefuitori de pivniţe
ne plantarăm copăcelul
pe culmile vântului.

DU MÊME DÉSERT À LA MÊME NUIT /
DIN ACELAŞI PUSTIU ÎN ACEEAŞI NOAPTE
Să prinzi rădăcini, să te întrupezi... să-ţi dezlegi limba
să percepi tot rămurişul prin reţeaua clandestină
a rădăcinilor... precum orbul căruia
cele mai fine inflexiuni ale vocii
îi dezvăluie ceea ce este mai secret într-o privire,
ca un vânător legat la ochi
care n-ar avea altă armă
decât flerul său.
Să găseşti o altă limbă, ori, mai degrabă
s-o regăseşti pe cea care dormitează supravieţuind
în străfundurile sinelui.

Versiunea în limba română: **Constanţa NIŢĂ**

Pierre-Alain TÂCHE

(n. 24 oct. 1940)

LE DEUXIÈME ÉTAT / *A DOUA STARE*
Ceea ce-ţi rămâne acum,
ceea ce salvezi din neant
este o comoară de lumină calmă
pe câmpurile scuturate de vânt
şi culoarea ierbii
ca un balsam liniştitor
asupra rănii deschise a timpului.
Ceea ce-ţi rămâne
este o liniște căreia îi răspunde
amintirea cuvintelor înscrise
pe fațadele locuite
de o înţelepciune încrezătoare.

TROISIÈME ÉTAT / *A TREIA STARE*
Ceea ce-ţi rămâne
este un obroc de lumină calmă

deasupra pajiştilor scuturate de vânt
şi culoarea ierbii
pe culmea unei clipe.
Ceea ce-ţi rămâne acum
este trecerea dintre cuvinte
pe care înţelepciunea populară
o înscrie pe varul faţadelor.
Iar ceea ce primeşti
este sfera unei păci.

QUATRIÈME ÉTAT / *A PATRA STARE*
Ceea ce-ţi rămâne
este culoarea ierbii
şi acest obroc de lumină calmă
deasupra înaltelor pajişti ondulând
ca sub o amplă respiraţie.
Ceea ce-ţi rămâne acum
este o trecere între cuvinte
zgâriate chiar în varul nestins
cu înţelepciunea lor ţărănească.
Iar ceea ce primeşti este liniştea.

CINQUIÈME ÉTAT / *A CINCEA STARE*
Ceea ce-ţi rămâne
este un obroc de lumină calmă
asupra pajiştilor surprinse de vânt
şi culoarea ierbii
ca o apă curgătoare.
Ceea ce-ţi rămâne acum
este o trecere pentru cuvintele tale
printre grafitti-urile gravate
pe înţelepciunea faţadelor.
Iar ceea ce primeşti, în schimb,
este un seceriş al tăcerii.

LA CLARTÉ DU MUET / *CLARITATEA MUTULUI*
(Lui André du Bouchet I.M.)
Cuvânt după cuvânt,
a-l înfrunta pe-un mut
într-o limbă inertă
ce-ar trebui instaurată sau restaurată.
Munte în curând real

ce-ar putea înainta în carte
în virtutea prăbuşirilor sale
eliberând un spaţiu de mărăcini
în care să reînnoade cu ceea ce leagă
în cea mai mare tăcere.
Atunci, a porni, a scrie, a merge
cu spaţiul alb între paşi
şi dinspre obscur spre claritate,
tăind pentru a regăsi
în acea distanţare *punctul central*
care se va fi deplasat el însuşi.

Versiunea în limba română: **Constanţa NIŢĂ**

François DEBLUË

(n. 4 martie. 1950)

PETIT TESTAMENT / *MIC TESTAMENT*

Oare ce se va-ntâmpla
cu vesta mea
când voi pleca?
În acea zi
ce veţi mai face
cu ideile mele fugace
pe care, plecat,
le voi fi lăsat
în urma mea, dezordonat
Dar cu-acelea
pe care cu greu,
cu mine mereu
le-am tot trambalat?
Dar cu creionul meu
uzat şi el, la greu,
prieten fidel
şi el, la fel,
în zile şi nopţi?
Dar cu-ai mei saboţi,
pentru vii, incomozi,
aşa cum sunt mereu
pantofii de la morţi?
Aceste fărâme din mine,
aceste nimicuri sublime
un şifonier nu le-ar mai vrea.

Căci ce-ar mai face
cu resturi de creioane
cu idei învechite
ori lumânări topite?
Oare ce-ar face
cu o pendulă de timp
care n-ar arăta
celor vii decât ora
unui alt anotimp?

NAISSANCE DE LA LUMIÈRE / *NAŞTEREA LUMINII*
O clipă, stăturăm acolo
între câmpii şi balast
derutaţi, ezitând
să străbatem drumuri,
să sărim peste garduri,
să urcăm pe spatele unei coline abrupte
Totuşi, curând
noi urmarăm drumul de creastă
unde se sfârşesc peneplenele
unde ia naştere
versantul unei alte lumi.
Nemişcaţi, în fine,
cu mâna ta pe umărul meu,
rămaserăm îndelung
unul lângă altul,
ignorând amândoi
dorinţele şi regratele
ce uramau să vină.

Version roumaine par **Constanţa NIŢĂ**

Pierre VOÉLIN

(n. 24 martie 1949)

LA LUMIÈRE ET D' AUTRES PAS /
LUMINA ŞI ALŢI PAŞI (Fragmente)
A fi în pasul cailor
în coamele lor albite de frig
în paşii lor mai lenţi când trec prin câmpiile ude
sau pe lângă lizierele nemişcate sub soarele chel
să te naşti
să dispari

în coama stelelor ochioase
Tată al oricărui sfârşit şi al începuturilor
la adăpostul unui luminiş
cu brânduşe şi iarbă tunsă
în sunetul subţire al talăngilor
cât mai departe de memoria frunzelor.

* * *

DU FEU / *DESPRE FOC*
Tu porţi în depărtare colierele florilor
împletitura ţipetelor, regăsirile
tu aprinzi mânerul amintirilor

Să te regăseşti e interzis

O noapte tocmai scapă din mâinile tale
– e foc pentru noi –
Moartea şi viaţa - dulci ca licorile
ca minutele de nisip din clepsidre
ca ovăzul pe buzele iepelor.

L' ÉTÉ SANS VISAGE / *VARA FĂRĂ FAŢĂ (fragm.)*
Tăcere – tu nu laşi cicatrice
te înveleşti în ramuri goale
– bradul roşu şi roua răvăşită –
cerul îşi descoperă rădăcinile
mai sus – niciun spaţiu
doar şoimii încercuiesc eternitatea
trecătoare ne sunt zilele
defuncte nopţile –
recoltă ce se năruie în foc
la simplul murmur
al buzelor tale.

Version roumaine par **Constanţa NIŢĂ**

José-Flore TAPPY

(n. 5 ian. 1954)

HANGARS / *HANGARE (fragmente)*

Cine se-apleacă asupra cerului
nu va vedea decât tălăzuire
şi pustiu de vânt
dar acolo- sus
uiţi de orice ameţeală
din val în val
vidul ne poartă
pe spatele său
până la primele
raze de lumină
când distanţele se potolesc
aproape de albia unui râu.
Culcaţi în iarba rasă
cu tălpile goale
în acea zi am ţinut pământul
cu un braţ familiar
orbeşte
pentru a ne strecura în noapte.
Pătată cu cretă şi fructe roşii
cu şorţul de bucătărie aruncat
peste acest pântec de piatră
pe povârnişul
şi prin pliurile abrupte ale căruia
astăzi, lacrimile mele severe
în noaptea luminată
una câte una
se retrag.

TOMBEAU / *MORMÂNT (fragmente)*

Nici chiar luate cu pumnii
chibritele nu te mai luminează, abia
dacă te mai ţin în picioare
înălţând în jurul tău
un obscur adăpost -
colibă din lemn tânăr dar
calcinat pentru a ne avertiza,
a ne aminti să nu ne apropiem.
Căci distanţa este astăzi

singura legătură sigură, singurul
traseu ce mi se deschide şi care-mi
precede paşii.

Departe de nopţile explozive
şi sub pietre, departe, foarte departe
de pietrele stivuite
sub tălpile goale şi sub zgomote
izolată de orice lumină
într-un loc pe care nicio stea
n-o poate regăsi nici tulbura
Tu dormi, acoperit cu pene
cu pelicule de umbră, cu straturi
peste straturi de umbră
plapumă din petale negre...

Lasă-l să plece.

De la un capăt la altul
al pădurii ce ne desparte
gurile noastre la vorbitor
se ating
aproape inconsolabile.

Unde s-a dus,
oare unde –
de şi-a uitat şi vesta
şi cheile zălude?

Versiunea în limba română: **Constanţa NIŢĂ**

Gaia GRANDIN

(n. 1984)

FAOUNG (fragm.)
Se simte ceva trecând
atenţie la monstru
se strigă la impostură
supranaturalul nu-şi mai are loc
dar cum poţi explica
o uşă comunicantă?

* * *
De partea cealaltă, o altă lume,
o lume diformă, enormă,
imposibil de surprins.
Limba nu mai există în partea aceea.
Atunci, ei tăcură.
Dar dacă nu mai există nimic nici în jur?
Apare îndoiala.
În îndoială, o altă îndoială.
O bănuială?
O difuză senzaţie ca nici acolo
să nu fie nimic.
Nu se văd graniţele vreunei limbi.
Într-o limbă, o altă limbă
Codată.
Imposibil de descifrat.
Atunci ele înregistrează zgomotele lumii.
În fine, ele demonstrează
că există alte lumi
în spatele limbii, la distanţă,
îndoindu-se de existenţa lor
şi, în paralel, de existenţa acestei lumi.
De unde nevoia de-a trece de-a cumezişul
pentru a proba.
A proba ceea ce este enorm, diform.
De-o parte şi de alta,
e-o lume care se pândeşte în oglindă.
Şi alături, ultimul om,
de-o parte şi de alta.

Traduceri în limba română de **Constanţa NIŢĂ**

POLONIA CENTENAR: 100 DE POEȚI – 100 DE POEME

Mieczysława BUCZKÓWNA
(1924-2017)

OMUL
Pământul e liniştit
Cerul potolit
Copacii încet respiră
Apa tace
Un om cu-un fier a venit
Şi cu foc
Pământul l-a găurit
Ceru-i tulbure
Copacii sînt despuiaţi
Apa ţipă.

Tadeusz KUBIAK
(1924-1979)

ASEMENEA ZEILOR
Florile şi copacii
sînt plămădite din vînt şi apă
peştii şi păsările
sînt din carne şi oase
din potpurii şi din furtună
livezile sînt plămădite
din mortăciuni şi din oase
sîntem noi
asemănători zeilor

În flori şi în copaci
se nasc zi de zi
viermi şi păsări
hrana celor flămînzi
şi zeii se rod unii pe alţii
cînd se sărută
trupul trăind din trup

Zbigniew HERBERT

(1924-1998)

PRĂPASTIA LUI PAN COGITO

ÎN CASĂ totdeauna-i singur
dar peste prag imediat
cînd dimineaţa Pan Cogito iese la plimbare
de-o prăpastie se loveşte

Nu-i prăpastia lui Pascal
nici a lui Dostoievski
o prăpastie
pe măsura lui Pan Cogito este

aparte şi deosebită
nu-i nici abisul
nici învierea din groapă

merge după el ca umbra
se opreşte la bucătărie
în parc peste umărul lui Pan Cogito
citeşti cu el ziarul

grea-i ca o eczemă
priponită ca un căţel
prea la suprafaţă să-i înghită
capul mîinile şi picioarele

s-ar putea ca odată
prăpastia să crească
să se maturizeze
şi să devină ameninţătoare

numai să ştim
ce apă foloseşte
şi cu ce boabe se hrăneşte

acum
Pan Cogito
ar putea aduna
cîţiva pumni de nisip
s-o umple
dar nu face asta

și-atunci
cînd se întoarce acasă
lasă prăpastia
în prag
grijuliu acoperind-o
cu-o bucată veche de postav

Jerzy FICOWSKI[1]
(1924-2006)

CALDARÎM
Țin totul pe mine. Ca un caldarîm.
Pe spate am încrustate picioare,
Care zac de-acum în cimitir.
Din piatră sînt și nu mi-e teamă de nimic.

Pulsul meu – lovitura încălțării voastre.

Copitele cailor îmi spun:
– Ești caldarîm orice s-ar întîmpla.
Dar eu tac. Nu-mi dau gîndurile pe față.
Țin totul deasupra. Sînt caldarîm.
Pentru picioarele voastre – o nimica toată.

Wiktor WOROSZYLSKI
(1927-1966)

CELULA
Ușa celulei mi-o trîntește în spate.
Sînt singur
Cu mine-i doar durerea
și îndoiala de care mă apăr
și disperarea.

Cine sînt?
Încă – comunist, ca ieri?
Dușman – cum spun ei?
Sau pur și simplu
o epavă, o frunză căzută,

[1] Autorul unei importante antologii de lirică de lirică populară românească intitulată *Meșterul Manole*

un chiştoc călcat în picioare?
Sînt cel care pierde totul
dar îşi păstrează – faţa?
Sau cel al cărui nervi
urlă: „trăieşte! trăieşte!”
iar mîna tremurîndă semnează
fiecare declaraţie?

Cine sînt?
Ieri încă ştiam, dar de unde
să ştiu azi,
cînd în celulă intră
mai întîi – doar mirosul,
mirosul – detestarea,
mirosul – platoşa.

IV
După ce anii au trecut
şi cei nevinovaţi sînt liberi,
iar soarele e soare,
conştiinţa – conştiinţă,
partidul – partid,
atunci în fiecare seară
după mine e trîntită uşa celulei.
Sînt singur.
Cu mine-i doar durerea
şi îndoiala, în faţa cărora
mă apăr.
1957

Bolesław TABORSKI

(1927)

WROCŁAW
am împietrit în piaţa împietrită
în faţa oamenilor noi
în faţa treburilor obişnuite

oraşul se uită cu orbitele ruinelor
pietrele mirate întrebau
ce treabă am cu ele
şi cu problemele lor pietrificate

cărămida zăcea ca un relict al istoriei
monument rănit al urii
aşa a clădit-o meşterul grijuliu
ca azi ruinele nesigure să strige
că sînt ale nimănui pietrele
în oraşul oamenilor şi problemelor noi

sînt piatră în ruinele urbei
piatră în ruinele atîtor oraşe

Tadeusz ŚLIWIAK

(1928 –1994)

NE-NTÎLNIM MÎINE CU PATRIA

Există o Patrie din vorbe
şi din steaguri fluturînd în vînt
Există o Patrie din tăbliţe comemorative
şi din baricade înălţate din caldarîm
Sînt ţări din foc
şi din cenuşa lui amară

Dar noi
cu Patria ne-ntîlnim mîine
la şapte dimineaţa
cînd străzile sînt albastre de salopete
şi cînd păsările îşi desfac aripile
Ne-ntîlnim cu Patria
dar nu cu cea făcută doar din speranţă
şi de sub monumentul sîmbetei libere
Ne-ntîlnim cu patria care are ochii noştri
şi mîinile noastre
care mergînd
se uită înainte şi vede
şi care îşi cunoaşte propriul glas
care muncind
sporeşte şi împarte drept pîinea
Ne-ntîlnim cu Patria mîine
care începe de azi

Tadeusz NOWAK
(1930-1991)

CAL PLÎNGÎND

Am văzut cum poate plînge un cal. Era de-acuma seară.
Grînele din stogurile aşezate spatele casei scînteiau
de luminile care le invadase
şi inima ne era toată toropită de arşiţă
că pe sub acoperişul casei nu mai treceam.

Plîngea calul. Nu mai ştiu cine a observat asta
Că toată familia a şi părăsit veranda
Fugind în livadă să vadă
cum rezemat de gard căluţul nostru plîngea

Şi-atunci nările calului i le-am sărutat
i-am prins în coamă fundiţe
şi pene de păun. L-am îmbiat cu ovăz şi trifoi
chiar şi-o jucărie i-am dat calului
poate poate s-o juca cu ea
n-a vrut-o
a dat-o de-o parte cu capul care plîngea

Psalmi am început să-i cîntăm apoi
ba şi cîntece de luptă. Cu caschete militare pe frunte
îmbrăcaţi în piei de la Gingis Han îl ademeneam
tolănit pe pămînt plîngea bietul animal
cu lacrimi mari ca de cal.

A plîns şi-atunci cînd în braţe
l-am ridicat ca pe un bolnav
învelindu-l în cîntările noastre dulci
şi moi ca un puf.

Plîngea calul. În urma lui stogul
s-a frecat de livadă să scuture ovăzul
şi-a nechezat şi el ca un animal.

Małgorzata HILLAR
(1930-1995)

POMPEI
Sigură mai era de ea
se gîndea probabil că scapă

Alerga pe strada Belşugului
în sandale de casă
cu grămada de chei la brîu
iar vaza de-argint ovală
era în burta ei

Aşa a ajuns-o
lava fierbinte
şi a încorsetat-o strîns
pentru multe veacuri
în straie
din stană de foc

Nici o sculptură
n-ar reda
aşa de fidel
durerea
de pe faţa ei
teama mîinilor
ce-i acopereau pîntecele

Sora ei
cu copilul în braţe
în oraşul Hiroşima
a murit
cu viteza civilizaţiei
veacului al XX-lea

Ea n-a lăsat
măcar o urmă
în aer

În oraşul Varşovia
pe străzi port
ca pe un ornament
prin aer

în pofida atomului orb
burta-mi mare
în al tuturor văz

Roman ŚLIWONIK

(1930-2012)

STUDIUM

E bine totuşi Mi-am zis
că omenirea nu se compune doar din puternici
la cine-ar merge cei slabi
la cine-ar merge cei tari

Iată-l pe slab stînd în faţa celui slab
şi-n zorii zilei caierul bucuriei depănînd-l
îşi leagă unul altuia firele rupte
şi spun că-i un lucru normal
cînd vîntul toamnei lîna le-o împrăştie
prin cotloanele lor stau apoi
şi unul se bucură de slăbiciunea celuilalt
gîndindu-se că e mai slab ca el
şi-i molipsitor curajul care-l capătă
chiar dacă în tăcere se ascunde
cred că sînt puternici şi Poate sînt

însă bine M-am gîndit
că omenirea din puternici nu se compune
mă uit cum merge cel puternic la cel slab
stînd pe lîngă el poate vedea cine e
cel slab datorită lui se apără
şi stă în umbră
fără să mai creadă
în forţa contaminată de slăbiciune
iar slăbiciunea contaminată de forţă
se simte mai puţin slabă

Traduceri de **Nicolae MAREŞ**

POEZIE GREACĂ CONTEMPORANĂ

Zoe SAVINA

S-a născut la Atena. Scrie poezie, eseuri, basme şi prezentări critice. A publicat 22 de antologii de versuri, cele mai multe în ediţie bilingvă. Este membră a Societăţii Naţionale a Scriitorilor din Grecia, membră fondatoare a Centrului Coordonator de Elenistică, membră a World Haiku Association, Japonia. Este invitată să participe la conferinţe şi simpozioane naţionale şi internaţionale. Colaborează cu revista „3rd Millennium". Poezia Zoei Savina a fost remarcată, premiată şi publicată în reviste de poezie, antologii, ziare, Who's Who; a fost prezentată în cadrul emisiunilor culturale ale radio-televiziunilor din 19 ţări. Este căsătorită cu sculptorul Vangelis Moustakas.

în fruct
şi tsunami
glasul Domnului

*

multe haikuuri
şi cireşi în floare...
... nimic nu mai e ca înainte

*

Eros e roşu
tsunami albastru
... negru Hades

*

în amintire
primăvară şi flori
... captive

*

miez de iernă...
el ţine la subsuori
vântul sălbatic

*

pădure arsă
un tăietor de lemne şi un topor
monologând

*
păsări în copaci
cuvintele tale îmi cântă
... în gând

*
limba ta
mă-mpresoară în noapte —
la fel ca materia cosmică

*
gingăşia ierbii,
amintiri în mormânt;
nicio şoaptă

*
în fruct
e glasul Domnului
alături de viermi

*
păianjen ţesând...
grăbindu-se luna
îl întrece

*
s-a pierdut
în creţurile copacului;
şi unde-i greierele?

*
sfânt într-o icoană
înveşmântat în aur şi purpură
iată-l, înfăţişându-se

*
drum în negură. . .
o altfel de cale
spre nori

Prezentare şi traduceri: **Olimpia IACOB**

POEZIE CHINEZĂ CONTEMPORANĂ

QI REN

În vara lui 2018, după ce Qi Ren a vizitat, împreună cu alți poeți din China orașul nostru, am publicat câteva poeme ale sale. Acum oferim cititorilor noștri altele, reamintind: Qi Ren este un nume important în literatura țării sale, unul dintre fondatorii „Societății chineze de poezie", al cărui vice-secretar e acum. S-a născut în Ținutul Rongxian, provincia chineză Sichuan, în 1965. Este editor șef al „Chineze Poet Journal", și e cooptat în staff-urile altor publicații ori manifestări de diverse anverguri, fiind unul dintre cei mai bine cotați scriitori contemporani din China. Are mai multe distincții și premii de importanță națională.

În pădurea asta tăcută

În pădurea asta tăcută
Scăldată în strălucirea soarelui
Ipocrizia și intriga sunt ambele eradicate
Ce pur e aerul în lumea asta

În pădurea asta tăcută
Acoperită cu iarbă verde
Sezonul galben a plecat pentru vecie
Frunze verzi pot fi găsite peste tot

În pădurea asta tăcută
Câțiva fluturi fâlfâie și vânează
Iarba abia ieșită și florile șoptesc
Frunzele verzi sunt profunde în gândire

În pădurea asta tăcută
Cânt tihnit la un flaut de bambus
Mărindu-ți frecvența bătăilor inimii
Așteptând zorii imediat după ce cade apusul

Dragoste

Vreau să-ți ofer o primăvară
Și primăvara vine grăbită
Vreau să-ți ofer cele patru anotimpuri
Și cele patru anotimpuri încep să se succeadă unul după altul
Vreau să-ți dau pământul și
Toate ființele vii de pe pământ
În aceeași clipă
Toate ființele vii
Revin la viață

Vreau să-ți dau luna
Și luna răsare tăcută
Vreau să-ți ofer stelele
Și toate stelele apar pe cer
Vreau să-ți dau cerul și
Pe lângă asta universul
În clipa asta universul
Începe să se miște ritmic

Lasă-mă să-ți ofer flori și picături de rouă
Lasă-mă să-ți ofer soarele și ziua de mâne
În cele din urmă, îți voi da
Tot ce am văzut și gândit
Împreună cu trupul și viața mea
În clipa asta, un cuvânt numit dragoste
Crește
În trupul și viața mea

Ultimele cuvinte
Mi-am înregistrat tinerețea în poezia mea
Mi-am înregistrat bucuriile în poezia mea
Mi-am înregistrat dragostea în poezia mea
Mi-am înregistrat viața în poezia mea

Poemul acesta e scris pentru tine
Va cuprinde ce a mai rămas din viața mea
ca sfârșit al iubirii

Stiloul meu e rădăcina spiritului
Scrierile mele sunt frunzele verzi ale sufletului
În care își face cuib iubirea noastră
Vântul toamnei nu-i poate schimba culoarea
Zăpada iernii nu-i poate astupa căldura
Oricum, primăvara sosește mai hotărâtă ca înainte

De va trebui să mor odată
O, iubita mea, să nu fii nicicând tristă sau să verși lacrimi
Te rog, pășește afară din acest poem
Pe versurile acestea către cer
Lasă-mi sufetul să danseze ușor cu tine

De voi muri într-un ținut ciudat, iubita mea
Te rog ia acest poem cu tine ca și cum ai duce trupul meu
Ar trebui să te grăbești spre ținutul meu natal zi și noapte
Să te întorci în căsuța în care m-am născut
Recită acest poem încet, apoi
Lăcrimează versurile acestea unul câte unul
Și îngroapă-le ca și cum mi-ai îngropa trupul

O, ținutul de care sunt profund îndrăgostit
Îți voi spune, iubita mea
Țelul vieții mele
A fost cu totul înregistrat în acest poem

Prezentare și versiunea română: **Marius CHELARU**

POEZIE PERSANĂ

Omar KHAYYÂM

Astrul de la Observatorul din Merv. Se numea Omar Khayyâm.
Pentru a fi fost mereu în compania stelelor din cerurile toate (că doar era mai marele observatorului din oraşul Merv din Persia), a prins să le semene acestora prin chiar strălucirea minţii lui înalt gânditoare.
Pentru a fi fost mereu parte din lutul peste care A-Toate-Creatorul va fi suflat (când, Doamne?) duh întru înveşnicire, a deprins firul de cânt din taina Cuvântului şi l-a făcut robai (rubaiat, catren) spre a-l dărui semenilor ca aceştia să uite să mai moară.
Pentru a fi înţeles că nimic din cele ce cu întreaga noastră raţiune nu putem dezlega (şi de nedezlegat rămâne!), a făcut din zestrea lui de raţiune „poezie" algebrei, s-a aplecat *Asupra unor dificultăţi ale definiţiilor lui Euclid, Asupra fiinţei* (asta da, dificultate!), a pus astronomia la îndemâna privitorului spre umbra desenată de propriu-i trup sub penelul de raze solare ori lunare alcătuind un calendar (la care şi gregorianul ar cam fi luat bine aminte), a cercetat cu sufletul *Grădina inimilor*, lăsându-ne un tratat filosofic (cu care se mândreşte, printre alte comori, Biblioteca Naţională din Paris), tratat pe care căutătorii de înţelepciune nu-l pot citi decât cu sufletul. Pe scurt, a fost un savant enciclopedic peste a cărui minte Creatorul, suflând a doua oară (spre a-i stinge limpezimea luminii?!) n-a făcut decât să aprindă în inima acestuia (deprinsă şi ea cu un soi de raţiune de care raţiunea n-are ştire) lumina diamantină a versului sculptat în Cuvânt şi, prin urmare, nemuritor.
Omar Ibn Ibrahim El Khayyâm s-a ivit sub cer la Nişapur, în provincia Khorasan din Persia (Iranul din zilele noastre) în prima jumătate a veacului al XI-lea după Cristos, în anul… 1028? 1030? 1040? Biografii nefamiliarizaţi cu cititul în stele nu s-au pus încă de acord asupra datei exacte iar în calendarul persan alcătuit de el, strălucitul astronom Omar Khayyâm nu s-a gândit să consemneze acest mic amănunt. Doar aşa, în treacăt, avea el să noteze într-un rubaiat: „Venirea ta n-aduse nici un adaos lumii?/ Plecarea n-o să-i sfarme rotundul şi splendoarea. / Şi nimeni nu-i să-mi spună adâncul sens al humii: / Ce rost avu venirea şi-apoi ce sens plecarea?"
Mai sigur pare a ne fi rămas anul morţii: 1122. Şi anii toţi de viaţă: 82. Contemporanul său, Nizami Arudi, avea să consemneze în cartea *Cele patru cuvântări* momente din convorbirile avute cu poetul-savant prin 1112 şi 1113. Alegem (nu chiar la întâmplare) însemnarea lui N. Arudi cum că într-o zi, cu seninătatea cu care ştia să atace orice problemă reducând-o la esenţă prin cea mai firească simplitate, Khayyâm a spus: „Mormântul meu aş vrea să fie într-un loc unde, cu fiecare primăvară, vântul de nord să mă acopere cu flori." Locul avea să fie în pământul oraşului său natal, Nişapur, acolo unde primăvara vine foarte devreme. Acelaşi scriitor nota prin anul 1135-1136 că a vizitat mormântul lui Khayyâm de la Nişapur în primăvară, şi că era acoperit cu flori de meri şi peri… Noi auzim parcă versurile sale ca un surâs amar plutind printre miresme de timpurie înflorire: „Bahram prindea pe-aici măgari sălbatici / Şi pletele îi fluturau în vânt. / Azi prins e sub movila de pământ / Şi pasc pe-al său mormânt măgari sălbatici". Şi-au trecut câteva secole de când Omar Khayyâm s-a mutat sub o movilă de pământ.

Nemuritoare, au durat în cântul lumii rubaiatele sale transmise oral din generaţie în generaţie, adăugite uneori, jefuite alteori de vreun cuvânt pe care vreo minte de om nu-l va fi reţinut pe de-a-ntregul, dar scânteind mai limpezi cu fiecare suflet care se va fi recunoscut în ele.
Şi-a fost anul 1859. Un oarecare Edward Fitzgerald publica la Londra, într-un tiraj de 250 exemplare, o broşurică: *Rubaiyat of Omar Khayyâm into english verse*, cuprinzând 75 de rubaiate, cu o prefaţă şi note culese din studiul eruditului orientalist Byles Cowell, preşedinte al Colegiului Sanscrit din capitala Marii Britanii, şi apărut în revista Calcutta Review. Praful s-a aşternut cu temeinicie peste coperta cărţii alcătuită de Fitzgerald *în maniera lui Khayyâm*, traducătorul redând cu fidelitate doar 49 de catrene, în rest „recompunând" în manieră proprie catrene noi din versuri aparţinând unor catrene diferite. Dar timpul, acest „hoţoman de soi", cum îl numeşte Radu Stanca al nostru, a făcut ca numita broşurică de la librăria din Londra să ajungă sub ochii unor cititori avizaţi. De atunci până astăzi (şi, cu siguranţă, mult dincolo de noi!) rubaiatele lui Omar Khayyâm au fost traduse în toate limbile pământului cu oameni.
S-a convenit că numărul catrenelor sale este de 170. Că au fost publicate culegeri stufoase precum, *Les Quatrains de Kheyam, traduits du persan par J.B. Nicolas, ex premier drogman de l'Ambassade francaise en Perse*, din ordinul împăratului, la Imprimeria Imperială, în 1867, ţine poate de eterna rivalitate dintre Anglia şi Franţa. Dar cum să ţi-l adjudeci pe Khayyâm după mărunte-mari orgolii, când el aparţine lumii întregi, adresându-se cu egală simplitate fiecărei fiinţe vorbitoare?
Într-un articol publicat în Monitorul Universal din decembrie 1867, Théophile Gautier îşi începea comentariul la recent apărutele pe atunci *Catrene ale lui Khayyam* în limba franceză astfel: „L-aţi citit pe Baruch? întreba La Fontaine pe oricine-i ieşea în cale, după ce citise el opera profetului care-i aprinsese puternic imaginaţia. Aţi citit catrenele lui Khayyam?, am fi noi tentaţi să întrebăm acum". Chiar aşa! N-aţi citit catrenele lui Khayyam?! Să nu vă plângeţi atunci dacă vă veţi simţi nefericiţi! Ce-ar fi să începeţi chiar acum?

1.
Fiindcă orice viaţă sfârşeşte cu moarte,
Fiindcă orice viaţă suferinţă este,
De ce-ncrâncenarea de-a dura palate?
Sufletul? Ei, asta e altă poveste...

2.
Să calci uşor când treci prin iarbă-n zori.
În rouă-s lacrimile ce s-au strâns
Din ochii celor duşi făr' a fi plâns
Şi care azi s-au preschimbat în flori.

3.
Parfumuri,ochi frumoşi, vin, buze rubinii –
Doar jucării în timp, doar jucării...
Singurătăţi, durere, trudă, ură –
Doar praf în voia timpului, ţărână...

4.
Khayyâm, fii fericit când vinul te îmbată,
Fericit când în vis îţi pare c-ai murit,
Fericit când te-mbie un chip frumos de fată,
Căci moartea şi iubirea sunt semn de infinit.

5.
Fii fericit să ştii că totul e mister:
Viaţa, soarta, moartea – cum pre pământ şi-n cer...
Surâde marii taine ca şi cum
Puţin îţi pasă de-ai muri acum.

6.
Când briza dimineţii şi aurora pală
Mângâie trandafirul petală cu petală
Ferice de acela care vrăjit se lasă
Privind cum doarme-alături o fată mlădioasă.

7
Cei mai de seamă înţelepţi, savanţii,
– Adevărate torţe vremii lor -
S-au perindat prin bezna lumilor,
Ceva despre-un neînţeles au bâiguit,
Apoi au aţipit...

8.
Sunt unii care beau? Ce-ţi pasă ţie?
Defectele nu ţi le vezi de nas?
Lasă-i în pace, nici nu ştii că vinul
E singurul refugiu care le-a mai rămas!

9.
Dervişule, dezbracă această haina scumpă
De care nu ştiai când te-ai născut!
Mantia sărăciei te prinde bine încă,
Lumea va spune: Îl ştim, e-acel... necunoscut.

10.
Dacă ziua de mâine-ţi rămâne neştiută,
Umple-ţi de stele gândul şi sufletul măcar ;
Bea vin sub lună! Mâine această visătoare
Poate că-n drumul lumii te-o căuta-n zadar.

11
Cel ce-a gustat din fructul acru-al înţelepciunii
Va păstra în privire un surâs amărui
Ştiind că lungul şir de zile ce-or să vină
Seamănă cu prezentul, cu ziua cea dintâi.

12
Cădea-vom într-o zi pe drumul dragostei
Şi soarta sub picior ne va strivi...
Dă-mi gura ta, frumoaso, cupă mândră,
Până nu-s praf în drum, până nu-s umbră...

13
Zorile mi-au umput de roze cupa seninului,
Privighetoarea tace, parfumul vinului
E tot mai diafan... Şi mai sunt unii gata să se lase
Robiţi de vise de măriri! Frumoaso, părul tău - ce mătase...

14.
Atâta graţie, atâta fericire
La firul de-nceput al poveştii de iubire!
De ce acum, frumoaso, unica vrere-a ta
E să-mi frângi inima?

15.
Palatul mândrului sultan Bahram[1]
Ajuns-a adăpost pentru gazele.
Leii ce dau târcoale ştiu de-acele
Jocuri şi cântece din vremi d'antan?

Versiunea română şi prezentare: **Paula ROMANESCU**

[1] Bahram Gur (420-430) rege persan din dinastia Sasanizilor.

POEZIE IRANIANĂ CONTEMPORANĂ

Alireza GHAZVEH

L-am întâlnit pe Alireza acum ceva ani, prin Caucaz. Mi-a oferit o carte (Alireza Ghazveh, *Compassionate Death*, selecție de poeme, prefață: Ravinder Gargesh, versiunea engleză: Mohsen Karimi Rahjerdi, New Delhi, India, 2012, prezentată la „Biblioteca de poezie"), din care oferim cititorilor noștri câteva texte. A. Ghazveh s-a născut în Iran, la Garmsar, în 1964. A fost atașat cultural la ambasadele Iranului din Tadjikistan și India, șef la „Consiliului Poetic" al Ministerului Culturii din Iran, este membru al PEN clubului iranian ș.a., creațiile i-au fost traduse în mai multe limbi străine, inclusiv română, acum.

9
Nu, asta despre care spui tu nu e iubire
O iubire care vineri
O iubire care pleacă nu e iubire
Pentru că de iubirea vine
Doar tu ești cea care pleacă…

11
Umbrelele astea
Nu vor oferi un umăr
Ca ploaia să plângă
Când lovește pământul
De parcă ar plânge la trupul unei mame moarte
Picătura asta
Picătura
Picături îndoliate…

16
Până la urmă
Nu e vreo legătură între
Geniul unui poet
Și profeția unui profet
Și poeții – cei mai mulți –
Sunt mai neînsemnați decât
Mierea albinelor
Și nu e nici o
Revelație
Pentru poeții mărunți

18
Munții aceștia
Norii, râurile și mările

Au sfârşituri mai bune ca noi
Până şi vânturile
Se poartă mai poetic
Decât noi
Şi obţin iertarea înaintea noastră
De aceea invidiez
Poezia ploii…

22
Mă holbez la peretele morţii
Să găsesc o gaură
O scăpare
Uneori, scăparea e chiar acel zid
Şi de partea cealaltă a zidului sunt pereţi mai groşi
Şi moartea
Era imaginea vieţii mele
În oglindă

26
Cine a spus că nu e timp de moarte
A avut dreptate
Pentru că moartea sfârşeşte
Într-o fracţiune de secundă
Sau într-u fulgerare a timpului
Şi orice ar fi după moarte
Nu e mai mult ca moartea

35.
Finalul unui poem
Ca şi începutul trebuie să fie profund şi structurat
Să rezolve povestea asta
Şi secretul şi codul acestui poem
Să le lăsăm pentru ziua criticii Omului
În prezenţa lui Dumnezeu…

47
Îmi împart poemele în trei părţi
O parte pentru oameni
O parte pentru tine
Şi o parte pentru mine
Tăcerea mi-o împart în două
Una pentru tine şi una pentru mine
Dar durerea o păstrez înăuntru.

Prezentare şi versiunea română: **Marius CHELARU**

POEZIE TURCĂ CONTEMPORANĂ

Harun SARIGÜL

(n. 1991, Erzincan)

Cu ceva ani în urmă am colaborat cu Halil Ibrahim Ozdemir şi Guner Akmolla la două antologii de poezie turcă (în 2013 şi 2014, prezentate cititorilor revistei „Convorbiri literare"), una în special din Erzincan, din inima Anatoliei, în care am stat o vreme, călătorind în regiune. În textele poeţilor din zona Erzincan selectate sunt câteva dominante tematice, de vocabular şi stilistice/ construcţie a versului. Temele/ motivele dominate sunt patria, frumuseţile Turciei, în special ale regiunii lor, limba, istoria, legendele locului/ ţării, natura, muncile de zi cu zi ş.a. şi, poate în primul rând, credinţa în Cel de Sus. Nu lipsesc nici temele eterne – dragostea, moartea, condiţia umană, nostalgia, dorul după cei pierduţi – foste iubiri ş.a.. Am regăsit şi poeme dedicate marilor autori de demult, fie că era Mevlana[1] (Celâleddîn-î Belhî Rûmî), fie Yunus Emre ş.a. Şi Harun Sarıgül vorbeşte despre dragoste, credinţă, frumoasa Leyla şi Meginun, iubitul ei.

Pierdut

Dintr-un loc îndepărtat ni s-a luat pământ
Destinul şi durerea acolo s-au înlănţuit
Aşa ne-a fost scrisa sorţii, destinul mânuit

Trupul gol de spirit devine o epavă
Pentru mine e suflet, căutăm ce am pierdut
Bezm Elest[2] a spus spiritul fie spiritului dat
Destinul cere firul, fir cu fir înnodat

Vine năpastă din destinul ce ţi-a fost dat
Cândva a fost surghiunul din rai în lume
Cauza un fruct a fost, căutăm ce am pierdut

Oare ce iubire la Arafat[3] s-a regăsit
Sub care programe ne–am întâlnit
Pe care vârf de munte vom urca alergând

Îndrăgostit şi obosit e pe câmpiile Leyley
Kayis e Meginun[1], căutând pierderile ei

[1] Născut în localitatea Balkh (azi în Afganistan), la sud de Samarkand, în 1207. Rumi: pentru persani, arabi, turci însemna *bizantin/ grec, Cel din Rum;* Rum – Bizanţ, pentru că a locuit în Bilad ar-rum, *Ţara grecilor bizantini,* cum numeau arabii, înainte de Imperiul Otoman, Anatolia Bizantină unde e statul Konya. Supranumit şi Mevlana: *stăpînul, maestrul, dascălul nostru,* Mawlâ-yê Rum, Maestrul din Anatolia bizantină.

[2] Sau Bezm-i elest. Concept întâlnit şi în domeniul coranic, şi în terminologia sufi, legat de „dhikr", „re-amintirea". În primul caz ar însemna creaţia/ creaţia omului, cu explicaţii/ nuanţe complexe; la dervişi/ sufi - uniunea Domnului cu sufletele.

[3] Loc din Mekka, unde, în timpul pelerinajului/ *hajj,* musulmanii îndeplinesc ritualuri.

Preferă să fie scop lui Adam, decât Adam
Din nimic ne-am creat, Eva e oglinda
Suflarea îi vine din chiar viaţa sa

Răsuflarea de taină e de fapt istorie
Apa devine tină, căutăm pierderile.

De la Habil[2] ştim ce este o asuprire
De la Kabil ştim sufletul cum piere
De la Ebabil[3] am aflat a lui Lutfi[4] cântare.

Un sânge înţelept e cel ce în vene ne curge
Păsările devin soldaţi, căutăm pierderile

Iubirea pentru tine s-a scris, s-a liniat
Neprimindu-se iubirea ta,uimire s-a aflat
Literele s-au scurs, expresiile s-au aliniat

Fiece potop începe şi la fel se încheie
Noe este ghidul, căutăm pierderile

Tu vei afla din toate stările şase direcţii
Hei, inimă! Fie că fugi, fie că revii
Arzi şi te stinge rece cu durerile vii

O pereche de buze va intra în apa ta
Focul va deveni har, caut pierderea mea
O supunere seculară ţi-e starea
Credinţa cea mare este pierderea
Mersul tău e spaimă, cumplită ţi-e starea

Tot ce scapă de lama cuţitului tău
Va frânge ismaeliţi, pierderea ta o căutăm

---

[1] *Leyla şi Mecnun*: poveste de dragoste populară în Orient, comparată cu *Romeo şi Julieta,* a lui Shakespeare. A circulat în mediile de limbă arabă, persană (cea mai renumită versiune e a lui Nizami), arabă, persană, turcă. Ar avea la bază întâmplări din viaţa unui tânăr, pe nume Qays ibn al-Mullawah, din timpul dinastiei Umayyade, prin secolul al VII-lea. Chiar în epocă erau în lumea arabă cel puţin două versiuni ale poveştii.
[2] Habil (adică Abel) – fiu al lui Adam, frate cu Kabil – Cain.
[3] *Ebabil* (arabă: 'abābīl): pasăre care ar semăna cu rândunica (specia caprimulgus), pomenită în Coran, sura 105, *El-Fil, Elefantul*: „Şi au trimis asupra lor păsări: Ebabil…". Este vorba despre un episod descris în Coran, cu conotaţiile lui. (citat din *Coran. Ultima carte sfântă*, traducere, note: Mustafa Ali Mehmet, ed. a II-a, Istanbul, Haziran, 2007)
[4] Sau Lutfiy (1366-1465). Poet din perioada Timuridă (n. în Dehikanor, lângă Herat, unde e înmormântat); uzbecii îl socotesc parte a culturii lor; era supranumit „regele cuvântului". A scris în persană, mai ales.

De acolo, din vremuri ne apropiem
Scop ne este din nefiinţă să fiinţăm
Să devenim picătura cu care să curgem

Migraţia stă la Gelal şi la Gemal, poate
Inima răscoală căutările toate

Tu ai linişte, limba ta, urechile tale
Sultanii merg pe calea robilor, eu am iubire
Sufletul abia stă în trup văzându-te

Cel ce îţi prinde graiul uită surghiunul
Morţii se destramă, căutăm trecutul

Poveste despre Leyla
Ştiu, eşti Leyla!
Am înţeles din răsuflarea
neagră a ochiului
Din sprânceana arcuită a lui Gelal
Din privirea „elif" a lui Gemal
Din caietul existenţei am înţeles
ce s-a cusut în tradiţia neamului
E visul povestit de mine nisipului
E cenuşa căldurii nopţilor
Este răceala crescută a zilelor
Acest mers secular al paşilor
m-a făcut să dau sens tainelor!
Vocea din balta lui Kerem[1]
Răsuflarea dervişilor ce gem
Colivia în care pasărea cade
tu eşti, se înţelege!

În haşişul ce dă sensul cuvintelor,
În grenada ce scaldă apa focurilor,
În iubirea nefericită a lui Meginun
am văzut chipul tău nebun!
Răgaz peste vreme,
Nevăzută prietenie,
Nesfârşită binefacere,
Neschimbată preţuire,
A frumuseţii durere,
Raiul de pe pământ,
Sfârşitul frazei provoacă amiciţie,

[1] Kerem (*Kerem şi Aslî*): povestea de dragoste dintre un musulman şi o creştină.

migraţie; eşti înţelegere!
Cu oglinda prin care privesc,
Ruga acceptată o citesc,
Eşti visul somnului
avut în lipsa ta,
Nisipurile i-au memorat clipa,
Tu eşti Leyla a mea!

Te afli în locul unde creionul stă lângă hârtie
Te afli în vale, te afli în poezie...
Eşti în minte, în rugă, în inimă
chiar în limbă...
Vei simţi!
Unul a scris către tine poezia,
Acela e nebun, e Meginun acela!

Prezentare şi note: **Marius CHELARU,** versiunea română: **Güner AKMOLLA**

POEZIE ALBANEZĂ CONTEMPORANĂ

Visar ZHITI

În 2005 scriam despre o carte a lui Visar Zhiti[1], poet albanez, născut în 1952 la Durrës, şi spuneam că e o voce aparte în peisajul poetic al ţării sale, care a suferit mult în perioada comunistă (persecuţii, temniţă)[2]. Pe scurt, după ce a terminat studiile de limbă şi literatură albaneză la Universitatea din Skhodra a lucrat 5 ani în învăţământ în sate din vecinătatea oraşului Kukës şi, înainte de a publica primul volum, învinuit că ar fi „poet decadent şi duşman al poporului", a „primit" opt ani de lagăr. Eliberat, va lucra un timp ca muncitor la fabrica de cărămidă din Luşnie iar, după 1990, la primul ziar de opoziţie, „Renaşterea Democratică", specializîndu-se ulterior în jurnalistică, colaborînd la marile cotidiene italiene *Corriere della sera, Avvenire* sau *Il sole 24 ore*. A debutat cu volumul de poezie *Memoria aerului,* 1993 (*Premiul Republicii Albania*); au urmat în 1994 *Pun la picioarele voastre un craniu* (poezii din închisoare), în acelaşi an, în Macedonia, *Semănatul de fulgere*. Au urmat şi alte volume de poezii, proză, eseistică etc. Recent, în Italia, a publicat volumul bilingv *Noaptea este patria mea.* A fost director al editurii Naim Frashëri din Tirana, ataşat cultural la Ambasada Albaniei din Roma. A primit mai multe premii naţionale şi internaţionale. După *Psalm*, apoi *Funeralii nesfârşite*[3], lui Visar Zhiti i-a apărut un nou volum bilingv, română-albaneză (care cuprinde şi poeme scrise în România), *Aripa frântă/ Flatra e mundur*, cu o prefaţă de Luan Topciu, care semnează şi versiunea română, împreună cu Renata Topciu-Melonashi. Poemele sunt din acest volum în curs de apariţie.

Dragoste
Ne-au despărţit
Şi ne-am despărţit
Aşa cum buzele se despart
Pentru a rosti cel din urmă cuvânt.

* * *

Mă voi întoarce, mă voi întoarce,
Mă voi întoarce, nu e nicio-ndoială.
Clipele se vor preface în năsturaşii rochiei tale,
Iar tu ai să ieşi la poartă să mă aştepţi.

Drum îmi voi face prin mijlocul uitării;
Şi am să vin.
Lacrimile am să le dau la o parte
Cu dosul palmei şi te voi privi.

---

[1] *Cronica*, Iaşi, februarie 2005, despre Visar Zhiti, *Psalm*, ed. bilingvă română-albaneză, îngrijită de Dumitru M. Ion, selecţie, bibliografie şi tălmăciri de D.M. Ion şi Carolina Ilica, traduceri: Renata şi Luan Topciu, Editura Orient-Occident, Bucureşti, 1997.
[2] Urmare şi unui poem al său, *Îmbrăţişarea duşmanilor.*
[3] „Convorbiri literare", Cartea străină, iulie 2009, Visar Zhiti, *Funeralii nesfârşite*, traducerea în limba română: Luan Topciu, Editura Leda, Bucureşti, 2009, 190 p.

Şi rândunelele la fel se întorc
La picătura de glod, şi la firul de iarbă;
din care e făcut cuibul lor
Şi trenurile dorm tot în ultima staţie.
Şi eu vin să-mi apropii buzele de buzele tale,
Mâna prin părul tău
să mi-o plimb.
Şi frica am să ţi-o sperii.
după cum şi imaginea se sperie-n apele-n tremur.
bucuria am să ţi-o bucur
cu o lună de primăvară
Împodobită de stele. Necazurile vieţii
Le-om face blânde ca zâmbetul,
ca durerea,
ca sinceritatea.
Mă voi întoarce, mă voi întoarce fără-ndoială,
nu precum spaima bătăilor în uşă,
nici ca scrisoarea strecurată pe dedesubt.
mă voi întoarce ca focul de blând, sălbaticca focul.
Ca focul de cald. Nebun şi ager ca focul.
mă voi stinge cu tine cum se stinge şi focul.

Fără tine
Atâta vreme fără tine încât
Timpul s-a agăţat ca negura
prin tufişurile unui ţărm părăsit.

Atâta vreme fără tine încât până
şi pomii s-au sălbăticit,
fructele au devenit amare, ţepoase.
Atâta timp fără tine încât
Până şi stelele s-au făcut colb...
În fuga-mi nebună, chiar dacă stăteam
împietrit.

Atâta timp fără tine şi totuşi
nu te-am uitat – poate nu te mai recunosc,

Atâta timp fără tine încât
faţa mi-a fost năpădită de păr,
cu colţi şi cu gheare m-am pomenit.
Nici tu nu mă mai recunoşti.
Frică o să-ţi fie de mine.

După lacrimi poate mă vei recunoaşte.

Cântec de leagăn al bărbatului
pentru pruncul care doarme

Dormi, fiul tatii,
ca pe un leagăn, voi legăna seara aceasta
şi voi ademeni somnul cel dulce pentru tine,
iată, ca unor porumbei ai bucuriei albe
pe care-i adunăm în balcon
cu firimituri de pâine,
îmi arunc, uimit,
murmurul veştii:
Şi tu eşti acum în această lume! Ce frumos!

Dormi, fiule,
pe pieptul mamei. A adormit
înaintea ta? Nu, visul. Curge laptele
pe buzele tale
ca pârâul sacru
al grijilor cerului.

Dormi, fiule,
şi eu vă voi veghea fericit,
reîmprospătat de genele tale care cresc,
şi s-au făcut cât ale mamei, iată, iată, îmi ating
bărbia,
M-au acoperit cu totul,
ca iarba iubirii.
Zâmbetul tău luminează visul nostru –
izvor de fericire. Şi noi,
inundaţi de lumină,
te vom urma.
Mergi să lipeşti aripa unei păsări
care a căzut din ramura nerecunoştinţei,
să aşezi drumul călcat
de furnici,
să arunci o sabie în apă,
să desenezi pacea cu degetele
pe nisip şi
să te întorci deştept
ca să ne creşti pe noi,
cei care am uitat.

Versiunea română: **Luan TOPCIU, Renata TOPCIU-MELONASHI**
Prezentare şi note: **Marius CHELARU**

POEZIE BENGALI

Hassanal Abdullah

S-a născut în Gopalgonj, Bangladesh. Locuieşte în New York din 1990. Este licenţiat în matematică, obţinând titlul de master în matematică, conferit de Hunter College of the City University of New York. Este profesor de matematică la un liceu din NYC. Editează revista bilingvă *Shabdaguchha*. Este autorul a 28 de cărţi, dintre care 14 sunt antologii de versuri. Poezia sa, scrisă în bengali şi tradusă în engleză, a fost publicată în multe ţări din lume. Poetul a introdus o nouă formă de sonet, având schema de rimă, *abcdabc efgdefg*, şi un *pattern* bazat pe strofa de şapte versuri. El îşi numeşte sonetele *Swatantra*, pentru care a primit premiul *Labu Bhai Foundation Award* (2013). Poet al erei postmoderne, Hassanal Abdullah, a scris şi un poem epic, de 304 pagini, *Nakhatra O Manusar Prochhad* (Anyana, 2007), în care, bazându-se pe câteva teorii ştiinţifice, ilustrează relaţiile dintre oameni şi univers. Acest poem epic şi *Poeme Alese* (Anyana, 2010) au fost publicate în Bengali, în Dhaka. În plus, i-a tradus pe poeţii Anna Ahkmatova, Charles Baudelaire, Stanley Kunitz, Nicanor Parra, Gerald Stern, Wislawa Szymborska, Dylan Thomas, Tomas Tranströmer, şi pe alţii, din multe părţi ale lumii, în Bengali, iar în engleză peste 30 de poeţi din Bangladesh. În 2007, a primit recunoaştere publică pentru poezie (Honorable Mention for Poet Laureate of Queens, New York).

AFLAREA DEOSEBIRII

Poetul şi preotul,
sunt cam acelaşi lucru,
singura
deosebire:
unul crede în domnul,
celălalt
năzuieşte să fie.

POEM DE DRAGOSTE

America, nu eşti
Statele Unite din închipuirea mea,
eşti doar o angajată a băncii,
aşezată în spatele geamului de sticlă securizat,
dând un munte de bani, avans
unora care sunt pe placul tău.

VEŞTI BUNE

Sunt atâţia
Poeţi Laureaţi
în lumea-ntreagă
şi
sunt fericit:
America are şi ea unul.

EXISTENȚĂ
Zici: sunt singur; dar singur chiar nu sunt.
La fel e mereu cu fiecare auroră universală.

SEMINȚE
Versurile îndrăznesc să vorbească; semințele poeziei,
de încolțesc, ar putea să devină amulete tușind[1].

IARBA ŞI CERUL
Iarba îndoindu-se, moliciunea cerului
se-mbrățișează cât e ziua de lungă;
cu sinceritate vorbesc despre viață, cum vin pe lume,
şi cum se ostenesc.

POVESTEA SÂNGELUI
A rămas doar plânsul,
lacrimile coboară potop învolburat,
picătură cu picătură plutesc neştiute,
le ducem cu noi,
în numele sângelui nostru otrăvit.

HOTĂRÂRE SOLEMNĂ
Fiecare casă e o casă a închinăciunii—
opreşte, aşadar, violența
şi spune-mi: câte
sunt ridicate de tine?

Fiecare carte e o carte sfântă —
opreşte, aşadar, predica
şi spune-mi: câte
ai citit?

CHIP NEŞTIUT
Poate că lutul nu-i ajunge olarului
să mă plămădească din nou. Mergând încoace şi încolo,
cântărind ce datorez vieții,
se întâmplă adesea să nu ştiu nimic despre propriul meu sine.

Prezentare şi traducere: **Olimpia IACOB**

[1] Potrivit unei superstiții, în mediul rural din Bangladesh, când copiii tușesc, li se dau amulete pentru a fi legate în jurul încheieturii mâinii, şi,pentru a-i ajuta să nu mai tușească. Se folosesc drept remediu. Prin menționarea acestui aspect cultural, poetul „crede" că poezia poate să ne tămăduiască.

POEZIE ŞI AVATAR

Maria TRANDAFIR

Specie poetică, metaforă, avatar

În lunga şi anevoioasa lui evoluţie, omul a trecut printr-o multitudine de ipostaze, în funcţie de o altă (nouă) însuşire căpătată în funcţie de preocupări şi de adaptare la condiţiile impuse de natură, aceasta însăşi trecând prin transformări uluitoare. „Tipurile umane" care l-au situat pe o anumită treaptă a evoluţiei sale sunt numeroase, începând cu *homo sapiens, habilis, erectus, faber, ludens, cogitans, ajungând la o diversitate impresionantă, din care am să citez doar câteva: homo discens, economicus, educans, ethicus, logicus (*numărul acestora este de ordinea zecilor). Dintre aceştia m-am oprit la cei interesanţi (şi necesari!) pentru respectivul demers interpretativ: *homo aestethicus* (conceptul fiind propus de Hannah Arendt şi Max Scheler, care discută apariţia artei ca o necesitate pentru formarea omului; acesta apare şi la Goethe, în „Anii de ucenicie ai lui Wilhelm Meister", ca personaj aflat în opoziţie cu „homo economicus"), conceptul desemnând pe omul „aristocrat în emoţii şi sentimente"; *homo sentimentalis* (omul născut într-o civilizaţie a sentimentelor, care a ridicat stările şi sentimentele la rangul de valoare, subliniind abilitatea omului de a empatiza, dar şi a idealiza emoţiile, pe care le pune în slujba ideilor (conceptul apare la Milan Kundera în romanul Nemurirea) *şi homo poeta*, despre care aminteşte şi Ernest Becker în „The structure of evil; an essai on the unification of the science of Man". Omul –poet include în sine şi pe cel sentimental şi pe cel estetic, fiindcă poetul este (sau trebuie să fie) un estet veşnic îndrăgostit de frumos, dar şi un sentimental care trăieşte emoţii adevărate (nu trucate), care empatizează, bazându-se, după opinia lui Lipps, filozof al artei şi al esteticii, de origine germană, pe asocieri de reprezentări, vizibile pentru ochiul estetic „dezvăluind afecte şi năzuinţe prin ritmul şi muzica cuvintelor". Poezia şi poetul şi-au găsit, cu dificultate şi târziu, loc în literatură, singurele genuri acceptate, încă din antichitate, fiind epicul şi dramaticul. Abia la jumătatea secolului al XIII-lea se poate vorbi de o cristalizare a lirismului, elocventă fiind opinia Abatelui Batteux, expusă în lucrarea: „Artele frumoase reduse la un acelaşi principiu": „poezia lirică vrea să stârnească în noi, prin simplul contact al entuziasmului, pasiunile care o însufleţesc, prin urmare, ea trebuie să folosească toate trăsăturile care pot să contureze o imagine puternică a entuziasmului şi să-l comunice". Aşadar, poezia lirică s-a impus greu, dar a căpătat amploare, diversificându-se în forme diferite. Despre acestea vorbeşte englezul Norman Maclean, în „From Action to image" în care precizează: „cea mai mare parte a discuţiei despre liric este o discuţie a subspeciilor şi a ingredientelor lor; se observă o tendinţă marcantă de a se privi subspeciile liricului ca specii separate şi de a se plasa primele

două genuri lirice, cel religios şi cel eroic, aproape de vârful ierarhiei poetice (adică la nivelul eposului şi al dramaticului), în timp ce producţiile lirice mai mici sunt plasate mai aproape de bază (între pastorală şi epigramă)". Plecând de la această realitate, Matei Călinescu realizează un demers critic despre speciile literare pe care le numeşte avataruri ale poeziei, în lucrarea „Avatarurile poeziei lirice". Cu alte cuvinte, formele diferite pe care le-a luat poezia lirică în evoluţia ei sunt considerate avataruri. Dar, conform definiţiei, sensul iniţial (restrâns) al cuvântului de origine sanscrită este de „reîncarnare succesivă a zeului Vişhnu", apoi de reincarnare a zeilor în general; apoi, în sens oarecum mai larg, termenul se referă la o schimbare, la o transformare, la o metamorfoză care intervine în evoluţia unei fiinţe, de-a lungul vieţii. Cu timpul, semnificaţia de bază n-a mai contat, termenul circulând cu sensul general de a transformare; aşa se explică apariţia lui în diferite domenii şi contexte, cu diverse semnificaţii, dar păstrând ideea de metamorfozare sau de schimbare (câteva exemple de folosire a termenului cu semnificaţii „moderne" apar în marketing şi în jocurile video; eseista Irina Mavrodin se referă la „avatarurile" unui titlu şi anume la „A l-ombre des jeunes filles en fleurs" în „Mâna care scrie", Prof dr. Petru Ioan scrie o extrem de interesantă carte despre „Avatarurile liceului ca instituţie apolinică", scriitorul Dan Lungu mărturiseşte în cartea „Care-i faza cu cititul?": „Desigur, am şi un avatar pixelat"). În cazul acesta, titlul cărţii lui Matei Călinescu nu mai poate surprinde. Doar că poezia, definită de Ernest Meuman (în Sistemul esteticii) ca „formă" pentru sentimentele involuntare, nu se transformă în altceva, ci într-un alt fel de poezie, căci rămâne tot poezie, chiar dacă, fiind de un proteism cunoscut, aceasta a putut lua diferite forme lirice sau epice: de la elegie, idilă, sonet, meditaţie, pastel, la baladă, poem, fabulă, legendă, forme consacrate de specii literare. Prin urmare, a considera speciile literare, reduse la motivele lor lirice, avataruri, se justifică doar parţial, căci, deşi s-a „transformat" în diferite specii, poezia şi-a păstrat modul specific de cunoaştere „prelogică, imaginativă, mitopoetică, ale cărei resorturi pot fi găsite în viaţa emotivă a omului". Dacă vom considera poezia „o transcendere a realului în lumea originară (C. Drăgan) atunci e posibil, ca părăsind starea de existenţă în sine, să devină altceva, prin integrarea în lumea originară în care s-a petrecut cunoaşterea iniţială şi experimentală. Firească integrare e o dovadă că poezia, ca stare de spirit, a existat în sufletului omului în stare latentă şi a aşteptat scânteia care s-o facă să prindă şi formă. Indiferent de formele imaginate şi scrise, sub care apare, poezia rămâne (sau trebuie să rămână) poezie.

Se impune şi disocierea dintre metaforele ce sugerează poezia şi avatarurile acesteia (fără să mă refer şi la „definiţiile", mai mult sau mai puţin inspirate ale unor literaţi care apelează la sensurile figurate ale cuvintelor; Maiorescu, de pildă, defineşte poezia ca „repaus al inteligenţei", B.P. Hasdeu: ca pe o „căsătorie a realităţii cu idealul, în sufletul poetului", Eugene Ionesco crede că poezia este „culminaţia unui mers, mers în strâchini sau mers astral". Unele metafore se apropie de semnificaţiile avatarurilor, dar nu pot fi

confundate cu acestea. De exemplu, Eise Osman, autorul unor celebre aforisme, dintre care am reținut „ne naștem în timp și murim în spațiu", consideră poezia „o monedă pentru plătirea vieții; Boris Marian Mehr, poetul care îi mulțumește lui Dumnezeu că i-a pus condeiul în mână, inima-n piept și un dram de minte în cap, crede că poezia este „un telefon fără fir, un sărut ce nu poate fi refuzat, un concert scris pe clapele calculatorului"; Nicolae Labiș vede în poezie „o cicatrice, semnul lăsat de rana unei vieți în care a luptat cu sine și cu alții"; pentru Octavian Goga, poezia este „val ce se revarsă în tonalități triumfale"; Vasile Voiculescu, iubitorul graiului valah, își imaginează poezia metaforic: „cerească floare, albă, strălucită, cu miros de rai"; Tudor Arghezi inventează o metaforă lapidară „poezia este literatură concentrată", pentru Blaga, poezia e „ fulger a cărui lumină ține din nor până la copac" iar pentru Ion Pillat poezia este „ tot universul strâns într-o moșie, pe care îl deapănă ca pe un ghem". Avatarul unei poezii presupune capacitatea acesteia de a se întrupa în altceva, de a căpăta o altă „înfățișare"(concretă), care poate dezvălui atribute neobișnuite, pe care poezia, în receptarea primă și directă nu le dezvăluie. Gustave Flechner menționa că receptarea estetică se realizează prin factorul direct al impresiei (culori, forme, aspect, datul obiectiv), dar și prin factorul asociativ al impresiei care dezvăluie mai mult despre poezia respectivă, așa cum se întâmplă în cazul avatarurilor acesteia. Metamorfozarea poeziei (sau întruparea într-o altă formă) va fi urmărită în câteva creații aparținând unor mari poeți, care au scris în etape literare distincte, reprezentând curente literare diferite (romantismul – Mihai Eminescu, modernismul ermetic – Ion Barbu și neomodernismul – Nichita Stănescu).

Cunoscut ca mare creator de poezie și de limbă poetică, Mihai Eminescu cultivă o poezie în esență lirică, supunând creațiile poetice ale contemporanilor săi (epigoni), dar și ale înaintașilor „care-au scris o limbă ca un fagure de miere" unei judecăți critice surprinzătoare prin acuratețea unor observații. Liric subiectiv, reflexiv, erotic, confesiv, satiric, trăind dorul „după ce-i mai mare/-n astă lume trecătoare/ după ce-i desăvârșit", căutând cuvântul ce exprimă adevărul, poetul a făcut din poezie visul, plăcerea și chinul său (creator), dând glas și revoltei sale. Definind-o metaforic: „trandafirul ce crește în potir de aur", Eminescu a trăit cu credința că „numai poetul/ca păsări ce zboară,deasupra valurilor/ *trece* peste nemărginirea timpului". A dat glas și chip creațiilor sale poetice, supunându-le unui veșnic „proces" de metamorfoză. Dintre avatarurile pe care le-a acordat poeziei, am selectat doar pe cele mai semnificative. Un astfel de avatar este *îngerul*: „ce e poezia"? se întreabă poetul și tot el răspunde: „înger palid cu priviri curate". Metamorfozată în acest avatar, poezia trebuie să dezvăluie ceva nou, trezind emoții mai intense. Se știe că *angelos*, cuvântul grecesc din care provine înger, se poate traduce prin „mesager", acesta având calitatea și răspunderea de a transmite ceva ființei pe care o servește; aflată în slujba poetului, ca mesager, poezia devine mijloc de exprimare a celor mai tăinuite gânduri, a unor atitudini și opinii care vor să se facă auzite *„în lumea de-amaruri și de chin";*

dar îngerul poate fi considerat şi *o prelungire a eului, dacă avem în vedere* că Schelling în „Filozofia revelaţiei" afirmă că îngerii pot fi consideraţi virtualităţi ale sufletului sau variante mai simple ale identităţii. Avatarul înger comunică, aşadar, trăirile eminesciene (virtualităţile sufletului său), dar şi gândurile (cuvintele minţii sale). Cineva şi-ar putea manifesta îndoiala cu privire la „întruparea" poeziei în acest avatar, având în vedere că teologii şi filozofii susţin ideea că îngerii n-au corporalitate. Dar Sf. Grigorie Nazians (ale cărei viziuni/ concepţii au fost discutate de Jean Pepin în „Teologia Cosmică şi teologia creştină") susţine că îngerii au altă natură, au inteligenţă cerească, dar nu pot fi lipsiţi de corp, ideea fiind susţinută şi de alţi teologi. Paloarea e semnul umbrei ce întunecă orizontul vieţii poetului, dar şi pe al poeziei, iar privirile curate adâncesc sensul sincerităţii care trebuie să transpară din poezie. Alt avatar al poeziei este *icoana*, ceea ce implică o imagine sacră a creaţiei poetice. Poezia, devenind icoană, îşi asumă existenţa ca imagine sfântă de natură ideală, ca reprezentare a realităţii transcendente, dar şi ca suport al meditaţiei. În al doilea rând, identificându-se cu simbolismul ferestrei, ca fantă între pământ şi cer, icoana-avatar atrage şi vibraţia celestă (dimensiunea cosmică fiind o coordonată esenţială a poeziei eminesciene, poetul implicându-se în „călătoriile" cosmice cu un remarcabil simţ al departelui şi cu dorul de astre, cosmogonia fiind una din marile lui tentaţii), dar şi liniştea telurică a spaţiului silvan, codrul fiind pentru el un spaţiu ezoteric deschis doar iniţiaţilor care ştiu să asculte glasurile şi dorurile miticului tărâm). Fiind icoană, poezia trebuie privită cu evlavie, având în vedere că aceasta cuprinde confesiunile unei minţi care geme de gânduri şi ale unui suflet frământat „de doruri vii şi patimi multe", poetul fiind un apostat, ce are nevoie de înţelegere sfântă. La o primă lectură, pierzându-se din vedere semnificaţia profundă a cuvântului, icoana poate fi interpretată ca imagine artistică, poezia fiind văzută ca joc de icoane (de figuri de stil); or se ştie că Eminescu nu acorda prea mare importanţă formei obţinute prin înşiruirea cuvintelor „ce din coadă au să sune", ci tumultului de sentimente care cereau ieşire în lume, prin cuvântul „ce exprimă adevărul". În alte situaţii, poezia se metamorfozează în *glas*, e drept, un alt fel de glas: tremurat, dezvăluind ipostaza poeziei-sentiment şi emoţie, acestea fiind în stare să ofere o forţă captivantă limbajului. Prin sentiment, poetul iese din sine însuşi, dar şi din viaţa reală, iar cele „câteva zvâcnituri ale imaginaţiei şi ale sentimentului trăit în clipă trec în poezie, pentru a trăi altceva decât realitatea obiectivă"(Llosa, Drumul către ficţiune). Acest avatar dezvăluie fiorul iubirii împărtăşite, oftatul dureros simţit în lamentaţia provocată de pierderea mamei, voluptatea trăită în mijlocul naturii, dorul de aştri, de infinitul cosmic, pe care ar vrea să-l pătrundă, de nirvana. Pe de altă parte, în aceeaşi ipostază, poezia ameninţă, condamnă, ironizează, critică, fiind glas tremurând de revoltă. Poetul îşi imaginează şi altă transformare a poeziei în „strai de purpură şi aur peste ţărâna ce grea". Altfel spus, creaţia poetică se situează între visul sublim (sugerat de purpură şi de aur, semnificând bogăţie, strălucire, valoare) şi realitatea brutală (figurată de ţărâna care este grea, fie

pentru că suportă apăsarea atâtor nedreptăți și umilințe, fie pentru că a devenit lut, materie informă, nediferențiată, punct de plecare în geneză). Ca strai, poezia ascunde realitatea, pentru a o proteja de cei care, fie că n-o vedeau, fie că n-o voiau descoperită, pentru că adevărul nu era agreat nici de urmașii celor care au scris „o limbă ca un fagure de miere", nici de „ niște răi și niște fameni" care se credeau „urmașii Romei", nici de „saltimbancii și irozii"care au umplut veacul. Pe de altă parte, dacă țărâna are drept conotație și huma, în care omul este îngropat, straiul este acela ce acoperă realitatea morții. Prin urmare, *straiul de purpură și aur* nu se referă la imaginarul artistic, decât tangențial, Eminescu realizând că „îmbrăcămintea prea bogată" nu e necesară, când ideile „ard sub frunte și bat în tâmple". Interesant este faptul că poetul intuiește aceste metamorfoze, căci va observa că imaginația poate transforma în poezie un fapt sau un sentiment, iar poezia, la rândul ei, se poate schimba în altceva, datorită fanteziei. De pildă, datorită imaginației, care îl poartă în lumea faraonilor, scrie o poezie care poate deveni „piramidă", ce-i oferă întâlnire cu icoane cărunte (amintirile), cu sfincși (tainele) cu propilee (coloane de susținere, inclusiv ale edificiului ce se cheamă viață). Cel care în lumea lui s-a simțit „nemuritor și rece" a mărturisit, prin versurile: „cu gândiri și cu imagini/ înnegrit-am multe pagini/ ș-ale cărții/ ș-ale vieții/chiar din anii tinereții", patima lui pentru poezie, definind atât actul poetic ce presupune meditație, sentiment și exercițiu, cât și credința poetului în puterea poeziei de a-și schimba destinul, prin avatarurile sale.

Un alt poet care s-a impus prin originalitatea absolută a poeziei sale a fost Ion Barbu, care și-a conceput poezia ca semn al minții, vehiculând un cod simbolic ce trebuie descifrat pe baza unor analogii, de regulă, stabilite între concret și abstract. Viziunea sa asupra lumii este „o geometrie" umanizată, mai aproape de cunoașterea mitică absolută, întemeiată pe simboluri, ceea ce ridică o barieră în calea receptării imediate a creației, având în vedere „haosul organizat" al sintaxei poetice, ambiguizarea textului datorată indeterminării sintactice și absenței verbului, ca și prezența metaforei implicație. Ion Barbu mărturisea că se stima „prea puțin ca poet și numai atât cât poezia amintea de geometrie", pentru că „există undeva, în domeniul înalt al geometriei, un loc luminos unde se întâlnește cu poezia", ca o prelungire a acesteia. Rămânând poet, n-a părăsit niciodată domeniul divin al geometriei. Este de la sine înțeles că avatarul poeziei barbiene este geometria, cât timp această metamorfozare presupune o formă de confesiune mascată prin simboluri și prin imaginarea unor universuri abstracte. Trecând în geometrie, care este „o stare", poezia ridică alte două stări, grația și mântuirea, la stări absolute ale intelectului. Tocmai pentru că își dorește o poezie care să nu fie expresie a individualului, nici modalitate directă de expresie, o poezie care să nu fie angajată subiectiv sau tributară subiectivității, Barbu a trecut poezia în geometrie, unde eul este mascat și unde nu există pericolul de a-și trăda sensibilitatea. Pentru matematician, poezia este o formă perfectă, asemenea corpurilor geometrice, numite poliedre. Filozoful Platon, în dialogurile cu titlul „Timaios", susține că

poliedrele sugerează perfecțiunea, fiindcă toate exprimă constanța sau numărul de aur, al armoniei universale, al vieții și al creației. Fiecărui poliedru îi corespunde un principiu universal, primordial, iar acesta constituie în sine o perfecțiune. Astfel, tetraedrul reprezintă principiul foc, hexaedru-principiul pământ, octoedrul-principiul aer, iar icosaedrul-principiul apa. Aceste principii apar și în poezia „Joc secund", considerată arta poetică barbiană: apa este sugerată prin mare și grupurile apei, aerul prin zbor în ambele sensuri, spre zenit și spre nadir, iar pământul, prin cirezile agreste, ca simboluri ale lumii fenomenale și prin „creastă", singurul critic care-i acordă sens concret de „pisc", fiind Tudor Vianu. Că poezia a devenit geometrie prin ordine și structură ne dovedește și creația „Încheiere" al cărei titlu estea ambiguu, pentru că poezia apare ca încheiere a ciclului „Isarlâk", dar și ca încheiere a unei povești de iubire; este vorba de pasiunea poetului pentru Helga, nume care apare anagramat în colțurile heptagonului, corp geometric cu șapte laturi, desenat la sfârșitul poeziei: „fie să-mi clipească vecinice, abstracte,// din culoarea minții, ca din prea vechi acte// heptagon cu vârful stelelor la fel//șapte semne, puse ciclic: El Gahel.

Este evidentă anagrama numelui iubitei precedată de „el", care îl indică pe îndrăgostitul vinovat și părăsit. (Sorin Popescu în lucrarea „Fascinantul Ion Barbu", avansează și ideea că (H)Elga Hel era zeița scandinavă a morții, sugestie evidentă pentru sfârșitul (moartea) iubirii. Un alt avatar al poeziei barbiene este *vălul*. Poezia metamorfozată în văl împiedică o cunoaștere directă, invitând la dez-văluire, vălul-poezie fiind un intermediar între gândirea geometrică abstractă și gândirea poetică. Un avatar mai des întâlnit este acela care presupune „întruparea" poeziei în *cântec*. Acesta, sugerat de „clopote" și de „harfe", captează esențele, iar poetul își istovește cântecul, punându-l în slujba refacerii unității cosmogonice a universului, prin ceea ce numea matematicianul „ordine conjugată". Cântecul vizat este ascuns: „cum numai marea//meduzele când plimbă sub clopotele verzi". Constatând că elementele lumii fenomenale: piatra, huma, apa, pământul au doar existență materială, lipsite de taină și că au nevoie de o dematerializare, care să corespundă spiritului pur (oglindit în și prin poezie), poetul simte nevoia plăsmuirii unui cântec încăpător, avatar al poeziei complexe, încifrate, construit treptat, din elemente spațializate, vizând intelectul: „Ar trebui un cântec încăpător, precum// foșnirea mătăsoasă a mărilor cu sare;// ori lauda grădinii de îngeri, când răsare// din coasta bărbătească al Evei trunchi de fum". Dar cântecul său va păstra mereu un mister, care invită la descifrare, căci el, poetul-rapsod, va ridica „însumarea de harfe resfirate", în universul în care muzica acestora se va risipi.

Reprezentant al neomodernismului, care va propune poeziei luciditate și fantezie, sensibilitate și ironie, erotism și expansiune a imaginației, Nichita Stănescu este poetul neliniștit care își proiectează dramele pe un ecran

universal, eliberându-se oarecum de acestea prin raportare la destinul uman în general. „Timpul, Iubirea, Moartea sunt nişte aproximaţii atâta vreme cât nici cifrele (matematică poetică) nu pot comunica precis, exact", va scrie C. Ciopraga. Poetul defineşte poezia cu cele mai neaşteptate sintagme: dans rotund, mijloc de a transporta lumea de la ea însăşi la ea însăşi, cunoaştere asemenea cunoaşterii dintâi, ochi înăuntrul poetului, cămaşa vorbirii. Nichita Stănescu, care se raportează doar la stări, trăieşte în mod particular starea de nesomn, căci nesomnul îi favorizează poetului posibilele metamorfoze ale gândului, trecut în poezie. Nesomnul mai e bun şi pentru că adormirea poate însemna trezire în alt trup, pe care nu-l ştie şi de care se simte străin. Din fantasme, poate apărea poezia, căreia poetul îi va acorda dreptul şi puterea de a se transforma sau întrupa în altă formă care să comunice idei sau gânduri prinse într-o altfel de ţesătură poetică deschisă spre receptarea esenţelor. Un avatar original pentru poezia stănesciană este *ochiul.*. Metamorfozată în ochi, poezia apare ca o deschidere spre cunoaştere prin văz, căci în cea mai simplă accepţie ochiul este simbol al percepţiei vizuale. Dar ochiul stănescian, asemănător celui al lui Argus, apare şi pe umăr, şi pe mână, şi în talpă, şi în lacrimă, ceea ce sporeşte semnificaţiile realităţii receptate prin vedere. (Mulţimea de ochi aminteşte de tabloul lui Ţuculescu „Ochi", ce lasă impresia unei ameninţări colosale, fiinţa simţindu-se urmărită, spionată, des-fiinţată). O asemenea poezie-ochi este deţinătoarea tuturor tainelor care i se pot revela cititorului implicat în căutarea continuă, într-o încercare de a cunoaşte absolutul. Prinzând în raza vederii lumea cosmică şi telurică, lumina şi întunericul, ochiul, ca simbol al cunoaşterii, dovedeşte capacitate de unificare a dualităţilor, aflate sub semnul râsului şi al plânsului („oh, râsu-plânsu// oh, râsu-plânsu"). Poezia devine fiinţă care, având mai mulţi ochi, sus (sub frunte), pe laterală (umărul şi mâna), jos (în talpă), capătă puterea absolută de a vedea ce se întâmplă în cer, în pământ, în jur, relevând puteri demiurgice asemenea creatorului, dar, mai ales, puterea de a se rosti pe sine, după „contactul" vizual cu lumea fenomenală, dar şi cu cea ideală sau iluzorie, săvârşită prin imaginaţie. Prin atributul vederii sunt însufleţite elementele alcătuitoare ale unui întreg, care este însăşi fiinţa poeziei. Ca ochi al mânii, poezia poate binecuvânta sau pedepsi; ca ochi al umărului, aceasta este putere care sprijină; ca ochi al tălpii, păstrează legătura cu pământul, cu materia. Dar cel mai sensibil este ochiul lacrimii, cel al plânsului şi al râsului, sugerând durerea şi bucuria cu lacrimi, stări existenţiale permanente şi specifice fiinţei. Dacă poezia este atotştiutoare şi atotvăzătoare în timp şi în spaţiu, fiind ochi deschis spre cunoaştere, atunci aceasta se situează în zona superioară a luminii spirituale ce-şi asumă, în mod conştient, materialitatea şi tragismul lumii. Demiurgul este instanţa supremă care face posibilă întruparea, în plan cosmic, în timp ce în plan terestru făptuitorul este poetul care poate săvârşi metamorfoze. Nichita Stănescu îşi transformă poezia în alt avatar, *himera*, fiinţă născută din adâncimile inconştientului, ca urmare „a unei imaginaţii fecunde şi necontrolate"(cf. Paul Diel). Poezia-himeră se hrăneşte cu legănarea

ciorchinilor ce atârnă de nori (deci, cu vise), are articulaţii de păianjen (este fragilă), alunecă pe sunete (este imponderabilă şi sensibilă), urcă până la stele (tinde spre absolut), se înmulţeşte cu sine (este proteică), se hrăneşte şi cu muzica sferelor (căpătând virtualităţi muzicale) şi, îngreunându-se (după atâta hrană), coboară din cer şi se mărturiseşte cititorilor. Dar cel mai adesea, poezia e transformată în *cântec,* dezvăluind apăsata dispoziţie lirică a poetului, care mărturiseşte: „eu nu pe voi vă aleg, vă caut,// ci sentimentul, dulce flaut// şi frate geamăn cu iubirea, îl aplaud". Poezia-cântec are sonuri delicate, repetiţii care acompaniază muzical ideile, eliberând emoţia prin sintagme de mare sensibilitate: „cine te-a plâns cu ochiul lui pe tine, soare// stea arzătoare" sau „te ţin de umăr.// tu înclini tâmpla.// suntem doi şi singuri// şi-n loc de inimă ne bate luna". (Nu întâmplător, poeziile cu titlul „cântec" sunt în număr de 21). Experimentând o poezie doar aparent ruptă de lirism, N. Stănescu o situează într-o zonă superioară a realităţii, relevând, după spusele lui N. Manolescu: „o răsturnare de percepţii, o metafizică a realului şi o fizică a emoţiilor". Când poeţii înşişi se supun unor avataruri în drumul lor spre împlinire, la capătul căruia îi aşteaptă „Acordul pur", avatarurile poeziei apar ca urmare firească a dorinţei creatorilor de a multiplica posibilităţile de accedere spre universul poetic bogat şi roditor, oferind alternative de interpretare, dintre cele mai tentante, cititorul având de ales între poezie, ca realitate imediată, şi avatarurile acesteia, ca realitate ficţională.

Diana Dobrița BÎLEA

„A lumei fericire" sau dragostea şi avatarurile acesteia

„Suferinţa din dragoste este un întreg. Adevărata suferinţă din dragoste se statorniceşte în cel mai însemnat punct al existenţei noastre, ne ia în stăpînire pornind din punctul nostru cel mai slab şi se răspîndeşte irepresibil în tot corpul, în toată existenţa, conectîndu-se profund la toate celelalte dureri care ne macină", declară scriitorul turc Orhan Pamuk prin intermediul personajului său, Kemal, îndrăgostit fără speranţă de Füsun[1]. Pe de altă parte, Mihai Eminescu în *Istorie miniaturală* identifică un sens al suferinţei. În viziunea sa, o suferinţă, cumulată cu alte dureri fizice sau morale, ar putea da naştere, printr-o alchimie stranie, frumosului: „Şi fiecare frumuseţe este cristalizarea suferinţelor universului".

Avatarurile sufleteşti generate de dragoste pot avea o multitudine de faţete şi de pricini. Recursul la fericire este posibil prin conştientizarea şi înţelegerea suferinţei, acolo unde există, şi prin trăirea profundă în scopul exorcizării acesteia. Suferinţa în general îşi are originea în Grădina Edenului şi

este permisă de Dumnezeu pentru că reprezintă rezultatul alegerii lui Adam, păcat pe care omenirea l-a moştenit cu fiecare nouă generaţie. Dar să nu aruncăm toată vina asupra lui Adam şi să păstrăm nişte pietre pentru toţi descendenţii lui pînă în ziua de azi, întrucît nealegerea binelui, a variantei potrivite etic, social etc. în varii momente ale vieţii personale şi într-un anumit context le aparţine, aşa cum spune Apostolul Pavel în scrisoarea adresată romanilor: „Căci toţi au păcătuit şi sunt lipsiţi de slava lui Dumnezeu”[2]. Dumnezeu însuşi este primul care îl ridică pe cel suferind de pe caldarîmul greşelilor sale şi-i arată calea de urmat în vederea curmării suferinţei: „Domnul este aproape de cei cu inima înfrîntă şi mîntuieşte pe cei cu duhul zdrobit”. (*Psalmul* 34:18) Dar depinde de cel căzut să vrea să vadă şi să urmeze calea arătată.

Alegerea greşită (care este sau nu este şi păcat totodată), perseverenţa în greşeală, chiar şi după certitudinea suferinţelor prezente şi viitoare, neacceptarea cu nici un chip a suferinţei ori neacceptarea ei pînă la capăt şi cu inerentele strigăte persuasive, resemnarea etc. au, în lirica dragostei, un complex de manifestări. Catullus, celebru şi pentru construcţia antitetică *odi et amo*, o iubeşte pe Clodia, (sau Lesbia, cum o numea poetul din admiraţie pentru marea poetă din Lesbos, Sappho), cîntă amorul pasional exhibîndu-se cu frenezie („Să ne iubim, o! Lesbia mea scumpă,/ [...]/ Dă-mi sărutări o mie, -apoi o sută/ Şi iar o mie şi-apoi iar o sută!/ Cînd la sfîrşit mai multe mii vom face,/ Le-om încurca, să nu le dăm de capăt” – *Lesbiei*), apoi, cu inima frîntă şi inspirat de zvîcnirile ei, face procesul poveştii sale de iubire din postura victimei („Sărman ce eşti, Catule, nu-ţi mai ieşi din fire,/ Socoate ca pierdută pierduta fericire!/ [...]/ Tot ce voiai tu însuţi, şi ea voia îndată,/ Ţi-au strălucit şi zile senine altădată!”- *VIII*[3]) sau îşi declară zgomotos dualitatea sentimentală („Urăsc şi iubesc. Cum e posibil, ai putea să mă întrebi/ Nu ştiu, dar simt că e aşa şi sufăr” – *LXXXV*). Eminescu, un prieten constant al suferinţei din iubire, definea dragostea din perspectiva durerii fără margini: „Ce e amorul? E un lung/ Prilej pentru durere,/ Căci mii de lacrimi nu-i ajung/ Şi tot mai multe cere” (*Ce e amorul?*); hiperbolizarea suferinţei din dragoste continuă cu un aforism edificator cu privire la viziunea eminesciană asupra a ceea ce poate îndura fiinţa umană: „Totul e mărginit, durerea nu”, afirmă el în piesa de teatru *Decebal*.

De avatarurile omului îndrăgostit a fost preocupat şi poetul Vasile Alecsandri, el însuşi un bărbat care a străbătut sisific muntele dragostei. A fost protagonistul a patru mari iubiri. Iubirea i-a fost împărtăşită de primele trei femei, dar bucuria/fericirea i-a fost de fiecare dată de scurtă durată. Elena Negri, sora lui Costache Negri, moare în braţele lui, actriţa franceză Dridri este răpită de lîngă poet de o moarte grăbită, iar Maria Cantacuzino se vede obligată de familie să se căsătorească cu altcineva. Abia cea de a patra iubită, menajera Paulina Lucasiewicz, cu care se căsătoreşte la 19 ani după ce o aduce acasă la Mircești, îi dăruieşte un copil şi-i stă alături pînă la sfîrşitul vieţii. Suferinţele îi vor eleva sufletul şi cugetul şi-l vor conecta mai adînc la fiinţa poporului cu care se identifică adesea. Între poezia populară de dragoste pe care a cules-o şi

creația sa există o strînsă legătură, *Bardul de la Mirceşti* descoperind în fondul sacru popular diamantul pe care apoi l-a valorificat cu măiestrie. „A lumei fericire" este un vis de neoprit şi o ispită chiar şi pentru omul plecat să uite de cele lumeşti între zidurile unei mănăstiri. Poetul popular aşază în invocația-monolog a actantului liric şi soluția ludic-metaforică pentru împlinirea iubirii: „Vai de mine, amar de mine!/ Fugit-am, mîndro, de tine,/ De trei luni şi de trei zile/ să găsesc pace şi mile/ [...]/ Mă dusei la monastire/ Pusei mîna pe psaltire/ Şi citii cîteva file/ [...]/ Drăguliță eu văd bine/ Că nu am să scap de tine./ Fă-te-ncalte-o monastire,/ Şi-mi dă gura de cetire ,/ Şi mă lasă să mă-nchin/ La icoanele-ți din sîn" (*Fratele călugăr*)[4]. La rîndul lui, Vasile Alecsandri îşi imaginează suferința unei tinere călugărițe tînjind după fericirea lumească şi nu numai că identifică o soluție la această tortură sufletească, dar o şi rezolvă, cele două monologuri (al călugăriței şi al hoțului/ voinicului) fiind valorizate de vocea auctorială care oferă deznodămîntul: „Sus, în deal, la monăstire,/ Plînge sora-ntr-o grădină,/ Plînge noaptea şi suspină/ Dup-a lumei fericire:// Fără vină, din născare/ Mă văzui eu pedepsită,/ Şi de-a lumei dismierdare/ Mă simții în veci lipsită!// [...]// Ah! Sfîrşească-se îndată/ Astă viață de durere!/ Vie moartea aşteptată/ Ca o dulce mîngîiere!// Ce spui, dragă surioară?/ (Zise hoțul din pădure)/ Cu-ai tăi ochi ca două mure/ Tu, frumoasă lăcrimioară,/ [...]// Lasă tot, neagră chilie,/ Comanac, metanii, rasă/ [...]// Vin la lumea fericită/ Cu voinicul ce te cheamă/ [...]// De-au mers sora, nu e ştire;/ Iar de-atunce prin grădină/ Nici nu plînge, nici suspină/ Nime-n deal la mănăstire" (*Sora şi hoțul*)[5]. Singurătatea poate produce mutații de ordin fizic şi psihologic în cadrul visului de iubire atît la Alecsandri, cît şi în lirica populară pe care el o face cunoscută publicului. Condiționalul optativ al verbelor din poezia *Doina* a lui Alecsandri devoalează dorința, dorul şi, în cazul împlinirii visului, promisiunea slăvirii iubitei de pe piedestalul unui regn în aparență inferior, în realitate superior prin calitățile vocale hărăzite celei mai apreciate dintre păsările cîntătoare: „Doină, doiniță!/ De-aş avea o puiculiță/ Cu flori galbene-n cosiță,/ Cu flori roşii pe guriță!// [...]// Face-m-aş privighetoare/ De-aş cînta noaptea-n răcoare/ Doina cea dismierdătoare!"[6] La poetul popular, dorul este mult mai aprig întrucît vine în urma unor dezamăgiri ce par să dezechilibreze structura sufletească şi psihică a eului liric. Emoțiile rezultate în urma traumelor lui sentimentale se unesc într-un strigăt deznădăjduit: „Nu mai poci de ostenit/ Tot umblînd după iubit/ Şi nimic n-am folosit.// Minții le mi s-au smintit/ Unghiile mi s-au tocit/ Tălpile mi s-au beții,// Potecile-ncrucişînd, Buturugile izbind/ Şi glodurile lovind// Nu ştiu alții cum găsesc/ Şi pe placul lor iubesc// [...] Dorul meu nu are leac" (*Culegeri din Valahia, VII*)[7]. Blestemele, Satan, farmecele, deochiul, descîntecul au rolul de a îndepărta îndrăgostitul/ candidatul la fericire de la a-şi împlini ori de la a păstra în posesia sa iubirea, dar mai pot reprezenta şi pactul, calea spre a obține sănătatea, revenirea la normalitate, rostul, fericirea. Literatura populară expune diverse eresuri, ritualuri cu valențe simbolice, incantații, practici, mituri, motive magice sau religioase şi nici poezia cultă românească nu le ignoră. Vasile Alecsandri valorifică literar multe dintre aceste motive. Ex.: „Fugi, Urîte! baba

zice,/ Peste codrul cel frunzos,/ În pustiu întunecos!/ Fugi, s-alerge-acum aice/ Dragul mîndrei, Făt-Frumos.// De-a veni el după mine/ Să-l iubesc eu, numai eu,/ Dare-ar Domnul-Dumnezeu/ Să-i se-ntoarcă tot în bine,/ Cum se-ntoarce fusul meu!// Iar de n-a vrea ca să vie,/ Dare-ar Duhul necurat/ Să fie-n veci fărmecat/ Şi de-a Iadului urgie/ Vecinic să fie-alungat!" (*Baba Cloanța*)[8]. În *Poezii populare ale românilor*, Alecsandri face cunoscută dorința eului liric pe care rapsodul popular l-a așezat în postura îndrăgostitului ajuns la capătul puterilor din cauza neîmplinirii iubirii: „Aoleo! mamă Ileană!/ Cată-mi vreo buruiană/ Şi cu mine-ți fă pomană./ Mergi în cîmp de-alege-un snop/ Tot de mac şi busuioc,/ Să-mi stingi inima de foc./ C-a fi azi o săptămînă/ Am văzut pe la fîntînă/ O puicuță de română/ Şi de-atunci dorul mă frînge" (*Buruiana de leac*). Infidelitățile în dragoste – motive de ceartă, de răzbunare sau de despărțire – au fost surprinse atît de literatura cultă română şi universală, marii scriitori ai lumii lăsînd opere memorabile în acest sens, cît şi de lirica populară. Intensitatea trăirii, adresarea directă şi/sau lamentația, abordarea situației conform filozofiei simple de viață a omului din popor relevă în poezia populară atitudini ale omului în general în fața descoperirii unui astfel de adevăr: „Către mine te giurai,/ Dorule, odorule!/ Că pe nimeni nu mai ai,/ Dorule, odorule!/ M-ai făcut de te crezui,/ Dar cu altul te văzui;/ Şi-acela mi-e frate bun,/ Nu-mi vine să mă răzbun./ Poți să-mi fii de-acum cumnată,/ Că de mine eşti lăsată/ Cu foc mare blestemată/ Şi de mine-n veci uitată!" (*Dorule, odorule*); „Frunză verde alunică/ Am avut o mîndră mică/ Ş-am lăsat-o să mai crească/ Minte-n cap să dobîndească./ Dar de cînd o am lăsat,/ Au crescut, s-au măritat./ Vai de mine, ce păcat/ [...]/ Dar ea s-a făcut mireasă/ De la noi a treia casă./ Ies afară, o zăresc/ Şi de zile mă sfîrşesc./ Intru-n casă, o aud/ Şi m-apucă dorul crud./ Vai! Mămucă iubitoare/ Inimioara rău mă doare/ Şi tu nu-mi dai vindecare" (*Mîndra Lița*). Moartea, cea care încheie pe pămînt inclusiv socotelile dragostei, este o temă pe care Alecsandri a abordat-o smulgîndu-i realității durerea paroxistică trăită de el însuşi. În urma experimentării trăirilor în preajma morții Elenei Negri, poetul izbucneşte într-un bocet prelung, sfîşietor, cu unele caracteristici specifice creației folclorice. Simplitatea populară a exprimării lirice în cazul despărțirii de cel drag plecat într-o altă dimensiune (referirea este strict la conținutul bocetului) este depăşită de poezia lui prin meditația asupra efemerității şi a condiției nefericite a omului, om asociat aici cu frumosul lumii. Versurile sale rivalizează, ca frumusețe, ca expresivitate, ca tehnică prozodică, cu bocetul popular: „Tu, Eleno!... dar, vai mie!/ Într-o noapte de urgie/ Cerul crud ne-a despărțit!// Tu te-ai dus, te-ai dus, iubită.../ Fericirea-mi nesfîrşită/ Într-o clipă s-a sfîrşit!/ [...]//Aşa-i soarta! aşa-n lume/ Tot ce poartă-un dulce nume,/ Tot ce-i falnic şi frumos/ Curînd trece, curînd moare,/ Ca un cîntec, ca o floare,/ Ca un fulger luminos!// [...]//Singur, singur cu-a mea jale,/ Rătăcit pe-a vieții cale,/ Ca un orb nenorocit,/ Viața-mi scade, jalea-mi creşte,/ Ş-al meu dor în veci s-opreşte/ Pe mormîntul tău iubit!" (*Adio*). Bocetul poetului anonim încorporează o durere la fel de profundă, exprimată în imagini vizuale pregnante, discursul fiind o adresare directă către cel căruia i se bat clopotele: „Auzi cum trage

clopotul, / El nu trage de sărbătoare / Trage pentru drumul dumitale. / Nu te duce pe ista drum, / Că cine s-o dus, n-o mai vinit, Acolo a putrezit./ Nu te duce şi mata / Că-napoi nu te-or lua / Că ace casă-i tare urîtă, / În bătaia vîntului, / În fundul pămîntului, / Nici cu var nu-i văruită,/ Numai di hîrleţ cioplită, Cu pămînt acoperită / Şi pămîntu-i cu lopată, Să nu mai ieşi niciodată. / Că n-ari uşă umblătoare / Să mai ieşi la sfîntul soare, / Să mai ieşi să te soreşti / Şi cu neamuri să grăieşti"[9].

Bucuriile sau supliciile dragostei, care îl transformă pe subisant într-o fiinţă mai bună, mai răbdătoare, mai înţeleaptă sau, după caz, mai rea, mai depresivă etc., aşa cum ne arată şi lirica populară ori cultă, sunt retrăite de acelaşi om altfel de fiecare dată, în funcţie de experienţele de viaţă acumulate la momentul dat. Înţelepciunea dobîndită cu vîrsta sau cu noile experienţe de dragoste nu face pierderea ori jocul infidel al fiinţei iubite mai uşor de suportat. Dar îl poate face pe îndrăgostitul perdant să înţeleagă mai bine regulile jocului, să nu se lase transformat în sens negativ de avatarurile dragostei şi să se manifeste de pe un plan mai înalt spiritual, care să nu implice nici o formă extremă de trăire şi de acţiune. De altfel, dacă omul tinde să-şi exacerbeze suferinţa şi să se lase transformat de aceasta, un alt om, Apostolul Pavel, a pictat ca nimeni altul chipul dragostei adevărate, aproape utopic pentru zilele noastre, dar totuşi singurul chip pe care sufletul ar vrea să-l vadă în oglindă: „Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare. [...] Dragostea nu se poartă cu necuviinţă, nu caută ale sale, nu se aprinde de mînie, nu gîndeşte răul. [...] Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduieşte, toate le rabdă" (*Corinteni*, 13: 4, 7).

Bibliografie:

Orhan Pamuk, *Muzeul Inocenţei*, Editura Polirom, Iaşi, 2017;
Noul Testament
www.poezie.ro
Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, Editura Minerva, Bucureşti, 1973;
V. Alecsandri, *Doine. Lăcrimioare. Suvenire. Mărgăritărele*, Editura Minerva, Bucureşti, 1984;
V. Alecsandri, *Poezii Alese*, Editura Andreas Print, Bucureşti, 2012;
Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, Editura Minerva, Bucureşti, 1973;
V. Alecsandri, *Doine. Lăcrimioare. Suvenire. Mărgăritărele,* Editura Minerva, Bucureşti, 1984;
https://harlauletnografie.wordpress.com/2013/10/07/bocetul-lirica-trista-a-poporului-roman/

Cristina RUSU

Simboluri escatologice în avataruri – imagini biblice ale omului despre Dumnezeu

Chiar de la începuturi, omul s-a întrebat cum arată Dumnezeu. Chiar şi cînd întrebăm un copil cum arată Dumnezeu, ne va spune că este un moş foarte bătrîn, cu barbă albă mare care stă pe un nor. Dumnezeu poate fi văzut ca o figură impunătoare sau ca o mînă ce coboară din cer. Uneori conceptul oamenilor cu privire la înfăţişarea lui Dumnezeu nu se aseamănă cu înfăţişarea noastră. Şi totuşi, în *Facerea*, găsim repetitiv faptul că omul a fost creat după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu (*Facerea*, 1.27). Cuvîntul evreiesc pentru „chip" – tselem, se traduce de fapt, „un contur sau o reprezentare a unui original, aşa cum umbra este conturul originalului". În Sfînta Scriptură se afirma că Dumnezeu nu poate fi văzut, dar pe de altă parte, că El comunică, deci poate fi văzut. În Vechiul Testament se scrie despre imposibilitatea de a-L vedea pe Dumnezeu, cînd îi spune lui Moise: „Faţa Mea însă nu vei putea s-o vezi, că nu poate vedea omul faţa Mea şi să trăiască" (*Ieşirea*, 33, 20-23). Dar Moise a stat de vorbă cu Dumnezeu. Moise, proorocul poporului evreu, a rămas în conştiinţa creştină drept singurul om care L-a putut vedea în mod fizic pe Dumnezeu. şi Domnul i-a spus: „Iată aici la Mine un loc, şezi pe stânca aceasta. Când va trece slava Mea, te voi ascunde în scobitura stâncii şi voi pune mâna Mea peste tine, până voi trece. Iar când voi ridica mâna Mea, tu vei vedea spatele Meu, iar faţa Mea nu o vei vedea!" (*Ieşirea,* 33; 11, 20-23). Asta arată că Dumnezeu rămîne nevăzut omului la nivelul simţurilor, dar se face văzut prin Mîntuitorul Hristos. Odată cu Întruparea Fiului lui Dumnezeu, vederea Sa devine posibilă. Acest lucru ne este arătat prin Moise, care înainte de întrupare nu vede decît spatele lui Dumnezeu pe cînd noi, creştinii, ne bucurăm de prezenţa reală prin Iisus Hristos.

Tot din Vechiul Testament aflăm că Moise nu a căzut cu faţa la pămînt, precum apostolii Petru, Iacob şi Ioan, dar totuşi a avut frică. Un posibil răspuns ar fi acela că Moise, trecînd la cele veşnice, nu mai vede „ca prin oglindă", după cum scrie şi Sfîntul Apostol Pavel. Expresia „ca prin oglindă" scoate în evidenţă că cel care vede un lucru în oglindă, nu-i vede faţa, deoarece îl are în spatele său.

Această imagine a lui Dumnezeu a fost transferată doar asupra omului. Chiar dacă Dumnezeu apare în forma Sa umană, omul imperfect şi finit are parte de natura lui Dumnezeu, cu atributele (viaţă, personalitate, adevăr, înţelepciune, dragoste, sfinţenie, dreptate). Avem capacitatea de a întreţine relaţia spirituală uimitoare cu Dumnezeu, relaţie care ne oferă discernămînt.

Încercările noastre de a afla cum arată Dumnezeu au la bază tot scrierile biblice, pasaje pe care le găsim în Vechiul sau Noul Testament. Din *Facerea* aflăm că Dumnezeu S-a apropiat şi de Iacov (tatăl celor 12 patriarhi ai lui Israel) – mîinile Creatorului au fost în mod fizic pe trupul lui Iacov. Nimănui nu îi este permis „să vadă faţa lui Dumnezeu cu ochii fizici" (*Exod*, 33.20). Cînd Moise L-a

întîlnit pe Dumnezeu în rugul aprins s-a temut să se uite la Dumnezeu (Exod 3.6). Chiar şi relaţia apropiată a lui Moise cu Dumnezeu, care presupunea „întâlniri faţă în faţă" (*Deuteronom*, 34:10) avea limitările ei.

*Şi sunt multe exemple în Vechiul Testament de astfel de întîlniri, dar nu ca cea din Dumnezeu şi Moise. Exemplele din Vechiul Testament care redau înfăţişarea lui Dumnezeu se concentrează asupra măreţiei şi prezenţei cereşti a lui Dumnezeu care sălăşluieşte în locuri alese de El: cortul întîlnirii (*Numeri*, 12.5, 16.19, 42), stîlpul de nor şi de foc (*Numeri*, 14.14).*

Cum arată Dumnezeu? Creatorul este invizibil omnipotent şi omniscient. Dar a trimis un copil pe pământ. „El este chipul Dumnezeului celui nevăzut, Cel dintâi născut din toată zidirea. Căci Dumnezeu a vrut ca toată plinătatea să locuiască în El" (*Coloseni*, 1.15, 19). Nu se menţionează nici o trăsătură distinctă a înfăţişării fizice a acestui Copil, ci doar cîteva elemente – culcat în iesle, înfăşat în scutece şi steaua de deasupra casei. Şi totuşi, păstorii şi magii L-au recunoscut imediat pe Iisus, lăudîndu-L, şi închinîndu-I-Se Dumnezeului celui Viu. „El este oglindirea slavei Lui şi întipărirea fiinţei Lui" (*Evrei*, 1.3).

Şi în versetele Noului Testament este scris: „Dumnezeu singur are nemurire; El trăieşte în lumina cea neapropiată; nu L-a văzut nimeni dintre oameni, nici nu poate să-L vadă" (I Tim.6,16). Şi Sfîntul Ioan Evanghelistul, apostolul care a fost prezent la Schimbarea la Faţă de pe Muntele Taborului, afirmă despre Hristos: „Am văzut slava Lui, slava ca a Unuia născut din Tatăl" (1,14). Iar Hristos îi spune lui Filip la Cina cea de Taină: „De atâta vreme sunt cu voi şi nu M-ai cunoscut, Filipe? Cel ce M-a văzut pe Mine, a văzut pe Tatăl" (*Ioan*, 14, 9).

Cea mai frumoasă şi sensibilă trăire o avem atunci cînd în predica de pe Munte, Iisus ne spune: „Fericiţi cei cu inima curată, căci aceia vor vedea pe Dumnezeu". (*Matei*, 5.8). Chiar daca noi nu putem vedea deplin faţa Sa, Dumnezeu ne priveşte cu o dragoste nesfîrşită.

În iconografia tradiţională ortodoxă există două moduri de reprezentare a Sfintei Treimi. Una dintre acestea este chiar chipul lui Hristos; cealaltă, scena numită „Ospitalitatea lui Avram". Reprezentarea Sfintei Treimi în scena numită „Ospitalitatea lui Avram" înfăţişează trei tineri aflaţi lîngă cortul lui Avram şi lîngă stejarul din Mamvri, primiţi fiind de Avram şi de soţia lui, Sarai. Tinerii sunt înfăţişaţi cu aureole, aşezaţi la masă. „Apoi Domnul S-a arătat iarăşi lui Avram la stejarul Mamvri, într-o zi pe la amiază, când şedea el în uşa cortului său. Atunci ridicându-şi ochii săi, a privit şi iată trei Oameni stăteau înaintea lui; şi cum I-a văzut, a alergat din pragul cortului său în întâmpinarea Lor şi s-a închinat până la pământ. Apoi a zis: «Doamne, de am aflat har înaintea Ta, nu ocoli pe robul Tău! Se va aduce apă să Vă spălaţi picioarele şi să Vă odihniţi sub acest copac. Şi voi aduce pâine şi veţi mânca, apoi Vă veţi duce în drumul Vostru, întrucât treceţi pe la robul Vostru!» Zis-au Aceia: «Fă, precum ai zis!» (*Fac.*, 18, 1-5)".

Şi totuşi Avram i se adresează unuia la singular. Se poate pune întrebarea dacă Avram i-a primit fizic. Dacă Avram i-a văzut pe „cei trei bărbaţi" în vedenie, necorporali, cum de scrie că le-a oferit mîncare, pe care „ei un mâncat-o" (*Fac.*,

18, 8). Răspunsul este acela că au mîncat doar în aparenţă. Şi în cartea lui Tobit avem o situaţie similară; un înger al Domnului, Rafael, i-a apărut lui Tobit zile de-a rîndul, i s-a dat să mănînce şi a fost văzut mîncînd. Cînd îngerul se pregătea să plece, „să se înalţe la Cel Care l-a trimis", a spus: „În toate zilele am fost văzut de voi, dar eu n-am mâncat, nici n-am băut, ci numai ochilor voştri s-a părut aceasta" (*Tobit*, 12, 19-20). Aşa şi viziunea lui Avram care este amintită de Sfinţii Părinţi ai Bisericii şi de imnografi şi se consideră a fi o răsplată pentru primirea lui exemplară. Deci Dumnezeu a fost la Avram la stejarul lui Mamvri. Şi Avram a văzut pe Dumnezeu şi cele trei ipostasuri în unul dar pe toate trei. Sfîntul Duh este reprezentat în iconografie în următoarele trei forme: ca porumbel, în icoana Botezului lui Hristos; ca nor de formă geometrică, în icoana Schimbării la Faţă; şi ca limbi de foc, în icoana Cincizecimii. Singura reprezentare sub chip de tînăr a fost cea din icoana „Ospitalitatea lui Avram".

Mai există şi unele reprezentări în iconografie şi ale Mîntuitorului Hristos, unde apare foarte bătrîn cu părul alb. Icoana bizantină a lui Hristos ca „Cel vechi de zile" este inspirată dintr-un pasaj din cartea proorocului Daniel, care prevesteşte întruparea Logosului Divin, a doua Persoană a Sfintei Treimi. Proorocul Daniel scrie: „Am privit până când au fost aşezate scaune, şi S-a aşezat Cel vechi de zile; îmbrăcămintea Lui era albă ca zăpada, iar părul capului Său curat ca lâna; tronul Său, flăcări de foc; roţile lui, foc arzător. […] Am privit în vedenia de noapte, şi iată pe norii cerului venea cineva ca Fiul Omului şi El a înaintat până la Cel vechi de zile, şi a fost dus în faţa Lui. |…| Până ce a venit Cel vechi de zile şi a făcut dreptate sfinţilor Celui Preaînalt, până ce s-a împlinit vremea şi împărăţia a ajuns sub stăpânirea sfinţilor" (*Daniel*, 7, 9,13, 22).

Sfîntul loan Gură de Aur, Sfîntul Atanasie cel Mare, Sfîntul Chiril al Alexandriei şi alţi Sfinţi Părinţi ai Bisericii îl identifică pe „Cel vechi de zile" cu Iisus Hristos. Considerat după natura Sa divină, care este fără început, Hristos poate fi numit „Vechi". Dar întrucît a luat chip omenesc, S-a întrupat, poate fi pe drept înfăţişat ca Om.

Această idee este viu exprimată în imnografia şi cîntările Bisericii. La Utrenia începe cu acest verset: „Prunc Te-ai făcut pentru mine, Cel ce eşti vechi de zile…". O altă cântare din Vecernie spune: „Cel vechi de zile, Prunc făcându-Se cu trupul, de Maica Fecioară la biserică este adus, plinind rânduiala Legii Sale…". „Prunc cu trupul, Cel vechi cu anii cu uimire este văzut în ziua de astăzi şi în templu este adus."

Icoana bizantină a lui Hristos Cel vechi de zile îl înfăţişează ca pe un bătrîn cu părul şi barba albe. Capul îi este înconjurat de o aureolă rotundă cu cruce înscrisă, specifică reprezentărilor lui Hristos. Trăsăturile feţei şi expresia se aseamănă cu chipul bizantin al Pantocratorului, dar totuşi faţa este mai subţire, obrajii traşi, părul alb, barba albă şi mai lungă, iar veşmintele în nuanţe mai deschise. Această reprezentare a lui Iisus Hristos nu s-a răspîndit în bisericile perioadei bizantine şi postbizantine. A fost rareori zugrăvită şi nu în zona principală a bisericii, ci în Sfîntul Altar sau în pronaos. Tocmai, pentru ca să nu se creeze confuzie. În vremurile postbizantine „Cel vechi de zile" a fost greşit

identificat cu Dumnezeu-Tatăl – prima Persoană a Sfintei Treimi. Găsim această identificare şi în anumite icoane pictate în timpul acestei perioade, şi în scrieri iconografice. În aceste icoane, inscripţia utilizată este: „Tatăl Cel fără de început, Cel vechi de zile". Din acest motiv, reprezentarea Celui vechi de zile poate crea neînţelegere între credincioşi, dacă Cel înfăţişat este Hristos sau Dumnezeu-Tatăl. Figura lui Hristos ca bătrân cu părul alb, cu barba albă, cu obrajii traşi etc. nu ne aduce aminte de arhetipul bizantin familiar al lui Hristos şi nu sluşeşte transmiterii sensului viziunii Proroculuі Daniel.

Şi totuşi, imnografia a reuşit să-i dea o tîlcuire clară, judecînd după imnurile deja citate şi după altele care se află pretutindeni în cărţile liturgice ale Bisericii Ortodoxe. Asta, ca să fie de ajutor pentru toţi creştinii. Dumnezeu nu s-a ascuns de om ci a fost şi este mereu într-o continuă comunicare cu omul. Chiar dacă unii oameni îl văd în continuare pe Dumnezeu ca pe un bătrîn cu barbă albă cel mai important lucru este ca „vedenia Sa" să ne ajute să înţelegem cîte ceva din aceste mari taine ale divinului şi să ne apropiem mai mult de cele de sus prin iubirea noastră.

Note:

Biblia, Editura Renaşterea, Cluj Napoca, 2009
Dumitru Stăniloae, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, Editura Institutul Biblic, 2013
Constantine Cavarnos, *Ghid de iconografie Bizantină*, Editura Sophia, Bucureşti, 2012
Arhimandrit Sofronie, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, Editura Sophia, Bucureşti, 2015
Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cele dintâi omilii la „Facere"*, Editura Sophia, Bucureşti, 2004

CRONICI ŞI RECENZII

Marius CHELARU

Biblioteca de poezie

Primim la redacţie multe cărţi de poezie de diverse facturi. Şi, cum de multe fie timpul fie spaţiul alocat ori specificul rubricilor nu ne permite să facem acest lucru aşa cum s-ar cuveni nici în „Convorbiri literare", nici în „Poezia", ne dorim ca în *Biblioteca de poezie* să semnalăm, pe scurt, cât mai multe dintre acestea se va putea. La unele vom reveni, probabil, fie aici, fie în „Convorbiri". Poate, şi astfel, aceste cărţi vor atrage atenţia cititorilor, dar şi confraţilor şi vor beneficia şi de alte comentarii.

Eduard Filip Palaghia, *Mirodenii epistolare*, Editura Timpul, Iaşi, 2014, 64 p.

Volumul acesta e ca o călătorie în paşi de poem într-o lume de dincolo de copilărie, ca o „promisiune" a unui „Levant" (şi) dinlăuntru… altfel. „Desenez în fiecare dimineaţă/ un cer de poveste./ Aşa că, dacă vei păşi în ţara mea,/ o să devii şi tu un locuitor fermecat/ al Regatului de dincolo de negură" scrie autorul în *Promisiunea Levantului*, unul din poemele sub semnul cărora aş aşeza acest volum. Unul în care Eduard Filip Palaghia îşi desenează o lume a sa, prin care trec „mii de sacagii pe străzile-miracol", fiecare purtând „un recipient de cleştar din care curg picături de hidromel" pe străzile pe care „intre valtrapuri de atlaz/ se iuţesc, pe şosele de alabastru,/ milioane de licurici/ înzorzonaţi cu limpezimi de şofran" şi „marionete din zahăr candel/ fac jonglerii cu stafide şi pricomigdale" şi „solfegii de bazalt" încercuiesc platanii. Dar, printre „Obsesii-nlănţuite, odisee de absint,/ corăbii mute, spaţii-ntretăiate" ş.a., vin, în acelaşi ton jucăuş studiat, iubirea („Vreau amorul, cum îşi doresc grădinile pitici"; ori: „Plutesc îndrăgostit pe-o mare de iluzii,/ sentimental, fluid, înfăşurat în tine,/ inconştienţele îmi sunt vecine./ M-ai cucerit! Iubesc şi duzii"), singurătatea („prea sînger singur"), gândurile grele („În jurul meu, ca-ntr-un balcanic balamuc/ se înfăşoară zumzete şi gânduri,/ mici demoni mă pândesc de printre rânduri./ Şi nu mai ştiu cât pot să duc/ această nouă-nfiorare de lumină,/ în care-mi scald angoasele din humă,/ dihotomia dintre fulg şi brumă"). Şi apoi mai ales/ iar şi iar, iubirea, în catifele pictate cu cafele sau în tonuri de Matisse sau… în nuanţe de iluzii, aşteptări zadarnice, dar din care poate-poate o ieşi ceva… redundanţe ori „Confuzii dulci, curgând pe-o lacrimă,/ psihotice, obtuz-înfiorate, îngăduinţe,/ spaţii-nfrigurate, beţii, tristeţi, frison de patimă" ş.a. ş.a. Ori curgând spre licenţios, ca în *Fantezii*. Sau, alteori, în ton care aminteşte şi de Topârceanu (ca în *Duplicat*), autorul ne dăruieşte o „poveste" despre o jună care…

Din loc în loc, ca o boare rece, simţim pe străzile acestui loc miraculos pe care şi-l desenează din cuvinte autorul curgerea îngheţată a timpului, a vieţii („Pe lângă mine trece viaţa./ Şi mă agăţ de ea cu dinţii."), şi vedenia unui „cimitir de idealuri", chiar dacă păşim mai departe printre „gânduri aromate,/ ca un pastel înfăşurat în miere,/ înfiorat de plăsmuiri şi de himere". Nu lipsesc

nici accentele apăsat livreşti (totuşi rare), ca în *Logomatopee*, de exemplu, ori cele legate de meseria sa (*Duplicat*).

Una peste alta un volum al unui autor care, ca-ntr-o joacă de-a curgerea prin viaţă şi prin dragoste, printre iluzii aprinse de vreo iubire (fie ea cu „ochii din vanilie amăruie./ Şi buze dulci, din zahăr toss") sau de speranţe ori care pălesc undeva în planul „sublim-livresc", poate atinse şi de suflarea îngheţată a curgerii timpului desenează o lume dulce amară, ca un „zâmbet-Ianus", cu penelul metaforei. Ca o joacă… poate. Dar una care se încheie, totuşi, cu poemul *Faustian*, în care ni se aminteşte, printre ceruri de „poveste" şi „naufragii pe mări din sirop de mentă şi penele corăbiilor din mătase": „Fiecărei clipe care trece,/ spune-i o poveste. Dă-i un rost!/ Şi zâmbeşte-i când îţi spui: „a fost"!/ Dac'o legi de tine n'o să plece!". O lectură… sprinţară, plăcută, care mă îndeamnă să caut şi alte volume în care să văd şi altfel de modalităţi de a scrie ale lui Eduard Filip Palaghia, un autor interesant.

*

Constantin Guzgă, *Înrobit orizontului*, prefaţă şi cuvînt pe coperta a 4-a de Cassian Maria Spiridon, Editura Doxologia, Iaşi, 2019, 150 p.

Despre Constantin Guzgă şi poezia sa am mai scris (relativ la volumele *Minerale în vitrină* şi *Mărturisiri*), la *Autori moldavi, edituri moldave*, în „Convorbiri literare", în anii din urmă.

Spuneam la *Minerale în vitrină* că era vorba despre „un debut amînat" (poemele fiind datate între 1991-1995). Apoi însă autorul şi-a conturat cu inbsistent paşii întru poezie. Astfel, dacă în *Minerale în vitrină* erau, spunea autorul, textele unui „rob al cuvântului", în mare pe un ton la hotarul dintre confesiune şi fervoare religioasă, dintre „suferinţele izbăvitoare" şi „dragostea ocrotitoare" pe care le pot dărui fiinţei umane credinţa, viaţa trăită frumos, cum e datul, dar şi cum ne „îndrumă" dorinţele şi visele noastre, de cînd „ne naştem sîmbure vremelnic", păşim printre zile „într-o tainică trăire", descoperind „greul lumii", dar şi frumuseţea ei, în *Mărturisiri* pătrundeam în paginile unui „compendiu de teologie esenţializată" (Dan Sandu), în care poezia îmbracă haina rugăciunii, dar şi a mărturisirii către Domnul. Acum Constantin Guzgă păşeşte, neuitând nici o clipă că este şi preot, dar că, pe lângă sutană, poartă şi haina celui care vrea să calce şi drumul poeziei, întărind/ adăugând la tematicile deja amintite anterior (credinţă, locul fiinţei umane pe pământ şi în univers, felul în care trebuie să ne trăim viaţa ş.a.) şi altele. Amintim câteva: curgerea inexorabilă a timpului („timpul stăpân pe destinul nostru/ vraja ce ne seduce viaţa în fiecare zi", dar şi „secunda" care „face timpul să tacă", într-o perpetuă iluzie pentru că „mereu e aici, mereu e acum") şi „drumul căutărilor" în viaţa noastră în care purtăm „veşmântul trecerii", iubirea eliberatoare („e timpul să iubim pe alţii/ mai mult decât pe noi/ să zidim în suflete/ cetăţi ale dragostei" şi, astfel, „să ne salvăm/ din propriul surghiun" deşi „timpul şi toate semnele lui/ ne stau împotrivă"), o alta, cum spune titlul unui poem, *Taină şi soartă*, suferinţa asumată, călătoria (cu sau

fără călăuză, „pentru că ne-am născut să călătorim/ viețile noastre să nu le înstrăinăm/ chiar rătăciți prin deșert") înapoi în locurile copilăriei/ tinereții/ studenției (*Orașul tinereții, Amintiri din orașul studenției*) sau spre locurile de început ale lui Iisus, în Țara Sfântă, la Ierusalim, în Grădinile Ghetsimani, Bethleem ș.a.

Spuneam odinioară că, după Theodor Damian, Dorin Ploscaru, Marcel Miron, Constantin Hrehor ș.a. – dacă e să amintim doar cîteva dintre numele de autori contemporani publicați în revista noastră – o nouă voce din rîndurile preoților caută și calea poeziei pentru a-și zidi mesajul și astfel în cuvînt. Acum putem considera că autorul este deja *Înrobit orizontului* versului, că îl putem așeza alături de cei pomeniți mai sus, căci își dorește să își consolideze, să-și definească mai apăsat calea întru așternerea gîndurilor sale în scris.

*

Lili Oniș, *Cântul inimii*, prefață (*Cântul inimii sau interogația propriului ego*): Călin Felezeu, pictură copertă, interior: Ana Ranete, coperta: Daniela Tiger, Vital Prevent Edit, Drăgotești, Dolj, 2018, 180 p.

Este prima dată când răsfoiesc un volum semnat de Lili Oniș. Din ce înțeleg, a mai publicat cel puțin un altul, *Iubirea în căutarea adevărului*, tot de versuri, la aceeași editură, în 2017.

Paginile pe care le am în față, au un „preambul" din partea lui Călin Felezeu și un altul, explicativ, din partea autoarei, în care Lili Oniș ne povestește cum, într-o „zi ca oricare alta" adică muncă, apoi „acasă, seară", a simțit mai pregnant apăsarea rutinei, monotoniei, curgerii vieții fără ca aceasta „să întrebe ce în ultima vreme îmi doresc", a „profitat" de o zi liberă ca să caute „ceva care să mă bucure, să vibreze adânc în simțuri", într-o plimbare în parc, unde frunzele erau parcă vii, și „totul e puritate, frumusețe și adevăr. Cântec și culoare... Totul e… magie... e cântec... E cântecul inimii mele!" Astfel, „așa a început totul. Așa am găsit adevărul, frumusețea și iubirea", ne spune autoarea, iar „până la poezie a mai rămas un pas". Așa se face că își așează aceste pagini de zicere în vers a gândurilor sale sub semnul unei întrebări „Cine sunt eu?", la care, ne spune, „răspunsul știu că-așteaptă în lăuntru-mi". Iar acest „răspuns" poate fi în credință (sunt secvențe în care „vorbește" despre/ cu Domnul"), în „florile iubirii", ori pur și simplu în căutarea sensului a ceea ce i se întâmplă în viață. E un fel de a redescoperi viața, natura. Și întâmplările „majore", dar și lucrurile care, adesea, ne par simple, poate chiar banale, dar în realitate ne fac viața mai frumoasă dacă știm să le înțelegem. Am insistat mai mult pentru că, într-un fel, ceea ce face Lili Oniș poate fi simptomatic pentru cei care doresc să se aplece spre viață prin poezie pentru a căuta, și astfel, să se înțeleagă mai bine. Lili Oniș alege formula versificării gândurilor sale, cel mai adesea într-o formulă rimată. Se poate scrie poezie bună, evident, în această formulă. Dar această dorință de a „încorseta" neapărat în elemente formale mesajul, poezia poate duce, în anumite situații, dincolo de așteptările/ ideile/ gândurile frumoase, doar la versificație… și, ca să nu spunem mai multe, la atât. Am ales,

totuşi, să semnalez acest volum şi pentru că am găsit şi dorinţă, sinceritate, exprimări frumoase ale trăirilor, gânduri despre credinţă, „doruri vii", iubirea care desface „catifeaua nopţii" ş.a. şi, uneori un „vers precum în vară dau merele în pârg". Şi cred că şi dorinţa autoarei de a merge mai departe. Ce va fi de acum înainte, cum va alege să caute mai departe şi va găsi drumul poeziei, depinde de Lili Oniş. Aşteptăm, aşadar, un eventual viitor volum.

*

Adrian Grauenfels, *Continuum*, poezii, Kaddish: Leonard Bernstein, versiunea română: A. Grauenfels, Desene: Baruch Elron, Editura Saga, Israel, 2018, 102 p.

Poetul, traducătorul (din ebraică şi engleză în română), editorul şi ziaristul Adrian Grauenfels a ajuns în oraşul nostru cu ceva vreme în urmă, la „Poezia la Iaşi". De atunci am mai colaborat la câteva proiecte, cel mai recent o microantologie de poezie cu autori de limbă română, dar nu numai, din Israel. Acum însă vorbim despre o carte compozită a sa, în care versurile personale sunt alăturate unei traduceri a textului lui Leonard Bernstein, din *Simfonia a 3-a Kaddish* (a cărei versiune ebraică după care a lucrat A.G. este semnată de Dori Parnas).

Mă voi referi de acum la versurile lui Adrian Grauenfels, nu la Kaddish-ul lui Bernstein (despre care notăm doar puterea de sugestie versetelor, care, citite pe muzica marelui muzician sau nu, au o solemnitate aparte, dar şi fluenţa în limba română, dată de traducător).

Născut în Bucureşti, în 1946, vieţuieşte în Israel din anul 1972. Acolo, afară de proiectele personale, a fondat/ a lucrat la reviste de artă/ cultură tipărite: „Izvoare", „Babilonul descifrat" (pentru ASILR/ Asociaţia Scriitorilor Israelieni de limbă Română), sau pe net: „Secolul XXI", „Alchemia", „Nautilus". Scrie la câteva ziare locale, a fondat în anul 2017 editura SAGA, „pentru a sprijini literatura de limba română din Israel şi din răspândire". A publicat nouăsprezece cărţi de poezie, antologii, albume de artă, eseuri, volume de „colaje poetice la 2, 3, 4 voci", traduceri (din Yehuda Amichai, Paul Celan, Shay Agnon sau, cum e cazul acum, Leonard Bernstein).

Continuum-ul lui Adrian Grauenfels străbate o tematică variată, de la „munca" de poet, credinţă, revoluţii, patriotism real sau dorit, cozile la ghişee, riscul de a ne „prăbuşi pe cimentul civilizaţiei/ în urletul fabricilor de carne şi sodă", peisaje în care „palmierii se urcă în glorie spre cer", dansuri şamanice între iubiri şi zaruri din os, cum se păstrează (sau nu) echilibrul în viaţă (când „un nou născut se naşte/ un mort se retrage" şi „braţele lor se întâlnesc/ şi se salută"…, căci, nu-i aşa, „totul este deschis, pe faţă, crud şi la subiect", şi fie că e vorba despre „discuţii despre dragoste şi singurătate, cucerire şi eşec", „groparii aşteaptă pe margini fără să intervină/ doctorii scriu chitanţe pentru cei rămaşi în viaţă"), astronomie, sinagogă ş.a. Toate astea într-un stil/ limbaj nici ele monotone, curgând între frust şi accente suprarealiste ori „secvenţe" á la Dali („Struguri şi banane/ obiecte inutile gata de lansare./ De sub bolţi igrasia se apleacă spre glezne/ Peştii vorbesc repede, înghiţind bule,/

exportând confortul discret al burgheziei./ O bubă pe idealuri se scarpină."; sau: „Tetraedrul este jignit de sferă./ sfera face curte razei sale,/ raza are rude care locuiesc într-un bloc de cub/ un tanc trece mândru arătându-şi ţeava falică./ mică e gloria tanchiştilor care mor de pojar./ un ostaş trebuie să moară de sabie./ victoria, praful de puşcă, medaliile,/ tutunul, piciorul amputat, astea da./ gloria poetului este un moft. viaţa ia forma unei scoici şi se închide".

Un autor care şi-a propus un anume tip de discurs, pe care îl construieşte folosind un vocabular variat, dar nu sofisticat inutil, neocolind metafora, dar mai atent la ceea ce vrea să transmită şi la imaginea pe care o doreşte. Probabil vom mai vorbi la „Biblioteca de poezie" de Adrian Grauenfels, în calitate de autor sau de traducător.

*

Centenar 1918-2018: Unirea face puterea*, antologie, ediţie alcătuită de Elena Armenescu, Prefaţă şi cuvânt pe coperta a IV-a de Ioan-Aurel Pop, Editura Antim Ivireanul, Bucureşti, 2018, 390 p.*

O antologie interesantă din mai multe puncte de vedere ne propune Elena Armenescu, cu atât mai mult cu cât, după cum scrie Ioan Aurel-Pop, ne apropiem de 2018, şi „iubitorii de trecut şi de România dezgroapă vechi cronici acoperite de colb ca să ne aducă aminte de responsabilitatea pe care o avem faţă de neam şi ţară", însă, pe de altă parte, „unii eseişti, analişti politii şi pescuitori în ape tulburi" născocesc „teorii noi", „tendenţioase şi chiar duşmănoase" despre făurirea României.

Deschisă de *Oda bucuriei*, de Friedrich Schiller, apoi prefaţa lui Ioan Aurel Pop, antologia cuprinde apoi: Partea I – Popas istorico-liric, Poeţi clasici care au cântat Unirea, Partea a doua – Despre Unire.

Prima parte cuprinde texte care conturează un tablou complex despre pregătirea Unirii, „un act istoric îndelungat", de la Mihai Viteazul, răscoalele şi revoltele din Transilvania, revoluţia de la 1848, Unirea din 1859 ş.a., societăţile şi organizaţiile, personalităţile care şi-au închinat viaţa acestui deziderat, scrisori, documente, cuvântări, liste ale celor prezenţi la evenimente, prea internaţională. Această secţiune se încheie cu un grupaj de texte din „Poeţi clasici care au cântat Unirea" – de la Andrei Mureşan, Vasile Alecsandri, Grigore Alexandrescu, Mihai Eminescu – multe şi bine de ştiut şi de mai tinerii cititori poeme ale înaintaşilor noştri.

Partea a II-a cuprinde texte ale unor autori contemporani care au scris despre Unire, de la Ioan Alexandru, Marin Sorescu, Ion Brad, Virgil Carianopol, Nicolae Dabija, Alexei Mateevici, Radu Cârneci, la Elena Armenescu, Livia Ciupercă, Adrian Botez, George Roca, Passionaria Stoicescu. Secţiunea se încheie cu texte despre Unire, mărturii ş.a. Citim cale de câteva pagini şi despre „Alianţa pentru centenar" (ai cărei reprezentanţi s-au întâlnit la Palatul Parlamentului din Bucureşti, în 20 august 2017), lista organizaţiilor din această alianţă, şi, în final, un text intitulat *Academia Română – în anul centenarului*.

Aşadar, un demers sub semnul centenarului, care reuneşte, în coordonarea şi selecţia Elenei Armenescu, un „caiet" despre pregătirea, în timp, a Unirii, şi texte semnate de români dinlăuntrul şi din afara graniţelor de stat, care au scris despre Unire. Semnalăm cu plăcere antologia alcătuită de doamna Armenescu, şi încheiem cu două fragmente de poeme: Gheorghe Asachi, *În Unire stă tăria* – „Nu-n zădar e scris pe aur/ în latinelor rostire:/ Crescunt parvae res concordia/ (Lucruri mici cresc prin unire);/ Făr-unire nu-i vârtute/ În familii, nici în stat,/ Cum exemple mii trecute/ De ajuns au arătat."; Alexandru Vlahuţă, *Ţară de pripas* – „Un vechi tolbaş de vorbe late,/ Om norocos din cale-afară,/ S-a pomenit pe neaşteptat/ Stăpân peste întreaga ţară./ Din ea-şi făcu o prăvălie,/ Şi ca un negustor de treabă,/ Pentru ca-n lume să se ştie,/ Prinse-a striga de la tarabă/ Poftiţi aici […]// ce să mai faci? Ce să mai zici?/ Sărmană ţară de pripas!".

*

Alireza Ghazveh, *Compassionate Death*, a selection of poems, foreword (A bird Eye-View into the life of the Author): Ravinder Gargesh, English version by Mohsen Karimi Rahjerdi, New Delhi, India, 2012, 96 p.

Poetul, scriitorul şi criticul iranian Alireza Ghazveh s-a născut în Iran, la Garmsar, în 1964. Creaţiile sale au fost traduse în mai multe limbi străine, inclusiv în română, acum, de subsemnatul, şi publicate tot în acest număr, ca şi convorbirea pe care am avut-o despre poezia sa, poezia persană ş.a. L-am întâlnit pe Alireza acum ceva ani, într-o zonă de poveste; mi-a oferit şi această carte, despre textele căreia Ravinder Gargesh, profesor la Universitatea din Delhi, India, scrie că îi amintesc de „Maulana Rumi şi Marea tradiţie sufi".

Poate e şi asta. E drept că Alireza foloseşte în textele sale o simbolistică/ imagistică ducând înspre sufi, are o manieră de a folosi figurile de stil, fără a se complica însă, care îi conferă şi caracteristici interesante. Sunt mai multe teme în această carte, dar în esenţă două se desprind – anume felul în care se întrepătrund eternul/ infinitul cu finitul/ fiinţa umană/ evanescenţa, iar moartea este şi o cale (a „compassionate one") de a face legătura, poate, cine ştie, chiar a le uni, cum spune şi Ravinder Gargesh. Alta este poezia, ca mijloc de existenţă, care înseamnă şi armonie, şi un fel de a trăi/ simţi.

Peste toate acestea, este şi o nuanţă pronunţată, profundă de misticism, care păşeşte dinspre văzut spre nevăzut, între fi şi a nu fi. Alireza ar o poezie în care reuşeşte, fără a fi neapărat sofisticat în folosirea simbolurilor (unele cu rezonanţe în vechea poezie persană, altele putând duce cu gândul şi la limbajul sufi, prin extensie), să creeze texte prin care, în acest volum, propune o imagine interesantă a lumii, a celei prezente, trăite, dar şi a celei de dincolo de simţire. E o voce poetic interesantă din lumea care ne-a dăruit poeţi ca Jalaluddin Rumi sau Omar Khayyam ori, mai aproape de noi, dintre cei pe care i-am prezentat cititorilor noştri, Sohrab Sepehri.

Ioan HOLBAN

În mine e Levantul

Un volum special în bibliografia lirică a lui Eduard Filip Palaghia este *Des prins* care, dincolo de jocul cuvintelor, atît de semnificativ, din titlu, se revendică de la o temă de mare actualitate în poezia şi proza noastră de azi; poeme precum *Chira Chiralina, 1001 nopţi, Arcane prin nisip, Şoptind prin Lipscănime, Răpirea din Serai, Scriituri* structurează ceea ce aş numi *tema balcanică* şi, mai mult, configurează profilul *omului balcanic*, peste sugestiile ştiute din istoria poeziei noastre (Anton Pann, Ion Barbu, lîngă care se aşază *Levantul* lui Mircea Cărtărescu). Mai întîi, în poezia lui Eduard Filip Palaghia, fiinţa se identifică în *poveste* şi în *eros*: „Ibovnicele-mi toate au crupa de aramă/ şi ochii din altiţă cu fir de rozmarin,/ păşesc prin gineceuri ţinînd grifoni de coamă/ şi-n pîntece dorinţe şi cupe cu venin./ Jertfelnice din carne croită-n ceţuri repezi,/ camee cu miresme din muguri moi de carte,/ apoase brume scrise din ciuturi, peste lespezi.../ Păşeşte printre ele! De ţi-ar plăcea, încalte!/ Pădurea lor nebună mustește de şuvoaie,/ croindu-şi drum de vidră, printre spinări de frunză,/ mă cheamă dinspre stepă, cu nechezat de mînză/ lovindu-mi tîmpla dreaptă cu picături de ploaie.../ Iar cînd mă-ntorc acasă îmi dănţuiesc pe cale,/ înveşmîntate-n cidru şi-n cartea cu poveşti,/ le depăn vorba dulce, prin zgomot de pocale/ şi nu mai sunt eu omul ce-i doldora de veşti!" (*Purtătorul de răvaşe*).

Dar lirica lui Eduard Filip Palaghia din *Des prins*, oricît de paradoxal ar părea, vine explicit din Panait Istrati: Chira Chiralina şi Adrian Zografi sînt personajele sale lirice: „De te-aş picta, detaliu strivit de panoramă,/ oraş albit de jocul sordid cu nefiinţa,/ s-ar mai stîrni în mine chemările din cramă/ strunind alunecarea? Curmîndu-mi elocinţa?/ Din izolările-n văzduh de-aş întreba/ portretele de marinari, îngîndurate,/ cum să-ţi pictez chenar de ilustrate?/ Mi-ai ridica soldaţi pe străzi de mucava?/ Dacă din zbor de trup, zvîcnind prin praf,/ M-aş izola de ţărm, croindu-ţi estuare,/ mi-ai desena o lume la picioare?/ M-ai mai iubi ca pe-un Adrian Zograf?/ Şi dacă tot nu-ţi este de ajuns,/ rînjind ca un băiat de pricopseală/ la un frizer cu muşterii la tuns,/ mă voi plimba pe Strada ta Regală/ cadavru viu pe-o barcă eşuată.../ şi-ţi voi şopti o snoavă deocheată,/ ştiind că gîndul mi-a pătruns,/ ca magistratul pe-un dosar disjuns/ din care tu eşti condamnarea ideală" (*Chira Chiralina*).

Poemele din *Des prins* figurează ceea ce s-a numit *homo balcanicus*, plecînd de la cartea lui Panait Istrati, *Prezent şi viitor*, publicată în anul 1925. Cine este acesta? Iată *golanul grec* şi *golanul român*, adică, Nikos Kazantzakis şi Gheorghe Ionescu din Paris: "Golanul grec este un contemplativ sfios căruia îi place să fie ascultat. El te ascultă cu atenţie deoarece, fiind prietenos, e plin de afecţiune debordantă, foarte idealist, hrana e pentru el un lucru secundar, mort de foame, preferă tot timpul mesei să-ţi vorbească despre antichitate decît să îmbuce dublu. Dacă-l întrerupi îşi continuă şirul vorbelor în gînd iar dacă faci aluzie la starea lui devine un mucalit tragic. Nu despre el este vorba

în zicala fiecare grec îşi aşteaptă englezul său, ci de grecul cu mătănii. Golanul nu aşteaptă niciodată această salvare pentru simplul motiv că se află deasupra oricărui fel de salvare, el este numai spirit, nu-i e foame, ci numai sete, sete de a contempla, ceea ce m-a făcut să cred adesea că oamenii ăştia au un al doilea creier în locul stomacului". Primele tresăturи pe care le găseşte Panait Istrati la prietenul său Nikos Kazantzakis sunt *contemplativitatea* şi acest *cult al prieteniei*. Ei îşi caută prieteni. Apoi, portretul golanului român pe care autorul *Chirei Chiralina* îl găseşte la Gheorghe Ionescu din Paris: „Prietenul meu Gheorghe Ionescu cizmarul din Paris care s-a unit cu Romain Rolland ca să mă îndemne la scris e cel mai mare golan din cîţi cunosc, inepuizabil în tandreţe, neobosit în flecăreala de una de alta, băutor pătimaş care nu trişează o clipă, visător cu mintea înţesată de optimism şi tînăr în ciuda vîrstei pe care şi-o ascunde ca o femeie. Astea sunt calităţile golanului pe care îl prefer cu condiţia desigur ca să nu devină un mare cizmar cu prăvălie proprie şi care să nu-mi mai facă nazuri cînd îl părăsesc pentru alte orizonturi". Sunt nişte sentimentali prin excelenţă, spune Istrati despre golanii greci şi golanii români, adică, de fapt, despre omul balcanic, un profesionist al libertăţii cu orice preţ.

Revoltat, tandru, flecar, băutor pătimaş, cu sînge pasional, contemplativ, avînd cultul prieteniei, sentimental, visător, cotropit de stihii erotice şi bahice, profesionist al libertăţii "cu orice preţ", povestitor fără egal - acesta este portretul lui *homo balcanicus* care poate fi recunoscut în poemele din *Des prins*; Chira Chiralina, Adrian Zografi şi, deloc întîmplător, Şeherezada (în *1001 nopţi*) sînt figurile care structurează o temă din zona largă a postmodernismului nostru. Într-un volum ulterior, *Mirodenii epistolare*, Eduard Filip Palaghia va scrie un poem antologic, *Trubadur prin Cuţarida*; în 2011, în *Des prins*, scrie, în orizontul temei balcanismului, *Şoptind prin Lipscănime*: Cuţarida şi Lipscani, "Balcanii" în stare pură: "Adeseori doresc doar comuniuni facile:/ atingeri, vorbe goale, gesturi îngăimate;/ mă poţi iubi şi cu arome deocheate.../ Azi nu mai vreau să zbor, nu vreau acvile!/ Stîngaci, grăbindu-mi pasul, zgîrîi caldarîmul/ pustiei din străfunduri - mi-e mirare/ acest concupiscent solstiţiu, care/ îţi arvuneşte-n zare buzele-mi pe sînul/ rodind Lactee Căi, eoni, particule primare,/ Adîncul meu umplut cu luminoase care.../ Şi-apoi, din nou neantul,/ zădărnicii absurde prin bucăţi de nimb: Mă plimbi iar, Dante! Mă scobori spre Limb,/ sortindu-mă emasculării! Şi-n mine e Levantul;/ Sunt Chire Chiraline fugind de-Adriani Zografi,/ sunt străzile tăcute, pe care merg cavafi/ şi-s baclavale, arnăuţi, sofale cu duduci,/ sunt şi mirosuri strepezi, duhnind printre uluci,/ şi-n toate astea-s eu, fineturi am pe creştet,/ beau vin, şerbet, cafele, arome am, nu-s veşted!/ Aţin trei cete-n Culmea Haiducilor Ţîfnoşi,/ trag popi de bărbi şi-n sfaturi îi biciui pe sfătoşi,/ şi-alerg umil prin chinovii de mănăstire,/ plîng, ca un prunc, de-mi izvodeşti dintr-o psaltire,/ sunt un şuvoi prin mahalalele tăcute,/ iubesc femei bocind, iubesc şi mute,/ am ascunzişuri la ibovnicele-mi slute,/ opresc, descalec, stau printre damascuri.../ Şi de-o să mor, mă vei zdrobi prin teascuri;/ Adio-ţi spun şi vîr în sobă vreascuri..." (*Şoptind prin Lipscănime*).

Lîngă această structură de profunzime a poemelor din *Des prins*, Eduard Filip Palaghia explorează şi alte orizonturi ale lirismului; candoarea vîrstei de aur a copilăriei, apoi, a *copilăririi* prin eros (*Daruri, Clinchete*), departele stepei lui Esenin (*Purtătorul de răvaşe, Suuya teli, Dorinţe*), erotismul suculent, cu o femeie-prăjitură, în linia ultimelor poeme ale lui Emil Brumaru (*Exorcism, Cartea de bucate*) şi chiar o *Rugăciune*, ca o încercare a tonalităţii poeziei sentimentului religios.

Eduard Filip Palaghia e un poet deplin, pe nedrept de puţin comentat de critica de întîmpinare.

Diana Dobrița BÎLEA

Boabe de mărgăritare pe obrazul timpului

Nici că se putea un titlu de carte mai fidel atît conţinutului pe care îl oferă acest demers literar, cît şi personalităţii autoarei, Olga Duţu: *Iubire prin cuvînt şi imagine* (Editura Celebris, Constanţa, 2018). Profesor erudit, lingvist cunoscut în media culturală, eseist, publicist, autor al multor lucrări cu caracter literar, ştiinţific, istoric, unul dintre membrii fondatori ai Societăţii de Haiku din Constanţa, observator ancorat puternic în realitatea culturală contemporană, dar şi în frumosul fiecărei zile, Olga Duţu se află, cu acest volum, la cea de-a şasea carte de haiku. Pe lîngă faptul că este o ediţie trilingvă (română, franceză şi engleză), lucrarea mai are un atu: conţine 35 de foto-haiku-uri dintr-un total de 70 de haiku-uri.

Structural, cartea cuprinde cinci părţi, dispuse conform tematicii: primele patru părţi sunt dedicate succesiunii anotimpurilor, iar ultima parte, unor vietăţi autohtone sau exotice. Autoarea filtrează jur-împrejurul prin lumina sufletului său şi-l reinterpretează în tablouri vii, creînd cititorului impresia că este martor la evenimentul ce face subiectul haiku-ului. Cromatica sugestivă, parfumurile, dinamismul, florile, animalele, unele fenomene ale naturii, luna, soarele, stelele etc. se intersectează în imagini artistice inedite, surprinzătoare sau, dimpotrivă, fireşti, recognoscibile în oferta generoasă a realităţii. Fiecare dintre aceste poeme de factură minimalistă poartă amprenta trăirilor autoarei. Esenţializarea discursurilor lirice au la bază evidenţierea singurului simţămînt/deziderat care coordonează şi ghidează continuu simţurile: iubirea. Din punct de vedere tehnic, micropoemele nu sunt excesiv de canonizate, autoarea preferînd libertatea şi mai blînda rigurozitate de tip occidental. Putem încadra aceste poezii haiku în categorii estetice precum: *aware* (stare emoţională intensă, mai ales de bucurie, optimism, frumuseţe armonioasă), *fueki* (eternul, ceea ce este constant, dimensiunea atemporală a artei, a naturii), *mei* (frumuseţe a naturii, a inteligenţei umane) şi *karumi* (simplitate adîncă a formei literare, eleganţă, naturaleţe), dar nu numai. Puse faţă în faţă, haiku-ul şi foto-haiku-ul interferează semantic, părînd să-şi ofere

unul altuia orizonturi mai largi, mai nuanţate: „tufănelele – / revărsare de mov şi auriu/ peste zăpadă" şi „valurile mării/ şi valuri de ninsoare – / se-nalţă spre cer" (foto-haiku); „ghiocei miraţi – / trandafirii înfloriţi/ în ianuarie" şi „brazii înalţi/ îmbrăcaţi în chiciură – / salută iarna" (foto-haiku). Întîmpinarea unei realităţi imediate, penetrante, concentrată într-o imagine hiperbolică (în haiku), deschide mai adînc ochiul civic şi determină o stare de dezolare (în foto-haiku): „bat clopotele/ pentru Regele Mihai – / îl plînge ţara" şi „lacrimi îngheţate/ pentru bătrînul Cazinou – / părăsit de mult"; foto-haiku-ul reprezintă malul mării, o parte a falezei îngheţate şi, în zare, clădirea Cazinoului din Constanţa, gri, lipsită de măreţia de altădată, ca un monument funerar rămas să dea mărturie despre ce a fost odată. Învierea se produce atît în plan uman/spiritual, cît şi în planul naturii: „felicitare/ cu ouă încondeiate – / zvon de Paşti" şi „crăiţele mele – / de suflet dar şi de trup/ salvatoare" (foto-haiku); „la Amatrice/ anul trecut cutremur – / acum o nuntă" şi „salcie verde/ la icoana lui Iisus – / copilul uimit". Strălucirea verii acutizează sentimentele de iubire şi de preţuire pentru valorile naţionale, locale, tradiţionale sau mai noi, autoarea fiind cunoscută şi pentru promovarea merituoşilor aflaţi la început de drum artistic: „la Centenar/ muzică de Enescu – / pe Stradivarius"; „cîtă poezie/ în sufletele moldave – / *Podul de flori*". Toamna aduce cu sine inclusiv ironie şi tonuri aluzive: „un pom cu bufniţe/ în oraşul Videle – / şi trei miniştri"; „caraghioşi miraţi/ la parada modei – /căţei tremurînd", pe cînd imaginea înfrăţirii totale om-animal este condensată într-un haiku tulburător: „copil autist/ şi căţelul terapeut – / la stomatolog".

Cînd natura, oamenii, societatea au nevoie de vindecare, poezia vine cu frumosul ei terapeutic. Haiku-urile şi foto-haiku-urile prodigiosului om de cultură Olga Duţu – concentrate în boabe de mărgăritare pe obrazul timpului acestuia românesc, susţinute cu simţire profundă şi cu responsabilitatea celui care îşi cunoaşte pe deplin menirea, asezonate cu parfum nipon – răspîndesc iubire chiar şi atunci cînd trebuie să atingă o rană. Căci doar iubirea, în variatele ei forme de manifestare, poate ţine piept avatarurilor neîntrerupte ale lumii.

Transcendere în lumină

Cu o copilărie pretabilă pentru un film de excepţie, Ştefan Dima-Zărneşti mai lucrează, cu acest volum, la exorcizarea unui trecut dureros. Orfan, cu trăiri ce nu încap în spaţiul îngust al casei de copii unde a crescut, copilul Ştefan recurge la acte de rebeliune pe care le putem privi ca pe nişte evadări temporare din cotidianul opresiv. „Şcoala de îngeri", titlul unuia dintre volumele sale de versuri, numeşte de altfel şcoala de corecţie prin care a trecut autorul într-un trecut ce nu mai vrea să plece din prezent.

Dacă suntem atenţi la mesajele transmise de titlurile volumelor anterioare, *Şcoala de îngeri* (2005), *Cerul căzut pe gînduri* (2008) şi *Dansînd cu fulgerul* (2009) – durere, luptă/acomodare cu flash-urile memoriei, neuitare

adesea hiperbolizată – putem spera, la o primă întîlnire cu titlul celui mai recent volum, *Toiagul de lumină* (Ed. Liric Graph, Făurei, 2016), că autorul tocmai transcende o lume nouă, superioară, reprezentată aici de două substantive de mare forță semantică: *toiag* și *lumină*. Toiagul, văzut ca sceptru, ca însemn specific deopotrivă înțeleptului și împăratului, dar și ca sprijin fizic, capătă o potențare uriașă a sensului inițial prin adăugarea atributului substantival prepozițional „de lumină". Sintagma conduce către un sens nou: toiagul este, mai mult decît un pilon esențial al ființei interioare, o axă a omului renăscut poet, pe de-o parte din cenușa copilăriei nefericite, iar pe de altă parte, din latențele personalității și dintr-o stare de veghe continuă, concretizată și cristalizată la maturitate.

Lumina, cuvînt-cheie în descifrarea volumului, dezvoltă trei căi de explorare a discursului liric: din perspectiva raportului poetului cu sine și implicit cu poezia, cu iubita (și iubirea totodată) și cu divinitatea. Dacă instanța divină a fost mult invocată în copilărie fiind văzută ca unică posibilitate de evadare din realitate („Într-o noapte pe strada liniștii/ Cînd luna-și scotea la plimbare/ Toate stelele,/ Stam de vorbă cu *Tatăl nostru*/ Și *Înger îngerașul meu*/ [...]/ Ascultînd corul ceresc o voce mi-a zis:/ Nu pleca:/ Vine Fecioara Maria cu Isus/ [...]/ Eram cel mai fericit nefericit" – *Fericitul nefericit*), astăzi, pentru a-și exorciza pînă la capăt trecutul sîngerînd, cere iertare pentru greșelile asumate: „Doamne, mă iartă/ C-am aruncat cu pietre/ Din poartă-n poartă" (*De ce?*). Această poezie, *De ce?*, deschide volumul și edifică dintru început asupra relației poetului cu timpul copilăriei: „Trecutule prezent".

Pe drumul desluşirii relației cu sine însuși, actantul liric încearcă autoevaluări și meditații asupra condiției sale prezente. Reflecțiile nu sunt făcute la rece, deși nu putem să acuzăm niciodată autorul de lipsă de luciditate, ci la adăpostul trăirii metaforei. Sunt multe autoportrete ori elemente ale acestuia în economia volumului: „Sunt pasărea ce-și caută altarul/ Lîngă mireasa/ Cuibului de soare" (*Poem 2*); „Eu sunt voi, o viață dublă" (*Mă-nfloare luna*); „Mă simt în inima-mi grădină/ Floare de nisip/ Cu perfuzii de lumină" (*Perfuzii de lumină*); „Încă mă simt soțul tăcerii/ Ce-și vinde în tîrgul uitării culorile cuvintelor/ Născute din sîmburi de piatră" (*Cîndva, undeva*) etc. Alteori, autocaracterizarea este legată indubitabil de portretul iubitei: „Tu floare de nufăr/ Eu floare de plîns" (*Strada Nu*); „Eu fir de iarbă/ Tu alunecare de rouă" (*Cuibul vieții*); „Tu pură mirare/ Eu simplă-ntrebare" (*Mireasa cuibului de soare*) „Ne plimbam în Carul Mare/ Eu hoțul de stele/ Tu pe urmele mele/ [...]/ Tu plinătate formă de Olimp/ Eu spărgeam ușa constelației/ Căutînd un alt timp fără timp" (*Sărutul Pămîntului*).

Autorul are conștiința superiorității pe care i-o conferă gîndirea/ percepția/ trăirile de poet. A înțeles, de exemplu, că poate fi exonerat de condiționările timpului prin apropierea de lumină, de absolut: „Doream să urc pe scară/ Cu frînghii de lumină/ Din praful singurătății" (*Eminescu*); „În cuibul cuvintelor/ Țes cărarea luminii/ Ce-mi îngînă umbra/ Pe marginea-nălțării/ [...]/ Hai, nelimitare, cuprinde-mă-n/ Coaptele trăiri" (*M-ascund în nelimitare*);

„Acum sunt bolnav de sănătate şi nemurire/ Mă tratez cu viaţă/ Ca să mă vindec de moarte" (*Concediu*). Din aceeaşi categorie, a conştiinţei sinelui poetic, face parte şi poezia *Lacrima clepsidrei*, pe care aş considera-o o *ars poetica* cel puţin la fel de veritabilă ca şi poezia care poartă chiar titlul acesta. Dacă cea intitulată *Ars poetica* are un iz pronunţat arghezian („Eu nu mă-ntrec cu nimeni/ Asta ţineţi minte/ Din ape tulburi/ Vreau să scot/ Limpeziri de cuvinte"), *Lacrima clepsidrei* dezvăluie avatarurile scrierii poeziei, proces în care pare să fie implicat tot universul: „De-atîta alergare/ Clepsidra mi-a pus piedică/ Cu lacrima ei de nisip/ Şi-am căzut pe gînduri./ Cu privirea scuturam tot cerul/ Pămîntul mă ţinea să nu cad în sus/ Îngerii deschideau cupola cerului/ Arătîndu-mi o strofă".

Metafora abundă, personificarea umanizează îndeosebi astralul, iar oximoronul mînuit cu dexteritate de poetul înnăscut evidenţiază sau întregeşte tablouri demne de admirat. Astfel, cuibul, motivul literar preferat, care simbolizează stabilitate, protecţie, echilibru, apare în diverse sintagme metaforice: „cuibul cuvintelor", „mireasa cuibului de soare", „cuibul primăverii", „cuibul lunii", „cuibul vieţii". Exprimarea oximoronică („fericitul nefericit", „trecutule prezent", „umblă-n vorbă cu tăcere", „foc de zăpadă", „de ziua nopţii mele", „bolnav de sănătate"), cuvintele inventate („alimpezire", „florate", „netimp", „nenume", „necuminte"), utilizările metaforice ale verbelor („mă-nfloare", „se amiază"), tropii risipindu-se cu generozitate în imagini artistice menite să releve mai ales calitatea trăirii, elementele de pastel servind din plin acestui scop („orfan de stele", „oftînd a rouă", „aşteptînd înfrunzirea pietrei", „curcubeul potcovit cu nori", „alimpezire de ape", „iarba cuvintelor florate", „Mireasa Pămîntului – Poezia", „chipul tău se amiază-n gîndul meu") evidenţiază lejeritatea cu care Ştefan Dima-Zărneşti se mişcă pe teritoriul liricii. Scrierea poeziei este, la el, cum spuneam şi în incipitul acestei analize, (şi) o nevoie de stingere a rănilor trecutului. Vorbind despre aceste răni („În zori pedagogul ne scula în bătăi/ Cu pumnii ne arăta realitatea/ Că puteam şi-n ziua mare/ Să vedem altfel de stele" – *Altfel de stele*; „Între mese ne dădeau şi bătăi/ Pînă ne săturam/ Trebuia să vină eclipsa/ N-aveam atîtea geamuri afumate/ Ne-nvineţeau cu pumnii ochii/ Aşa că vedeam eclipsa prin ceaţă./ Acolo am învăţat să plîng despre părinţi./ Nu ştiu de ce în altă zi am primit/ Cadou două palme peste faţă./ Văzusem pentru prima dată/ Stele verzi în plină zi" – *În plină zi*; „La şcoala de plîns/ Profesoara vieţii Realitatea/ Ne-nvăţa imnul durerii" – *Fard*), a reuşit, oare, Ştefan Dima-Zărneşti să anihileze în sfîrşit durerea trecutului? Credem că da. Acum, el şi-a făurit *toiag de lumină*, însemnul de necontestat al omului superior, Poetul. Acum, el, poetul, are o preocupare mult mai înaltă: cum să-şi orchestreze trecerea spre nemurire, îngrijindu-se testamentar şi eminescian de momentul propriu-zis al trecerii dincolo: „Înveliţi-mă-n cuvinte calde/ Să nu simt răceala trecerii" – *Floare de mister*, poezie care închide volumul. Tot omului superior, poetului adică, i se revelează esenţa lumii, chiar dacă la început poate părea cititorului o simplă

meditație-întrebare: „Oare cît timp a cheltuit/ Dumnezeu/ Pentru a îmbrăca omenirea/ În atîta lumină?"

Iată un autor de citit și de urmărit. Lucrînd la sublimarea poveștii sale de viață în poezie, Ștefan Dima-Zărnești construiește de fapt, cu talent și pasiune, edificiul-statut al Poetului aspirant la nelimitare și la nemurire. Iar *Toiagul de lumină* se dovedește pînă la urmă o dublă exorcizare: a trecutului și a morții.

Lina CODREANU

„Eu mi-s cartea ce-o citesc..."

Parametrii artistici ai lui Iulian Filip ocupă un spațiu generos în cultura română de pe ambele maluri ale Prutului, fiind cunoscut ca o personalitate polivalentă: scriitor (poet, dramaturg, prozator), cercetător științific, folclorist, artist plastic ș.a. A debutat în 1974 cu versuri în placheta *Neîmpăcatul meșter* și, având în vedere frecvența și ritmul apariţiilor editoriale, e aproape cert că acum, în 2019, numărul volumelor echivalează vârsta scriitorului. În anul 2014, pe lângă cărţile cu poezii pentru copii, a apărut într-o serie la Tipografia Academia de Ştiinţe placheta *Pescuitul în apele mele. Versuri noi*, sub grafică de autor.

Pescuitul și vânătoarea sunt îndeletniciri de capturare a ceva, dar, chiar dacă Iulian Filip e un pasionat pescar în diferite conjuncturi amicale, ca artist valorifică *tematica cinegetică*, într-un mod original. Așteptând „bătaia peștelui", el destramă fire inedite din pânza apei, scoate miezul parabolic, dă curs nou înțelesurilor și le asezonează cu decorări grafice. Cele două laturi artistice exprimate prin versuri și schițe sunt duale, întrucât ceea ce nu poate sugera cuvântul finalizează desenul.

Nu *prada* îl interesează, ci miracolul cinegetic, fiindcă pescarul e un contemplativ. Observarea dincolo de aparențe absoarbe energia căutătorului. Aspirația sa nu e captura „peștelui de aur", ci ajungerea la *malul visat* prin posibilitatea depășirii stării de captivitate acvatică. Sugestia oferită jucăuș de titlul cărții este dezvoltată în poezia omonimă și trimite la condiția creatorului aflat pe drumul căutării propriei identități *înlăuntrul* său: „Cu ochii pe mine/ nu știu nici eu/ la ce mal voi ieși/ urmărindu-mă..." (*Pescuitul în apele mele*). Ieșirea la liman pare similară cu ajungerea în lumina vieții. În starea de increat, deși nevăzutul Domnul îl „ține în chiar inima văzului/ în miezul ochiului", stă sub semnul incertitudinii neliniștitoare: „sferic cum e ochiul,/ la ce mal s-ajung?" (*Capcana sferică*).

Scormonitor al sensurilor vieții, Iulian Filip este el însuși un mare „întrebător" (una din multele cărți pentru copii poartă titlul *Școala de întrebări*, 2017). Poetul formulează în mod jucăuș grava „întrebare a

întrebărilor", despre om şi lume, iubire, cunoaştere, viaţă şi moarte: „…se lucrează şi-n moarte?/ …ce mai e după toate?/ …dar iubirea-n ce parte?" (*Litanie pe malul Mediteranei*). Linia tremurândă a luciului de apă are interpretări complexe, fiind aşezată la interferenţa a două lumi: văzduhul şi adâncul. În picaj, vulturul înălţimilor trece în subacvatic, de unde îşi pescuieşte prada, neatent la avertismentul peştilor zburători, care survolează pătura de aer din afara acvaticului (în sens invers). În goana-i nechibzuită după vânat, el însuşi poate deveni pradă în colţii rechinului (*Nesăbuinţa vulturului*).

La rândul său, eul liric este întruchiparea *vânătorului vânat*, un Iona pescarul (al lui Marin Sorescu), captiv nu în burta chitului, ci în plasa întrebărilor şi la fel de tulburat de multele nerăspunsuri.

Veghea pescarului asupra zăbranicului acvatic este *insomnia* artistului în căutarea sensurilor fiinţării sale. Suferinţa vegherii în timpul destinat somnului va fi reluată de Iulian Filip într-o ulterioară plachetă cu versuri – *Poezii din dormitorul cu insomnii* (2018). Însăşi oglinda acvatică reprezintă graniţa între *veghe* şi *somn.* Devine un exerciţiu al muririi *dormitul adânc*, în timp ce *insomniile* rămân semne ale trăirii şi prilejuri favorabile pentru „întrebări şi poezie": „O să plec şi o să-mi fie dor/ de aceste insomnii sublime" (*Insomnie, poezie*). Trăirea „marii treceri" (L. Blaga) prin lume şi meditaţia asupra morţii se înviorează în stările de trezie, fiindcă somnul este echivalentul morţii: „Nesomn ţi se dă/ ca să înţelegi somnul/ şi nemurirea" (*Dor de somn şi gând de moarte*). Cu toate acestea, ultima dorinţă a omului e să intre în somnul „contagios", ca ultimă stare prin care să-şi sfârşească povestea vieţii: „…atâta lume/ în somn ar vrea s-o încheie –/ ultimul vis?" (*Necitită ultima carte*).

Aspiraţia căutătorului spre idealul apoteotic presupune spirit de autojertfire: „Eu mi-s cobaiul şi pajura care/ mă devorează experimental,/ şi când nu mi-s suficient –/ eu mie! ca să mă smulg mai sus, –/ îmi cer încă o bucată/ de ceva din mine, dar mai deosebit./ Iar din mine/, numai inima de mi-a rămas…/ – Ce mi-ai dat la urmă? Că a fost altceva –/ nici o dată nu am mai zburat astfel" (*Laborator ambulant*). Pentru ajungerea la „malul" de sus din basmul *Prâslea cel Voinic şi merele de aur*, eroul îşi taie o bucată din propria coapsă, tot astfel cum, pentru intrarea în Cetate, personajul lui Ion Barbu, „Sfânt trup şi hrană sieşi, Hagi rupea din el" (*Nastratin Hogea la Isarlîk*). Paralelismul textual poate pune în evidenţă forma de autosacrificare pe care creatorul, ca să-şi atingă idealul artistic, n-o poate ocoli.

Stau multe micropoeme în câmpul acestei problematici despre rolul artistului şi al creaţiei sale în procesul de cunoaştere. Motivul *cărţii* grupează într-un ciclu liric creaţiile din ultima parte a plachetei: *Ai de ales la tot pasul, Devenirea cititorului, Adevărul despre incendiile de pădure şi despre cărţi, Venirea la şcoala de întrebări, Câte cărţi visezi să ai?* etc. Între acestea, *Căile CĂRŢII* cuprinde îndrumări ce pot fi înşiruite într-un ghid de orientare pentru bunul cititor. Aflat în căutarea identităţii proprii, *Poetul* îşi scrie *Cartea* vieţii. Întrebătorul nu aleargă după răspunsuri în scrierile altora, ci-şi recitește

propria carte de „identitate”, la maturitate, când procesul autocunoaşterii pare definitivat şi ştie „să se citească”: „Eu mi-s cartea ce-o citesc/ zi de zi/ şi n-o gătesc/ iar în carte dau de moarte/ mai la paginile toate…/ Unde-s paginile goale, moartea e pe altă vale –/ încă nu-mi dă târcoale”. Expresivitatea acestui poem – *Carte eternă de recitire*, îl aşază oricând pe autor în suita creatorilor de arte poetice din literatura română.

Cu privire la acelaşi subiect al esteticului, în balada *Ce frumoasă relaţia dintre cele două perechi de aripi ale greierului,* Iulian Filip reavivează un simbol străvechi, dar nu prin raportare la harnica furnică din fabulele lui Esop, La Fontaine Alecu Donici, G. Topîrceanu, T. Arghezi ori a Anei Blandiana, ci prin explorarea similitudinii *greier - poet*. Eul liric „conferenţiază” despre greierii care „se tem de apă” şi despre „cele două perechi de aripi” ale lor: de *zburat* (aripi subţiri transparente) şi de *cântat* (elitrele chitinoase). În fapt, şi-ndeseară şi în zori, este instruit şi provocat de micii muzicieni să cânte „pentrecute”: „Cântă greierii cu mine/ ca să pot cânta mai bine” (*Învăţătorii mei de muzică*). Arta este temelia existenţială a poetului, a cărui „zburare” înspre cunoaştere se face prin „înariparea” poetică.

Cu mare uşurinţă, autorul poate glisa între tonul grav şi cel ludico-ironic, între ipostazele *homo ludicus* şi *homo cogitus*, chiar dacă aici e mai puţin vizibil, poeziile având un strat reflexiv mai abundent. Aşezată pe teme şi motive de tradiţie, asemenea creaţiilor lui Grigore Vieru, Marin Sorescu ori Anatol Codru, poezia lui are o turnură neomodernistă, în care liricul şi narativul se-mbină, formele de stil şi de imagine „înoată” (ca să folosesc un limbaj „tematic”) de la suprafaţă înspre adâncimi conotative inedite, schimbând lesne planul orizontal cu cel vertical, de profunzime. Unde postmoderniste pot fi considerate alternările ludic/grav/ironic, deşi autorul, ca specialist în folclor, le-a identificat în formele arhaice ale culturii române.

Este vizibil că pe tot parcursul cărţii, Iulian Filip nu pierde din vedere pivotarea în jurul ideii cinegetice, *pescuitul*, care presupune şi utilizarea lexicului din aria semantică oportună (*înot, pescar, apă, mal, peşte, val, oglinda apei, vânat*), dar şi îmbogăţirea imaginii artistice prin devieri calme de sens ori metaforizări (*somn-moarte, Timp-Mergător, insomnie-viaţă, greier-artist, aripi-harpe, carte-copac*) ş.a. Grafica personală îmbracă ideea intelectualizată, o augmentează şi o stilizează oferind cititorului *pictopoeme*.

Deslușim din textele citite că prada de fond a cărţii se rotunjeşte pe dorinţa înălţătoare a pescarului de a pescui „în apele” interioare *Timpul* trecător, „mergătorul” ce îşi alege calea, nestingherit de întrebări insomniace. Tergiversarea „somnului” (a morţii), se poate face împrumutând „nişte guri de timp”. Pentru asta, „în aceeaşi cochilie spiralic-piramidală”, *poetul* e fericit pentru convieţuirea cu *dramaturgul, prozatorul, pictorul, acordeonistul, folcloristul, jurnalistul, pescarul, bucătarul*… (*Poet de atât de mulţi ani?*).

Credem că nu mai încape îndoială: biografia oficială a lui Iulian Filip, personalitate efervescentă a culturii din Chişinău, este esenţializată în forma literaturizată a autobiografiei polivalentului artist cu acelaşi nume.

Laura ENACHE

Radu Gyr

Dacă poezia lui Radu Gyr a înaripat atîtea suflete în temniţe şi a aprins în ele flacăra Duhului Sfînt, în perioada imediat următoare ea ameninţa să cadă în oblivie într-o lume indiferentă şi rece la mesajul hristic al poeţilor din temniţele comuniste. Asta era şi temerea şi tristeţea fără margini a poetului, fiindcă orice artist îşi iubeşte opera mai presus de sine. Astfel, temerea lui că poezia sa va rămîne doar o poezie ocazională, descoperind, e adevărat, cele mai intense trăiri, dar rămînînd limitată la simplul eveniment ocazional ce a născut-o, s-a arătat într-o oarecare măsură justificată, fiindcă poetului nu i se acordă nici azi locul ce i se cuvine în istoriile literare, nu este studiat în şcoli şi universităţi, nu i se consacră studii de specialitate. Poezia lui continuă însă să circule şi să înflăcăreze inimile creştinilor iubitori de poezie şi trăitori ai crucii asumate. Dar nevoia unei abordări pur literare a poeziei lui Radu Gyr se face tot mai simţită. E nevoie să-i restituim valoarea pe care o are în mod real. De aceea în acest articol am vrut să semnalăm unele aspecte ale operei lui Radu Gyr în valenţele ei literare, sperînd să atragem atenţia asupra poeziilor lui, poate cineva se va gîndi să alcătuiască un studiu în care să abordeze poezia lui Radu Gyr nu numai din perspectivă biografică, ci şi literară.

Adept al „dulcelui stil clasic", în ultima perioadă a creaţiei sale, care e şi a deplinei maturităţi artistice, Radu Gyr abordează genul poeziei cu formă fixă, în speţă, rondelul şi sonetul, creaţii în care echilibrul formei întîlneşte sublimul ideatic al unei concepţii artistice elevate despre condiţia artistului şi a poeziei sale. *Rondelurile* lui Radu Gyr reprezintă tot atîtea ipostaze ale artistului surprins în actul său creator. Sînt un imn subtil adus poeziei şi apostolului ei, poetul. Nu întîmplător rondelul care deschide întregul ciclu este o meditaţie scurtă şi profundă pe tema inspiraţiei divine. Există o unitate interioară şi o progresie a întregii tematici a rondelurilor: de la problema inspiraţiei divine şi pînă la dezamăgirea ghitarei sparte şi a aripilor frînte, (*Rondelul aripilor frînte*, *Rondelul ghitarei sparte*) poezia parcurge etape desăvîrşitoare ale eului liric. Poezia ca joc, ca pendulare între geamăt şi cînt, blestem şi venerare, zbor frînt şi speranţă, mundan şi ideal, sacru şi profan, schiţează miile de faţete ale artistului-poet, creator, demiurg, meşter zidar, meşter iconar, potcovar, saltimbanc[1]. Impresionant este *Rondelul unui potcovar*, în care poetul ne apare

[1] Tema artistului-saltimbanc este o temă predilectă simbolistă. O analiză pertinentă face Jean Starobinski, *Portrait de l'artiste en saltimbanque,* Ed. Gallimard, Paris, 2004. „Depuis le romantisme, le bouffon, le saltimbanque et le clown, ont été les images hyberboliques et volontairement déformantes que les artistes se sont plu à donner d'eux-mêmes et de la condition même de l'art. Il s'agit là d'un autoportrait travesti, dont la portée ne se limite pas à la caricature sarcastique ou douloureuse. Une attitude si constamment répétée, si obstinément réinventée à travers trois ou quatre générations requiert l'attention. Le jeu ironique a la valeur d'une interprétation de soi par soi: c'est une épiphanie dérisoire de l'art et de l'artiste".

potcovind Pegaşi înaripaţi după ce „mîrţoagele" au primit transfigurarea poeziei, prezentînd aceeaşi dialectică între mundan şi ideal: „Biet şi netrebnic potcovar/ mai potcovesc şi eu mîrţoage/ şi la copitele oloage/ le bat potcoave de cleştar// Dar cînd le-nham şi eu la droage/ văd aripi mari că le răsar/ Biet şi netrebnic potcovar /mai potcovesc şi eu mîrţoage". Poezia transfigurează totul, ea ştie să pună aură de sfinţenie acolo unde spiritele brute nu văd decît josnicie, noroi şi condamnare. Aşa e *Rondelul unui iconar:* „Era-n Bizanţ un biet zugrav/ monah robit de-o curtezană/ şi-a zugrăvit-o lîngă strană/ cu ochi adînci şi chip suav.// (...) Dar anii au stins orice prihană/ Şi-au pus modelului scîrnav, pe zid, lumină de icoană". Asemeni lui El Greco, monahul-artist din Bizanţ pictează oameni simpli dematerializaţi şi transfiguraţi în lumina sfinţitoare. Îi vede pe toţi sfinţi. E ceea ce poate face numai arta: transfigurează modelul şi îl compară cu modelul-arhetip, redîndu-i prospeţimea culorilor icoanei ideale. Arta recuperează acest model ideal, cum Iisus Însuşi a recuperat mulţime de icoane pierdute, transfigurîndu-le în lumina Învierii Sale. Iconarul bizantin e un chip al lui Hristos Însuşi, Artistul fără seamăn al sufletului-curtezană: „Îl despuiară de sutană/ Şi-l biciuiră pe mîrşav/ Era-n Bizanţ un biet zugrav/ monah robit de-o curtezană". În *Rondelul unei ctitorii* poetul-artist, poetul creator apare în ipostaza unui Meşter Manole, osîndit să-şi rezidească mereu ctitoria din cenuşa lacrimilor sale: „I-am uns cu lacrimi temelia/ I-am dat surîs de curcubeu". Alteori poezia, actul creaţiei, e sînge din sîngele lui Dumnezeu, împărtăşire tainică din Răstignirea-Creaţie: „Ba, uneori, muiem mistria/ şi-n sîngele lui Dumnezeu/ şi răstignim în zid vecia", frumoasă alegorie a creaţiei-jertfă, care, răstignită, înfruntă veacurile, temă recurentă în mai multe rondeluri.

Rondelul unui rondel e un fel de crez artistic despre inspiraţia poetică. Poezia este inspiraţie divină. Cel ce scrie rondelul are nevoie de raza de lumină a inspiraţiei dumnezeieşti, de şoapta îngerului, iar din partea artistului e nevoie de „un strop de sînge stins pe-o frază". O frumoasă replică dată lui Paul Valéry pentru care poezia era 1% inspiraţie şi 99% transpiraţie. La Radu Gyr, inspiraţia, care este raza sau şoapta îngerului, deţine rolul principal, iar cît despre transpiraţie, aceasta nu are nici o valoare, dacă nu e o transpiraţie de sînge, ca aceea a Mîntuitorului rugîndu-Se în Grădina Ghetsimani. „Un strop de sînge stins pe-o frază" înseamnă suferinţă, jertfă, experienţa dusă pînă la extrem a harului, precum şi experienţa unei vieţi chinuite din care ţîşneşte în azur rondelul, cuvîntul pur, cuvîntul desăvîrşit în forma lui fixă. Astfel la Radu Gyr, travaliul poetic nu este un simplu exerciţiu de virtuozitate artistică, ci se identifică cu jertfa creatoare. Ultima strofă din poem sugerează ideea că rondelul e viaţa noastră însăşi pe care ne-o meşterim după puţina noastră pricepere. Iar dacă rondelul-viaţă nu e gata pe la amiază, adică pe la chindii, la vremea morţii, artistul se roagă lui Dumnezeu să-i arunce inelul risipitorului „Iar de nu-i gata spre amiază,/ aruncă-i, Doamne, şi-un inel/ din mîna Ta ce scînteiază". Prin urmare, pentru mîntuirea sufletului, pentru reuşita

rondelului, pentru desăvîrşirea noastră[1], nu avem nevoie de multe lucruri care ne par de ultimă importanţă, ci avem nevoie numai de raza milei dumnezeieşti şi a harului: „Nu pană-i trebuie, ci rază/ Cui meştereşte un rondel".

O altă ipostază interesantă a artistului-poet o avem în *Rondel pentru François Villon*. Licenţa poetică a morţii prin spînzurare a lui François Villon[2], „tîlharul ceresc", cum îl numeşte Radu Gyr, se justifică prin faptul că autorul rondelului s-a inspirat probabil din *Catrenul şi Epitaful în formă de baladă* ale lui François Villon, dar mai ales prin faptul că permitea substituirea sau suprapunerea celor două personalităţi poetice. Radu Gyr se identifică prin suferinţa, care este „marea înălţime", cu sublimul boem al poeziei medievale franceze, identificare ce devine emblematică pentru Radu Gyr: „Dar cum stai sus peste prostime, / pari spînzurat c-un sfînt piron/ de toate stelele sublime.../ Te-au pus la mare înălţime/ François Villon, François Villon".

Într-o serie de rondeluri, *Rondelul unei biografii, Rondelul aripilor frînte, Rondelul ghitarei sparte,* artistul ne apare descumpănit, deziluzionat de viaţa şi arta sa. În *Rondelul unei biografii* ni se prezintă esenţa vieţii de artist într-o societate ostilă: o continuă pendulare între ideal şi deziluzie, între frumuseţea pură a formelor ideale şi „viaţa fără cheag". Imaginile contrastante „Mai un ciulin la pălărie/ mai un luceafăr în nădrag", subliniază tot tragismul unui destin sfîşiat între aspiraţia şi năzuinţa înaltului şi zborul frînt în căderea plină de suferinţă sub trăsnetul ciomagului: „Mai cîte-un zbor de ciocîrlie/ mai cîte-un trăsnet de ciomag". Iar în finalul rondelului ne apare smerenia poetului care îşi asumă acest destin sfîşiat în răni a căror profunzime se preface a o ignora deliberat: „Şi cum nu ştii caligrafie/ ai zmîngălit şi tu un prag/ cu cîte-un moft de rană vie/ Ce vrei, aşa a fost să fie, un fleac de viaţă fără cheag//. Aceeaşi pendulare între ideal şi mundan, între două lumi opuse, a sferelor înalte, heruvice şi lumea himerică, prăbuşită din azururile celeste, este prezentă în *Rondelul Aripilor frînte*: „Mereu aripile se frîng/ mereu ţărîna asta speră/ Mereu pe trista noastră sferă/ Obrajii rîd şi ochii plîng// Heruvi de-o zi, crescuţi în seră/ ne prăbuşim în cîte-un crîng. Mereu aripile se frîng/ mereu ţărîna asta speră//". Călătorind din ev în ev, omul străbate istoria „ba spînzurat de-un zbor nătîng/ ba sfîşiat de vreo himeră" într-un bîlci al deşertăciunilor în care aripile se frîng şi în care totuşi ţărîna nu încetează niciodată să spere. Acelaşi joc între năzuinţă şi deziluzie e surprins şi în *Rondelul unor speranţe*: „Mă-ncrunt şi spun că nu mai sper/ şi iar mă spînzur de crîmpeie (...) mă-ngrop în beci, m-ascund în ger/ dar calc şi-aici pe curcubeie". *Rondelul unei crizanteme* e o variaţiune pe aceeaşi temă, numai că

[1] Rondelul este o poezie cu formă fixă, care aici simbolizează desăvîrşirea.

[2] François Villon (1431-1463 ?), vestitul poet medieval francez, nu a murit spînzurat. A avut parte de un proces prin care a fost condamnat la moarte prin spînzurare, dar i-a fost comutată pedeapsa pe 5 ianuarie 1463. A avut o viaţă foarte zbuciumată, boemă, de multe ori intrînd în conflict cu legea. Vestitul lui *Catren* a fost scris cu ocazia condamnării lui la moarte „*pendu et étranglé*".

aici stingerea idealului şi renunţarea la năzuinţele supreme sînt jalonate de sugestia subtilă a suferinţelor asumate: „Şi maci, şi garoafe s-au stins,/ primeşte să-ţi dau crizanteme// N-au zîmbet de vechi diademe,/ dar poate pe ele mi-am nins/ zăpezile mele supreme". Nu lipsesc din *Rondeluri*, sublime în simplitatea lor, imaginile de gingăşie fără seamăn, delicateţe extremă, mod de manifestare a divinului într-o lume absurdă, brutală, de o violenţă de nedescris. Încheiem micul nostru periplu prin *Rondelurile* lui Radu Gyr, cu imaginea luminoasă, expresie a libertăţii absolute, din *Rondelul unei ramuri de cais*, în care delicateţea şi frumuseţea în contrast cu beznele astei lumi osîndite marchează izbînda plină de speranţă a Celui ce a mîntuit lumea cu frumuseţea: „Eşti ramura mea de cais/ La geam luminîndu-mi întruna/ Eşti creanga ce-o leagănă luna/ Şi-adînc mi-o cutremură-n vis.// Mi-eşti azima, vinul şi struna/ cu taină de cîntec nescris/ Eşti ramura mea de cais, / la geam luminîndu-mi întruna //. Şi dacă mă frînge furtuna/ şi cad ca un vultur ucis,/ cu sînge mînjind mătrăguna,/ la geam luminîndu-mi întruna,/ eşti ramura mea de cais".

Cosmin DRAGOSTE

Despre interogarea vie a oaselor lumii

Apărut în 2016, la editura craioveană Aius, volumul semnat de către Eleanor Mircea este un evident spaţiu al căutărilor expresiilor lirice, a unei anumite coerenţe în exprimarea poetică, precum şi a unor modalităţi de închegare viabilă a discursului literar. Filonul liric este solid, fără doar şi poate, având un background cultural extrem de puternic, o ştiinţă evidentă a facerii poetice, care se traduce acum în practică. Pe de altă parte, este la fel de evident că poemele aparţin unor vârste literare (şi umane) diferite, prin diferenţieri de percepţie, de redare poetică, de lectură a lumii prin prisma unui eu liric care face volte remarcabile în descifrarea propriului traseu original.

Patru pietre de hotar definesc acest volum al lui Eleanor Mircea, marcate şi prin împărţirea textelor din carte. Toate beneficiază de un circuit subteran de teme şi de mesaje bine strunite, care luminează, pe rând, din unghiuri variate, aspecte ontice definitorii pentru devenirea personală. Aparentele falii care apar între ele sunt mai mult de nivel formal, marchează diferenţe de asamblare discursivă şi de juxtapunere a expresiei lirice.

Prima parte a volumului, *Prolog*, propune un eu liric interesant conturat, aflat în permanentă mişcare şi căutare a unei formule identitare de impunere în faţa unei lumi care ostracizează, desparte, neprezentând semnele unei aglutinări semnificative. Este un intro care atrage atenţia deja asupra unui volum performant, care pune bine pe tapet modalităţi configurative lirice cu un foarte bun potenţial.

Partea secundă, *Cântece amare*, aduce un parfum balcanic de sorginte barbiliană, fără a vorbi despre un siaj dăunător sau despre un epigonism. Este

o situare într-un context de percepţie şi cogniţie care modelează stări şi reface trasee existenţiale într-un cadru refuzat vitezei temporale diurne, precum şi stricteţii şi imuabilităţii spaţiale. Al treilea popas din volum, *Blesteme*, încearcă să configureze şi un spaţiu al jocului expresiv. Sunt încercări lăudabile, care surprind situaţii (unele arhetipale) şi care deplasează înţelesuri către zone de impact. Tradiţia blestemului în literatura cultă română îşi are reprezentanţii ei arhicunoscuţi, iar inserarea într-o astfel de succesiune devine un proces dificil, dar care, în acest volum, are şi realizări salutare.

Cea mai realizată parte a volumului este cea din urmă, intitulată, în completarea primei, *Epilog*. Aici găsim un eu liric debarasat de fundaluri retorice, „uitând" întreaga teorie şi avântându-se masiv în trăirea lirică propriu-zisă, precum şi în gândirea poetică ce naşte literatură prin mecanisme care se sustrag şabloanelor de orice fel. Este partea de forţă a cărţii, inteligent aşezată la final, pentru că încheie *en fanfare* un periplu poetic foarte solid, conferindu-i tuşa de final, care atârnă atât de greu la impresia de ansamblu. Excelent sunt dozate aici efectele poetice, expresia este debarasată de orice artificii, de orice îi poate strica dezechilibrul, opunându-se unui echilibru căutat, ce nu poate scăpa, pe alocuri, de note de artificialitate.

Epilog este, evident, şi un spaţiu al deschiderilor către experienţe lirice ulterioare, constituindu-se într-o „trambulină" a marilor speranţe. Întâlnim, aici, forţa nudă a trăirii, în versuri tăiate cu mult mai multă precizie, în expresii bine strunite. Ironia fină, convertită în modalităţi de înţelegere şi de integrare existenţială, luciditatea atât de tranşantă încât uneori doare, induc revelaţii şi conduc discursul înspre regiunile acelea de graniţă ale fiinţei, care sunt atinse cu o detaşare pe care numai experienţele înţelese şi asumate o pot da.

Eram bătrână şi am murit cucereşte prin inteligenţă creativă, prin forţă, decizie, printr-o fină şi solidă bază culturală şi, de ce nu, atrage şi prin inegalităţile sale, care distrug acea imagine (falsă şi deranjantă) a volumelor statuare, ce nu fac decât să transmită imaginea dezolantă a încremenirii mortuare. Paradoxal, în ciuda titlului, volumul lui Eleanor Mircea abundă de viaţă, surprinsă în diferite modalităţi de manifestare.

Eleanor Mircea, *Eram bătrână şi am murit*, Aius, Craiova, 2016

Ilie GYURCSIK

O poezie necanonică

Prin *Cartea lui Athanasios* (*Il libro di Athanasios*) (Ed. Grinta, 2017), volum bilingv, Ela Iakab, poetă din Banat, se situează cumva contra canonului poetic al zilei. De fapt, discret, ea pare să îşi caute propria normă în cîmpul liric contemporan, un spaţiu atît de hibrid de reguli ce ascultă mai degrabă de hazard decît de normele izbînzii estetice. De altfel, unii dintre aşa-zişii poeţi care publică azi un fel de maculatură kitch-liricoidală sunt clar *alături* şi departe de

determinaţiile creaţiei poetice autentice. Rezultatul este un fel de ininteligibil dadaism postmodern, unul sărac lipit de *emoţie* şi de *imagine* estetice. Deloc în preajma poeziei sau a imaginarului ei, aceşti versificatori uită că un vers nu este creaţie *ex nihil*, ci sub imperiul esotericei inspiraţii, a imaginaţiei care, uneori, primeşte bine-cuvîntări de undeva de sus. A crea, în cazul nostru e vorba de poezie, presupune a avea acces la esenţa – şi nu doar la fenomen, la aparenţa – cuvintelor, mai mult, a putea ajunge într-o stare de graţie în raport cu limba. Aşa şi numai aşa omul ajunge să încerce – şi poezia este o astfel de încercare – a se compara (nu măsura!), spre binele lui, cu proprietatea fundamentală a divinităţii, aceea de crea ceva inedit.

Lectura unei cărţi o face fiecare cu ceea ce vine de acasă, ca la un picnic, unde contează ce aduci şi pui de tine. Atanasios înseamnă cel nemuritor, iar Atanasie cel Mare a fost un episcop ortodox din secolul al IV-lea d.H., care, între altele, a combătut arianismul. Este venerat de bisericile romano-catolică, ortodoxă şi coptă, iar din crezul său face parte recunoaşterea identităţii de substanţă dintre Mîntuitor şi Dumnezeu-Tatăl. N-aş spune că este o poezie religioasă *Cartea lui Athanasios*. Virusată, să zic aşa, de lectura poate a unui Arghezi, ea poate trece însă drept poezia religiozităţii noastre funciare (cum ar spune Mircea Eliade), a lui *homo religiosus*, care face în versurile poetei casă bună cu *homo poeticus*. Cuvîntul, constata un liric japonez, are natura substanţei luminii, este deopotrivă undă şi corpuscul. În acestea pare să creadă Ela Iakab. Prin urmare, nu e vorba de o religiozitate dobîndită, ci de una dată şi revelată în versuri.

Cartea lui Athanasios este compoziţia unei sincerităţi aproape nude, chiar dacă creatorii, mai ales poeţii, nu trebuie crezuţi pe cuvînt de onoare. E sinceritatea unei fiinţe singuratice, solitare am zice. Sunt, între altele, două cuvinte cheie, care ne pot indica într-un fel căile de acces spre miezul acestei poezii: *fiinţă* şi *solitudine*. Şi Ela Iakab, dar şi criticul Al. Cistelecan (pe coperta a IV-a) invocă solitudinea. E vorba mai exact de *singurătate* (e o nuanţă semantică importantă), asemănătoare cumva cu aceea a anahoretului ce trece prin proba deşertului. Mai mult, aş spune că transpare aici o singurătate *comunitară*, vorba lui Noica, una trăită în mijlocul mulţimii.

Poate că sună pretenţios, dar am citit acest volum de poeme prin două grile (iată cu ceea ce am venit de acasă la picnicul Elei Iakab): mai întîi prin Heidegger, pentru tetrada *muritori, pămînt, cer şi zei* (care, în opera filosofului numită *Timp şi fiinţă*, înlocuieşte omul, *Dasein*-ul), apoi pentru felul în care autoarea locuieşte poetic în versurile sale. Am desprins astfel că ştie să asculte limba română, care, după Eminescu, e *stăpîna noastră* şi care, la ea acasă, este o *bună gospodină*. În altarul creaţiei sale, poetul scrie pentru alţii, mai mulţi sau mai puţini. Dar poetul e singur în relaţia lui intimă cu limba, el trăieşte o asceză în chilia cuvîntului viu. Şi ni se confesează, căci mai orice poezie este confesivă, un fel de spovedanie a celui ce are un acces privilegiat la semantica vocabulei. De fapt, cu cît asculţi mai mult limba, cu atît mai mult *eşti* în spaţiul alveolar al creaţiei poetice. În acest fel, aceasta din urmă, *rostirea*, este *liberă*, mai liberă. Aici, filosofic vorbind, mă despart parţial de Blaga, pentru care rostirea sau limba ne

îngrădeşte, în sensul că ne cenzurează libertatea de exprimare. Dar libertatea rostirii nu e limitată, chiar dacă determinaţiile, cîmpul semantic al vocabulelor impun anumite restricţii. Omul este o fiinţă care construieşte şi care îşi depăşeşte permanent limitele sale, în primul rînd prin limbă. Unul-şi-acelaşi nu înseamnă, nu coincide cu ceea ce este *egal* şi nici cu *uniformitatea* vidă a *identicului*. Pămîntul este în mişcare (pe care nu o simţim decît prin transformările survenite: zi sau noapte, un anotimp sau altul), dar cerul este neclintit.

Ca o carte a fiinţei, *Cartea lui Athanasios* pleacă de la ofrandele pe care le aduce *celor ce sunt* (primul ciclu se numeşte „Sub cerul ofrandelor"), după care aduce în discursul poetic *îngerii*, instanţe păzitoare pentru om, oprindu-se apoi la *elemente*, un fel de fiinţă de a doua instanţă, pentru a-l aminti, din nou, pe gînditorul de la Pălţiniş. Poeţii sunt astfel legătura noastră cu sacrul. Dar tot Heidegger, într-un subtil comentariu la nişte versuri din Hölderlin, se întreabă la ce bun poeţii în vremuri sărace, de restrişte. În România de azi, dincolo de egografiile la care apelează liricii noştri, a fi poet mai poate însemna să te apleci prin cîntec, prin poem asupra urmei zeilor dispăruţi, după cum să invoci protecţia şi privilegiul acestei protecţii din partea îngerilor păzitori. E ceea ce face, prin confesiunea ei, Ela Iakab, ale cărei ofrande sunt poteci pe care ne îndeamnă să ajungem într-un loc privilegiat, acolo unde ni se poate revela fiinţa şi, de ce nu, *prezenţa* lui Dumnezeu („Unde eşti, Doamne, ascuns, cu piatră cu tot?"). Cartea Elei Iakab are şi un *motto* din Michelangelo: ei bine, aşa cum sculptorul a cioplit blocul de marmură pînă a *eliberat* de acolo *îngerul,* adică esenţa şi forma desăvîrşite, tot aşa autoarea, într-o cuminecare cu limba, dezleagă din chingi îngerul poeziei.

A doua grilă sau cale de pătruns în *Cartea lui Athanasios* este aceea a poeziei receptată ca o *criză existenţială*. Criză vine aici de la *krisis* şi înseamnă a pune ceva în balanţa judecăţii, aici a „judecăţii" poetice, a adevărului ei metaforic (sintagma nu este a mea, ci a lui Paul Ricoeur). Criza are deci la Ela Iakab un sens pozitiv, nu unul negativ.

Avem de fapt ilustrate nişte chipuri ale singurătăţii, care încifrează tot felul de semne sau simboluri ale unui fel de geometrii sacre (cifra 7 este poate cel mai des reiterată). Pustiul în care se desfăşoară asceza e un fel de „pergament himeric", iar *personajele* cărora le închină ofrandele sunt: „muzicienii răzvrătiţi", „cerşetorii de mană cerească", „Athanasios" (nume tutelar), „inorogul", „cabalistul", cel ce trăieşte Cabala, o tradiţie religioasă ebraică, întemeiată pe interpretarea ezoterică şi simbolică a Vechiului Testament, după cum avem şi o ştiinţă ocultă de a comunica cu lumea exterioară (lăsăm la o parte sensul figurat al Cabalei: uneltire, intrigă). Şi tot personaje sunt „ultimul mag călător", „înţeleptul" (cel orb), „clovnul înaripat", „arcaşul nocturn". În cele din urmă, poetul ne apare ca un peregrin în deşertul propriului sine, unul care aleargă către *vama promisă* cu tălpile arse de peceţi, un peregrin care e dispus să se ofere chiar pe sine în dar („fragilă ofrandă") şi care ia înfăţişarea unei fecioare-arcaş, trăind astfel asceza unui scrib.

Al doilea ciclu din volum, „Vin Îngerii", e parcă mai mult îndatorat religiosului. În vreo două sau trei poeme, fără titlu, avem o fină şi sensibilă, dacă nu e pretenţios spus, hermeneutică poetică a figurii serafice a îngerului păzitor. Iar în faţa şi în marginile unei oglinzi fermecate, încărcată de fabulos, se dezvoltă un dialog cu acest înger. Discursul poetic ia aici înfăţişarea unui excurs iniţiatic. Rămas singur şi desculţ, poetul ajunge „la poarta cu nouă sigilii a muntelui sacru", unde peregrinul cu aură îngerească îl întîlneşte pe înger – „o mască de întuneric". Apar personaje mitice, mitologice, în spaţiul convenţional numit *Meteora*, un fel de Eladă, de Grecie a pustiului. Peregrinul dă peste un ţinut enigmatic, unde eremiţii, pustnicii sunt tineri şi zvelţi, trăind, toţi, 33 de ani (ştim unde bate cifra).

Călătoria peregrinului se petrece de-a lungul celor 23 de poeme ale ciclului, ţinta fiind altarul de unde să primească „lumina necreată". E un drum accentuat introspectiv, cu episoade mitologice specifice spaţiului cultural grecesc. Pentru ca în episodul final să ni devoaleze misterul: rostirea poetului nu este altceva decît o *cioplire* a Arborelui Vieţii, iar Zeul a primit „scrierile cu zbateri sonore". În plus, ni se dezvăluie şi numele deşertului: *Athanasios*.

Încă din partea a II-a a *Cărţii lui Athanasios* e invocat laitmotivul ultimului ciclu, cel de-al III-lea, prin ceea ce poeta numeşte „muţenia elementelor". Totul pare a fi o experienţă estetică pe care autoarea o încearcă după ce a citit mai multe cărţi de filozofie antică. „Dansul elementelor" este în fond un fel de cosmogonie poetică prescurtată. Sau poate fi, în egală măsură, cum spuneam deja, o celebrare a fiinţei de a II-a instanţă (Noica), altfel formulat acea parte a realului dincolo de care nu se mai poate avansa: *instanţa elementului*. Arborele Vieţii e alcătuit astfel din dansul, din muzica elementelor-principii ale lumii: pămîntul, focul, apa, aerul, eterul (sunt chiar titlurile poemelor). Greutatea specifică şi dialectica lor sunt prea cunoscute pentru a le mai aminti aici şi acum. Reţinem doar ultimul poem, „Hierofanie", unde e invocat din nou Dumnezeu, căruia i se cere confirmarea că *întîlnirea* de lîngă Arborele Vieţii nu a fost şi nu este o *nălucire*. La care poeta adaugă rugămintea de a nu lăsa niciodată să cadă întunericul peste pînza amintirilor.

Cartea lui Athanasios ne dovedeşte că se poate scrie poezie, una care aspiră să înfrunte timpul, şi alături de canonul zilei. Luînd însă ca model pe Michelangelo, Ela Iakab încearcă să elibereze îngerul poeziei ascuns în „marmura" unor poeme, în *este*-le fiinţei umane. Experienţă care, să recunoaştem, în parte îi reuşeşte.

Din Poezia Nordului

Daniel ONACA

Un elan flanând pe bulevarde sau echilibristica lui Werner Aspenström

„Pe la 30 de ani, ar trebui să renunţăm la melancolia înnăscută sau dobândită şi la tot felul de sentimentalisme similare, precum teama de moarte, escapismul ori dorinţa de revanşă. Fără a le nega existenţa trebuie totuşi să le

lăsăm deoparte, abandonând perspectiva subiectivistă pentru a scrie într-o manieră impersonală, cu notaţii detaşate şi calme observaţii". Autorul acestor rânduri a realizat el însuşi o astfel de trecere de la declinările subiective la notaţiile cu caracter obiectiv. Privită dintr-o perspectivă cuprinzătoare, opera sa poetică înregistrează o succesiune de treceri, de reînnoiri, începând cu volumul de debut şi terminând cu cel postum intitulat *Israpport* (*Raportul gheţii*). Înainte de a proceda la inventarierea acestor treceri se impune însă menţionarea câtorva repere biografice.

Werner Aspenström (1918-1997) s-a născut în Dalarna, regiune aflată în jumătatea de nord a Suediei. Devenit orfan la o vârstă fragedă, viitorul poet a fost nevoit să contribuie de tânăr la întreţinerea familiei. În 1941 s-a mutat la Stockholm, unde, în 1945, a absolvit cursurile universitare. În tot acest timp a dus o existenţă spartană. Lucru care însă nu l-a împiedicat să intre în contact cu membrii cei mai reprezentativi ai generaţiei patruzeciste şi să devină redactor la una din cele mai importante publicaţii literare a timpului, revista „40-tal". Debutul în volum s-a produs în anul 1943. A fost un scriitor foarte productiv. 14 culegeri de poezii a apucat să publice în timpul vieţii. La acestea se adaugă mai multe volume de proză, eseuri şi drame. Stilul său reţinut, detensionat, i-a asigurat un mare succes la cititorii cărora părea că li se adresează de la inimă la inimă.

1. Între mundan şi celest

Opinia celor mai mulţi critici literari suedezi este că lui Werner Aspenström i se cuvine eticheta de poet al locului; chiar dacă localizarea mediului la care se raportează nu este precizată întotdeauna. Multe din poemele sale dezvăluie preferinţa pentru natură şi interesul pentru redarea detaliilor din universul domestic. Natura este prezentă, într-o formă sau alta, pe parcursul întregii sale creaţii lirice. În placheta *Dikter under träden* (*Poezii sub copaci*,1956), de exemplu, amintirile din copilărie constituie un motiv recurent. Autorul se află în permanent contact cu mediul său de origine din Dalarna, locul unde obişnuia să-şi petreacă fiecare vară. În versurile sale, se aud copitele cailor galopând pe câmpul îngheţat, glasul căruţaşilor cocoţaţi pe capră, scrâşnetul scos de tălpicile săniei lunecând, iarna, pe crusta de gheaţă drumului. Din toate răzbate un puternic sentiment de simpatie pentru viaţa măruntă, pentru existenţa lipsită de strălucire, dar care, celui care ştie să vadă, îi dezvăluie minuni nebănuite.

Unii critici au făcut apropierea din Aspenström şi Tranströmer, sesizând la ei acelaşi mod, aproape mistic, de a percepe natura. Dincolo de aerul familiar al imaginilor, la ambii autori se distinge o aură de mister, o dimensiune spirituală, în ciuda faptului că şi unul şi altul, au respins hotărât apartenenţa la orice fel de confesiune doctrinară. Din zugrăvirea cadrului natural se încheagă, adesea şi pe nesimţite, vaste perspective care au darul să-l surprindă pe cititor. În poemele sale miniaturale reuşeşte să păstreze echilibrul între uimirea în faţa măreţiei universului şi încercarea de a-i găsi o explicaţie.

Poemul *Om Djurgårdsferibåten* (*Despre feribotul Djurgård*)[1] din volumul *Poezii sub copaci* oferă un exemplu ilustrativ:

Interplanetariskt!	*Interplanetar!*
Rak kurs på Sirius!	*Direcţia Sirius!*
Dock först en avskedstur	*Dar mai întâi un tur de adio*
med Djurgårdsfärjan,	*cu feribotul Djurgård,*
knaprande sig fram	*scrâşnind înainte*
genom vårisen.	*prin sloiurile dezgheţului.*
Kort resa, lågt bogsvall	*Călătorie ce abia merită*
knappt värt att nämnas.	*să fie numită.*
Men mycket ska saknas	*Dar multe vor lipsi*
i tystnadens tystnad.	*în tăcerea tăcerii.**

De-a lungul întregii sale vieţi, Aspenström a fost urmărit de vise ciudate, de viziuni apocaliptice cu vizitatori extratereştri şi misterioase fenomene celeste. Ele apar mai ales în poemele sale din deceniul al patrulea; poezii marcate de sentimentul dezintegrării valorilor şi anxietatea tipică liricii acelor ani. A fost perioada în care Aspenström a stat în centrul evenimentelor literare alături de nume celebre precum Erik Lindegren, Karl Vennberg şi Stig Dagerman. Volumul care i-a asigurat locul printre „cei mari" se numeşte *Skriket och tystnaden* (*Ţipătul şi liniştea,* 1946). Consacrarea deplină însă se va produce abia în anul 1949, odată cu publicarea plachetei *Snölegend* (*Legenda zăpezii*), care prefigurează o importantă schimbare de ton a creaţiei sale poetice.

Începând cu anii cincizeci, viziunile sale apocaliptice sunt înlocuite cu un fel de laudă închinată vieţii. De-acum vrea să fie "poet, nu un simplu frustrat care-şi roade unghiile", cum declară chiar el. Calmul şi simplitatea ocupă mai mult spaţiu, imagistica devine şi mai concretă. Următoarele două culegeri de poezie, *Litania* (*Litanie*, 1952) şi *Hundarna* (*Câinii*, 1954), împreună cu *Snölegend* alcătuiesc o trilogie în care Aspenström părăseşte definitiv agresivitatea expresiei, determinată de abordarea gravelor teme existenţiale.

2. De la dreapta la stânga

Spre sfîrşitul anilor şaizeci, Aspenström este influenţat de poziţia militantă a tinerilor stângişti angajaţi în critica acerbă a capitalismului. Volumele *Inner* (*Interior*, 1969) şi *Under tiden* (*Între timp*, 1972), cuprind o mulţime versuri ce traduc clar şi răspicat convingerile sale politice. Ca aprig luptător pentru pace, ce se afla, tovarăşul său de generaţie Stig Dagerman, l-a calificat numindu-l socialist şi romantic. Poemul *Sardinen på tunnelbanan* (*Sardina din metrou*) este o satiră făţişă a libertăţii de alegere impuse (dacă oximoronul îmi este permis):

[1] Traducerea tuturor versurilor îmi aparţine (n.m. – DO).

Jag vill inte tvätta mig med den där tvålen.
Jag vill inte borsta mig med den där tandkrämen.
Jag vill inte byta till det där elbolaget.
Jag känner inget behov av det där toalettpappret.
Jag är inte intresserad av den där pensionsförsäkringen.
Jag vill inte välja skola åt mina barn.
Jag har ingen lust att se den där filmen.
Jag vägrar stiga av vid Skärholmen.
Sardinen vill att burken öppnas mot havet.

*

Eu nu vreau să mă spăl chiar cu săpunul acela.
Nu vreau să folosesc exact acea pastă de dinți.
Nu vreau să trec la altă companie de electricitate.
Nu am nevoie de acel fel de hârtie igienică.
Nu mă interesează acea asigurare de pensie.
Nu vreau să aleg școala pentru copiii mei.
Nu am chef să văd chiar acel film.
Refuz să cobor la stația Skärholm.
Sardina vrea ca borcanul să se deschidă spre mare.

Mergând pe urmele lui Sartre şi ale celorlalţi existenţialişti ai vremii, poetul pare a fi convins că, atâta vreme cât alegerile noastre conduc spre reificare, uniformizare, înregimentare, alienare etc, noțiunea de alegere își pierde sensul. Opțiunea respectivă este mai degrabă non-alegere. În aceste condiții, abia *refuzul* alegerii devine o alegere autentică!

Werner Aspenström îşi asumă rolul de călăuză pentru toţi cei ce resping imperativele unei civilizaţii antropocentrice, aflată în conflict cu mediul natural. Poemul *Mätarlarven* (*Omida*) exprimă magistral poziția sa etică, asemănătoare până la identitate cu cea a „khmerilor verzi”[1] a căror ideologie cunoscuse o largă răspândire în Occident, după răzmeriţele din 1968. Poetul se arată, de pildă, a fi un vajnic adversar al călătoriilor de agrement. Al celor aeriene mai ales. O face într-o manieră atât de drastică încât nici ecologiştii cei mai îndârjiți ai zilelor noastre nu îndrăznesc să-l urmeze. Activistul justiţiar promovează astfel ideea şugubeaţă a unei „arte a şederii pe loc”, după cum o numeşte chiar el. Un fel de adăstare precum cea a omizii nimerită pe frunza de cireş. Dincolo de marginea ei, curioasa vietate „întrezăreşte” un ţinut nemărginit, descoperire traumatizantă care o determină să se retragă şi rămână cuminte la locul ei.

Ce s-ar întâmpla dacă, pentru o clipă măcar, am împrumuta şi noi această privire?, se/ne întreabă moralistul nostru. Răspunsul lui este că am

[1] Aşa erau numiți ecologistii din Republica Federală Germania prin anii ’70 ai secolului trecut, pentru a sublinia ce era considerat fanatism, în contextul social-politic de atunci.

avea revelaţia exploatării accelerate şi iremediabile a resurselor pământului, iar concluzia firească, aceea că trebuie să ne schimbăm stilul de viaţă. Versurile despre insecta ajunsă în captivitate emite în subsidiar acelaşi mesaj:

Hur muskulös den lilla flugan känns
i knutna handen.
Hur den brummar och stångas
som en motorgräsklippare.
Hur vingarna växer och växer
och tvingar handen plana ut sig
till ett flygfält
och flugan, fri men med blessyrer,
startar.

Cât de forţoasă pare sărmana muscă
în pumnul strâns.
Cum bâzâie ea şi se zbate
ca o maşină de tuns iarba.
Cum îi cresc aripile întruna
silind pumnul să se desfacă
devenind pistă de decolare
şi musca, liberă acum dar cu leziuni,
îşi ia zborul.

Concluzia ce poate fi formulată cu privire la această etapă a creaţiei lui Aspenström este că poetul, confruntat cu o lume premergătoare societăţii de consum, i-a surprins cu pricepere esenţa. Urmările şi excesele ei, aşa cum le cunoaştem noi astăzi, le-a intuit şi le-a trăit cu acuitate, dar soluţiile propuse de el aparţin evident unei panoplii cu vise utopice. Sorocul schimbării de macaz se apropia. Experienţa se încheiase.

3. Intimism şi distanţare

Dacă ar fi să calchiez o noţiune încetăţenită de istoricul Fernand Braudel, aş spune că, în contrast cu interludiul militantist al anilor `70, Aspenström apare ca un adept al „perspectivei de lungă durată". În culegerile de poezie care au urmat, predomină tonul scăzut, înrădăcinat şi mai temeinic în realitatea imediată, deşi elementele de mister nu lipsesc nici ele. Modul de adresare continuă să fie direct, aproape sub forma învăţăturii, apropierea de vietăţile umile, viziunile onirice – ca o cale de acces la dimensiunea magică a existenţei –, tematica trecerii timpului, toate acestea sunt topite împreună şi turnate în tiparul unor adevărate imnuri închinate vieţii.

Versurile lui Aspenström abundă în formulări subtile, fiind adesea comparat cu Tranströmer şi în privinţa modului de folosi limbajul simplu şi tonul relaxat pentru a descrie o existenţă cu multiple faţete. Tentaţia de a reduce ordinea înaltului la dimensiunile mundanului este dublată adeseori de investirea universului mărunt cu calităţi celeste. În poemul *Ikaros och gossen Gråsten* (*Ikar şi băiatul Gri*), din volumul *Dikter under träden*, poetul suedez laudă simplitatea existenţei umane.

Ikaros och gossen gråsten
Efter att ha läst 73 (förträffliga) dikter om Ikaros
önskar jag lägga ett ord för hans lantlige kusin,
gossen Gråsten, kvarlämnad på ängen.
Jag talar också på en grästuvas vägnar
som åtnjuter skugga och vindskydd.

Efter att ha läst 73 dikter om flykt och om vingar
önskar jag frambära min hyllning till fotsulan,
den nedåtvända själen, konsten att stanna
och att äga tyngd - såsom gossen Gråsten
eller hans syster, hemmadottern fröken Granbuske
som glanslöst men evigt grönskar.

*

După ce am citit 73 poeme (minunate) despre Icar
vreau să spun ceva despre vărul lui de la țară,
băiatul Gri, rămas pe luncă.
Și mai vorbesc în numele bucății de glie
ce stă la umbră ferită de vânt.

După ce am citit 73 de poeme despre fugă și aripi
vreau să omagiez tălpile picioarelor,
sufletul întors spre pământ, arta prezervării
propriei greutăți - asemenea băiatului Gri
sau a surorii lui, domnișoara Enuper
ce înverzește fără strălucire dar neabătut.

Se poate observa aici o dualitate a modului liric de exprimare. Pe deoparte se instaurează o relație de egalitate, de „frățietate" chiar, între poet și cititor. Relație ce uneori devine aproape personală. Pe de altă parte însă e sesizabilă și o oarecare distanțare, realizată prin apelul la un anumit tip de ambiguitate. Ambivalența aceasta reiese cu pregnanță și din poemul tocmai citat mai sus și din următorul, intitulat *Den ni väntar*... (*Cel pe care îl așteptați*...) – una dintre cele mai cunoscute (și citate) poezii ale sale:

Som i den klara oktobernatten
när de från norr kommande leoparderna
genombryter horisonten
och man samlas på torgen för att bedja
eller endast för att tyst betrakta.
Varför spärrar ni förstädernas gator?
Den ni väntar passerar inte förstäderna.

Ca în noaptea senină de octombrie
când leoparzii veniți din nord
străpung orizontul
și lumea se adună în piață să se roage
sau doar să contemple în tăcere.
De ce blocați voi străzile suburbiilor?
Cel pe care-l așteptați nu trece pe
acolo.

Poemul surprinde mult din atmosfera timpului (poemul a apărut în 1949); moarte întuneric, distrugere… o lume făcută țăndări. Senzația pericolului eminent, a catastrofei ori a războiului care se apropie… dar marea conflagrație tocmai se terminase! Atunci cine sunt leoparzii? Aceste animale nu par să se integreze contextului. Unii au văzut în ei tancurile hitleriste, alții pe cele sovietice, alții – mai apropiați de vremea noastră – au văzut în ei capitaliștii, demagogii, imigranții, teroriștii, xenofobii, populiștii, globaliștii ș.a.m.d. Pe cei

aflați pe meridianul nostru i-ar putea duce gândul, la fel de bine, spre ruși, homofobi, trupe de jandarmi ori dacopați. Dacă nu pe la periferie, atunci pe unde pătrund ei în orașe? Și cine este „Cel" așteptat? Este vorba de un dușman ori de un salvator? Diavolul ori Iisus? Hitler, Churchill ori Stalin? Vlad Țepeș ori Georg Sörös? Răspunsul ne aparține fiecăruia în parte.

Într-un alt registru de interpretare, leoparzii ar putea fi chiar poeții! Cu simțurile lor ascuțite și privirea scrutătoare; mereu la pândă, mereu pregătiți de atac. Pe cât de ignoranți de gloată, pe atât de necruțători cu prada lor.

4. Satul și orașul

Din exemplele oferite până acum, se poate observa că o altă constantă a liricii lui Aspenström este preferința pentru elemente specifice ale peisajului rural. Poetul recurge la ele chiar și atunci când se află bine așezat în limitele impuse de mediul citadin. Într-unul din poeme autorul aude cum

tallskogen susa i dörrposter
och trösklar och i långbordet som min bror snickrat.
Plankornas kvistögon söker min blick
och jag deras.

pădurea de pini foșnește în ușa de la intrare,
în praguri și în masa lungă făcută de fratele meu.
Ochiurile din scânduri îmi caută privirea
și eu pe a lor.

Cu toate acestea, nu poate fi negat faptul că poezia lui aparține atât naturii campestre cât și orașului.

Avbilda mig gärna som en älg	*Vă rog să mă descrieți ca pe un elan*
vandrande på Stockholms gator,	*hălăduind pe străzile din Stockholm,*
bokförd, ej hemmastadd	*înregistrat fără adresă*

exclamă el într-unul din poeme. În alt poem, autorul, aflat în metrou, zărește un anunț ce avertizează: „Interzis accesul animalelor". Impresia lui spontană este că

viss förlägenhet griper oss ryggradsdjur,
tillhörande släktet mammalia,
som flockas just här på perrongen.

stânjeneala ne cuprinde pe noi, vertebrate
ce aparținem speciei mamiferelor,
bulucite chiar pe acest peron.

În lumea poetului suedez, toate vietățile sunt egale iar el îi vorbește fiecăruia în parte așa cum ar conversa cu ființele umane. Ca iubitor al liricii românești, nu pot să evit asemănarea viziunii lui Aspenström cu cea a lui

Arghezi. Aceeaşi acuitate a observaţiei, aceeaşi aplecare asupra universului mărunt, acelaşi umor ce răbufneşte pe alocuri, tocmai când nu te aştepţi. Apelul la veşnicie, la transcendent este şi el comun ambilor poeţi, ba chiar şi scepticismul în receptarea ideilor de-a gata despre ordinea lucrurilor în lume.

În poemul *Kära ekorre* (*Dragă veveriță*), din culegerea *Israpport* (*Raportul gheții*), publicată postum, observatorul îşi fixează privirea asupra uneia din rozătoarele despre care a mai scris şi altădată întâmpinând-o cu „salutul": „Îmi poţi împrumuta câteva zile coada ta/ să mă ferească de întuneric?" Întrebarea aceasta dobândeşte o greutate şi o semnificaţie extrem de adâncă dacă ne gândim că versurile care o conţin au fost scrise pe patul de spital şi că exprimă ultimul gând aşternut de el pe hârtie înainte de a părăsi această lume.

Werner Aspenström a fost unul din autorii care, după cel de-al doilea război mondial, au contribuit în mod esenţial la pătrunderea liricii moderniste în Suedia. Activitatea lui în câmpul literaturii a fost răsplătită cu numeroase premii şi titluri onorifice. Cea mai importantă distincţie a fost, fără îndoială, alegerea sa ca membru al Academiei Suedeze în anul 1981, unde a ocupat scaunul cu numărul 12. În septembrie 1989 însă, a renunţat de bună voie la această înaltă demnitate, nefiind de acord cu poziţia adoptată de Academie în privinţa lui Salman Rushdie. Cazul a stârnit mare vâlvă în mediile literare ale vremii, cu urmări de lungă durată, dar... aceasta este o altă poveste.

ÎNSEMNĂRI

Florentina NIȚĂ

POEZIA DIASPOREI (X)
Incursiuni în tărâmurile suferinței

Ca să ți se facă dor de casă trebuie să fi plecat departe. Când pierzi pe cineva drag îi vei simți lipsa mult timp. Îndoiala, teama, deznădejdea pot zădărnici toate planurile şi pune la încercare încrederea de a fi făcut alegerea cea justă în viaţă. Dar nici dacă te întorci nu întotdeauna vei găsi ceea ce te aştepți. Până şi regăsirile răsplătesc doar în parte suferința pricinuită de despărțiri, ce lasă cicatrici pe suflet şi umplu zile şi nopți la rând de tristeți apăsătoare. Şi care mod mai pur şi mai profund pentru a descrie toate aceste trăiri dacă nu prin poezie?

Cine ştie dacă Sergiu Matei ar fi dat frâu liber sentimentelor celor mai intime să răzbată în versuri, fără să fi trebuit să plece, într-o zi, departe de casă, de părinți, de Orhei? Mai târziu ori poate în alt mod tot ar fi ieşit la iveală, dar nu cu aceeaşi forță ce l-a făcut să bată la porțile afirmării. Perseverența i-a fost răsplătită, astfel încât primele încercări literare prezentate în cadrul manifestărilor culturale organizate de asociațiile româneşti „Basarabia", „Plai", „Frăția" şi „Flacăra" din Torino i-au adus popularitatea şi recunoaşterea de „poet al diasporei". Pentru că ele izvorau dintr-o profundă durere sufletească şi exprimau în modul cel mai direct şi sincer trăiri în care se regăseau cu toții. Mai cu seamă atunci când le vorbea cu înflăcărare de „Meleagul strămoşesc", „Răscrucea casei părinteşti", „Lacrimi pentru părinți" sau de Grigore Vieru în poezia *În limba ta" lui dedicată*.

Incursiunea sa pe meleaguri străine, chiar dacă pe termen limitat, i-a permis să ia contactul direct cu o dură realitate, să experimenteze dureri purificatoare şi revelații clarificatoare. Făcându-se ecoul lor, în acorduri interpretate pe *Vioara cea de nea*, aşa cum şi-a intitula volumul de debut, publicat în anul 2010 la Chişinău, el se va identifica cu acea parte care nu se va simți niciodată împăcată cu ideea de a fi trebuit să plece definitiv de acasă.

„Ştiu, maică, cocorii pleacă,
Dar se-ntorc la cuibul lor.
Numai eu, măicuță dragă,
Sunt fugar topit de dor."

Nu lipsesc accentele critice, care contrapun idealurilor o tristă realitate, cu ton elegiac şi retoric, caracteristic multor creații din lirica „diasporeană" care se bucură de succes în manifestările artistice din comunitățile româneşti din străinătate, şi la care impactul la public face să treacă neobservate unele imperfecțiuni literare:

„Ce viață ciudată am ajuns!
Facem familii, case şi prunci.
Nu stăpâni pe meleaguri străine,

Ci străini pe meleaguri stăpâne.

Ce viaţă ciudată de tot,
Noi ne trecem fără un rost.
Şi copiii? Cu ei ce-o să fie?
Străini pe meleaguri străine..."
(Ce viaţă ciudată!)

Volumele publicate unul după altul în anii următori s-au menţinut pe aceeaşi linie tematică şi conturează imaginea unui poet la fel de sincer în sentimente, tot mai sigur de sine şi în stăpânirea mijloacelor de exprimare. Nu întâmplător, primul capitol din cel de al doilea volum, *Visul de taină*, apărut la Editura Pontos din Chişinău în 2011, se intitulează *De dor*, ca şi cel din volumul de debut, ca o firească continuitate. Cu reluări ale aceloraşi motive şi interpretări lirice asemănătoare, poetul este când *Vioara cea nătângă*, când copilul plângând *Mi-e dor de voi, iubiţi părinţi*. Asistăm, totodată, la o sporită conştientizare a menirii poetului, chiar dacă tonul rămâne elegiac şi în această a sa *ars poetica*:

„Se-avântă în lumea cuvântului,
În gânduri e noapte şi zi.
O stea în fruntea pământului,
Poetul, poetul ar fi.

Din lacrimi viaţa-i făcută
De patimi şi de bucurii.
O pasăre-n zbor fără aripi,
Poetul, poetul ar fi."
(O stea poetul ar fi)

Sergiu Matei explorează noi traiectorii în călătoria sa iniţiatică, la întretăierea cărora descoperă emoţii ce îl vor conduce spre alte experienţe de viaţă de tânăr poet, pe care le va aborda cu aceeaşi timiditate şi sensibilitate.

„Ştiu, poate nu îţi sunt pe plac
Sunt doar poet, nimic mai mult.
Îmi place vocea ta duioasă,
Cu drag mereu să o ascult."
(Sunt dor poet)

Se va afla la fel de zbuciumat în percepţia noilor sentimente trăite, explorând universul iubirii mai îndeaproape, pentru care mărturiseşte: „Mi-e frică, plâng, zâmbesc,/ Înviu şi mor/ Doar pentru tine, pentru a ta zâmbire.". Dar iubirea pare insula cu verdeaţă apărută pe neaşteptate în faţa naufragiatului şi posibil liman pentru o călătorie devenită insuportabilă:

„Pe mare jalnic cântă vântul,
În inimă-mi răsună dorul.
Iubito, tu îmi eşti pământul,

Iar ochii tăi îmi sunt izvorul."

(Mi-e dor de tine)

În *Visul de taină* se ascund primii muguri ai unei iubiri care înfloreşte şi se împlineşte în lumina pornirilor vârstei. Poemul, care dă şi titlul cărţii, ne aminteşte, prin desfăşurare şi scene, motive inspirate din *Luceafărul* lui Mihai Eminescu, aflate la limita realului cu imaginarul, acolo unde visul se iveşte:

„Trecut-au multe zile
Şi multe nopţi de vis
Prin bolta cea de stele
Păşind pământul trist.

Pe cer regina lună
Sclipea în faima ei,
Iubirea mea nebună
Ardea fără temei.

Pe bolta cea de visuri
Ploua încet cu stele,
Ardea în flăcări vântul
În visul tainei mele."

Taina lacrimilor ascunse, publicat la Editura Pontos, în 2012, se prezintă ca un volum mai compact în conţinut şi bogat ilustrat cu lucrările de grafică ale pictorului şi graficianului Iurie Braşoveanu, şi el un artist basarabean din diasporă. Tonurile sunt mai grave, ca expresie a unor trăiri ce se împart între răbufniri neputincioase temperate de o resemnare evlavioasă, în încercarea de a desluşi adevărurile fundamentale care ne orânduiesc destinele.

„Cine poate să-mi vorbească de iubire
Şi să-mi spună taina marilor trăiri
Înmuiate-n elixirul veşniciei,
Fără lacrimi şi dezamăgiri?

Cine poate să-mi descrie voia bună,
Gânduri sincere fără înşelăciuni,
Fără interese şi minciună,
Zâmbete de foc, deşertăciuni?"

(Cine poate)

În general, esenţa poemelor mai lungi se exprimă în primele două-trei strofe, restul se diluează în repetiţii şi forme mai puţin îngrijite de exprimare sau simpliste ca formulare, ceea ce le face să piardă din valoare.

Cu volumul *Vânătorii de vieţi omeneşti*, Editura Pontos, 2013, lansat de asemenea la Torino, frământările lui Sergiu Matei par să-şi fi găsit tihna şi căutările făgaşul lor. Incursiunea pe tărâmurile suferinţei s-a încheiat pentru el. S-a reîntors acasă, dintr-o călătorie dus-întors, pentru care preţul plătit a fost

scump şi încercările nenumărate. Această revenire „de prin prundişurile lumii", în spate cu povara din „desaga sentimentelor uitate", este o apropiere nu doar de familie, ci şi de Dumnezeu, de înaltele virtuţi morale şi creştine, pe care acum le propovăduieşte ca preot.

„Pune, Doamne, pază gurii mele
Şi-mi păzeşte gândul de păcat,
Că înconjuratu-m-am de rele
Şi de slav sfântă am uitat.

Pune, Doamne, pază gurii mele
Şi plăcerilor nu mă lăsa,
Apără-mă, Sfinte, Tu, de rele,
Ca să fiu un miel în turma Ta."
(Să fiu un miel în turma Ta...)

Viaţa cu problemele ei continuă să rămână principala sursa de inspiraţie şi în noua ipostază. Se dovedeşte la fel de atent şi sensibil la realităţile înconjurătoare, la problemele semenilor, la nedreptăţile sociale şi slăbiciunile umane, chiar dacă atitudinea pare mai degrabă a unuia venit dintr-o altă lume:

„Nu este linişte aici, pe pământ,
Printre grijile lumii.
Am fost adesea pe aripi de vânt,
Târât de oştile ciumei.

Nu este linişte aici, pe pământ,
Chiar când mai dulce îţi este,
Tot te frământă neliniştea-n gând
Şi ţi-o aduce de veste."
(Nu este pace pe lume)

Fără îndoială, anii petrecuţi în bejenie i-au marcat existenţa lui Sergiu Matei, ca om şi ca poet, mai mult decât o călătorie obişnuită. O experienţă pe care ţine să o împărtăşească, într-o răbufnire de jale şi bucurie, pruncului abia născut: „Să nu faci cum făcut-am eu,/ Băiatul tatei, băieţel!". Cei care l-au cunoscut în această perioadă i-au apreciat talentul, sinceritatea şi sensibilitatea. În cadrul manifestărilor literare ale diasporei româneşti din Italia a lăsat un semn al trecerii şi o mărturie dramatică prin transpunere în versuri a suferinţei, de multe ori neexprimate, rezervate acelora care nu pot rămâne nepăsători, împărţindu-se între dorinţă şi simţul datoriei, curaj şi resemnare, regret şi speranţe.

PRIMA VERBA

Carmelia LEONTE

Anisia Apostu
Ar fi multe de spus despre poezie, idei demne de reţinut, frumoase şi înălţătoare. Dar adevărata artă nu se reduce la teorie, ci e nevoie de talent, de participare, de o anume deschidere către un domeniu de exprimare artistică, în cazul nostru poezia. Simţiţi că aveţi aceste calităţi? Dacă nu, ele nu pot fi create artificial, oricît de mult ne-am strădui, deşi mimetismul a pătruns peste tot, inclusiv în artă. Însă nu e de dorit să vă pierdeţi vremea cultivînd o iluzie, ci să vă găsiţi drumul care vi se potriveşte.

Andrei Radu
Aveţi un spirit foarte combativ, ceea ce este de dorit în vremurile noastre, cînd pasivitatea şi resemnarea au ajuns boală naţională. Ne aflăm într-o fundătură din care se pare că nu putem ieşi. Versurile dumneavoastră mobilizatoare, cu rezonanţe argheziene, sînt foarte bune pentru a fi recitate la megafon cu scopul de a mobiliza masele şi chiar vă prevăd o carieră de animator la evenimente belicoase. Cît priveşte poezia adevărată… Dar oare ce mai înseamnă în zilele noastre poezie adevărată? Nu cumva e cea care poate fi strigată în pieţele fierbinţi pentru a dinamiza spiritele pierdute? Tot ce-i posibil pentru vremurile noastre sărace.
Şi citez, spre trezirea naţiei.

BLESTEM DE OM SĂRAC
Din balegi şi din cuib de cuci,
Răsar ca viermii, politruci
Şi din haznalele de bani –
Costume negre cu şnapani,
Viteji ca musca la arat!
Şi ne-aţi minţit şi ne-aţi furat,
Şi-aţi pus pe noi şi jug de boi!
Blestem, blestem, blestem pe voi!

Murdari în suflet şi în gând,
Cu ghearele averi strângând,
Din flote, fabrici şi uzine,
Voi aţi lăsat numai ruine!
V-aţi gudurat pe lângă clerici
Cu mânăstiri şi cu biserici
Şi vile v-aţi făcut, de soi...
Blestem, blestem, blestem pe voi!

Voi v-aţi trădat şi între fraţi,
Ca voi, şi viermii-s mai curaţi.
Aţi dărâmat şcoli şi spitale

Ca să vă fie vouă moale
Și v-ați brodit și parlamente
Din licheluțe repetente
Și ne-mproșcați doar cu noroi!
Blestem, blestem, blestem pe voi!
Ați omorât orice dreptate,
Ați jecmănit tot ce se poate,
Guvernul vostru cu miniștri
E-o adunătură de siniștri,
Batjocura și umilința
Au mai rămas la voi credința.
Ghiolbani de jafuri și gherțoi,
Blestem, blestem, blestem pe voi!

Ați sărăcit o țară-ntreagă,
Nici dracul să nu o mai dreagă
Și din privatizări cu fumuri
Ați tot lăsat lumea pe drumuri!
Dar cum să faceți voi vreun drum
Când urma voastră e doar scrum?
La tâlhării vă strângeți roi !
Blestem, blestem, blestem pe voi!

Blestemul greu să vă lovească,
Doar bube rele să vă crească,
Ochii să îi aveți ca napul
Și să vă roadă viermii capul!
Să putreziți toți prin palate,
Toți spulberați să fiți în toate
Și să aveți doar oase moi!
Blestem, blestem,blestem pe voi!

Crizantema de Aur

Îmi place acest pseudonim pentru că iubesc crizantemele, mai ales cînd se întîmplă să fie de aur. Poate că nu v-ați raportat la vestitul concurs de muzică ușoară decît în cheie ironică, totuși cupletele pe care le scrieți ar suna foarte bine susținute de muzică, una săltăreață, care ar pune versurile în valoare. Dar asta ar merge numai în industria divertismentului, nu și în literatură. Pentru adevărata literatură e nevoie de o abordare mai serioasă, mai matură. Orpiți-vă din scris în favoarea lecturii și meditației, măcar pentru o vreme. Pentru că neferict e autorul care a scris mai mult decît a citit!

ICOANĂ ŞI PRIVAZ
(fragment)

De vrei ca toată lumea nebună să o faci,
În catifea, copilă, în negru să te-mbraci –
Ca marmura de albă cu faţa ta răsari,
În bolţile sub frunte lumină ochii mari
Şi părul blond în caier şi umeri de zăpadă –
În negru, gură – dulce, frumos o să-ţi mai şadă!
De vrei să-mi placi tu mie, auzi? şi numai mie,
Atuncea tu îmbracă mătasă viorie.
Ea-nvineţeşte dulce, o umbr-abia uşor,
Un sîn curat ca ceara, obrazul zîmbitor
Şi-ţi dă un aer timid, suferitor, plăpînd,
Nemărginit de gingaş, nemărginit de blînd.